# OM INTEGRATIONEN MELLAN VÄRDERINGAR OCH LOGIK I DEN TEKNISKA UTVECKLINGEN

och "manligt-kvinnligt" jämställdhets-
tänkande.

av Kristo Ivanov
januari 1979



Forskningsrapport, arbetskopia
första upplagan, aug. 1977
andra upplagan, aug. 1978
tredje upplagan, jan. 1979

(R.Almströmsg.3,5tr-113 36 Stockholm)

# FÖRORD

Det här arbetet är ett försök att samla och systematisera funderingar som uppkommit under en lång tid av utpräglad s.k. manlig yrkesverksamhet, i databranschen, där effektivitet, kvantitet, teknik, ekonomi och logik stått i förgrunden alltmedan de viktigaste frågorna ofta avgjorts av andra okontrollerade krafter. Dessa dunkla krafter har på senare tid blivit föremål för studium och uppmäkrksamhet i samhällsdebatten. Man hänvisar till såval sociologiska som politiska faktorer. I den här studien har jag i stället valt att belysa dessa problem ur en mer psykologisk synpunkt, trots att psykologiska förklaringar ofta möts med misstro av såväl tekniker som sociologer och politiker. Emellertid har man alltmer börjat intressera sig för att studera psykologiska aspekter i rationalisering och problemlösning med datorer. Ett av USA:s mest kända pionjärcentra för artificiell intelligens har bestått av en professur som är gemensam för ämnena psykologi och informationsbehandling.

På senare tider har man ibland diskuterat de psykologiska aspekterna av "manlig" yrkesverksamhet och kopplat detta till könsrollerna. Kvinnor skulle kunna ha medfödda eller genom särskilda erfarenheter förvärvade egenskaper som kompenserar männens egenskaper. Man har då ofta menat att en allmän förbättring skulle kunna åstadkommas i fråga om förståelse och beslut genom olika slags könskvoteringar i t.ex. hemarbete, yrkesliv, skolor och riksdag skulle tillämpas.

Även inom vetenskapen har man förespråkat behovet av ett mera "feminint" tänkande: mindre tonvikt på logisk precision, fasta undersökningsplaner och definitioner och i stället en större tolerans för "det vaga experimentet" enligt vilket själva den experimentella processens tvetydighet klargör experimentets mål och hjälper oss att utveckla meningen av de begrepp som vi använder. Det gäller en större tolerans för alternativ, subjektivitet, motsättningar, förändrande konflikter och känslor. Då jag för några år sedan skrev en avhandling om möjligheterna att kontrollera uppgifterna i datorer kom jag fram till liknande slutsatser: nödvändighet av större tolerans för alternativ, tvetydigheter och konflikter. De politiska och sociala implikationerna av ett sådant synsätt var redan då klara men jag anade inte att de sociala och politiska problemen även kunde ha en "insida" i form av motsättningar inom det mänskliga psyket. Det är denna insikt som befästes i och med detta arbete.

Jag skall försöka visa hur dessa motsättningar i det mänskliga psyket har hittills gett sig till känna i könsdebatten. Det innebär att även kvinnor börjar att domineras av ett manligt sätt att tänka och känna trots att de arbetar för "kvinnosaken." Kvinnornas manliga sätt är dessutom undermåligt och farligare är männens hittillsvarande sätt att tanka och känna. Dessutom börjar alltfler män att domineras av ett kvinnligt sätt att vara, handla, tänka och känna, vilket är också undermåligt och farligare än kvinnornas kvinnlighet. En ny sort självhävdelse och aggressivitet håller kanske på att dominera samhället och psyket med utgångspunkt i könsdebatten, alltmedan förändringen hyllas som en lyckad enkel utjämning av könsskillnader.

Eftersom detta sker med utgångspunkt i just könsdebatten som medvetet syftar till att förbättra både manlighet och kvinnlighet ställs vi inför en märklig situation. Det vore som om exempelvis rådmän och poliser utförde omedvetna kriminella handlingar i domstolens och polisens lokaler, eller om präster svor och hädade i kyrkan. De som ropar högst för rättvisa och moral kan visa sig vara stora syndare.

Min tolkning kan naturligtvis vara felaktig och frågans omfång kräver en ödmjukhet i framställningen som jag inte lyckats med av bl.a. stilistiska skäl. Jag ber i förväg om läsarens överseende vad beträffar stilen och tonen i många utsagor om alltför svåra frågor i ett språk som jag inte behärskar. Mitt engagemang kräver att trots bristerna i framställningen jag fram den som en tankeställare eller som en vetenskaplig hypotes och hoppas att den kommer att visa sig felaktig. Annars betyder det att den nya undervisningen om könsroller i t.ex. förskolan och grundskolan är ett oansvarigt och tragiskt misstag. Där petar vi på grundstenarna för psykiskt liv på samma oansvariga sätt som vi riskerar peta på grundstenarna av allt biologiskt liv i DNA-forskningen om arvsmassan, eller på grundstenarna av den fysiska verkligheten i atomforskningen. I så fall måste vi räkna med ett psykiskt krig och förstörelse som är jämförbara med riskerna med en okontrollerad manipulation av arvsmassan, ett biokemiskt krig eller kärnvapenkrig. Det är förresten bara rimligt att alla dessa sorter krig är olika aspekter av en och samma verklighet. Det skulle finnas knappast utrymme för dödliga "missförstånd" om inte missförstånden också kunde gälla det "självklara" i förhållandet mellan könen och barnen.

INNEHÅLL

## 9. INLEDNING OCH SAMMANFATTNING ~~OCH SLUTSATSER~~

Syftet med detta arbete är naturligtvis inte att besvara eller allsidigt belysa eviga frågor om liv, makt, kärlek och död utan att peka på väsentliga bidrag, aspekter och teorier som blivit pinsamt bortglömda i den pågående könsdebatten. Sättet att tänka om könsfrågor hänger intimt samman med sättet att tänka överhuvudtaget och med vad som menas med "rationellt" tänkande.

Kap 2 Jag börjar med att utnyttja material ur debatten i dagspressen och några tidskrifter i form av påståenden om vad som allmänheten, utan några krav på "vetenskaplighet", kan tänkas betrakta som manligt och kvinnligt. Uppfattningarna lutar åt att egenskaperna hos dagens män är övervägande negativa och hos dagens kvinnor övervägande positiva, d v s värda att imiteras och tas över även av männen. Männen bör sålunda bli exempelvis mindre prestationsinriktade, mindre aggressiva och mera barnkära, mjuka.

Kap 3 Jag reflekterar då över resonemangens grundläggande objekt, "man" och "kvinna" vilka definieras genom sina egenskaper och roller och vilka förväntas ändras. Det visar sig att den biologiska definitionen av objektet "man" och objektet "kvinna" hänger löst i den meningen att enligt modern biologisk sakkunskap, kromosomanalys räcker inte för att fastställa kön. Det finns inte heller några "statistiska normalmänniskor". Denna insikt i att könsdefinitionen "hänger i luften" är för övrigt helt konsekvent med kunskapsteoretiska erfarenheter från till exempel atomfysik och beteendevetenskap. Det finns alltså inte någon ultimär, grundläggande, självklar, reducerad verklighetsatom "Man" och "Kvinna" att utgå ifrån då man tilldelar egenskaper eller roller som skall behållas eller förändras.

Det finns en kulturtradition och kunskapsteori som hävdar att det finns en psykisk verklighet som är jämställd med och är lika påtaglig som den fysiska och biologiska. Biologin och de materiella villkoren bestämmer inte enväldigt över hur man känner och tänker. Detta hänger samman med föreställningen att psyke och materia är två kompletterande aspekter av en och samma verklighet. Det finns ett psykiskt "tankemässigt" motsatspar som

motsvarar det biologiska motsatsparet man-kvinna: det kan kallas för "det manliga" och "det kvinnliga". En biologisk man kan uppvisa kvinnliga drag på samma sätt som han kan uppvisa barnsliga drag. Motsvarande gäller för kvinnan. Könsbegreppet och dess definition blir ett resultat av motspelet mellan biologiska mätbara drag och psykiska drag som är mera svårfångade. På liknande sätt som ordet "sommar" inte är något objekt utan betyder sol, värme, skördar, semester, m.m. så kan "det kvinnliga" betyda ömhet, känslor, m.m. utan direkt anknytning till fysiska-biologiska objekt som man kan beröra.

Kap 4 En genomgång av psykologisk och annan litteratur visar att de allmänna tvärvetenskapliga man-kvinnobegreppen som resulterar ur det psykiska-biologiska motspelet har genom tiderna associerats med vissa ord eller snarare vissa mönster som idag ofta grovt förenklas till "roller". Rollernas kulturella förankring tyder emellertid på att de härstammar från förebilder för allt mänskligt liv. Man-kvinna mönstret utgör nu fortfarande ett motsatspar där man (det manliga) och kvinna (det kvinnliga) dock uppvisar var för sig både positiva och negativa egenskaper. Bilden kan ev bli så komplicerad att det inte längre är meningsfullt att isolerat tala om enbart positivt-negativt, det goda och det onda, rätt eller fel.

Kap 5 Från listor på objektegenskaper går vi alltså i en riktning mot komplicerade mönster som är en integrerad beskrivning av fakta, beteenden, tankar och känslor. De är förebilder av föränderliga livssituationer, myter som är sinsemellan beroende och sammanfattar betydelsen av "att vara människa." Dagens "roller" kan alltså vara det som blev kvar av dessa komplicerade mönster, avskalade av känslor och sammanhang, reducerade av listor på objekt som associeras till egenskaper t ex: MAN-aggressiv-logisk, KVINNA-mjuk-känslosam.

Egenskaperna kan eventuellt tolkas som att de innefattar även uppgifter eller mål, till exempel "försörjare" eller "mor". Vi kan nu sammanfatta könsdebattens nyansering och nyorientering med hjälp av följande försök till visualisering:

| LISTOR av OBJEKT | - RELATIONER | BEGREPP | SAMMANHANG med LOGIK och KÄNSLOR |
|---|---|---|---|
| Man | Hård<br>Aggressiv<br>Egoist<br>Försörjare | Kvinnligt och manligt i mannen.<br>Hänsynsfull-beslutsamhet. | Integrativa myter med andligt arv:<br>Självuppoffring och kamp för ideal och för rättvisan, skydd av kärlek, barn och familj. |
| Kvinna | Mjuk<br>Varm<br>Medlande<br>Mor | Manligt o. kvinnligt i kvinnan.<br>Personlig medling. | Skuld och samvete för idealer. |

Det behövs alltså en sammansmältning av objekt och egenskapper i komplexa sammanhang för att fånga allmänmänskliga, ständigt återkommande skeenden och situationer som behandlas av vårt andliga kulturarv.

Myter och det andliga kulturarvet

har, sedan urtiderna, varit människornas sätt att förmedla komplexa erfarenheter där känslor förenades med logik, fakta med intuition, idéer med materiell verklighet, vetenskap med konst. Idag har Jagets definitiva skilsmässa från det omedvetna lett till att medvetandet definierar myter som lögn och osanning. Det förtryckta omedvetna verkar i stället genom oerkända vardagsmyter, t ex i kärnkraftsdebatten, psykiatriska krismodeller eller absurda vetenskapliga teorier.

Kap 6 Förnekandet av myter och andlighet och avhumaniseringen av könsdebatten avspeglar sig i ytligheten med vilken vissa problem behandlas. Ett exempel bland många är homosexualitet såsom den framträder i en dunkel anknytning till kvinnorörelsen. "Acceptansen" av homo-, bi- och heterosexualitet tycks idag hänga samman med oförmågan att förstå deras värde, vad de betyder och vilket förhållande de har till erotik och kärlek överhuvudtaget i ett socialt sammanhang. Detta sker samtidigt som man bortser från en mängd arbete som har lagts ned för att söka förstå dessa frågor. Tankar, känslor och kärlek håller på att bli "könspolitik" där bl.a. statsmakten och statstjänstemän förväntas inta en aktiv roll (vardagar mellan klockan 8 och 17 ?). Erotikens och kärlekens förändring hänger samman med en tendens att utradera motsatsparet man-kvinna genom att grovt förenkla det till någon sorts psykiskt neutral, standardiserad, biologisk"människa". Tillsammans med den välmenande "acceptansen" och "bejakandet" kan detta vara symptom på stor kulturfara. Vissa inblick i debatten om våldtäkt, prostitution, pornografi och barnmisshandel bekräftar att det finns anledning till oro.

Kap 7 Folk i allmänhet kan känna på sig att något inte står riktigt till med könsdebattens orientering. En riktad uppmärksamhet kan lätt fånga röster av protest, avståndstagande, vilsenhet, desperation och förundran. Att dessa röster inte nått fram eller uppmärksammats i någon större omfattning kan bero på att det är de ojämlika kvinnorna och männen som styr och ställer i samhället, pressen, kvinnorörelsen."De jämlika har inte tid." Ett stort antal människor går kanske reda under i sina försök att leva enligt naivt definierade nya påtvingade "roller". Detta lidande kommer under alla omständigheter att döljas bakom konsekvenserna av den problematiska samhällsutvecklingen i stort som de nya rollerna kan vara ett uttryck för. Det finns författare som försökt nyansera och nyorientera könsfrågan. De kan fungera som stöd till människor i nöd som vill ifrågasätta kvinnorörelsens nuvarande inriktning och formulera alternativ.

Kap 8 <u>Detta kapitel är centralt för hela boken</u>, i synnerhet för de som är mindre intresserade av eventuella brister av den aktuella könsdebatten och vill hellre, utan närmare motiveringar, veta "vad är det som jag kommer med eller kommer fram till". Därför ~~är~~ kommer detta "centrala" kapitel nästan i slutet och det bör lämpligtvis kompletteras med en genomläsning av den här sammanfattningen. Jag menar där att den analytiska psykologin efter Carl Gustav Jung erbjuder en samlad erfarenhet och kunskap som hittills inte beaktats i könsfrågan. Denna psykologi ger teoretiskt och praktiskt stöd till de som söker förstå vad "man", "kvinna", tanke och känslor betyder, och hur de förhåller sig till varandra. Det gäller att återupprätta den förtryckta mänskliga kvinnligheten, inåtvändheten, känslorna och intuitionen hos såväl män som kvinnor. Denna kvinnlighet blir en legitim aspekt av en fullgod tankeverksamhet utan att för den skull tappa ur sikte nödvändigheten och värdet av typisk manlighet och av föreningen mellan manlighet och kvinnlighet.

För att belysa problemet med att kombinera motsägelsefulla aspekter av vår mänsklighet kan den mänskliga könsdifferentieringen ges en psykologisk tolkning som tar hänsyn till de omedvetna <u>kontrasexuella</u> sidorna i mannen och kvinnan. De är "kvinnan i mannen" eller <u>Anima</u> och "mannen i kvinnan" eller <u>Animus</u>. Därmed blir det uppenbart att t.ex. kvinnor också är "män" i något avseende och att vår ekonomiska kulturella utvecklingen kan mycket väl utmärka sig för <u>både kvinnor och män</u> blir alltmer manliga och föraktar alltmer kvinnligheten inom sig själva. Denna process hänger samman med en naiv strävan att vara ett bisexuellt "allt i allo" i den yttre, världsliga, medvetna attityden. Det är en oförmåga att medvetet begränsa sig och att acceptera sina begränsningar, att inse att man inte kan tjäna två herrar samtidigt och att därför män och kvinnor behöver varandra. Kvinnor i en kultur kan visserligen uppträda som män gör i en annan kultur, men det betyder inte att kultur är "bara kultur" som kan godtyckligt formas till att tillåta <u>både</u> män och kvinnor uppträda på samma sätt <u>i en och samma</u> kultur. Priset för sådana naiva försök kan bli störningar i det omedvetna liv som avspeglar och kompenserar det yttre uppträdandet. Anima-Animus begreppen avser bl.a. motverka den förrädiska föreställningen att "man-kvinna" och "manligt -

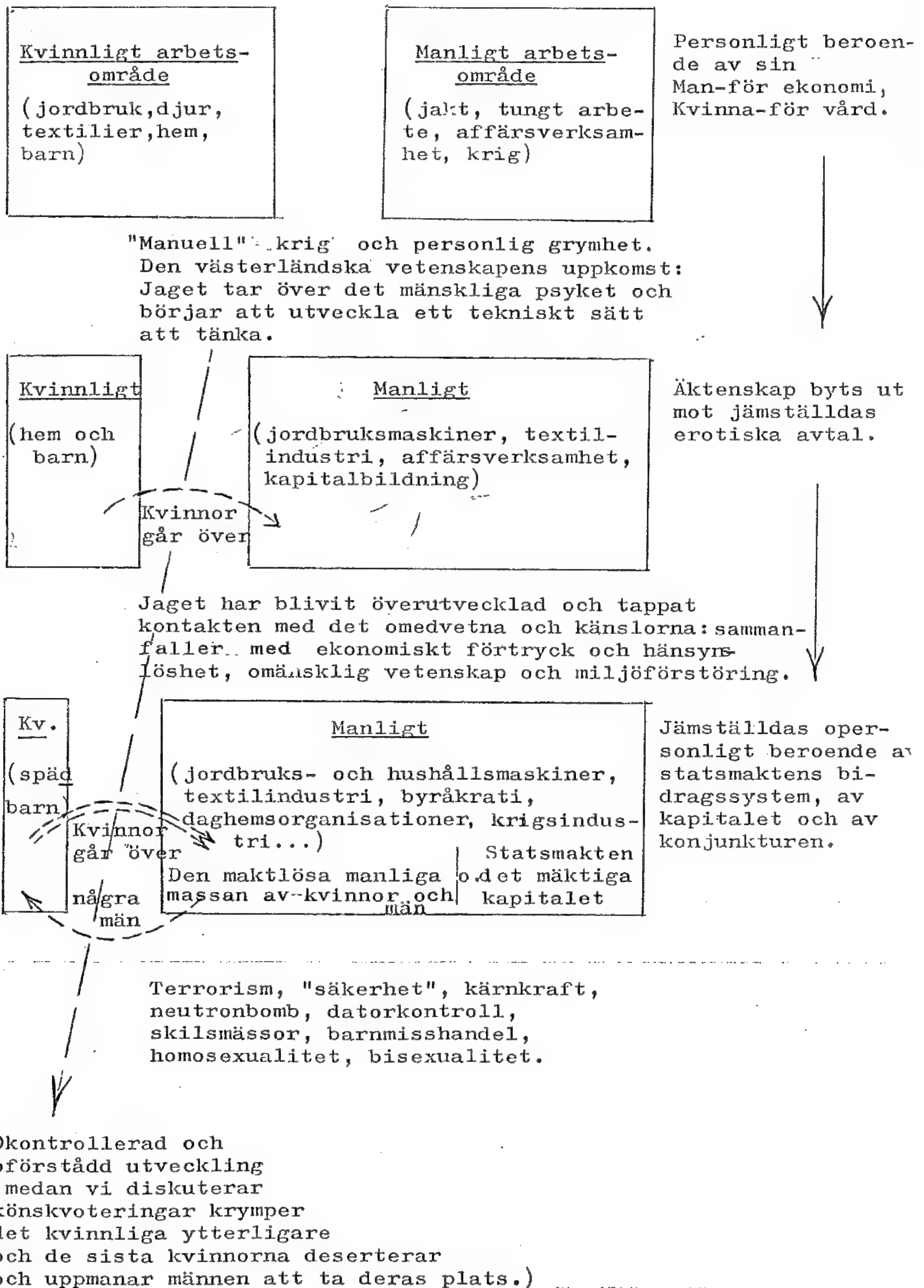
kvinnligt" alltid syftar till självklara konkreta yttre objekt. 9
Mannens identifikation med sin ~~Persona eller sitt~~ sin Anima och kvinnans identifikation med sin ~~Persona eller sitt~~ Animus kan leda till fyra typiska gränsfall vilka utmärker sig för bristande integration mellan det manliga och det kvinnliga, inklusive bristande polarisering mellan dem:

- Teknokratkarlen
- Byrå-kelgossen
- Moderhonan
- Maninnan

En genomgång av dessa fyra typer väcker hypotesen att könsförhållandena blir alltmer omedvetna i den mening att tidigare häxbränning på bål och kvinnoförakt ersätts av kraftiga projektioner på mannen, som liksom negrer och judar får bära skulden för pressande allmänna problem. Kvinnorörelsens uppgång sammanfaller med en övergång från motsatsparet Teknokratkarl-Moderhona till Byråkelgosse-Maninna. Maninnans/ eller mannen inom kvinnan framträdande utåt i vissa grupperingar inom kvinnorörelsen har fått en "smittsam" växande politisk betydelse. Den för med sig hittills obeaktade faror för känslomässig och, i kombination med byråkelgossen, för andlig utplåning. Det är angeläget att forskningen och utbildningen, kvinnorörelsen och s k mansgrupper beaktar denna hypotes i sina studier och ställningstaganden. Om den skulle ~~besannas~~ visa sig vara sann innebär den ~~nådastöten~~ slutet för allt intellektuellt stöd till mekaniska-administrativa lösningar av typen könskvoteringar, enkel legalisering av homosexuella förhållanden, långtgående statligt ingripande vid våldtäkt och barnmisshandel, nattöppna daghem, m.m.

Ökad kvinnlighet i politiska församlingar och i barnuppfostran kan i så fall åstadkommas varken genom ökad representation genom könskvoterade biologiska kvinnor eller genom att låta män arbeta på daghem. I brådskan efter enkla mekaniska "logiska" patentlösningar har vi flytt från den svåra obesvarade frågan om att åstadkomma en anknytning mellan det manliga och det kvinnliga inom både kvinnor och män. Det gäller då i t ex politiska församlingar och vid administrativa beslut att ha tillräcklig mjukhet och råg i ryggen för att våga föra fram, beakta och med fast mjukhet övertyga om motsatta gruppintressen, motsägande uppgifter, fientliga alternativ och tragiska nödvändigheter.

KÖNENS FÖRHÅLLANDE TILL DEN
EKONOMISKA-KULTURELLA UTVECKLINGEN -
Ett försök till visualisering.



Kap 9-10 I de avslutande kapitel försöker jag bl.a. att sammanfatta vad jag vill ha sagt, och hur jag vill säga det, efter att i den tidigare texten ha lagt tonvikten på varför jag säger det.

Jag vill nämnligen dela med läsaren en stor oro inför det nuvarande sättet att tänka såsom det avspeglas i utvecklingen av könsfrågan i Sverige. Den oro började med en allmän olust och känsla att det är mycket som inte stämmer eller är logiskt paradoxalt i könsdebatten.

Därför vill jag kalla läsarens uppmärksamhet över en stor mängd litteratur som är bortglömd, har tystats ned eller i varje fall inte beaktats i könsdebatten.

Jag kopplade den litteraturen, särskilt den analytiska psykologins, med könsdebatten såsom jag upplevde den genom mina kontakter med massmedia och debattskrifter.

Jag uppmärksammade då att många yttringar av röster i könsdebatten sammanfaller med beskrivningen av vad som händer när kvinnor och män tappar kontakten med sitt omedvetna och blir besatta av det. Det finns teoretiskt stöd för att detta skulle leda till "psykiskt könsbyte",d.v.s. till att kvinnor blir mera som män och män övertar kvinnliga drag. Jag gör den centrala iakttagelsen att könsdebatten utgår från den tvivelaktiga föreställningen att kön är egenskap hos människor sedda som självklara"mekaniska" objekt.

Psykiskt-socialt könsbyte kan sålunda knappast uppfattas idag då debatten förs på ett ytligt plan med en politisk--psykologisk jargong som döljer bristande självinsikt och fara. En kollektiv "smittsam" blindhet kan leda till att kvinnans särskilda förutsättningar för att uppleva kvinnlighetens förtryck resulterar i en projektion och avlastning av skulden på männen. Kvinnokampen kommer då att föras mellan biologiska kön i form av maktkamp och hets mot folkgrupp, som när t.ex. tyskarnas upplevelser av förtryck förvandlades till hat mot judarna.

Hatet eller skilsmässan mellan män och kvinnor som avspeglar sig i en urspårad könsdebatt skulle ha en "bara psykologisk" betydelse om det inte vore så att mannens förhållande till kvinnan är människans mest naturliga förhållande till medmänniskan. Det utgör kärnan i hennes tanke- och känsloliv, det är utgångspunkten för barnens fostran, deras utveckling och vår framtid.

Skilsmässan mellan man och kvinna tycks sammanfalla med att många kvinnor börjar att uppträda mera manligt och uppmanar männen att uppträda mera kvinnligt. En sorts

"bisexuell mänsklighet" kan ge sig till uttryck i form av intellektuell utplåning och känslomässig promiskuitet under parollen "solidaritet framför erotik och kärlek". Alternativet är att gexen tillerkänna en kulturell mening till dessa tendenser och möjligheter för att de skall kunna levas ut på ett konstruktivt sätt. Till exempel "kvinnlig solidaritet" och en viss sorts kvinnlig erotik som idag framträder i könsdebatten påminner om, och kunde förankras historiskt i, klassiska psykiska modeller - särskilt Demeter-Kore/matriarkat- och fruktbarhetsmotivet i grekisk mytologi. Motivet rymmer bl.a. kvinnoförtryck, våldtäkt och främlingskap infärxmännen mellan kvinnor och män. Förståelsen av detta motiv troligen förutsätter och främjar en familiaritet och kontakt med det omedvetna, vilket är just det som håller på att gå förlorat. Tillsammans med denna kontakt går också förlorat medvetandet om grundläggande konflikter mellan män och kvinnors tanke- och känsloliv. Det gäller också medvetandet om att dessa konflikter är legitima och att främlig man måste ständigt försöka övervinna det oundvikliga främlingsskapet mellan könen. Men den förlorade kontakten med det omedvetna och den bristande självinsikten lämnar, även inom kvinnan, dörren öppen för en ohejdad påverkan genom hennes inre manlighet. Det finns anledning att misstänka att den ohejdade verkan av kvinnans inre manlighet skerxpåxärx sker på ett undermålig "intellektuellt" plan där den förenas med mannens ensidiga manlighet. På ett motsvarande sätt den ohejdade verkan av mannens inre kvinnlighet sker på ettundermxk undermålig"känslomässigt"plan där den förenas med kvinnans ensidiga kvinnlighet.

På det "intellektuella"planet där könsdebatten utspelas idag kan man därför uppleva att kvinnoföraktet bekämpas med kvinnors och mäns förakt för kvinnligheten inom människan. Ett manligt sätt att tänka (och ett kvinnligt sätt att känna) börjar att dominera både män och kvinnor på ett ensidigt sätt, d.v.s. utan att tanke och känsla kopplas ihop inom varje man och kvinna. Den ensidigt manliga intoleransen för tvetydigheter och avvikande åsikter kombineras på ett paradoxalt sätt med en ensidig kvinnlig tolerans för en mångfald känsloinriktningar som gränsar till promiskuitet. Daghemsidén och homosexualitet är "minerad mark".

Ett ensidigt manligt sätt att tänka visar sig också i bl.a. könskvoteringarnas enkla aritmetik och "könsrolls-kunskapen" som skall läras ut i skolorna, i lagstiftningen som berör samlevnadsfrågor, i dyrkandet av vetenskapligt "rationellt" tänkande som motsats till myter, magi, mystik, fördomar. Man kräver en anpassning av urmänskliga känslor till den nykomna rådande industriella-tekniska mentaliteten under parollen "det finns ingen väg tillbaka" till hemmet eller till den inre världen med vilken man har förlorat kontakten. Samma röster hävdar på ett paradoxalt sätt att kvinnorörelsen kan visa "vägen tillbaka" till matriarkatet eller kvinnomakten som allmän lösning av aktuella problem.

En fördel med alla dessa företeelser vore att de kunde frammana kritiska reaktioner som leder till ökad själv-insikt och handlingsberedskap som förhindrar att vi förväxlar riktig handling med aktivt handlande, så att vi slipper att fumla med manligt-kvinnligt, datoriserad "artificiell intelligens" ("datalogi-infologi") och livets psykiska grundstenar på samma sätt som vi fumlar med den fysiska världens atomer eller den biologiska världens arvsmassa. I så fall skulle eländet åtminstone leda till mindre självförnöjsamhet inför den "självklara" frälsningen från den aktuella utvecklingen och en nyansering i det fortsatta arbetet med de bakomliggande problemen.

# 1. ~~INLEDNING~~ MÄN OCH KVINNOR SOM "OBJEKT"

Från flera olika håll har allt oftare framförts förslag om att åtgärda "mansamhällets" begränsade och missriktade rationalitet genom ett större delatagande av kvinnor i beslutsfattande organ, inom politiken och näringslivet. Dessutom skulle männen uppmuntras att själva kämpa mot sin egen kvinnoförakt och utveckla sin emotionella sida genom att i högre grad ägna sig åt hemmet, barnen och vårduppgifter.

Motiveringarna bakom denna uppdelning i mäns och kvinnors strävanden är mycket varierande. Tidigare hävdades att biologiska skillnader i form av manliga könshormoner[1] ger männen ett aktivt-aggressivt beteende som gör honom lämpad för att föra krigen. De kvinnliga hormonerna som betingar mjukare egenskaper hos kvinnan gör henne lämpad att ta hand om hem och barn.

Nu drar man i stället den motsatta slutsatsen: i denna hårda och krigiska värld måste framtiden bli bättre ~~xx~~ om den styrs i högre grad av kvinnornas mjuka egenskaper, t.ex. respekt för liv och känslor.

Ibland ifrågasätter man om kvinnan överhuvudtaget har någon "särart" eller särskilda egenskaper, även om slutsatsen förblir den samma: mera makt åt kvinnorna. Kvinnorna skulle vara världsfrälsare, d.v.s. ha fred och nedrustning som mål, inte därför att de "av naturen" skulle vara mera känsliga och passiva än män, utan p.g.a. ~~xx~~ vaga skäl som hänger samman med mannens större råstyrka och större rörelsefrihet.[2]

En närmare granskning av ovanstående argument tyder på att allting inte står rätt till. Samma hormon-hypotes leder nämnligen till motsatta slutsatser och kvinnans särskilda roll i samhällsreformern vilar på ~~allt förxdunkeltxformulerade~~ skäl som inte tåler en klar formulering. Samtidigt märker vi att hela resonemanget brukar knytas till tre huvudbegrepp, "man","kvinna" och"egenskaper" som bör därför bli närmare undersökta

s.165

--------------

1) Se Muntzing (1977)

2) E.Moberg (DN 7/11-76 och 2/10-77). Jag säger <u>vaga skäl</u> därför att jag inte lyckades finna en logisk formulering för Mobergs tankar. Ett behövligt försök till omformulering och omtolkning görs av Saga Petterson (DN ~~XXXX~~ 30/10-77), insändare.

~~MAN OCH KVINNA SOM OBJEKT~~

Vad får vi idag för hjälp för att komma underfund om vad det innebär att vara man eller kvinna ? I sökandet efter egenskaper och uppgifter som kännetecknar det som vi och våra barn skall identifiera sig med, acceptera eller förkasta, blir det naturligt att lyssna ~~på vår~~ först på vår närmaste omgivning, våra vänner, våra arbetskamrater och pressdebatten. Vad säger den livliga och ibland ilskna dönsdebatten idag angående kvinnans och mannens väsen ?

För att stimulera tankarna och väcka frågor har jag bl.a. rutinmässigt sedan något år tillbaka gått genom massmedias behandling av ämnet. Utan krav på "representativitet" som är knappast ett meningsfullt begrepp i detta sammanhang har jag sökt fånga nyanser i åsikter, ~~främst i den morgontidning som jag brukar läsa~~ Jag har renodlat dem genom att redigera ~~att~~ några tiotal utsagor ur material som oftast är taget ur den morgontidning som jag brukar läsa varje dag.

Utsagorna finns samlade i en bilaga i slutet av boken[1] för dem som vill ha detaljer utöver ~~den följande~~ sammanfattningen som följer här medan.

1) Bilaga 1:"Man och kvinna som objekt", utsagor 1 till 48.

I detta urval ur massmedia associeras kvinnan ~~afka~~ med följande begrepp, egenskaper, uppgifter: ~~ömhet~~ ömhet, kärlek, känslor, värme, personliga relationer, hem, familj, barn, fostran, vårda-bevara-återbruka, lyhördhet, ödmjukhet, passivitet, inlevelse, skapande fantasi, medkänsla, självplågeri, samhörighet, intimitet, öppenhet, smidighet, tålmodighet, muntlig-intim-känsloinriktad samvaroform, skvaller, solidaritet, dalt, mognad, instinkter, omsorg, vårda det hjälplösa och det växande, ~~att skapa nytt liv~~ subjektivitet, kvalitet, att skapa nytt liv

Mannen associeras i stället med:
krig, aggressivitet, jakt, vapen, redskap, försörjare, erövrare, abstrakt intellekt, byråkrati, politik, teknik, industri, vetenskap, miljöförstöring, hjältedåd, sport, styrka, prestation, sakinriktad, rationell, mod, auktoritetsbunden, känsloförkrympt, känslostum, jobb, framtid, fånge i potensmyten, det konstruerade-hårda-schematiska, dödens krafter, beslutsamhet, ansvar, makt, hårdhet, tuffhet, logik, muskelkraft, konkurrens, att supa, opersonlighet, skarpsinne, våld, förtryck, stela organisationsformer, familjens skydd, kamp och försvar av det egna området i samverkan med andra män, ledarskap, föreningsliv, ~~kan inte skapa liv~~ känslodisciplin i motsats till öppenhet för känslor, standardisering- opersonlighet, kan inte skapa nytt liv.

För övrigt påpekar flera författare att de krav som mannens uppfattar är just att kunna försörja familjen, vara modernt tufföm "à la Femina" och förkovra sig på jobbet. Det talas mycket om värme, tillgivenhet, uppskattning, villkorlös accepterande och ~~krisk~~ kärlek, att man skall värna om de varma källorna av ömhet, gemenskap, tillit, liv och lekfullhet; att barn behöver kärlek, trygghet, värme, föda och kroppskontakt.

# ANALYS OCH KOMMENTARER

Denna ytliga undersökning av vad som uppfattas eller uppfattades som man och kvinna leder uppmärksamheten till följande.

-- Vissa forskningsresultat beträffande skillnader mellan män och kvinnors språk kommer knappast som en överraskning då de ord som används avspeglar vad som ansetts vara typiskt för mannens respektive kvinnans "värld" (Se t.ex. ~~punkter~~ utsagor 1 och 40 i bilagan).

-- De egenskaper som är typiska för mannen får en övervägande negativ, föraktligt, mindevärdig, icke-önskvärd klang och omvänt för kvinnans egenskaper. Det kan gå så långt som till att frånkänna mannen förmågan att "skapa nytt liv", vilket om inte annat uppenbara materialiteten i fantasierna kring man och kvinna(utsaga 2). En mera eller mindre öppen rekommendation är att mannen bör ta över mara utav kvinnornas egenskaper. Ibland antyds att även kvinnan bör ta över mannens egenskaper (utsaga 44) ~~kraks akk~~ även om kravet på församdring ställs mest på mannen.

-- I endast några få fall antyds det att kvinnan kan också associeras med negativa egenskaper (utsagor 6,7,23,25,46) och ännu mera sällan antyds det att det finns manliga egenskaper som kan vara önskvärda och positiva (utsagor 15, 17,44). Det finns t.ex. ingen tonvikt på att barn behöver "hjälte-"förebilder eller ideal för att lära sig och vilja kämpa för rätt sak, utan det underförstås som ett automatiskt resultat av värme, ömhet, gemenskap.

-- Ofta underförstått och ibland öppet redovisad (15,38) finns föreställningen att det är önskvärt med en köns-utjämning och neutralisering av något ~~slag~~ slag. Den föreställningen får stöd bl. a.i en upplevd osäkerhet beträffande könsskillnadernas innebörd (41) samt i sociologiska ~~spekulationer~~ funderingar kring könsrollernas förändring (42).

-- I ett par utsagor (15, 43) framskymtar möjligyhten av att skilja mellan man-kvinna och manligt-kvinnligt (maskulint-feminint) begreppen. I ett fall (18) talas det om "barnet inom oss" utan att utvidga tanken till att gälla även "kvinnan inom mannen" och "mannen inom kvinnan" vilket skulle ha påverkat grundresonemanget. I ett annat fall (27) betraktas idén om"det kvinnliga" i stället för"kvinnan" som farligt nära s.k. borgerliga myter om kvinnans natur. En utsaga (44) antyder om att det kan finnas manliga egenskaper hos kvinnor och kvinnliga hos männen och att deras integration är ett villkor för att skapa "hela människor". Dessvärre övergår författaren snart till att poängtera ~~endast~~ en negativ manlighet i männen utan att ta notis varken om det positiva i männen eller det negativa i kvinnor. Denna säregna behandling av integrationsproblemet upprepas i ~~utsaga~~ den efterföljande utsagan (45).

-- Också underförstådd ligger föreställningen att den problematiska samhällsutvecklingen hänger samman med mannens egenskaper som utnyttjas i det formella beslutsfattande i politiska församlingar m.m. Det förblir emellertid oklart vilket samband som finns mellan det formella beslutsfattande, att skriva under, hålla tal, rösta, eller dylikt och den informella "beslutstillverkningen" som i vardagen och bl/a i hemmet skapar ramen och förutsättningarna för de formella besluten.[1] Beslutstillverkningen står, till skillnad från beslutsfattande, i mycket högre grad redan idag under kvinnans inflytande genom en mångfald av kulturella, sociala och psykologiska krafter. Det skulle vara anmärkningsvärt om en sorts grund och skiljelinje i förklarande sociala och psykologiska teorier ~~skulle~~ vore förankrad i en yttre-anatomisk eller snarare fysisk-~~biologiskt~~ biologisk definition av begreppen man-kvinna.

1) Uttrycket "decision making" på engelska ger en riktigare bild av beslutets innebörd där "tillverkningen" av alternativ föregriper "fattandet" av valet mellan dessa alternativ. För en utveckling, se Grip (1974), s 23.

Detta är inte att förneka att en yttre-anatomisk eller helst biologisk könsdefinition kan vara fruktbar i sociologiska och psykologiska studier. Sådana ansatser kan vara minst lika värdefulla som när man t.ex. använder intuitionen för att väcka intressanta vetenskapliga hypoteser. Men de har mycket begränsat värde som <u>förklarings</u>grund och som "orsaker" till komplicerade sociala och psykologiska problem. Rent konkret kan det t.ex. visst vara fruktbart att tala om ett ekonomiskt förtryck av intuitivt (eller konventionellt, genom folkbokföringsuppgifter) uppfattade kvinnor. Men en sak är att på ett <u>beskrivande</u> sätt tala om dessa förtryckta kvinnor och en annan sak är att med grund i detta förvänta sig en långtgående <u>förståelse</u> eller förklaring av fenomenet och antyda att de är förtryckta (till exempel har lägre lön än männen, för samma arbete) <u>därför att</u> de är kvinnor.

Det är just den frågan som är central för en värdering av könsdebattens bidrag till beslutsteorin: varför skulle just en anatomisk-biologisk könskillnad vara grunden till långtgående sociala och politiska konsekvenser ? Kan man återföra sociala krafter till anatomiska-biologiska "atomer", man-kvinna, över vilka dessa krafter förutsätts verka ? Och förresten slutsligen : <u>Vad är en man och en kvinna</u> - hur skall de definieras och igenkännas på ett rationellt eller vetenskapligt sätt ? Genom folkbokföringens angivna kön ? Genom en yttre anatomisk undersökning ?

Det paradoxala med att i vardagen det är "självklart" vad som menas med man-kvinna hänger samman med att noggranhets- och vetenskaplighetskraven i definitionerna beror på definitionernas eller begreppens användning[1]: det spelar inte någon större roll hur jag definierar min adress utom om jag är en skatteschweizare eller söker komplexa avdragsmöjligheter. Det spelar inte någon större roll hur jag definierar min partners kön så länge jag inte söker något familjebidrag eller jag lägger könet till grund för komplexa samhällsreformer i utbildning, lagstiftning, ekonomi och kultur.

1) Se Ackoff, R.L., <u>Vetenskaplig Metodik</u>, Beckman, 1972, kap. 5 betr svårigheten att definiera beroende på tillämpningen, och Northrop (1947) särskilt s 113 ang otillräckligheten av sund förnufts objekt.

Det kan visa sig att i likhet med filosofins centrala begrepp som det goda, det riktiga, viljan, friheten, demokratin, m.m. så är <u>man-kvinna</u> - centrala begrepp i mänskliga relationer och mänsklig tillvaro - minst lika komplicerade som den moderna fysikens atomer. Om dessa "atomer" skall bli grunden för mera avancerade reformer måste de granskas noga. En sådan fördjupad förståelse leder kanske till att den tillsynes självklara fundamentala atomen splittras i tiotals eller hundratals mindre förstådda och mera abstrakta ömsesidigt beroende delar. Det skulle i hög grad påverka vad som menas med egenskaper, manliga-kvinnliga, av dessa "objekt" eller "subjekt

Debattens ensidighet leder alltså in i djupare frågor som råkar studeras i vetenskapliga sammanhang. Avsikten är därför inte att "jämföra" debatten med mera exklusiv litteratur utan att <u>komplettera</u> debatten med ett bidrag till föreningen mellan vetenskap och vardag. Det gäller att förhindra att debatten urartar i rent tyckande och att en isolerad vetenskap från sitt håll arbetar med fel problem och överförenklad människosyn.

## 3 ~~REDUKTIONISM OCH~~ KÖNSDEBATTENS KUNSKAPSTEORI

Den moderna könsdebatten tycks vila på två fundamentala begrepp, man-kvinna, och i andra hand på egenskaper och roller. Därför bör dessa begrepp utsättas för närmare granskning. Om vi tar till exempel begreppet roll är det inte något självklart fysiskt-mekaniskt eller vardagligt. I dess nuvarande användning tycks roll härstamma från viss sociologisk skola[1] och socio-logiskt inriktad psykologi[2] som hävdat att Jaget är i huvudsak ett resultat eller en funktion av mellanpersonliga relationer. Det är emellertid troligt att rollbegreppets kulturella och filosofiska rötter finns i grekisk teater, i den mask, "persona" som skådespelarna bar under föreställningen. Det kunde vara värdefullt att komplettera vårt närmast rituella erkännande av det grekiska kulturarvet med en djupare förståelse av bakgrunden till rollbegreppet.

Kvinnobegreppet brukar däremot i könsdebatten och i kvinnofrågan underförstått uppfattas som ett fysiskt-biologiskt begrepp. Det måste kanske tilläggas att det kvinno-begrepp har dessutom uppfattats som ett vulgärbiologiskt, yttre-anatomiskt sådant. I så fall uppfattas "kvinna" som ett fysiskt-biologiskt objekt med vissa yttre för ögat synliga egenskaper i form av "normala" könsorgan, bröst av "normal" storlek eller volym, röst o.s.v. Till detta objekt har man i andra hand knutit det sekundära begrepp "roll" med vilket man tar språnget från vulgärbiologi till sociologi. Språnget tas över en psykologisk bro enligt någon icke närmare redovisad psykologisk teori.

---

1) Banton (1965) och Goffman (1959)

2) Den psykologi torde vara förankrad i Chicago-skolans George Herbert Mead. För en översikt, v.g. se Mead (1934). Hos Mead hittade jag det första och djupaste försöket att reda ut rollbegreppet: se bland hans tankar i urval i Strauss (1956) s 202-241. Meads referenser till "self","soul och "myth" utgör en fruktbar brygga till Jungs psykologi.

För en översikt av rollbegreppets"förhistoria" v.g. se referatet i B.Forséns Kritik av Rollteorin,1978, s 24 ff. med referens till Anne-Marie Rocheblave-Spenlés arbete.

Till exempel[1], skulle personligheten bestå av roller som motsvarar olika bitar eller sub-Jag. En hel personlighet åstadkommer man då genom en sammansmältning av privata och offentliga, produktiva och reproduktiva roller eller sub-Jag. Sammansmältningen antas ske genom en dialektik mellan emotioner och fakta, styrka och svagheter, regler och undantag, intimitet och distans, rutin och förnyelse. Könsrollerna anses idag fortleva på grund av den sociala strukturens destruktiva uppdelning i man- och kvinnoavdelningar. Om män och kvinnor kunde vägra att begränsa sig till nuvarande respektive roll-områden skulle rollerna försvinna eller integreras. Detta något cirkulära resonemang väckte frågan om inte kvinnornas tillträde till hittills exklusiva manliga roller kan leda till att också kvinnorna psykologiskt splittras mellan en mångfald av isolerade roller. Utan någon närmare motivering avvisar man denna farhåga: det behöver inte nödvändigtvis ske under förutsättning att kvinnor och män i praktiken tar gemensamt ansvar för barn, för arbetslivets olika områden och för kulturella-politiska aktiviteter.

Detta ytterligare något cirkulära resonemang väcker många frågetecken, i synnerhet då det motsäger andra obeaktade och noggranna studier av samma problem.[2] Könsrollsteoretikernas vagt motiverade förväntningar från roll-delning har visserligen vissa motsvarigheter i andra folks ritualer och religiösa föreställningar. Det finns t.ex. en indiangrupp i brasilianska Amazonas-området där kvinnorna ungefär vart tjugonde år spelar under en vecka alla "mansroller" och sedan återgår till sina vanliga uppgifter.[3] Motivet återkommer i grekisk mytologi då Herakles under en tid underkastar sig en kvinna och "spelar kvinnoroller". En modern referens till sådana mönster skulle emellertid kräva en djup förståelse för myter och ritualer som idag är summariskt föraktade i könsrollsanalyserna. Men nu ska vi se på roll- och man/kvinnobegreppen som är centrala i könsdebatten.

---

1) Se Liljeström m.fl. (1975). Ansatsen tycks närmast förankrad i den norkse sociologen Vilhelm Aubert: jfr. med Backe-Hansens översikt (1974) s. 135 ff.

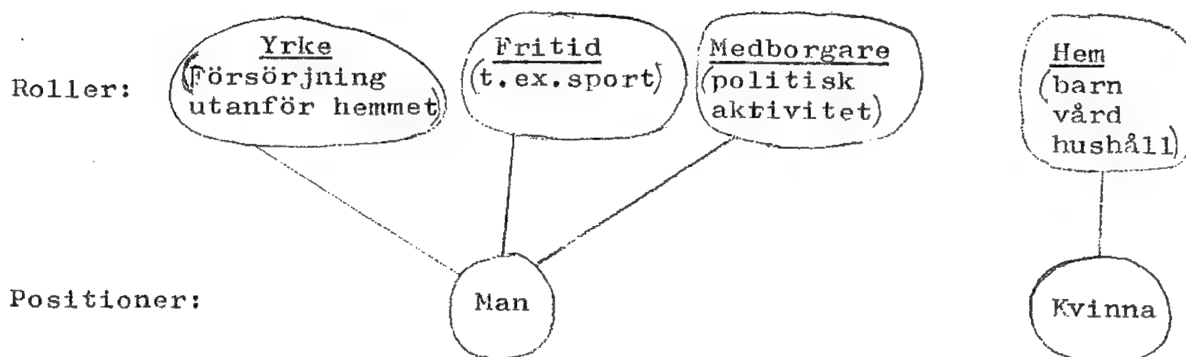
2) Ellen Key, Kvinno-psykologi och kvinnlig logik, (1896), t.ex. s 56 ff, 73, och Missbrukad kvinnokraft (1896), s. 25.

3) Enl. Revista de Atualidades Indígenas, Brasilia, 11-12/1976, s 2

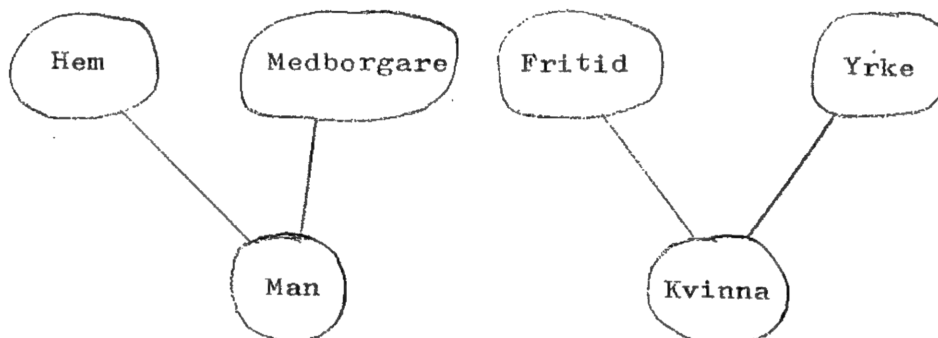
KÖN OCH ARBETE

Man kan se könsdebattens olika föreslagna ansatser att förändra sambandet mellan kön och arbetsliv som en serie av förändringsprogram.[1]

1) Utgångsläge: "traditionell" könsbunden rollspecialisering




2) Exempel på icke-könsbunden rollspecialisering



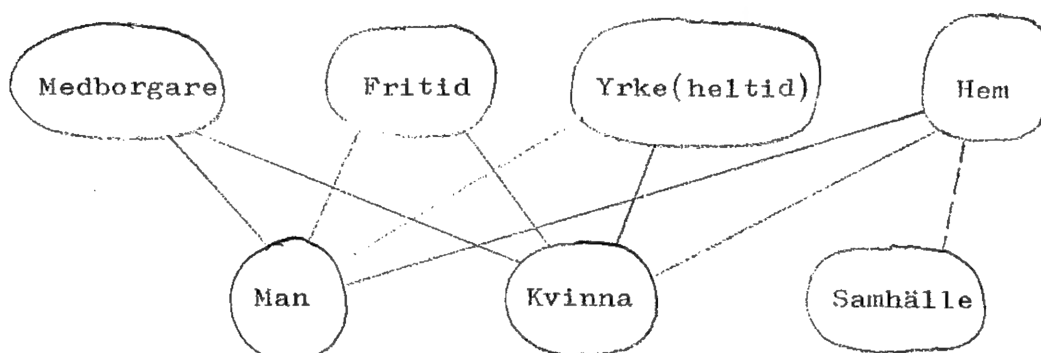

Hem, Medborgare, Fritid och Yrke har samma odelbara innehåll som ovan men de kan tillfalla lika gärna Mannen eller Kvinnan.

---------

1) Den första mera djupgående analys jag sett och utnyttjar här är Bosse Forsén, Kritik av Rollteorin, Korpen, 1978, kap.6 (Min bearbetning av figurerna i Forséns bok). Utanför det begränsade roll-tänkandet finns naturligtvis klassikerna, t.ex. F.Engels, Familjen, Privategendomen och Statens Ursprung, 1910, och Simone de Beauvoirs kritik i Det Andra Könet, 1949. Sveriges "klassiker" är Kvinnors Liv och Arbete, SNS, 1962, särskilt E.Dahlströms och Harriet Holters inledande bidrag.

Detta andra program är en ofta förekommande första förändringsansats. Traditionella manliga och kvinnliga roller kvarstår men fördelas jämnt, "slumpmässigt" bland män och kvinnor. Rollvalet, till exempel mellan yrke och hemarbete låter sig styras av personlighetsanlagens slumpmässiga fördelning bland befolkningen i ett jämställt samhälle utan könsbundna hinder.

3) Rolldelning (eller likaroll, "dubbla karriärer")

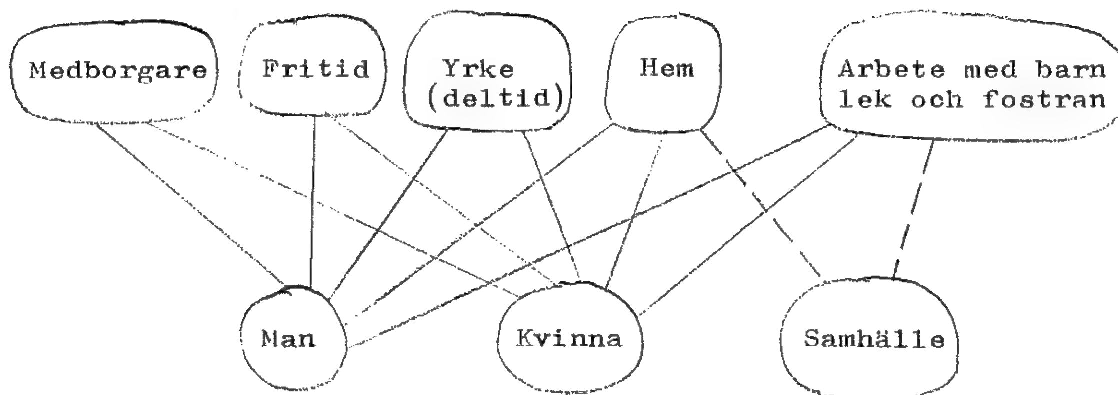



Grovt sett går programmet ut på att de kvinnor som finns kvar i hemmet lämnar detta och går ut i förvärvslivet på samma villkor som hittills männen. Man utgår alltjämt från befintliga traditionellt ensidiga roller men de har brutits ned och de flesta människorna har en kombinerad medborgar-fritid-yrke-hemma roll. De skilda (köns-)rollerna upphävs till förmån för en gemensam "människoroll". Samhället tar över vissa av familjens nuvarande funktioner, i synnerhet barntillsyn för att frigöra modern från större del av det ansvar som ofta framställs som ett av de största hindren på vägen mot kvinnans frigörelse och jämställdhet mellan könen. Eventuellt kan "människorollen" tränga så långt inne i familjens väsen att den upplöser även det fundamentala begreppsparet "man/kvinna" som rollerna är knutna till.[1] En "familj" kan då uppvisa rolldelning bland två eller flera homo- eller bisexuella.

-------------

1) En sådan teoretisk konstruktion tycks förutsättas t.ex. av Johan Cullberg då han inför begreppet "sexualroll" i "Psykoanalytiska synpunkter på manligt/kvinnligt och på problem i anpassningen till moderna preventivmedel", Sexualitet och födelsekontroll i dagens samhälle, (red. K. Sundström) LiberFörlag, 1976, s. 59.

Exempel på Nyutformad
4) Allsidig rolldelning




Man utgår inte längre från givna roller utan från nydefinierade kombinerade uppgifter. Det kan till exempel visa sig att det är viktigt att kvinnor deltar i yrkeslivet utanför hemmet men att ännu viktigare är att männen, även de som inte har barn, får tillfälle till arbete med barn.

De program som brukar dyka upp i könsdebatten tycks hamna någonstans mellan ovanstående program 2 och 3: [1]

En förbättring av arbetet och därigenom av samhället väntas kunna ske om yrkesrollerna enligt nuvarande "könsbunden rollspecialisering" fördelas i enlighet med den "slumpmässiga" fördelningen av personlighetsanlagen, i ett "icke-könsbunden rollspecialiserings" program. Även om det inte förekommer passande matchningar mellan människors personlighetsprofiler och tillgängliga yrkesroller (något som väntas bli uppnått genom program 4) kan program 2 och 3 vara rätta steg på vägen. Program 2, icke-könsbunden rollspecialisering, bör underlättas med hjälp av formella juridiska-administrativa metoder och agitationsverksamhet som mobiliserar en än så länge mindre medveten maktlös majoritet till stöd för politiskt genomförbara könskvoteringar, eller dylikt. Kvinnornas och männens inträde i varandras hittills könsbestämda roller skulle öppna allas ögon för relevanta behov och realiteter samt underlätta övergången till nästa mera avancerade program. Kvinnor ersätter män i samhällets maktpositioner eller i typiskt manliga yrkesroller: kvinnornas särskilda erfarenheter av att bli för-

---

1) En av de klarast framställda, om än problematiska, förslag någonstans mellan program 3 och 4 är Anna-Lena Welins bidrag till befolkningsdebatten (DN 30/3-78) "Kvinnornas vapen-att vägra föda :

tryckta skulle öppna vägen för bättre politiska beslut och, får man förmoda, mäns erfarenheter av att förtrycka skulle mildras och komma till sin rätta i hittills typiska kvinnoarbeten, daghem, vård, m.m.[1]

De teoretiska och real-politiska bristerna av sådana lösningar är mycket stora om än sällan omtalade.[2] Även i de fall då det förekommer skissartade historiska beskrivningar av kärnfamiljens tillväxt[3] saknas ofta koppling mellan det förflutnas och nuets produktionsförhållanden. Beskrivningar förblir "historiska" i ordets negativa betydelse, och döda. På ett motsvarande sätt saknas koppling mellan nuet och framtiden. Rollanalysen har fokuserats kring aktuella förhållanden medan framtida samhälls-, familje- och könsförhållanden har minst sagt underbetonats. Omfördelningen av roller mellan könen blir det allt överskuggande problemet medan rollernas innehåll får stå tillbaka tillsammans med de i vidare mening ojämnlika samhällsförhållandena de avspeglar. Detta gäller i särskilt hög grad just de produktiva arbetsrollerna utanför hemmet.

Den ideologiska grunden för likaroll-fördelningen enligt alternativ 3 tycks vara att varje människa är utrustad med ett genetiskt-biologiskt given (psykisk ?) personlighetspotential som är oberoende av just biologisk könstillhörighet, samhälle och kultur. Dagens könsspecifika normer som man från födseln tvingas följa bestäms inte av människans kromosomer utan av en inlärningsprocess som är otillbörligt påverkad av den biologiska verkligheten och beskär möjäigheterna att utveckla individens hela personlighet. Samhällets könsrollsystem blir till en tvångströja för den enskilde individen och dess möjligheter att fritt bidra till samhällets bästa. Lösningen ligger i "medvetandegörandet" och befrielsen från denna insor-

---------

1) För en referens till program 2, se ett beskrivet fall och kommentarerna om "positiv särbehandling" i en artikel i Sveriges Radios personaltidning Nya Antennen, Feb.78: "Styrelsen och jämställdheten", s 7.

2) Jag fortsätter i det som följer att använda material ur B.Forséns Kritik av Rollteorin. Som exempel på teorilös och opolitisk analys se Margareta Sanner, "Snabb könskvotering i statens utredningar: Byt ut hälften av alla karlar !", SACO/SR Tidningen, 1977 nr 4.

3) T.ex. i Hjördis Levin, "Modersmyten och dess rötter", Vi Mänsko nr 2, 1977.

tering i manliga och kvinnliga fållor.

Paradoxalt nog har tanken förts fram att, om skillnader mellan mäns och kvinnors sätt att tänka till någon del inte är socialt och kulturellt förvärvade utan medfödda, finns möjligen anledning till ett"ännu radikalare"nytänkande i fråga om urvalsxxxprinciper för tillträde till yrkesroller, politiska medborgarroller etc.:

> "Idéer om t.ex. kvotering i politiska församlingar kommer i ett helt nytt läge, om det visar sig att flertalet kvinnor inte har en lika naturlig fallenhet som män för att använda det av män utbildade språk, som prioriteras i sådana sammanhang. Det är t. ex. möjligt att kravet på en anpassning till manligt språkbruk speciellt gynnar högutbildade kvinnor."[1]

Det är möjligt att det "ännu radikalare" nytänkandet syftar till en sorts rolldelning enligt tidigare nämnt program 4 men det intressanta är det skulle i så fall grundas i förkastande av könsdebattens oftast förekommande grundläggande premiss, att skillnaden mellan män och kvinnor endast är av biologisk art.

Vi närmas oss härmed de allvarligaste teoretiska bristerna bakom argumenten för förändring av sambanden mellan kön och arbete.

Kvinnornas förväntade bidrag till ett bättre samhälle då de kommer till maktställning och in i hittills manliga områden anses inte bero på någon särskild "kvinnlig natur". De beror på, d.v.s. bidragen blir möjliga tack vare, kvinnornas speciella erfarenheter av förtryck i hittills kvinnliga roller. Sålunda antas kvinnorna kunna bibehålla dessa positiva "kvinnliga" särdrag under hela den tidsperioden av obestämd

---

1) Ur Sällskapet Riksdagsmän och Forskare (RIFO): förslag till studiegrupper under 1977 i cirkulär till RIFO:s medlemmar 1976-12-06

längd då reformverksamheten (t.ex. enligt program 2) pågår och medan kvinnor kommer alltmer i kontakt med "den manliga världen" som hittills förstört männen. Särskilt med hänsyn till tonvikten på betydelsen av den sociala verkligheten, som man ofta finner i könsdebatten, torde det finnas en uppenbar sannolik risk att <u>biologiska kvinnor</u> förvandlas till <u>sociala män</u> på kort tid efter att de kliver ut ur hemmets socialt isolerad miljö: biologiska kvinnor kommer alltså att bete sig socialt precis som män anses nu göra i ett "manligt" samhälle. Risken för denna sociala köns-förvandling torde vara ännu större för yngre kvinnor med mera begränsad kvinnoerfarenhet bakom sig.

Mig veterligt finns det bara ett par författare i Sverige som på djupet har utvecklat risken för kvinnornas psykisk-socialt könsbyte.[1] Risken har i könsdebatten avfärdats, fast utan någon teoretisk förankring eller ens seriös argumentering. Man behöver emellertid vara i det närmaste blind för att inte få några dagliga tankeställare då exempelvis årets vårmode lanserar "Look Maskulin"[2] eller då ett förment kvinnospråk talar om erotik och barn som "reproduktiva känslomässiga uppgifter"[3]. Och då har vi inte ännu tagit hänsyn till mera extrema varianter som börjar uppmärksammas även i dagspressen, t.ex. tendenserna till nazimode i internationell mode, militärkläder, nynazistrockar med axelvaddar, dödande vassa klackar m.m. för den "självständiga, hårdföra kvinnan, försedd med schäferhund och nazistinspirerad brunrandig slips med röd stjärna, skinnkläder och uniformsmössa"[4], där politik och psykologi onekligen möter varandra. Tillkommer tendenserna till estetiskt klädd hårdpornografi i bilder i exklusiva dam - tidningar typ Elle och Vogue.[5]

----------

1) Ellen Key och Bosse Forsén.
2) Se Hennes-annons i DN och SvD den 12/5 78.
3) Se "Det är papporna som barnstrejkar!" SvD den 18/4-78
4) Ur notisen "Nazimode", DN den 27/4-78
5) Enligt notis "Pornografin" i DN 20/4-78

DN 12/5-78



# Look Maskulin

***Ett skönt avspänt mode – ett mode att trivas i –***

***Bomullskavajen enkel-***

Om Möjligheten att biologiska kvinnor kan vara sociala (och psykiska) män, och att biologiska män kan tänka, känna och agera som sociala (och psykiska) kvinnor uppenbarar behovet att skilja mellan begreppen "man/kvinna", som i vår kultur råkar självklart uppfattas som biologiskt definierade, och begreppen "manligt/kvinnligt" eller "det manliga/det kvinnliga" som om inte annat leder åtminstone tankarna bort från enkla konkreta objekt - kroppar.

En sådan återerövrad känsla för språkets nyanser kunde av (och därmed verkligheten) kunde ev försvåra dragningen av tillsynes logiska dock ändå felaktiga slutsatser i konsdebatten. Till exempel om valda kvinnor i politiska församlingar inte ställer upp för omval p.g.a. en kvinnlig ledamot måste uppträda som en man, debattera som en man för att man skall fästa någon vikt vid vad hon säger och de inte har lust att förneka sitt kön, att klämma in sig i manlig kommunfullmäktigekostym, då får det hellre vara,/ja.... vilken slutsats drar man då ? Faran naturligtvis är bortse från sambandet mellan man/kvinna, Manligt/kvinnligt och biologiskt kön vilket leder till den platta slutsatsen att detta dystra perspektiv på kvinnors politiska arbete är

> "en fråga som inte kan få någon lösning förrän männen i församlingarna lär sig att att tiga och lyssna på vad kvinnorna säger - inte hur de säger det." [1]

Vad som saknas i en sådan slutsats är som vanligt den sociala-politiska analysen, vad som ska vara hönan och vad som ska vara ägget, och i samband med detta saknas också insikten att många mjuka, hörsamma, kvinnliga män kan mycket väl sedan tidernas begynnelse ha lagt av från politiken då de har överröstats av aggressiva, självupptagna, döva, manliga kvinnor i både hemmet och i de politiska församlingarna. Med andra ord: livmodern gör inte alla kvinnor till politiska systrar genom att undanröja motsättningar och skapa gemenskap. [2]

-------------

1) Cecilia Steen-Johanssons recension av Utbildningsradions program om kvinnors arbete i politik och opinionsbildning den 10/7-78: "Kvinnors arbete i politiken" (DN 11/7-78)

2) För en träffande formulering se Barbro Ernemo: "Efter en vecka på ett kvinnoläger: är jag en iskall hermafrodit ?", Femina, 1/1-78

Observera att därmed är inte sagt att en kvinna inte bör ägna sig åt en "manlig" aktivitet därför att annars blir hon en man. Utan i första hand menas här att det teoretiska problemet existerar, det följer ur könsdebattens premisser och det är knappast uppmärksammat. Dessutom erbjuder vardagliga observationer flera tankeställare i den riktningen. Det är, med andra ord något viktigt i resonemanget som inte stämmer, t.ex. när man frågar sig "vad gör det för betydelsefull skillnad"om vi i Sverige idag finge lika stor andel kvinnliga som manliga företagsdirektörer?[1] eller om vi fick lika många kvinnor som män som tjänar över 100.000 kronor per år i Västernorrlands län ?[2] I en social ansats bör rollens sociomateriella förmedling vara central i analysen och inte sammansättningen av individuella karakteristika av mer eller mindre tillfällig art bakom denna:

> "Denna ur samhällsförändringarnas perspektiv felaktiga analys hänger, vad gäller den svenska könsrollsradikalismen, <u>delvis</u> samman med teoretiska motsägelser knutna till ett av dess fundamentala begreppspar - "man" /"kvinna". Ett av könsrollsradikalismens grundantaganden utgjordes av att det råder ett icke-nödvändigt förhållande mellan en människas samhälleliga roller och hennes biologiska könstillhörighet. Den faktiska samvariation som rådde (och som fortfarande råder), hänfördes till resultatet av historiska och sociala processer. De manliga och kvinnliga könsrollernas huvudsakliga grund sågs ligga i kompakta normativa förväntningsstrukturer; de ansågs med andra ord vara socialt bestämda.
>
> <u>Men</u>: Jag har inte i <u>något</u> könsrollsteoretiskt arbete kunnat finna ens antydan till att man dragit den kanske viktigaste konsekvensen av detta grundläggande postulat...: att biologiska kvinnor kan vara "sociala män" (det vill säga fylla sådana roller, vilka till övervägande del de facto är knutna till biologiska män och som därför kallas manliga könsroller) och vice versa.
>
> I stället har man bibehållit den biologiska könsdistinktionen som den dominerande, såväl i teori som i praktik." 3

--------

1) Bosse Forsén, <u>Kritik av rollteorin</u>, s.110

2) Notis "Få kvinnor tjänar över 100.000 kr" (DN 10/4-78). Samma fråga berörs i en annan, dock också tvivelaktig,mening av Karin Lentz "En man i köket hjälper inte kvinnokampen" (DN 6/12-77).Jfr också med "Kvinna i stolpen, man i växeln" (DN 20/5-78),"Flera kvinnor på tunga poster" (DN 2/6-78), "Könskvotera Kyrkan" (DN 9/1-78) och "Datorerna behöver förnuftiga tjejer" (DN 9/4-78)

3) Bosse Forsén, op.cit. s 110-111. När feministisk litteratur använder begreppet "social" t.ex. i "sociala mödrar" (se Reed, <u>Sexism & Science</u>, 1978, s 122) tycks den syfta snarare till biologiska kvinnor som beter sig som mödrar för ett större antal icke-egna barn. (Jfr.med förskollärare.) Röster ur kvinnorörelsen tvekar för övrigt inte i att betrakta kvinnliga motståndare som t.o.m. "mulliga mansgrisar" och därför som "sociala män".

Dessa i min mening oerhört viktiga och centrala reflexioner måhända klargör varför man i könsdebatten sällan försöker tala om ~~dem~~ hur den dunkelt erfarna (särskilt kvinnliga) personlighetspotentialen kommer att bryta ned och förändra innehållet av de roller som omfördelas mellan könen.

Arbete innebär frigörelse[1], ja, men <u>varför</u> frigörelse, frigörelse från vad och till vad, på kort eller lång sikt ? Kanske endast upplevelser av oberoende och frigörelse från maken men ökat reellt beroende av "konjunkturen", av det rådande ekonomiska systemet och av statsmakten med dess bidrag, som därmed kan räkna med en större politisk stabilitet ?[2] Den komplexa sociala och psykologiska problematiken riskerar ständigt bli reducerad till intervjuundersökningar som säkrar vittnesmål om att t.ex. enskilda människor "känner sig bättre" efter inträdet i nya roller.[3] / Det reservationslösa, tveklösa jublet och glädjen inför ~~Xskxxxxxd~~"frigörelsen" och "oberoendet" mellan makar-föräldrar är en trist bild. Den är trist och oroande därför att ~~det~~ den visar ~~på~~ samtidigt på resignation och anpassning till bristande förtroende och kärlek i de intimaste relationerna människor emellan.[4] Även om utvecklingen hittills i riktning mot lösare familjestrukturer och större oberoende skulle ~~xxxxxbxfxxxk~~ ha varit befogad borde djupare studier av arbete-frigörelse kunna ifrågasätta längre gående krav i samma riktning.

---

1) Jämför med titeln "Frigörelse-Arbete: en intervjuundersökning med gifta och frånskilda kvinnor om steget från hemarbete till förvärvsarbete", av Lena Norman och Monica Wahlin, PA-Rådet rapport 0108 76, 1976, där typiskt nog tyvärr saknas någon djupare social eller psykologisk förankring av analysen.

2)Jfr.Gunnar Qvist,"Kvinnans rösträtt säkrade andra mål för makthavarna", (DN 9/5-78).

3) Jfr de tolkningssvårigheter som uppenbaras av det nyanserade psykiska samspelet som Arne Söderlund beskriver i reportaget "Vem skall bli gästen i köket" (DN 3/12-77).

4) Ett fint försök att föra fram dessa tankar, även om det är dömt att misstänkliggöras, är Maria Scherer, "Att leva är att känna",<u>Damernas Värld</u>, 7/12-77. Problemet har alltför många sidor för att låtas fångas i en artikel.

En av farorna med ytliga ansatser som tyvärr tycks förekomma allt oftare i forskningssammanhang är att de lätt blir en spegel av författarnas egna lika ytligt förankrade behov och önskemål. När till exempel en viss undersökning om uppnådd jämlikhet på daghem inte stämmer med standard-förväntningarna ifrågasätts aldrig förväntningarna (vilka motsvarar den vetenskapliga hypotesen i ett experiment) utan den enda slutsatsen är att

> "Det är slående att de män som 'brutit' mot könsrollsmönstret och börjat arbeta på daghem, ändå tycks halka in i den vanliga mansrollen efter en tid.... Det är dessutom alarmerande att det tycks råda en så traditionell arbetsfördelning mellan män och kvinnor på daghem. <u>Detta visar att</u> det finns mycket att göra för att bryta könsrollsmönstret inom arbetslivet..." [1]

---

1) "Därför slutar killar jobba på daghem", Tidningen Stockholm, nr 6, 1978 (min spärr), apropå en intervjuundersökning som kommunens Kommitté för Jämställdhet låtit göra. Jfr också med den mycket mera omfattande "Långt kvar till Jämlikhet" av Clare M.Bock, i <u>Forskning och Framsteg</u>, nr. 3, 1978

och när den enorma utbildningsvågen inte ännu nämnvärt"brutit könsmönstret"i studie- och yrkesval blir slutsatsen att

> "Det beror förmodligen på att ungdomen i sitt oförstånd har de vuxnas val som förebild; de vuxna har förgäves försökt ~~kka~~ tala barnen till rätta på den punkten."[1]

Inte ens när historiska studier hävdar att t.o.m. kvinnans rösträtt infördes i biavsikternas tecken för att öka den politiska stabiliteten,[2] finner man anledning till att rannsaka rolldelningens mening och undersöka varför den vann så stort formellt gehör i landets administrativa apparat. Och om i den mångåriga revolutionens Kuba 70 % av kvinnorna "fortfarande är kvar" i hemmet drar man endast en möjlig slutsats, att det beror på "traditionella attityder, arbetslöshet, brist på daghemsplats...": många kvinnor såg ändå sitt arbete i produktionen som mindre viktigt än hemarbetet och återvände så fort de fick tillfälle till hemmafrurollen och ändå när vid ett politiskt provval endast 3 procent av de valda var kvinnor ses detta som ett bevis för "att urgamla traditioner och fördomar mot kvinnorna inte går att bryta ner i en handvändning..."[3] I brist på någon seriös uppskattning av det främmande landets kultur måste många läsare rimligen tänka "Underförstått: i Kuba har de inte hunnit så långt som den svenska rättkännande och rätt-tänkande könsrolls-eliten."[4]

-------------

1) NES ledare "Lag om lika chanser"apropå förslaget till lag om jämställdhet, (DN 13/5-78)

2) Se referatet i G.Qvist "Kvinnans rösträtt..." (DN 9/5-78)

3) Maria Bergom-Larsson och Elizabeth Elander, "Intryck från Kuba: Det är kvinnan som försvarat revolutionen men mannen är hjälten", (DN 3/2-78). Jfr också med Disa Håstads referat av en sovjetisk sociologisk undersökning "8 mars helgdag i Sovjet men kvinnorollen precis som överallt i världen"(DN 7/3-78)

4) En reaktion mot en dylikt uppfattad kulturellt aningslös förmyndarattityd finns i Ingemar Hermansson "Svenskt radioprogra skymf mot Nord-Jemen",(VK 8/4-78) apropå Vivi Hirdmans program "Drottningen av Saba tar körkort". Samma attityder dök upp i t.ex Barbro Hellbergs och Ylva Sörmans 2:a programmet "Kvinna i Grekland"P1 4/1-77 och ibland i programmen "Det vill jag höra".

Trots många grundläggande frågetecken och en skriande brist på kunskap i en internationellt kontroversiell fråga riskerar problemen att administreras bort i en väloljad byråkratisk maskineri, med hänvisning till välmenande och allmänt formulerade principbeslut. Skolöverstyrelsen(SÖ) har antagit ett handlingsprogram kring könsroller och jämställdhet. Tillsammans med Universitet och Högskoleämbetet (UHÄ) skall en "handbok i könsrollskunskap" tas fram:

> "Redan från första skolåret skall barnen få hjälp med sina könsroller. De skall utbildas till att dela ansvar och arbete både inom yrkes- och samhällsliv och inom familjen... Redan på lågstadiet sätts praktiska övningar in. Flickorna skall intresseras för naturvetenskapliga och tekniska ämnen. Pojkarna för exempelvis vårdutbildningar... Kvinnor får företräde till mansdominerade utbildningar och vice versa." [1]

Tendensen är att vilja könskvotera varenda roll och varenda utbildning. Efter omfattande skriverier angående kvotering av präster inom Kyrkan[2] börjar man nu ta itu med den "groteska snedfördelningen" mellan manliga och kvinnliga forskare (man får förmoda inom varje enskilt ämne) vid våra universitet och högskolor.[3]

Det är svårt att låta bli att associera till barnens "millimeterrättvisa". Administrativa regler och handböcker i könsrollskunskap skall det gå att finna, det svåra kan bli att finna kunskap och att lyckas "dela ansvar i yrkeslivet" med hjälp av handböckerna.

---------------

1) Enligt "Jämställdhet på schemat", Arbetsmarknaden, 28/11-77

2) För en originellt formulerad reaktion mot det självklara i prästkvoteringen se Else-Britt Löfdahl,"Arg kvinna om kvinnopräster", Tidningen Vi, den 16/2-78

3) Se Gösta Forsströms recension av Marie-Louise Steiners radioprogram "Vetandets Värld" den 6/2-78 (DN 8/2-78).

Till slut, den självklaraste, svåraste och kanske felställda frågan blir:

> Bör en kvinna inte få välja
> (eller t.o.m. uppmuntras att
> välja) ett manligt arbete
> och vice versa ?

Jag vågar gissa att en sådan fråga kräver ett lika vagt och komplicerat svar:

> Det beror på *varför* hon
> väljer det(eller uppmuntras
> till det).

Är "personlighetspotentialen" rätt uppfattad, i vilken omfattning är den "given" eller socialt-kulturellt betingad ? Vad är böjelse, inriktning, tycke, behov, nycker och omedvetet tvång för något ? Vilka är valkriteriernas konsekvenser på kort och lång sikt för individ och samhälle ? Hur skulle valet ha blivit om det hade funnits annorlunda sammansatta arbetsuppgifter, de uppgifter som "borde" ha funnits ?

Här möts politik och psykologi igen. En sak tycks i varje fall vara säker: att när det gäller utformningen och därmed valet av en arbetsuppgift det är lika "slumpmässigt-godtyckligt" att låta valet styras av könstillhörigheten som att låta det styras av andra oförstådda krafter. Det handlar om mycket mera än tycka om, klara, passa till, eller ens känna sig frigjord, även om man var mera medveten om vad t.ex. "passning-matchning" eller "frihet" är för något. Gamla traditioner behöver ej vara helt förlegade bara därför att de är gamla. De kanske förmedlar en koncentrerad sammanfattning av svaren som många generationer människor före oss försökt ge till liknande frågor. Vår uppgift borde kanske vara att tyda vilken är den relevanta kärnan av kvinnlighet resp. manlighet som finns i traditionella kvinnoyrken och mansyrken och anpassa denna kunskap vid utformningen av dagens yrken så att de kan väcka ett kall och skänka värdighet åt dagens (och framtidens) kvinnor och män.

Varken den politiska eller den sociala ansatserna tillsammans täcker hela problemet kön-arbete.[1] Även politiskt medvetna djupare analyser av problemet har bara några få rader att säga ang. hur vi till exemepel kan tänkas genomföra det tidigare nämnda, fjärde, mest avancerade rolldelningsprogrammet:

> "För att det skall bli möjligt, att någon gång i en eventuell framtid kunna förverkliga detta mål, måste vi redan idag sträva mot att återupprätta kollektiven och stärka den politiska (icke-byråkratiska) organiseringen...ett hårt drivande av kravet på att 8 timmars arbetsdag per familj skall vara tillräckligt för dennas försörjning.....rolldelning i den begränsade utsträckning som de nuvarande samhällsstrukturerna tillåter. Än väsentligare framstår det emellertid att klarlägga de grundläggande förhållanden mellan samhällets olika materiella destrukturer och de genom dessa förmedlade sociala relationerna människor emellan;..."[2]

Jag är övertygad att även om sådana formuleringar inte uppvisar den blåögda ytlighet av de flesta andra ansatserna ändå upplevs de som vaga, i ännu högre grad av de som inte råkar vara skolade och övertygade marxister. Den politiska-sociala ansatsen behöver kompletteras med andra synpunkter knutna till kunskap om människans psyke, hennes tanke och känslovärld. Det är den kunskap som kanske leder till förståelse av "psykiska kvinnor" och "psykiska män" och av hur de förhåller sig till den omtalade personlighetspotentialen som könsdebatten vill frigöra. Det innefattar, självfallet, frågan om "relationer människor emellan".

-------

1) För behovet av en mindre politisk, icke-marxistisk sociologi talar Bengt Börjeson i sin recension av Forséns bok i "Sociologisk teori som kan fördunkla viktiga problem" (DN 1/6-78) (apropå rollteorin)

2) B.Forsén, op.cit.,(1978), s.115

PSYKOLOGI, BIOLOGI OCH POLITIK

Simone de Beauvoir och den existentiella humanismen

---

Dagens ofta "positivistiska" vetenskap brukar sällan erkänna något samband mellan politik, ekonomi, teknik/arbetslivets organisation och förhållandet mellan könen. Det skulle troligen vara akademiskt opassande att t.ex. tala om manligt-kvinnligt i en forskningsrapport som behandlar datateknikens väsen om dess förhållande till arbetslivets organisation. Marx skrev emellertid:

> "Människans omedelbara, naturliga och nödvändiga förhållande till medmänniskan är identisk med mannens förhållande till kvinnan. Av karaktären i detta förhållande framgår i hur grad människan förstått sig själv som biologisk varelse och som människa. Mannens förhållande till kvinnan är människans mest naturliga förhållande till sina medmänniskor. Av detta förhållande framgår alltså i vilken grad människans naturliga beteende har blivit mänskligt eller i hur hög grad den mänskliga varelsen blivit en naturlig varelse, i vilken grad hennes mänskliga natur blivit hennes natur."[1]

I en tid då framstående vetenskapsmän och kunskapsteoretiker fortfarande brydde sig om integrationen mellan människornas olika livsområden kunde emellertid positivismens"fader" Auguste Comte uppenbara positivismens inställning till relationer människoremellan genom att i tidigare delen av sitt verk tillämpa sin hierarkisk syn till att gälla även könen. Han anser att kvinnligheten är en sorts fortsatt barndom som avlägsnar kvinnan från rasens idealtyp: "denna biologiska infantilism tar sig uttryck i intellektuell svaghet. Denna rent känslostyrda varelses roll bli att vara hustru och hushållerska...varken att leda eller att uppfostra lämpar sig för henne."[2]

--------

1) Beauvoirs referens (s 452) till K.Marx, Oeuvres Philosophiques, Bd VI. I Sveriges bibliotek finner man endast Marx--Engels, Werke. I den internationella marxistiska debatten finns säkert de som skulle återföra citatet till den unge "antropologiske" Marx och hans "ungdomssynder". Se t.ex. tidskriften Kris, nr.7-8, 1978, Umeå, och Lars Andersson "Fantasi och Politik" (DN 24/7-78)

2) Citerat ur Simone de Beauvoir, Det Andra Könet, AWE/Gebers, 1973, s 85.

Simone de Beauvoirs "Det Andra Könet" torde ha fått en så stark genomslagskraft tack vare bl.a. avslöjandet av sådana förutsättningar för tidens sociala och vetenskapliga tänkandet. Hon tog därefter itu med vad den materialistiska historieuppfattningen och Marx hade att ge för att ge värdighet åt problemets formulering. Denna formulering som genomsyrar hela kvinnorörelsen idag behövde en filosofisk förankring som Simone de Beauvoir att börja med sökte i Marxs filosofiska bakgrund uttryckt i Engels.

Simone de Beauvoir ställer i början den centrala frågan: "hur började hela den här historien ?xxxM Man kan förstå att dualiteten mellan de båda könen resulterade i en konflikt, som all dualitet...Det återstår att förklara varför det blev mannen som vann från början...och att det är först i våra dagar som förhållandena börjar ändras."[1] Utan att uppehålla sig i de centrala begreppen kön, konflikt,vinna, fortsätter Beauvoir med en genomgång av Engkels. Efter stenåldern, sedan man upptäckt metaller och när den första plogen tagits i bruk, blir jordbruket mera omfattande och det fordras mera intensivt arbete för att röja mark och odla fälten. Mannen tar då andra män i sin tjänst och gör dem till slavar. Enskild egendom blir en realitet och som herre över slavar och jord blir mannen herre också över kvinnan. Detta är "kvinnokönets stora historiska nederlag", som får sin förklaring genom den förändring inom arbetsfördelningen som vållats av uppkomsten av nya arbetsredskap.[2]

Beauvoir anmärker, i min mening med rätta, att i Engels syntes har ändå de viktigaste problemen smusslats bort: historiens vändpunkt utgörs av övergången från egendomsgemenskap till enskild egendom. Engels erkänner att "vi för närvarande ingenting vet om detta" och, inte nog med att han inte

---------

1) S.de Beauvoir,op.cit.,1973,s.17 (min spärr)

2) S.de Beauvoir, s.39. Könsrollsuppdelningen skulle alltså ha uppstått som en följd av militarism. Jämför med könsrollsideologernas argument att militarismens uppkomst är bl.a. en produkt av könsrollsuppdelningen, vilket slutar bevisets cirkel. Se t.ex intervju med Eva Moberg i "Kvinnomarsch mot neutronbomben", (DN 12/5-78).

känner till de historiska detaljerna, han föreslår inte ens någon tolkning.[1] Den materialistiska historieuppfattningen fastslår utan diskussion det intresseförhållande som binder människan vid egendomen,utan att ta upp frågan om detta intresseförhållandes ursprung och mening. Beauvoir menar att kravet på privategendom måste väl bero på en i människan inrymd medfödd tendens att i egendomen återfinna sitt eget jag som hon inte förmår uppfatta annat än genom alienation. Man kan alltså inte uppfatta intresset för egendomen enbart med hänvisning till verktygen, svag muskelstyrka eller tekniken utan man måste ta fasta på hela den mänskliga attityden, en attityd, som förutsätter en ontologisk underbyggnad.[2]

På flera ställen stödjer Beauvoir sig på begrepp som är centrala i psykologin idag. Utöver "medfödd tendens", "jag", "attityd" som av många uppfattas som den "naturen" som Beauvoir ständigt förkastar, skymtar liknande begrepp på flera ställen i boken. Hon hänvisar sålunda till "den imperialism som det mänskliga medvetandet utövar" (s.42, min spärr) och till begrepp och krav som ursprungligen finns i det mänskliga medvetandet (s.43,min spärr). Utan att diskutera det eventuella förhållandet mellan dessa begrepp och kön vilka skulle kunna förklara och motivera sexualitetens "dramatiska karaktär" nöjer Beauvoir sig med att kritisera den materialistiska historieuppfattningen och den rationalistiska materialismen för att förgäves söka reducera motsättningarna mellan könen till en klasskamp och försöka underkänna sexualitetens dramatiska karaktär. Det är förresten detta samma underkännande som idag kommer till uttryck i massmedia då erotik och de intimaste relationerna mellan människor döps om till "reproduktiva känslomässiga uppgifter", "samlevnad", "fortplantning". Man har också jämfört upplevelsen av sexualiteten med "smak" och menat att man borde kunna tacka ja eller nej

--------

1) Detta konstaterande befästes vid genomläsning av Sven-Erik Liedmans Motsatsernas Spel, som jag tar upp i ett annat sammanhang.

2) S.de Beauvoir,op.cit.,1973,s.40-42

till ett erotiskt initiativ lika enkelt och naturligt som till en erbjuden cigarett, gröt, kål, vaniljsås eller spenat,[1] även om dessa jämförelser gjordes utan anspråk till anknytning till någon materialism.

Simone de Beauvoir menar alltså att, för att lära känna kvinnans särställning, hennes legitimt unika sexualitet och oersätteliga band som förenar henne med barnet, måste man gå utanför ramen för den materialistiska historieuppfattningen som ser mannen och kvinnan som "enbart" ekonomiska enheter. Jag tycker att det är högst osäkert i vilken utsträckning Beauvoir lyckats gå utanför denna ram, även om hon med ordet "enbart" här ovan begränsat ramen mera än vad många historiska materialister skulle känna sig vid.

Svårigheten att överskrida ramen visar sig både i hennes slutsatser och i de begrepp som hon använder som medel för att komma till slutsatserna, i synnerhet begreppet "kvinna" och "kvinnlighet".

För det första, hennes slutsatser, som bör lämpligen ses mot bakgrund av hennes eget referat av Engels egna slutsatser: det sociala förtrycket som kvinnan utsätts för är konsekvensen av hennes ekonomiska förtryck - jämlikheten mellan könen fordrar juridiska rättigheter vilka i sin tur fordrar att kvinnan kan ta del i produktionen i samhällsmässigt betydande utsträckning och när sysslorna i hemmet inte längre tar hennes krafter i anspråk annat än i obetydlig grad.[2] Det är mot denna syn som Beauvoir vänder sig i början på boken och därför är det intressant att jämföra den synen mot vad hon själv kommer fram till mot slutet av sin analys:[3]

> "Enligt fransk lag har hustrun inte längre skyldighet att lyda sin man och kvinnan har fått rösträtt. Men dessa medborgerliga rättigheter är abstrakta tills kvinnan blivit ekonomiskt oberoende... Även om sedvanan[4]

------------

1) Elaine Morgan, "Ett försvarstal för jungfrun", (DN 11/12-1977) översättning av Sven Hallén.

2) Ur Beauvoirs referat, op.cit., 1973, s.38-40. Jämför med kvinnorörelsens oftast framförd ideologi idag.

3) Beauvoir, s.404 (min spärr)

4) Jämför användningen av begreppet "sedvanan" med den av begreppet "kulturklimat", på s.162.

lägger mindre tvång på henne än tidigare, har den negativa friheten inte i grund förändrat hennes situation...Det är mest genom yrkesarbete som kvinnan lyckats knappa in på avståndet mellan sig och mannen, yrkesarbete är det enda som kan garantera henne konkret frihet. Så snart hon slutar parasitera rasar hela systemet som bygger på hennes beroende..."

Beauvoir är ~~här~~ tämligen oklar beträffande skillnaden mellan begreppet "sedvana" som här underordnas ekonomin och begreppet "kulturklimat" som på ett annat tidigare ställe tycks vara i någon mening överordnad: i ett av hennes mest citerade stycken skriver hon

"Man föds inte till kvinna, mar blir det. Den gestalt som människohonan kommer att anta i samhället bestäms inte av något biologiskt, psykologiskt eller ekonomiskt öde, det är kulturklimatet som gestaltar det, mellanting mellan hanne och kastrat som kallas kvinna."[1]

Det måste vara rimligen genom sitt arbete som yrkesförfatta-~~xkvnnx~~rinna och yrkesfilosof som hon försöker förändra kulturklimatet men tankarna blir inte klarare av införandet av ordet "öde". Låt oss fortsätta med exempel på slutsatserna:

"Tvisten (könskampen, min anm.) tar inte slut förrän män och kvinnor erkänner varandra som likar, d.v.s. så länge kvinnligheten bevaras som sådan."[2]

Här har yrkesarbetet och ekonomin åter trätt i bakgrunden till förmån för de psykologiska insikternas och kulturklimatets betydelse. Men längre fram

"Man får visst inte tro att det skulle räcka med en förändring av hennes ekonomiska villkor för att kvinnan skulle förvandlas. Denna faktor är och förblir dock grundläggande för utvecklingen men så länge den inte får de moraliska, sociala och kulturella konsekvenser som den förebådar och kräver, så kan någon ny kvinna inte bli till...Ingen isolerad fostrare kan idag forma en 'kvinnlig människa' som exakt motsvarar den 'manliga människan'...Men om vi

----------------

1) Beauvoir, s.162

2) Beauvoir, s.439

> föreställer oss ett samhälle där könens likställighet var genomförd i praktiken, så skulle denna likställighet göra sig gällande på nytt i vaje enskild individ."[3]

Det ät svårt att se här något avståndstagande gentemot Engels utom möjligen i den senare delen av citatet som motsäger början genom att antyda att moraliska, sociala och kulturella aspekter, i stället för ekonomiska, skulle vara bestämmande (grundläggande) om man utgick från ett initialt likställt jämvikttillstånd.[4] Och slutligen skriver Beauvoir

> "Faktum är att man kan inte kan vänta sig några generösa gester från förtryckarnas sida utan vidare, men snart kommer de förtrycktas revolt, snart kommer själva den privilegierade kastens utveckling att skapa nya situationer. På så vis har männen fått anledning att i eget intresse ge kvinnan vissa friheter, nu har kvinnorna bara att fortsätta klättringen uppåt, de vunna segrarna skall ge dem ytterligare uppmuntran. Det tycks nästan säkert att kvinnorna inom längre eller kortare tidrymd kommer att nå fullständig jämlikhet ekonomiskt och socialt, vilket kommer att medföra en inre metamorfos."[5]

Utan att förklara ursprunget (på en ekonomisk "grund" ?) av revolten som i cirkelbevis kommer i sin tur att leda till ekonomisk jämlikhet, reducerar Simone de Beauvoir könskampen till klasskamp enligt en enkel militärbetonad modell som helt saknar de psykologiska-kulturella nyanserna som skulle spränga den historisk-materialistiska ramen och erkänna sexualitetens dramatiska karaktär. Och det är sannerligen inte några djupare nyanser eller sexualitetens dramatik som man finner i flera av Beauvoirs analyser, t.ex. då hon slår fast att "Det som avgjort intresserar mannen mest i ett förhållande, är den sexuella fördel han får."[6] Det är överhuvudtaget just i diskussionen av sexualitetens, kvinnans och mannens väsen som man finner de största motsägelserna och ojämnheter av Beauvoirs framställning. Låt oss därför granska det begreppet "kvinna" som är en av de viktigaste medel i hennes analys.

------------

3) Beauvoir, s.446

4) Jämför med den underförstådda kritiken av Beauvoirs analys i B.Forsén, KRitik av Rollteorin, s.92 och 103-4

5) Beauvoir, s.449

6) Beauvoir, s.443

VAD ÄR EN KVINNA ? Simone de Beauvoir ställer denna centrala fråga på två ställen vid inledningen till sin bok. Att bevittna hennes kamp med frågan är att bevittna ett typexempel på människan tragiska försök att bortrationalisera Gud och religionen.[1] Eller, vid en mindre dramatisk inställning, kan läsaren få känslan av "katt kring het gröt", samtidigt som man förnekar grötens existens och värde.

Beauvoir konstaterar att alla är överens om att individer av honkön utgör ungefär hälften av hela mänskligheten. Hon förvånar sig att trots detta finns det folk som anser att "kvinnligheten är i fara" och att varje kvinnlig varelse är alltså inte nödvändigtvis en kvinna utan måste dessutom

> "vara delaktig i denna mystiska och hotade realitet som kallas kvinnlighet." [2]

Därefter tar hon hem några tämligen lättköpta poäng genom att förlöjliga "kvinnlighetens" talesmän med sin fundering:

> "Är det något som utsöndras av äggstockarna eller är den fixerad på en platonsk himmel ? Räcker det med en frasande underklänning för att den skall komma ner på jorden ? En del kvinnor anstränger sig visserligen nitiskt för att inkarnera det kvinnliga men ingen har ännu tagit patent på det. Kvinnligheten beskrivs gärna i vaga och förföriska termer som tycks lånade från spåkvinnornas ordförråd.

Jag skall lämna därhän frågan om föraktet för spåkvinnor möjligen tyder på att författarinnan hyser samma typ av omedvetet kvinnoförakt som historiskt gav sig till uttryck i förakt och förföljelser av "häxor".[3] Det räcker med att uppmärksamma att kvinnligheten är inte så lätt att bortrationalisera då Beauvoir känner sig ändå tvungen att referera till Platos filosofi och senare även de historiska fejderna kring konceptualismen och nominalismen, som hon kallar för läran om allmänbegreppen.

--------------

1) Det skulle föra för långt att här utveckla denna tanke. V.g. se J.Hillman, Re-visioning Psychology, Harper & Row, 1975, s.190 m.fl. betr. den humanistiska existentialismen.

2) Beauvoir, s.9

3) Se J.Hillman, The Myth of Analysis, 1972, särskilt del 3.

Dessvärre fördjupar Beauvoir aldrig sig i dessa områden och det kan man förstå då man ser till vilka oanade ~~djupa frågor~~ svåra frågor detta har lett i psykologin.[1] Detta hindrar emellertid henne inte att hoppa över problematiken genom att slå fast att

> "biologin och sociologin tror inte längre att vissa karaktärsegenskaper är orubbligt nedärvda genom att man är född till kvinna, jude eller neger. De betraktar karaktären som en sekundär reaktion på en ~~situation~~ situation... Faktum är att varje mänsklig varelse i realiteten alltid bedöms enligt sin speciella situation. Att vägra att erkänna begrepp som det evigt kvinnliga, negrernas själ och den judiska karaktären innebär inte att man förnekar att det idag finns kvinnor, negrer och judar."[2]

Med denna ~~utsaga~~ utsaga uppenbaras indirekt att icke närmare specificerat djuppsykologiskt begrepp, "karaktär", blir underkastat en mera eller mindre etablerad biologisk teori och en mycket mindre etablerad ospecificerad sociologisk teori. Dessutom grundas resonemanget på en biologisk definition av kvinna[3] till vilken även sociologin bör underkasta sig: trots att det antas råda ett icke-nödvändigt förhållande mellan en människas samhälleliga roller och hennes biologiska könstillhörighet får man ändå inte dra slutsatsen att biologiska kvinnor kan vara sociala män, vilket skulle aktualisera problemet med kvinnlighetens väsen.[4] Det hela lindas om genom att avslutas med ett dubbelt slag under bältet: genom att ställa jämsides kvinnor, judar och negrer kapitaliserar författarinnan på läsarens diffusa olust inför att bli beskylld för rasdiskriminering och ~~max~~ nazisympatier ifall han skulle fundera om någon evetuell legitim "kvinnlighet". Begreppet "kvinnoförtryck" är tillåtet, dock inte "judarnas karaktär" antagligen med motiveringen att förtryck är ett självklart begrepp som alla är överens om medan karaktär

------------

1)Se t.ex. diskussionen om "nominalism and realism" i C.Jung, Psychological Types, 1971, s.26 ff.

2) Beauvoir, s.10

3) Se även Beauvoir, s.30 och den oklara referensen till den "funktionella utvecklingen" som definierar människohonan.

4)Se resonemanget i B.Forsén, Kritik av Rollteorin, 1978, s.110-111 Beauvoir granskar inte det rollbegrepp hon använder (t.ex. på s.133 och 153)

antingen är kontroversiell eller är "mystisk" och finns därför inte.

Över hela linjen lägger Beauvoir en stor möda på att förkasta "det naturliga" och "det mystiska", särskilt som det skulle ge sig till uttryck i tron på någon sorts kvinnlighet.[1] Där lägger hon grunden för den moderna kvinnorörelsens ofta uttryckt skepticism eller t.o.m. förlöjligande av "det mystiska" inklusive den "manliga Guden". Kampen mot kvinnligheten i alla sina former leder i sin tur till dagens också populära uppfattning att "det faktum att man är människa är oändligt mycket viktigare än alla särmärken som skiljer människor åt"[2] utan att man för den skull känner sig besvärad av vissa motsägelser och inkonsekvenser i argumentationen.[3] Det är ur kunskapsteoretisk synpunkt symptomatiskt att Beauvoir ställer sidan vid sida tekniken, förnuftet och "rationellt tänkande, logik och matematik" mot magi, vidskepelse och gudarna, trots att denna motsatsställning krävde den nedvärdering av kvinnligheten som man försöker åtgärda idag.[4] Det är anmärkningsvärt att i stället för att, i ett sådant läge, definiera manlighet och kvinnlighet samt villkoren för deras integration, Beauvoir och hennes följeslagare förnekar motpolerna till förmån för någon förment mindre mystisk "mänsklighet".

Detta anti-klimax, eller "berget som födde musen" går hand i hand med Beauvoirs tillsynes omedvetna ~~användning~~ införande och användning av många "mystiska" begrepp, som hon rimligtvis upplever själv som mycket klara och konkreta. Om man inkluderar problematiska begrepp som dök upp i tidigare citat kan Beauvoirs kritiske läsare utan vidare göra upp en lista på "mystiska" begrepp och uttryck som är det priset som författarinnan måste betala för det lättsinniga avfärdandet av övriga mystiska begrepp, bland vilka "kvinnligheten"; t.ex.:

---

1) Se t.ex. Beauvoir, s.10, 435, 437, 439 och särskilt s.161-162, 445 och hela kapitel om myter (s.116 ff) där myt uppfattas på det säregna sättet som kritiseras av J.Hillman i ~~Revisioning~~ Re-visioning Psychology, bl.a. på s.101 och s. 180 ff.

2) Beauvoir, s. 448 (min spärr)

3) Jfr. t.ex. Beauvoir s.10, 448 och 451, samt s.44

4) Beauvoir, s.57-59, 440

Sålunda åberopar Beauvoir en medfödd tendens i människan att i egendomen återfinna sitt eget jag, imperialism som det mänskliga medvetandet utövar när det söker objektivt genomdriva krav som ursprungligen fanns i det, hela den mänskliga attityden som förutsätter en ontologisk underbyggnad, dxx de sociala förbudens ontologiska betydelse som varje individ upplever på sitt sätt, den mänskliga karaktären som en sekundär reaktion på en speciell sxkxxxxx situation, kulturklimatet eller sedvanan som gestaltar eller lägger tvång på en människa tills hon blir kvinna, livets dunkla krafter, det naturligt givna till människan, det mänskliga släktets intresse, kvinnan som inte styrs av hormoner eller mystiska instinkter och ändå är en lekboll för hormonerna och släktets spel - ett oroligt offer för sitt begär, m.m.[1]

Vad som kännetecknar dessa "mystiska" begrepp,som Beauvoir tycks acceptera och anxända tveklöst använda äxxaxx utan att fördjupa sig i, är att de antas vara oberoende av de lika dunkla "särmärken" som skiljer kvinnor och män åt. Det hindrar emellertid inte Beauvoir att på ett motsägelsefullt sätt åberopa lika"mystiska" skillnader mellan (de biologiska ?) könen som hon tycks acceptera som legitima:

kvinnans och mannens idévärldar som"kanske"inte kommer skiljas, rollen som kvinnans särart kommer att spela, underverk som kommer att uppstå ur människosläxktets uppdelning i icke närmare specificerade två kategorier, vissa av naturen givna "skillnader i jämlikhet" mellan man och kvinna vilka alltid kommer att bestå - t.ex. hennes säregen sensualitet och sensibilitet.[2]

------------

1) Beauvoir, s.41-43,157,10,162,404,133,437,445,448
2) Beauvoir, s.436, 438, 451-452

Beauvoir håller sig alltså på en vag och mystisk nivå i hela boken och svarar aldrig på den ursprungliga centrala frågan: VAD ÄR EN KVINNA ? Regelbundet återvänder hon till sin försäkran att hon är motståndare x till "den kvinnliga naturen", t.ex. när hon skriver att när hon använder ordet "kvinna" eller "kvinnligt menar hon förstås inte något "typiskt" eller någokn evigt oföränderlig egenskap.[1] Hon talar om vad hon inte menar men vi får aldrig riktigt veta vad som/hon försöker mena. Med sina motsägelser, vilka är i och för sig acceptabla i ett så komplext ämne då författare inte gör anspråk på logisk stringens, återlämnar Beauvoir till slut med höger hand allt hon tidigare tagit med vänster hand. Till slut kan läsaren få det oavsedda intrycket att när allt kommer omkring är "kvinna" och "kvinnlighet" just precis allt som Beauvoir försöker förkasta i sin fina nyansrika sammanfattning av myter kring kvinnan.[k2] Men det är också då som hon obemärkt närmaxr sig den analytiska psykologins syn på man och kvinna som icke-biologiska kön och det sammanhängande behovet att tala om manlighet och kvinnlighet:

> "Psykologins - och i synnerhet psykoanalysens - uppgift är att reda ut varför en individ speciellt fäster sig vid den ena eller den andra aspekten av denna myt med dess otaliga variationer och varför han låter just den eller den kvinnan inkarnera den."[3]

Om vi uppfattar myter som inte bara kvinnomyter utan även som mansmyter eller myter i allmänhet då tar vi steget från psykoanalysen till Jungs analytiska psykologi och lämnar den snäva xxxxx ytliga psykologiska ramen inom vilken Simone de Beauvoir valt att hålla sig,[4] d.v.s. varken psykoanalys eller någon annan psykologi. Det är faktiskt så att idag x finns knappast någon psykologisk skola som skulle kunna stå för den människosyn som ligger underförstådd i Beauvoirs analys.

-----------

1) Beauvoir, s. 161.
2) Beauvoir, s.157-158
3) Beauvoir, s. 157
4) Se Beauvoirs notxx 51 xxx refererad på s.167

Här och där i framställningen skymtar nämnligen några anmärkningsvärda uppfattningar som också fungerar som metodologiska ställningstaganden i analysen. T.ex. att varje individ försöker i den här världen hävda sig genom att göra den andra till slav, att vänskap och generösitet är inga nära till hands liggande dygder, att människan tycker inte om svårigheter och att (p.g.a. cirkelbevis ?) fruktar faran, att alla individer är underordnade släktets intresse och är en lekboll för hormonerna även om de har viss frihet att välja sättet på vilket de tar det naturligt givna på sig, att erotik - det intimaste i mänskliga relationer - innebär individens krav gentemot kollektiviteten och stödjer separation till nackdel för mellanmäsnklig kommunikation, att rationellt tänkande - likt matematik och logik - skulle inte ha lett till kvinnans förslavande om inte den manliga expansions- och härskarviljan hade tagit överhand på den manliga principen (skaparkraft, upplysning, intelligens och ordning), m.m.[1] Och det som naturligtvis går förlorat i en sådan människosyn är bl.a. frågan om vad mannen är,[2] trots den paradoxala referensen till en"manlig princip", likaså vad kvinnan är eller borde vara, och därigenom varför skall män och kvinnor överhuvudtaget söka varandra för att återställa den eftertraktade sexualitetens dramatiska karaktär.

Med allt detta vill jag inte påstå att Simone de Beauvoirs klassiska verk är värdelös eller medvetet vilseledande, utan jag vill ifrågasätta den okritiska acceptans den har mött i könsdebatten idag. Beauvoirs banbrytande insats bevittnas åter och åter av att ännu idag mycket litet kans sägas som

-----------

1) Beauvoir, s. 116-7, 437,448,151,58-61. Observera att trots hennes avståndstagande till "naturliga manlighet/kvinnlighet" tvekar Beauvoir inte i användningen av ett sådant begrepp som "manlig princip" (och, man förmodar, kvinnlig princip också).

2)I själva verket avfärdar Beauvoir en del av frågan "vad är en kvinna ?" genom att påstå att det är redan betecknande att man överhuvudtaget ställer frågan och att "En man skulle inte komma på idén att skriva en bok om den särställning som männen intar i mänskligheten." (s 11). Möjligtvis syftar Beauvoir till att uppmärksamma patriarkatet.

inte har av henne sagts för snart trettio år sedan. Den svenska pocketutgåvan av Det Andra Könet utkom år 1973 nästan 25 år efter den franska originalutgåvan vilket i sig borde vara en tankeställare för den ev. svenska provinsialismen som i så fall lever kvar med oss idag. Det kan förklara slagkraften av Eva Mobergs artikel "Kvinnans Villkorliga frigivning" som, utan att tillföra något nytt ideologiskt-intellektuellt innehåll, utlöste 60-talets könsdebatt i Sverige. Dagens grövsta argument återfinns på det klaraste sättet redan formulerade i Beauvoirs bok, men också de finaste och mest nyansrika som t.ex. några rader om mötet mellan man och kvinna:

> "I sina strider, där de tror sig stå mot varandra, är det i själva verket mot sig själva de kämpar genom att på partnern projicera den del av sig själv som de inte vill kännas vid. I stället för att försöka leva med sina tvetydiga villkor strävar envar att låta den andra bära förnedringen och själv ta äran. Men om nu båda tar ansvar för sig själva med den klarsynta blygsamhet som kommer ur äkta självkänsla, då kommer de att mötas som likar och i vänskap genomleva det erotiska dramat..."[1]

Har lägger Beauvoir bron till den analytiska psykologin som söker reda upp innebörden och villkoren för att "ta ansvar för sig själv" och för "äkta självkänsla" vilket leder ev. till insikten att "drama" överskrider gränserna av sådana begrepp som jämlikhet och vänskap. En dyster ödets ironi är emellertid att Beauvoir inte knyter den ovanstående fina insikten till kärnan i sin bok där kvinnan, i lika hög grad som mannen, projicerar på sin motpart den del av sig själv som hon inte vill känna sig vid. Man skyller, med andra ord, påxaaxmannen idag på mannen på samma sätt som man skyllde på kvinnan, på judar, eller på svarta. Man erkänner inte axvägen ur projektionen på biologiska objekt vilken haakårxax beror av införandet av icke-biologiska fysiska abjakt begrepp, liksom den förkastade manligheten

-------------

1) Beauvoir, s.448

och kvinnligheten. Könsdebattens ohistoriska beroende av den begreppsapparat som Beauvoir förde fram i sin bok leder dessutom dagens könsdebatt att ignorera betydande bidrag till förståelsen av aktuella frågor.

Till exempel:

En man beklagar sig över att alla appeller riktade till kvinnor där de uppmanas till att "ställa krav" på sin partners förmåga att ge orgasmer.[1] En annan man klagar över att kraven på att ge kvinnan tillfredsställelse gör honom att känna sig som en tjur som skall hålla på"att pilla på en massa knappar" (antagligen clitoris, bröstvårtor, m.m.)[2]. Den traditionella kvinnosakens reaktion till sådana formuleringar idag är att de uttrycker reaktionär kvinnoförakt och innehåller logiska tankefel (tjurar pillar inte på knappar). Beauvoirs genomgång av orgasmfrågan klargör emellertid oerhört mycket mera än detta och antyder faktiskt att det kan röra sig om manliga känslor och värderingar som börjar att dominera även kvinnor: clitoris-stimulans borde kanske kännas kränkande för kvinnan och för mannen då den är mera "aktivitet" än kropp, den är svårare att inordna i moraliskt tillfresställande känslohelhet.[3] "Hellre frigid än mekanisk-omoralisk" ?

Liknande insikter erbjuder Beauvoir i andra fågor, t.ex. att kvinnans rösträtt säkrade andra mål för makthavarna. Det utgör den stora rubriken för en nyligen publicerad artikel i en morgontidning* men det fanns redan upptaget i Beauvoirs historiska tillbakablick.[4] Kanske en tankeställare för de som är glada över den politiska genomförbarheten av daghemsutbyggnad och könskvoteringar ?

Liknande insikter finns att få för en mera nyanserad syn på våldtäkt, prostitution och homosexualitet.[5] Det är intressant

---------------

1) Insändare (DN 15/10-76)

2) Inga-Lisa Sangregorio,"HITERAPPORTEN och Kvällsöppet", i Kvinnobulletinen, nr.1/78

3) Min tolkning av Beauvoir, s. 239-240

4) G.Qvist (DN 9/5-78) och Beauvoir, s.100

5) Beauvoir,s.234 ff, 156, 171, 407,139,152. Den svenska översättningen som jag utgått ifrån saknar, i slutet av "kvinnans utveckling", ett 20-tal sidor som originalutgåvan ägnade åt "den lesbiska kvinnan".

att många av dagens könsdebattörer utnyttjar fritt klassiska ytliga argument i kampen mot "männens" våldtäkt av kvinnor, "männens" efterfrågan på prostituerade och pornografi, eller då besjunger homosexualiteten, men avstår från att tillgodogöra sig Beauvoirs mera nyanserade synpunkter i dessa frågor.

Det är just av respekt för Simone de Beauvoirs insikter och hennes arbete som jag ägnat ett så stort utrymme åt hennes "Det Andra Könet". Det är min förhoppning att så många könsdebattörer som möjligt, särskilt kvinnosakskvinnor, ägnar en minst lika stor möda till hennes verk i den utsträckning de vill underbygga en intellektuell ansats till problemet.[1] Annars vet "mannen på gatan" redan det som intellektuella vetenskapsmän eller liknande försöker visa, eller så som en författarinna uttrycker det:

> " Jag tycker flickor ska vara kvinnliga... Dom får kalla mig gammalmodig men jag håller fast vid det. Varför har vi annars två kön ? Varför är kvinnorna skapta till femininer ? Ska dom inte visa det ? Varför ska dom anstränga sig att likna männen ? Gud gjorde oss ju åtskilda. I så fall måste ju alltihop vara fel..."[2]

Och den här analysen är ett bidrag till försöket att besvara frågan i vilken utsträckning och på vilket sätt är alltihop fel.

--------------

1) Det är också en förutsättning för en utvärdering av Beauvoirs senare "radikala feminism" som den ger sig till uttryck i de ytligare analyserna man finner i referat av intervjuer, t.ex. med anledning av hennes 70-årsdag (Emma, nr.2/78, Arbetaren 10/3-78)

2) Ing-Marie Eriksson, En gäst och en främling, Alba, 1978, s.51

Som en tankeställare vill jag avsluta det här avsnittet med ett citat ur Beauvoirs verk:

> "När det således blir möjligt för varje människa att höja självkänslan över könsindelningen och inrikta sig på den fria existensens svåråtkomliga ära, då först kommer kvinnan att kunna uppfatta sin historia, sina problem, sina tvivel, sina förhoppningar som identiska med mänsklighetens..."[1]

och ställa det mot Ellen Keys ord:

> " Man och kvinna utvecklar båda sin andliga varelse utav och samman med sin fysiska; sålunda är det aldrig från könsvarelse till andlig varelse, man eller kvinna stiger, utan alltid som könsvarelse, ty könets bestämning följer man som kvinna från deras omedvetna instinktliv upp till de högsta andliga rymder."[2]

-------------

1) Beauvoir, s 435 (min spärr)

2) Key (Kvinno-psykologi) s 7

DET BIOLOGISKA KÖNSBEGREPPET

Det biologiska könsbegreppet har sin utgångspunkt i den förutsättning som i befruktningsögonblicket läggs för fostrets kön.[1] Fadern och modern bidrar med var sin kromosom till vart och ett av de 23 kromosompar som de mänskliga cellerna normalt innehåller. Av dessa 46 kromosomer är 2 [illegible] könskromosomer. Kvinnan definieras, att börja med, som det fostret som har fått 2 lika könskromosomer vilka betecknas med XX, och mannen som det fostret som har fått 2 olika konskromosomer XY. Kromosomuppsättningen kan undersökas och verifieras genom mikroskopisk cellanalys.[2]

Tidigare ansågs det tillräckligt att det manliga Y-kromosomet var närvarande för ~~att det skulle starta~~ en ~~normal~~ könsutveckling mot man. Nya forskningsresultat visar emellertid att det krävs ytterligare förutsättningar för att, efter det att kromosomgrunden lagts, fosterutvecklingen skall leda till vad i andra hand definieras som man. Förutsättningarna är i tur och ordning s.k. ~~antixgner~~ anti-gener på cellytan, hormonproduktion och cellernas känslighet eller acceptans av de producerade könshormonerna. En kombination av dessa förutsättningar som är i viss mån sinsemellan beroende kan leda till ett antal könsliga mellanformer. Till exempel kan, trots kvinnliga könskromosomer, en normal manlig utveckling komma till stånd dock med dålig spermiebildning. En biokemiskt defekt människa som har manlig kromosomuppsättning kan se ut som en perfekt kvinna dock utan könsbehåring och med defekt utveckling av inre kvinnliga könsorgan, o.s.v. Många större eller mindre avvikelser från det "normala" kan ske under fosterstadiet, före och efter puberteten och senare i livet beroende, så långt man har kunnat observera, på organiska förändringar, någon form av hjärnpåverkan inklusive ökat tryck, ~~eller~~ hjärnhinneinflammation eller tumörer, onormal produktion av könshormoner. Vissa fenomen har man ~~inte~~ kunnat förklara varken organiskt eller biokemiskt. De yttre könsorganens utseende och möjligheterna att förändra

-------------

1) Den följande framställning är delvis en bearbetning av Lindsten och Ritzén (1977). En mera detaljerad vetenskaplig beskrivning av problemet finns i Wachtel, m.fl. (1975) och i Ohno (1977). Jag tackar Sven Britton och Martin Ritzén för en orientering i denna litteratur.

2) För en populär illustrerad beskrivning v.g. se Lennart Nilsson, m.fl. Ett Barn Blir Till, Bonniers, 1965, ang. "Arvsmassan" s 34 ff".

dem enligt önskemål genom hormonell behandling eller plastkirurgiska ingrepp blir, särskilt under de första levnadsåren, avgörande för vilket kön barnet får i folkbokföringen.[1]

Slutsatsen som jag drar vad beträffar ~~da~~ könsdebattens relevans för beslutsteorin är sålunda att

1 - Det är ingalunda klart från biologisk, biokemisk

[illegible]

"kvinna". Dagens praxis, även juridiskt, bottnar i en enkel " vi-är-nog-överens" (konsensus)-modell[2] det vill säga överenstämmelse mellan i huvudsak medicinska expertbedömningar av yttre utseende på komplexa kroppsorgan. Utseendet på dessa organ får sin betydelse i och med det som bör anses vara manligt resp kvinnligt beteende som möjliggörs av dessa organ. Medicinska experter verkar också genom konsensus-bedömningen av möjligheterna för teknologiska-medicinska ingrepp i organens utseende som i sin tur väntas påverka beteendet. I den mening är den biologiska könsbestämningen också en sociologisk, beteendevetenskaplig och psykologisk fråga. Av de kvinnor som i egenskap av kvinnor i framtiden kommer att styra världen borde vi begära inte bara, som föreslaget för Indira Gandhi och Margaret Thatcher,[3] kromosomanalys utan även någon sorts psykisk-politisk analys vilken skulle återställa könsfrågan till sina verkliga dimensioner.

2 - Könens definition hänger s.a.s. i luften, det vill säga det finns ingen ytterst verklighet som är tillräckligt enkel och självklar för att vara okontroversiell. Könens definition kan inte heller förankras i någon "statistisk normalmänniska" , normalman och normalkvinna vilka just förutsätter mätningar på givna objekt. Det vore att upprepa det misstaget som bidrog till statistikens vanrykte under 1800-talet, efter att ha varit modevetenskap med universella anspråk.[4] Abstrakta definitioner som "hänger i luften" är för övrigt vardagsverklighet i så verkliga områden som till exempel modern atomfysik. Av någon anledning är det just i de svåraste sociala och psykologiska sammanhangen som definitionerna förväntas vara konkret enkla och självklara.

----------

1) Se "Lag om fastställandet av könstillhörighet i vissa fall", SFS 1972:119

2) Betr. konsensusmodellens kunskapsteori se Churchman (1971) kapitel 5

3) Se den kåserande anmärkning av S.Britton (DN "Om manligt och kvinnligt, om arv,miljö och hormoner" (DN 13/2-77)

4) Se Ivanov(Statistiska Informationssystem) s 16-19

Det är som om man hade velat utveckla atomfysiken genom att bara spekulera och"bygga på" enkla, för ögat synliga småpartiklar,i stället för att utgå från atomvärlden och helt nya icke-självklara begrepp. När man inte inser sådana helt nya teoretiska behov hamnar man lätt i förbryllande plattityder som t.ex.

> "All forskning tyder på att det finns större skillnader inom könen än mellan könen när det gäller vad som brukar anses som 'manliga' och 'kvinnliga' särdrag."[1]

Svårigheten med sådana "statistiska" ansatser är att de arbetar med vaga, ofta omätbara storheter, t.ex. manliga och kvinnliga särdrag. Om man betraktar kön också som ett "särdrag" kommer man lätt underfund med att resonemanget kan gälla inom flera "särdrag" (eller egenskaper) var för sig. Kanske t.ex.

> "Det finns större skillnader mellan svenskar än mellan svenskar och utlänningar."

Slutsatsen kan rimligen knappast bli att man bortrationaliserar ordet "svensk" och slutar att skilja mellan svenskar och icke svenskar. Jag menar då att visst kan det finnas anledning för att skilja mellan manligt och kvinnligt.[2]

Med detta menar jag inte att det är obefogat att göra mera deskriptiva sociologiska undersökningar som utgår från de självklara, vardagligt accepterade, sociala-biologiska begrepp man/kvinna. Jag menar snarare att en sådan ansats tenderar att bli reduktionistisk, d.v.s. att i sista hand vila på en förment självklar odiskutabel biologiskt definierad verklighet: i den mån man/kvinno-begreppen inte nyanseras ytterligare kommer dessa <u>deskriptiva</u> undersökningar att svårligen kunna tala om <u>varför</u> till saker och ting. I den mån det biologiska kvinnobegreppet inte nyanseras med hjälp av ett ekonomiskt, socialt och psykiskt kvinnobegrepp kommer vi knappast att kunna förklara och t.ex. påstå att kvinnan är förtryckt <u>därför att</u>... Följande urklipp kan helt oavsiktligt ge viss insikt i begränsningarna av ett sådant reduktionisktiskt "orsak"-tänkande:

---

1) Denna ofta upprepade utsaga, som jag kunde spåra till en liknande formulering i S.de Beauvoirs <u>Det andra könet</u>, s. 448, återges ur DN 9/1-78, serien "Mannamod": "Människo-
~~2) BH, ledare "Sjudom och kön", (DN 10/7-78)~~
roll bättre än två könsroller.Men vägen dit lång."
2)För en sådan mera omfattande resonemang se Margaret Mead, <u>Kvinnligt,Manligt,Mänskligt</u>,1970,s 216ff,särskilt s 244.

## Sjukdom och kön

Kvinnor som förvärvsarbetar och samtidigt har ansvaret för hem och familj har fler psykiska, sociala och medicinska problem än genomsnittet. Det resulterar i högre sjukfrånvaro, konstaterar stressforskaren Lennart Levi. Kvinnor är alltså mer sjuka än män inte därför att de är kvinnor utan därför att de dubbelarbetar. Och de dubbelarbetar därför att de är kvinnor... BH

1

Detta behov av porrtidningar kan visst, som du skriver, försvåra relationerna mellan pojkar och flickor – men framför allt är det ju ett uttryck för de svårigheter som redan finns! Det uttrycker alla de förhinder för en delad, nära sexualitet som rädsla och främlingskap mellan könen har skapat. Behovet skapas av mans och kvinnors förstörande könsroller, där rädsla för närhet, sårbarhet och misstänksamhet hotar att skilja känsla och sexuella handlingar åt.

Du lägger skulden för detta på »den manliga delen av befolkningen» och det ligger väl mycket sanning men absolut ingen lösning i det. – Det verkar som du tycker att jag är anklagande mot den unga flickan och inte förstår varför hon har fått sina komplex. På ett sätt har du rätt: jag pekar på vad hon själv gör i sin situation. Att hon själv har accepterat porrindustrins värderingar och använder dem mot sig själv. Att hon försöker dölja sin egen del i parets sexuella problematik och lägger en personlig skuld på sin kille.

2

Även utan att behöva acceptera resonemangen i dessa urklipp, det går att ~~x kykkgkxuppfakka~~ tydligt uppfatta svårigheten att knyta "varför" till kön.

--------

1) BH, ledare "Sjukdom och kön" (DN 10/7-78)

2) Ur ~~axxinsändarexk~~ serien "Ung i dag", Tidningen Vi 27/4-78. Dag Notinis svar till en insändare.

Även i medicinen och i biologin är behovet av sådana kompletterande förklaringsmodeller erkänd av många. På Världhälsoorganisationens och Uppsala universitets möte om stressen mellan man och kvinna år 1952 presenterades forskningsresultat som tyder på att ändring av könsroller kan medföra en ökning av olika sjukdomar.[1] Det fanns dessutom en klar skillnad mellan de vanligaste "följdsjukdomarna" hos män och kvinnor. Man varnade visserligen för att undersökningar av den här typen kan utnyttjas som redskap av dem som vill stoppa samhällsförändringar och förutspådde att framtida forskning kommer att visa att det finns en klar skillnad mellan stresskadorna av "önskvärda" och"mindre önskvärda" förändringar. Å andra sidan fanns den som menade att dåvarande (och nuvarande) utveckling i könsdebatten kan vara farlig. Idealet måste vara att ge ökad valfrihet åt både män och kvinnor men de ~~xx~~ finns dessvärre strävan att alla kvinnor skall ut och arbeta på samma sätt som männen länge gjort. Om vi tvingar kvinnor till samma arbeten kan vi vänta fler skador även på dem, och kanske annorlunda skador. Många forskare höll dessutom med om att ~~kanske~~ det kanske inte är kvinnorna som är de allra mest isolerade och diskriminerade gruppen i moderna industrisamhällen utan de gamla , vilket väcker problem betr. kvinnorörelsens ~~effekter~~ prioriteringar och dess effekter.

Mötets generalsekreterare ~~försök~~ försökte sammanfatta diskussionen så här:

> "Ett dåligt socialt system kan ge psykiska skador. En plötslig förändring kan ge kroppsliga skador".

Det är påtagligt att referatet från stresskonferensen ovan gav år 1972 mycket mera bakgrundsmaterial än vad ledaren om "Sjukdom och kön" gav år 1978.[2] Och detta bakgrundsmaterial tyder, om inte annat, på steriliteten av förklaringar typ "därför att de är kvinnor" och på det svåra sambandet mellan psykiska, sociala och biologiska synsätt.

-----------

1) Enligt notis (DN 1/6-72). Rapport från mötet skulle skickas till WHO:s alla medlemsstater, enl. uttalande av mötets generalsekreterare Lennart Levi.

2) (DN 10/7-78).Se också notis "Dubbelarbetande kvinnor har de största problemen",referat av undersökning vid Stressforskningslaboratoriet i Stockholm (DN 10/7-78).

I och med att, som vi nämnde, man ibland kan inte ge någon organisk eller biokemisk förklaring för avvikelserna från det odefinierade könet torde det vara klokt att lämna dörren öppen för möjliga psykosomatiska [illegible] förklaringsmodeller. För, vad skulle man säga om i morgon någon energisk forskare upptäcker att 90 procent av alla kvinnosakskvinnor utmärker sig för att vara "biokemisk defekta" i termer av rubbningar i hormoner eller i cellstrukturen ? Till exempel att feminister har högre halt av manliga hormoner och "därför" har de lust att kämpa och hävda sina rättigheter ?

Vi skulle ju vara tillbaka till samma problem som dyker upp då psykiska sjukdomar "förklaras" genom uppmätta biokemiska rubbningar. Den svåra och riktiga frågan är då vad är det som i sin tur förklarar eller orsakar uppkomsten av biokemiska rubbningar, o.s.v. [1] Dörren bör alltså lämnas öppen för att möjliggöra jämställda definitioner i jämställda forskningsämnen som inte reduceras till någon mater-iell[2] fysisk-biologisk verklighet som skall förklara resten.

"Man" och "kvinna" måste alltså kunna tolkas på ett sätt som inte nödvändigtvis förutsätter och reducerar genom att leda tankarna /tillbaka till den biologiska, kroppsliga man-kvinna. Vi skall senare se att begreppen "manligt" och"kvinnligt" kan fylla en sådan tankeldande och tankeväckande funktion Det gäller, med andra ord, att låta en annan kanske mera tvärvetenskaplig definition erhållen ur samspelet mellan flera definitioner - att förklara det som inte tillfredsställande beskrivs nu av den fysisk-biologiska ansatsen. Fortsättningen av den här uppsatsen kommer att vara ett försök i den riktningen, att skapa grund för en mera tvärvetenskaplig och teoriknuten syn på man/kvinno begreppen.

För att börja med, här följer en kortfattad beskrivning på vad en reduktionistisk vetenskaplig syn innebär.[3]

---

1) För en referens till dessa viktiga metodproblem se Kaplan (1964) s 125, 325.

2)"Materiell" lär härstamma från latin "mater" = moder. Läsaren får själv fundera om den materiella verklighetens popularitet just nu har något att göra med det ideologiska faderskapets [illegible] utplåning och död.

3) Det som följer är en bearbetning av Shera (1965), Ackoff (1974) och Ackoff (1964) som är tillräckligt representativa för de omfattande diskussionerna kring reduktionismen.

REDUKTIONISM ~~OCH KÖNSDEBATTENS KUNSKAPSTEORI~~

The reductionist concept of the hierarchy of the sciences and the principle of filiation, in which each science is dependent upon those that precede it but not upon those that follow, derives from the positivistic sociology of Auguste Comte. He declared the fundamental order of knowledge to be one of dcreasing generality and increasing complexity, and that this order was coincident with historical and pedagogic sequence. His sequence began with mathematics, progresse "downwards" through astronomy, physics, chemistry, and psychology to its termination in "social physics" or sociology of which he is said to be the founder. Comte held also that there are three stages of intellectual advance - theological, metaphysical, and scientific - through which must pass the proper development and education of the individual, the various realms of human knowledge, and the general process of social evolution.

Reductionism is then a doctrine that maintains that all objects and events, their properties, and our experience and knowledge of them are made up of ultimate elements, indivisible parts. Every science sought ultimate elements. For instance during a long time it was enough for the chemists to reduce the different kinds of matter to different kinds of elementary substances. Biologists accepted the cell as the ultimate element of life. But these ultimate elements in every science were ranked in order of complexity. Because it was believed that what we experience directly are physical things and their properties, ultimate reality was taken to be physical. Therefore physics was taken to be the basic experiential science. Even the basic concepts used in other sciences were taken to be derivable from those used in physics. Chemistry was taken to be based on physics, biology och chemistry, psychology on biology, and the social sciences on psychology.

Den reduktionisktiska bilden tycks sålunda stämma väl med uppfattningen att mycket socialt elände hänger samman med primitiva begrepp: "roller".

De sociala rollerna vilar i sin tur på primitivare begrepp, psykologiska "sub-Jag" vilka vilar på biologiska "män-kvinnor" som till slut antas vila på biokemiska-fysikaliska mikroskopiska observationer av "kromosomer", genetiska fenomen, eller på yttre anatomiska observationer. Den här synen är troligen så djupt och omedvetet invävt i vårt logiska tänkande idag att vi knappast kan föreställa oss en sociologi eller psykologi där biologiska kön är helt sekundära eller relativt oviktiga vid studier av vårdande, försörjande, kapitalbildande uppgifter eller vid studier av psykiska relationer. Till exempel har Sverige, troligen som första nation i världen, i all tysthet installerat en reduktionistisk principlösning för den framtida sociala forskningen och samhällsplaneringen. Det sker med hjälp av det biologiskt grundade personnummret, "objektet" i Statistiska Centralbyråns individorienterade samhällsbeskrivning.[1] Det finns de som tror att den här biologiskt grundad samhällsbeskrivning skall kunna ge tvärvetenskapliga insikter i landets problem.[2] En sak är emellertid säker, nämnligen att en sådan samhällsbeskrivning kommer att underlätta den datoriserade produktionen av ett ohejdat antal statistiska tabeller för en tvivelaktig kontroll av den tvivelaktiga ~~jämställd~~ jämställdhetslagen. Den statistik som skall följa upp den jämna fördelningen av kvinnor och män (minst 40 procent av vardera könet) på varje arbetsplats, inom varje typ av arbete, varje kategori av arbetstagare, och så småningom kanske också inom varje skola, varje utbildningslinje, ~~xxxx~~ m.m. kan lätt bli drömstatistiken för byråkratens karikatyr. Den statistiken kommer att förse material till många tidningsspalter utan att för den skull bidra till förståelsen av innebörden av skillnader mellan könen.[3]

------------

1) Se K.Ivanov,"Datoriserad statistik och statistiska system", Statistisk Tidskrift, 1977, nr.5

2) Se Sociologförbundets kritik mot den individorienterade samhällsbeskrivningen i sin remiss till Statens offentlig utredning ~~Daxx~~ Data och Integritet, SOU 1974:

3) Se t.ex. SCB:s pressmeddelande 1978:278 om levnadsförhållanden inkl.könsbundna yrkesval och resp.tidningsnotis(DN 18/8-78).

Innan vi går över till att mera direkt hävda behovet av psykiska (köns-) begrepp som är lika viktiga som de biologiska kan det vara värt att uppmärksamma några vardagliga kännetecken/symptom på begränsningarna av biologiska begrepp.

T Till exempel den franska hälsovårdsministern Simone Veil, själv mikjäkämpe kvinnokämpe, anser att kvinnans ställning kan bara förbättras genom lagstiftning.[1] Som jurist är hon än mera optimistisk än Simone de Beauvoir betr. den ekonomiska verklighetens orubblighet : hon anser att "lagen ensam befriar". Detta tack vare ändrad lagstiftning, utbildning, försvinnande av jordbruk och hantverk och rolldelning i hemmet vilket befriat kvinnan från sin(biologiska) modersroll. En konservativ kultur med gamla rollförvätningar ger emellertid kvinnan skuldkänslor för att inte kunna satsa helhjärtat på både barn och socialt liv. Men kvinnan har "fått en ny natur i verklig mening...tiden är inne att vetenskapligt studera mannens och kvinnans biologiska status, även om det finns risk i att hävda att det finns en femininitet."

Man känner alltså igen attityden av "katt kring het gröt" och införandet av nya "mystiska" begrepp samtidigt som man försöker försiktigt att förkasta den "mystiska" femininiteten. Också en känsla av splittring och "katt kring het gröt" får man om en avhandling ang. skillnader mellan unga kvinnors och unga mäns verklighetssyn.[2] Denna kunskapssociologiska studie uppenbarar könsbundna olikheter,t.o.m. hos mycket späda barn, i sättet att reagera på individer respektive föremål. Mannen är processorienterad mot sitt arbete medan kvinnan är individorienterad i nära, omedelbara kontakter,frmför allt i familjen. Anika Man berör emellertid inte frågan om vad som är biologiskt bestämt och vad som beror på uppfostran. Den kulturella inlärningen (= uppfostran ?) kkkk tycks tillmätas stor betydkelse. Ändå observerar man att:

---------

1)Enl.referat av Birgitta Nyblom (DN 12/4-78) mina spärr.

2) Se Åke Dauns referat av Anita Dahlgrens, TVÅ VÄRLDAR: Om Skillnader mellan unga kvinnors och unga mäns verklighetssyn, CWK Gleerup, 1977 (DN 5/3-78).Det som följer är taget ur referatet.

> "denna undersökning inte handlar om kvinnors förmåga att prestera. Några skillnader i fråga om intellektuell kapacitet finns ej. Vad boken handlar om är kvinnors och mäns olika perspektiv på livet och omgivningen, på vad som är viktigt. Olikheterna i verklighetssyn medför att män och kvinnor använder intellektet på skilda sätt.
> Frågan om arv och miljö är ovidkommande om man... har till syfte att förklara olikheter i beteende med olikheter i verklighetssyn. Men i könsrollsdebatten är den alltför laddad för att lämnas åt sidan..." [1]

Om vi inte sätter likhetstecken mellan intellektuell kapacitet och IQ och om dessutom vi tar bort det provokativa ordet "kapacitet" kan intellektet uppfattas snarare som psyke. Det blir då uppenbart att besvarandet av frågan om psykiska skillnader kräver en mycket mera fördjupad studie än vad som är möjligt i en sociologisk abhandling. För övrigt är åtskillnaden mellan kapacitet och användning av denna kapacitet, mellan medel och mål (perspektiv-vad som är viktigt) en vetenskaplig analysmetod som är mycket kontroversiell men kan passera obemärkt i detta sammanhang.[2] Mål-medel modellen är en mycket grov modell som kan vara fruktbar i enklare mekaniska sammanhang dock sällan i mera sociologiska-psykologiska sådana. Låt oss därför slå fast att "intellektuell kapacitet" och "förmåga-användning" av denna kapacitet är "mystiska" begrepp som kräver en djupare undersökning.[3]

---------

1) Så långt ur Å.Dauns tidigare citerade referat.(min spärr).

2) Se t.ex. modellens mera nyanserad användning i Dahlström,E. appendix "Några teoretiska synpunkter på argumentanalys av könsrolldebatten", i Kvinnors Liv och Arbete, s 63ff, särskilt självkritiken på s 65,och kritiken i Forsén,B.,Kritik av Rollteorin, 1978, s 100-103.

3) Se t.ex. Jung,C., Psychological Types, 1971

Visst är frågan om arv och miljö alltför laddad i könsdebatten för att kunna lämnas åt sidan tack vare en tvivelaktig uppdelning mellan mål och medel. Otillräckligheten av en sådan analysmetod, "mål-medel analysen" blir uppenbar om man jämför dess tillämpning till skillnaderna mellan män och kvinnors verklighetssyn med dess tillämpning till förslaget till lag om jämställdhet i arbetslivet. Jämställdhet uppfattades av många som bättre ord än jämlikhet därför att den understryker att män och kvinnor inte behöver vara lika utan endast jämställda i värdet genom att de har samma möjligheter eller medel att välja för att nå ev. olika mål. Jämför då med resonemanget som förs av en fackligt verksam kvinna i ett inlägg i debatten om jämställdhetslagen:

> "...formulering om 'likvärdiga anställnings-, utbildnings- och befordringsmöjbigheter' leder inte automatiskt till en jämn könsfördelning... Att formellt lika möjligheter inte är nog för jämställdhet visar statistik från de flesta områden i samhället. Det krävs betydligt mer aktiva insatser för att undanröja de dolda hinder som finns för att ta del av möjligheterna. 'Likvärdiga möjligheter', formellt eller informellt, är alltså mycket svårtolkade begrepp..." [1]

Observera återinförandet av jämlikhetsmålet, "jämn könsfördelning" (på varje arbetsplats, inom varje typ av arbete och kategori av x arbetstagare) samtidigt som jämställdhet också är mppkäjxxkkkk mål och likställs med jämlikhet."Möjligheterna" som medel kompliceras av införandet av sub-medel "undanröjande av dolda hinder" som förhoppningsvis leder till "tagande del av mgjligheterna" vilket i sin tur skulle leda till en vagt uppfattad"jämställdhet". Jag personligen är frestad att tro att eftersom ingen känner till de berörda människornas verkliga mål och xadxdaxxkkkxarbataxmed vad/var de vill arbeta med, då utgår jämställdhetsivrarna från sitt egna dolda antagandet att både män och kvinnor vill samma sak. Om de är inte könsfördelade jämlikt betyder det,därför, att de inte är jämställda d.v.s. de inte haft möjligheter eller de mött dolda hinder i för utnyttjande av möjligheterna. Cirkelresonemanget är nog

-----------

1)Gunilla Sterner,"Jämställdhetslagen behövs" (DN 22/8-78), replik till Ingrid Wibells inkää inlägg (DN 3/8-78).

vattentät i den mening att på det sättet kommer män och kvinnor inte att betraktas som jämställda förrän de ~~bkxi~~ blivit statistiskt jämlika. Därför tenderar denna jämlikhet att alltmer betraktas som (lagstiftnings-)medel till jämställdhet ! Efter att i början ha ersatt jämställdhet med jämlikhet slutar man med att betrakta jämlikhet som ett medel för jämställdhet . Man kan naturligtvis hävda att detta är bara en grov"statistisk"jämlikhet och att kvinnor och män ändå beter sig olika i samma arbete och på fritiden och att de bör kunna göra det, o.s.v. Samma principresonemang skulle emellertid kunna återkomma och i varje fall visar detta ~~anaiysx~~ mål-medel analysmetodens begränsningar inför den enorma frågan om arv-miljö. Några av de berörda svårigheterna kräver att jag återkommer till könskvoteringen längre fram. Just nu är det tillräckligt att uppmärksamma hur det biologiska könsbegreppet och dithörande frågan om arv-miljö är verkligen "het gröt" som tillåter inga enkla självklara definitioner på man-kvinna eller deras ~~kxikknadar~~ skillnader. Det kan finnas anledning att undersöka innebörden av ev. psykiska könskillnader.

Andra vardagliga sammanhang där uppkommer behovet av en djupare syn på psyke och biologiska könsskillnader är t.ex. vid debatten om sambandet mellan själslidande och cancer, om människohjärnans historia och förutsättningar, eller om i vilken mening människan skulle vara "skapelsens krona" och därmed ha moralisk rätt att utföra djurförsök:[1] Det är nämnligen tveksamt att tala om övergripande moraliska värden då man utgår från en biologisk grundverklighet.

-----------
1) Se apropå L.LeShan (DN 10/12-77), apropå C.Sagan (DN 9/7-78) och E.Mobergs ledare om djurförsök (DN 6/3-78).

## 2.5 FÖR ETT JÄMSTÄLLT PSYKE

Man kan fråga sig om biologiska könsbegrepp och rollernas förhållande till gener och hormoner inte är dagens varianter av Galens fyra temperament, melankoliskt-flegmatiskt-sangviniskt-koleriskt, som styrdes av olika kroppvätskor. Men

> "Somewhere the psyche is living body and the living body is animated matter; somehow and somewhere there is an undiscovered unity of psyche and body which would need investigating psychically as well as physically; in other words, this unity must be as dependent on the body as it is on the psyche so far as the investigator is concerned. The materialism of the nineteenth century gave the body first place and relegated the psyche to the rank of something secondary and derived,... What proved to be a good working hypothesis, that psychic phenomena are conditioned by physical processes, became a philosophical presumption with the advent of materialism."[1]

Observera att den svenska kvinnorörelsens pionjär Ellen ~~Kex~~ Key insåg betydelsen av att inte underodna det psykiska till det biologiska och betrakta kvinnan som ett biologiskt begrepp. Det insåg hon trots att hon blivit påverkad av Comtes positivism, trots ~~psykologins~~ dåtidens psykologins bristande utveckling före Freud och trots tidens intellektuella tradition som föreskrev en kunskapsteori där psyket blev bestämt genom de biologiska processerna. Det kan vara viktigt att notera skillnaden mellan Ellen Keys egen formulering "bestämt genom" och det alternativa "bestämt av".

Ellen Key finner att mannens och kvinnans andliga artskillnad är organiskt ett med bådas skilda biologiska kön. Den andliga artskillnaden vilar på ett innerligt samband som råder mellan det kroppsliga och det själsliga och att det själsliga ej blott utvecklats ur och genom de biologiska processerna, utan att själslivet i varje avseende blir bestämt genom dessa. Därav följer att, ur de för man

---

1) Jung (1971) s 543, min spärr. Det är troligen denna samma materialistiska grundsyn som leder en filmrecensent att avfärda Ingmar Bergmans "Ormens Ägg" med att "han väl inte på allvar tror att Rom gick under eller halva Europa lades i spillror bara för att en begränsad del av medelklassen gick på dåliga kabaréer och rökte narkotika och klädde ut sig till motsatta könet..."(Folket i Bild 8/12-77)

och kvinna lika livsfunktioner, ett till viss grad likartat själsliv hos båda har utvecklats. Men en djup differentiering av psyket har ägt rum på denna gemensamma grund som resultat av att djupt ingripande livsfunktioner är olikartade.
Ellen Key tillägger:

> "Det är denna synpunkt, som för mig sedan årtionden tillbaka varit den avgörande för uppfattningen av kvinnofrågan"[1]

Är det inte Ellen Key som är reduktiv så tillvida att hon reducerar psykiska skillnader till biologiska "genom" vilka de är bestämda, medan i den moderna könsdebatten hävdas ofta just att psyket och kroppen är skilda världar och därför behöver inga "naturliga" psykiska skillnader förekomma mellan biologiskt olika män och kvinnor ?

Jag tror att vi möter här den första bland flera förbryllande paradoxer som kantar dagens könsdebatt. Trots att Key förutsätter en biologisk grund, förutsätter hon också det som hon kallar för ett intimt samband mellan det kroppsliga och det psykiska och därmed hävdar hon jämställdheten mellan de två. Det är skillnad mot en vanliga uppfattning att det biologiska är "bara" biologi och resten är"bara" traditioner och prägling som avspeglar bara social verklighet.

Key "reducerar" inte till biologiska grunder mera än vad vi alla är idag överens beträffande Darwinismen. Men darwinismen är en utvärdering av livskrafternas förändringar. Att utvärdera naturens experiment är inte samma sak som att förklara och fastställa meningen med själva experimenten.[2] Antagligen är just dessa insikter som vilseleder kvinnorörelsen att förkasta idén om kvinnans natur.[3] I vår kultur, där "natur" reducerats till den biologiska naturen leder allt prat om kvinnans natur till att hon får sig tilldelade meningslösa darwinistiska "orsaker" för sina egenskaper och respektive arbetsuppgifter (se t.ex. den tidigare utsagan nr.43).

---

1) Key (Kvinno-psykologi...) s 6. Många av Keys resonemang har senare blivit nyanserade och funnit starkt stöd i den analytiska psykologin. För en introduktion på svenska se Jung (1975), men den fullständiga upplagan på engelska av Jung (1971) är troligen en bättre introduktion trots Alf Ahlbergs utmärkta översättning.

2) För en diskussion, se Neumann (1954) s 301, Liedmann (1977) kap.7 och 9

3) Se t.ex. resonemangen i Vi Mänskor, nr 4, 1977, sid.12-13

Erkännandet av en jämställd psykisk natur skulle ~~därmöt~~ däremot ge mening till vissa naturliga psykiska drag. Men för att fastställa vilka dessa legitima önskvärda psykiska olikheter borde vara, för att fastställa deras förutsättningar och funktioner, det blir nödvändigt att genomföra och beakta svåra studier. Det gäller studier i historia, antropologi, mytologi och religion, d.v.s. kunskaper som idag lätt viftas bort genom ytliga hänvisningar till olika slags materialism eller genom referens till den grundläggande biologiska verkligheten.[1] Trots att den materiella biologiska verkligheten betraktas som grundläggande, låter man - paradoxalt nog-bli att dra de logiska konsekvenserna av dessa premisser: nämnligen att den materiella verkligheten kan leda biologiska kvinnor att uppträda som sociala och ~~psykisk~~ psykiska förtryckande "män", d.v.s. kan förvandla dem till "maninnor". Man bortser också från en annan möjlig logisk konsekvens av de tvivelaktiga premisserna; nämnligen att moderna kvinnors massiva konsumtion av hormonpåverkande p-piller rubbar just precis deras grundläggande biologiska status som kvinnor. Tillförseln av manliga hormoner borde därför kunna påverka biologiska f.d. kvinnors ~~psyke~~ kropp och därav beroende psyke i riktning mot att göra det mera manligt. Frigjorda moderna kvinnor som har frigjort sig från mensbesvär och från återkommande moderskap med hjälp av p-piller riskerar alltså att betala frigörelsen med sin förvandling till maninnor, d.v.s. före detta kvinnor som tänker, känner och ~~beter~~ beter sig som män. De kommer att ha lättare att "hävda sig" på arbetsmarknadens tuffa villkor.

Tycker man inte om konsekvenserna av att betrakta materia och biologi som gruhdläggande, då blir man tvungen till att hävda den materiella kroppens och psykets jämställdhet. Det är emellertid svårt att hävda det och påvisa det enbart med intellektets och språkets hjälp. Vårt västerländska språk har materialiserats och t.ex. ordet "själ"[2] är ofta bannlyst

-----------

1) För en tankeväckande beröring av sådana problem i samband med den historiska materialismen, se Lindbom, Myt i Verkligheten, 1977

2) Observera att ordet "ande" och "andligt" fortfarande är gångbara i seriösa sammanhang.

ur seriösa sammanhang. Bara ibland lyckas vårt språk lyfta sig själv ur gropen där det hamnat och åtminstone tillfälligt återställa själens och andens jämställdhet och värdighet. Till exempel i den svenska översättningen att ett tal som hölls vid begravningen av ett japanskt offer i det s.k.Minamata kvicksilverkatastrofen:

> "-Dessa direktörer är sjukare än sina offer. De har syn, men kan inte se hur mycket sorg de vållat. De har öron, men kan inte höra bönerna från dem de skadat. De har hjärnor, men kan inte förstå hur mycket ont de gjort. De kan tala, men har ingenting att säga till sina offer. Vi är fysiskt förgiftade, men de är själsligt fördärvade..."[1]

Många i Sverige skulle möjligtvis godta denna användning av "själens metafysik" i dikter och känsloutbrott dock utanför domstolarnas och saklighetens områden. En av de som tappert kämpade mot en sådan syn på den själsliga verkligheten, och dessutom i direkt anslutning till könsdebatten var Ellen Key. Hon uttrycker problemet på följande sätt:

> "Man och kvinna utvecklar båda sin andliga varelse utav och samman med sin fysiska; sålunda är det aldrig <u>från</u> könsvarelse till andlig varelse, man eller kvinna stiger, utan alltid <u>som</u> könsvarelse, ty könets bestämning följer man som kvinna från deras omedvetna instinktliv upp till de högsta andliga rymder".[2]

----------

1) Enl. Bo Gunnarson (DN 29/1-78) ur ett kakxsamxdem gravtal som den kvicksilverförgiftade författarinnan Michiko Ishimure höll med referens till de ansvariga bolagens direktörer.

2) Key, <u>Kvinno-psykologi</u>, s. 7

Det är sålunda genom att inte förlägga kroppa och psyke till två olika skilda världar och genom att acceptera ett intimt samband mellan de två som man kan hävda deras jämställdhet. Annars stupar kvinnofrågan inför språkets begränsningar och kvinnofrågan riskerar bli en fråga om kvinnor.

En språklig, och därmed kunskapsteoretisk väg ut ur dilemmat är att i könsdebatten konsekvent komplettera det som i vår kultur idag oundvikligen tyvärr fått materiell och biologisk-fysisk klang med ord som bestämt leder bortom det materiella.

Orden MAN-KVINNA kan då kompletteras med det manliga - det kvinnliga, mankkgkxkxknnkkgk eller maskulint-feminint.

Man kan tycka att för att kunna ta ställning till manlighet-kvinnlighet lösgjorda från objekten man-kvinna måste de "definieras" på något sätt för att inte bli "mystiska". Observera emellertid att diskussionen gäller just vårt västerländska sätt att tänka, att "definiera" enligt en ofta materialistisk vetenskaplig syn. Diskussionen gäller också just vår skenbart självklara "logik". Men det finns olika sorters logik som diskuteras endast i vissa exklusiva vetenskapliga kretsar, som i bästa fall debatteras i samband med kunskapsteori, idé- och lärdomhistoria,xkkex livsåskådning, vetenskapsteori eller kunskapssociologi. Begreppen manlighet-kvinnlighet närmar sig den

-------

1 ) Jag använder här ordet psyke som synonym för Keys Xxj "ovetenskapliga" och bannlysta ordet själ. För en diskussion se Jung (1971) s 463,425,460 och Hillman (1972) s 51.

annorlunda logiken i till exempel det kinesiska språket där ett predikat behöver inte ett subjekt för att få sin mening.[1] En färg behöver inte en vägg att stå målad på för att bli påtaglig, kvinnlighet behöver inte associeras med ett objekt-kvinna för att då först bli verklig och få sin mening.[2]

Observera att problemet kvarstår om ~~manligt~~ det manliga-~~och~~-det kvinnliga kunde avskaffas och ersättas med ~~det hår~~ till exemspel det hårda-det mjuka eller det neutralt mänskliga. Sådana språkliga övningar blir ett språkligt verktyg för att slippa överföra könsbegreppet till det psykiska området. Därmed reduceras de ord som ändå används i en påtaglig vardagsverklighet, man-kvinna, till rent biologiska begrepp i den intellektuella diskussionen. Allt detta bottnar i dunkla tendenser som idag finns

---

1) Dessa vetenskapliga-språkliga aspekter berörs av Whorf (1956) s 239-244 och Needham (1971) s 199-201

2) Dessa frågor har en modern vetenskaplig och praktisk betydelse. Personnummer-objekt orienterade databanker vilar på annan språkvetenskap: se t ex Langefors (1973) s 231,247.

att, genom referens till neutrala "människor", förneka motsatspar i det mänskliga ~~psk~~ psyket.

Om vi sålunda accepterar att man-kvinna har en historisk mening oberoende av nutida konkreta objekt då kan vi tala om manlighet och kvinnlighet på liknande sätt som om energi, värme och färg[1] utan att förutsätta några objekt eller "saker".

Då kan en(biologisk) man uppvisa kvinnliga egenskaper och en kvinna uppvisa manliga drag i ett växelspel som ger någon sorts dialektisk förståelse av dessa komplicerade begrepp. Ellen Key skriver mera okonstlad:

> "Jag utgår nämnligen från den åsikten att en bestämd väsensolikhet finns mellan mannens och kvinnans natur, en olikhet som icke upphävs av det sakförhållandet att kvinnor finns med manligt skarplynne, liksom män med kvinnligt, eller att gemensamt mänskliga egenskaper finns hos båda könen, eller att en ömsesidig inverkan äger rum, genom vilken mannen i viss grad tillägnar sig de för kvinnan och kvinnan i viss grad de för mannen egendomliga dragen." [2]

Västerlandet skulle behöva vänta ett 20-tal år efter att detta skrevs för att få en nyansering och psykologiskt stöd för dessa fina iakttagelser som skrevs ned år 1896. Psykologin kom att handskas med dessa problem genom att införa olika psykiska begrepp som till exempel sociala roller eller "persona"x och s k kontrasexuella sidor i mannen och kvinnan.[3] Det är mot bakgrund av en sådan förståelse som en alternativ litteratur behandlar manliga och kvinnliga egenskaper eller snarare det manliga och det kvinnliga.

1) En fördjupning av den här frågan med utgångspunkt i färg-~~exempekt~~ exemplet kan utnyttja kontrasten mellan "färgläran" enligt Goethes naturfilosofi och "färgseendet" enl. Newtons reduktionistiska elementarpartikel-fysik. xx) Se recensionen av Goethes Färglära (Kosmos förlag) i T.R.Gerholm (DN 17/3-77)

2) Key (Missbrukad kvinnokraft) s 5

3) Se Jung (1971) s 468-472. På svenska se Jung (1975) s 133 ff och Jung (1964) s 177-195.

## 4 MANLIGT OCH KVINNLIGT

### ~~och~~ Man-Kvinna som tvärvetenskapliga begrepp

Man och kv. som subjekt - objekt

Till skillnad mot vad som hände i könsdebatten där man tycks betrakta man och kvinna som biologiska objekt vilka tilldelades negativa och positiva egenskaper finns det nu möjligheter att särskilja andra synsätt. Jag försöker belysa det med hjälp av annan litteratur som är i viss mening mera exklusiv i den utsträckning den tillhör djuppsykologins område. Även där har jag emellertid begränsat mig till den analytiska psykologin, ~~somxärxmindre kändxixSverigexoch~~ som tycks använda ett mindre"tekniskt" ordförråd än t.ex. ~~psykoanaly~~ den psykoanalytiska skolan. Dessutom är den mindre känd i Sverige och således motsvarar det här arbetets ambition att inte försöka sig på den omöjliga uppgiften att täcka och beakta allt utan snarare att föra fram mindre uppmärksammade aspekter och teorier.

Trots att den här litteraturen är i viss mån svårare att läsa är en del av det använda materialet ~~skrivet~~ populärt skrivet för en bredare läsekrets (Castillejo, Harding, Key) och en del som är"litteratur" idag var igår debattstoff i pressen och inom kvinnorörelsen (Key).

På samma sätt som med tidigare debattmaterial har jag redigerat ~~xx~~ något tiotal utsagor, som finns samlade i slutet av boken för de läsare som önskar flera detaljer och större sammanhang (bilaga 2, utsagor 101-131, en ny nummerserie för att lätt kunna skilja dem från den föregående serien.) I det som följer här sammanfattar jag dessa utsagor med hjälp av nyckelord inklusive vissa ord på engelska som jag låter bli att översätta för att behålla originalets viktiga nyanser. Man måste emellertid beakta att dessa utsagor i högre grad än de förra är beroende av omgivande text för att förmedla nyanserna. Därför blir nyckelorden mera missvisande än tidigare. Observera att även orden "man" och"kvinna" som ibland används i originaltexten kan få vår betydelse av manligt och kvinnligt med hänsyn till sitt sammanhang, till exempel ett underförstått "natur-" begrepp.

För att minska risken att bli alltför telegrafisk har jag godtagit vissa upprepningar som kan ~~gexx~~ förmedla en känsla ~~xx~~ för helhetsbilden som sakta byggs upp och som kan gå förlorad tillsammans med den borttagna omgivande texten.

'<u>Det kvinnliga</u> associeras med:

relationer, familj, skydd, näring, känsla, intuition, hängivenhet, instinktliv, naturbundenhet, fruktbarhet, moderlighet, vildhet-det barnalika, svaghet, världslighet, iakttagelse, ingivelse, individuella synpunkter, uppfattning av det konkreta och av enfalden, lyriken-romanen-breven--essäen, världens flärd, konventionalism, flyktighet, undfallenhet för skenet och flärden, makt att dana och befästa sederna, kyskhet, trohet, konst, entusiasm-hänförelse--lidelse, mottaglig för nyanser, behov av färg och glans över tillvaron, intuition, nycker, flyktighet, mystiken, naturkrafterna, det outsägliga, uppgivenhet-försakelse-förmåga att lämna ut sig, love, surrender, acceptance, awareness of the unity of all life, readiness for relationhip, personal relationship, the genetic principle, preparation of food-drink~~,pottery~~, pottery, the fashioning of garnments, gathering of plants-roots-fruits, preparation of dwelling, weaving, preservation-formation-nourishment--transformation, unconsciousness, priority of the material world, nature and species as opposed to the individual, acceptance of fate, receptivity, growth-change, homecoming--shelter-long silence-emptiness-unplumbed depths-the chasm, aesthetic sense, feeling of history, conservativism in the best sense of the word-cherishing the values of the past, religious feelings, ~~indefi~~ indefiniteness, sensitive receptiveness, waiting, softness, vanity, capacity to give, biologically minded, inability to find words, facts of life, demanding emotionality and promiscuity, fecundity, all-embracing mercy and compassion, ~~dark~~ doubtful, ambiguous, vague, less differentiated, antagonisms, feelings, receptive need, fantasy, relating, passively serving, inspiration, survival, interiority, inward life--dependence, diffuse awareness.

Det manliga associeras med:

Auktoritet, lag, stat, ordning, abstraktioner, plikt, fasthet, förändringar, krafter, självbehärskning$_{x}$-känsloförträngning, det formella, det logiska, det systematiska, tankar, generella synpunkter, sinnet för enhet och helhet, vetenskap, prövar energiskt det nya, äventyrar, bråkighet, okynne, "djävulen och vårt eget kött", lidelsen, vetenskaplig forskning, syntes, kombinationsförmåga, att sammanställa fakta till en helhet, analysera, konsekvent tillämpning av givna principer, filosofi, politik, sociologi, teologi, hårdhet-formalism, idéen, matematik, mod, initiativ, objektivitet, klarhet, self-assertion, focus-division-change, focused consciousness, patriotism, protection of the family's and one's property, revenge, logic, objectivity, sensation, individualization, endurance of fear-hunger-pain, creativity, direct action, plans, definitions, control, consciousness, strength and technical dexterity, will-action, warlike and generative quality, fire, light, hunting, ego consciousness, acquisition of an individual soul-individua name and a personal ancestry, private property, invisibly stimulating-fructifying-inspiring male spirit, outward life-dependence, spiritual authority, law, fundamental idea and reasom, consciousness as active spirit, ego-stability, struggle, protest-defiance, resistance, apprehending, knowing, decisiveness and xkjx simple mindedness, resolute manliness, ambitious striving for the highest goals, opposition to all stupidity-narrow mindedness-injustice-laziness, willingness to make sacrifices for what is regarded as right-bordering to heroism, perseverance, inflexibility, toughness of will, curiosity, revolutionary spirit, formulating, sense of humour, spirit of adventure.

4.1 ANALYS OCH KOMMENTARER

~~5 FÖR EN TVÄRVETENSKAPLIG EROTIK OCH MYTOLOGI~~ ~~MED~~

Utsagorna från vilka dessa nyckelord är tagna förmedlar en syn på könsfrågan som skiljer sig från den man får från den tidigare serien. Man-kvinna uppfattas här oftast som psykologiska och vidare begrepp, "det manliga" och "det kvinnliga", i stället för som tidigare rent biologiska.

Tidigare utsagor ~~nr 1 till 4~~ förmedlade en positiv bild på kvinnan som ömhet, värme, förståelse, m.m. och en negativ bild på mannen som en sorts restpost, lika med brist på ömhet, brist på värme, brist på medmänsklig förståelse osv likvärdigt med brutalitet och känslokyla.

Nu dyker i stället det manliga upp som en serie av egenskaper eller snarare bilder som bär på egna starkt positiva och oersätteliga möjligheter. Till exempel "idén" och därmed beredskapen att offra, om nödvändigt även värmen och familjebanden, för det ideella, rättvisan, äran, friheten, integriteten. Mannen kan stå för den emotionella disciplinen, självbehärskningen, viljestyrkan som leder till den beslutssamma målriktade handlingen. Det är den handling som ger en mening i den yttre världen för målen och värderingarnas känslomässiga förankring i den varma och ömma inre världen.

Det manliga blir då inte längre identifierat med det negativt-kvinnliga likväl mannen inte längre motsvara en icke-kvinna. Vi avlägsnar oss från tanken att det manliga betyder brist på positiva kvinnliga egenskaper. Vi avlägsnar oss också från frestelsen att uppfatta "idén" som något mater-iellt[1], dvs idén som vilande på en biologisk-fysikalisk tillvaro där den beslutsamma handlingen följdriktigt översätts till att betyda aggression och "militarism" som avser roffa åt sig mat och primära materiella fördelar, de viktigaste.

-------

1) Observera att mater-iellt och mater-ialism härstammar från latin mater=moder. På något sätt knyter materialismen till en sorts "moderlig" syn på tillvaron ?

Idén filosofisk?

På ett ledigare språk kan man alltså konstatera att vad som hittills saknats i den biologiska könsdebatten är helt enkelt ett försök att komma underfund med vad det innebär att vara man och far, jämfört med att vara kvinna och mor. Vad svarar man till sin pojke som söker en manlig identitet: "du måste försöka bli mjuk och öm som kvinnor råkar betraktas idag" ? Det mesta har gått ut på att påtala vad en man inte skall vara, inte skall göra, eller omvänt, har man hävdat behovet av att mannen tar på sig mera av de egenskaper som idag skulle känneteckna kvinnan. Men, fanns det inget unikt, typiskt, positivt i det manliga ? Vilka är ~~det~~ de legitima, värdefulla, jämställda psykiska motsatspar som bör kunna tillvaratas och utvecklas och förenas i både man och kvinna ?

Från den allmänna pressdebatten att döma, såsom den framträder genom en vardaglig tidningläsning, är de många som tror att det inte finns någon annan ~~verkligt~~ verklighet än den fysiska-biologiska. Många tror att skillnader mellan kvinnor och män, mellan mödrar och fäder är endast biologiska. Resten ~~är~~ skulle vara "bara" påklistrade, påtvingade, inlärda, präglade "roller". Men är det inte rimligt att den psykiska verkligheten och psykiska motsatspar kan vara lika verklig och fordrande som den fysiska och sociala ?

Det finns några som inte vill ~~acceptera~~ acceptera motsatser och motsättningar utan vill ~~vara~~ få vara "bara ~~människor~~ människor". Ibland säger de att vi ~~sk~~ helst borde sluta tala om faders- och modersroll för att tala endast om människoroll. Vad är det för underligt en "människoroll", var den inte samma som den eviga frågan om vad är en människa ?

Detta innehåller frön till ytterligare en förbryllande paradox som ~~avslöjar~~ uppenbarar brister i könsdebattens utgångspunkter och inriktning:

I samma ögonblick då man hävdar att skillnaden mellan man och kvinna, far och mor, är bara biologisk blir synen på kärlek och erotik reducerad till det djuriska: Män älskar med kvinnor inte på grund av psykiska motsättningar-motsatser utan därför att det är "naturligt", lika med oförklarade könsdrifter.

Även de som vill vara"bara människor" söker sig

ändå ofta i lidelse och lidande till det motsatta könet. Är det särskilt mänskligt att låta sig drivas av naturliga oförklarade drifter, sexualnöd eller sexhunger? Blir barnet en särkilt mänsklig symbol för att det representerar sådana krafter ?

Att vara människa, vad är det ? Är det kanske inte just detta att vara man och att vara kvinna ?[1] Vart tog kärleken och erotiken vägen då vi blev "bara-människor" och neutrala eller bisexuella ?[2]

Det är naturligt att barnet, vilket symboliserar detta motspel mellan de innersta drivkrafterna bakom vår existens, får bära bördan av våra missförstånd. Det är risk att vår förvandling och "frigörelse" från kärlek och erotik genom skilsmässor och bisexualitet innebär en överföring av den olösta kärleken och erotiken till barnet. Och i vår kultur blir barnet igen det biologiska barnet som därmed får skylta och stå, åtminstone i ord, för "centrumet" av vårt samhälle. Men barn är, liksom man-kvinna, inte ett rent biologiskt begrepp. Ur ett kärleksförhållande föds även andra barn än de biologiska. Det finns en hemlig del av oss själva som bara lockas fram av den älskade, en hemlig del som är sårbar och oskyddad och som inte kan leva i det av yttre krav styrda "vuxna" livet: det är det psykiska barnet inom oss själva.[3]

Dessvärre går det knappast att lösa grundläggande mänskliga problem genom att"konkretisera" dem till det fysiska och biologiska. Samtidigt som könsfrågan tenderar att mekaniseras och spädas ut till en frågan om könskvoteringar, gemenskap och roller har det biologiska barnet av kött och blod fått axla med hela vår olösta kärlek och erotik. Vi har kommit till den punkt att det talas om kvinnor som vill ha barn utan att vilja "binda" sig till någon man.

--------

1) Jämför med Key (Kvinno-psykologi) s 7-8

2) För en politisk tolkning av samma problem, se Myrdal (Folket i Bild 15/9-77)

3) Se Fagerberg (DN 2/4-76) och jämför med Hillman (1975)

Om barn representerar föreningen mellan man och kvinna kan detta tyda på en farlig utveckling: att förneka föreningen står för ett förnekande och misshandel av barnet.

Vår kulturs oförmåga att uppfatta problem utan att materialisera dem i kött och blod har för övrigt tidigare anor i det överförenklade psykologiserandet som förnekade den innerliga och samhälleliga moderligheten. ~~XEktenxKeyxfickxpersonligenxkämpaxförxattxutvecklaxbegreppetx~~ Det fanns ju inget objekt "samhälle". ~~ettxvarxmodernxåtx~~ Då gällde det att lägga skulden på vad den biologiska mamman gjorde eller inte gjorde och det var ett evigt prat om den avgörande betydelsen av livets första/"präglande" mammiga år. Idag är det alltså dags att upprepa misstaget igen genom att kasta kvinnan inom oss på den biologiska kvinnan. Det är hon som är förtryckt det är barnet som är förtryckt samtidigt som, paradoxalt nog, de är de som är starkast och förväntas frälsa oss i framtidens samhälle.

Detta med det förtryckta barnet och den förtryckta kvinnan har nyligen betraktats på ett alternativt sätt som väcker samma farhågor om vad vi håller på med egentligen:

> "Den frågan som vi kanske bör ställa oss är inte 'varför är vi förtryckta', inte ens 'är vi förtryckta ?' utan 'varför påstår vi med en sådan lidelse, en sådan bitterhet mot vårt närmaste förflutna, mot vår nutid och mot oss själva, att vi är förtryckta ?'. Vad finns det för en vilja bakom denna enighet, vilken 'strategisk avsikt' understödjer dessa påståenden ? Kan det resnt av vara så att dessa påståednen, som vi alla är så eniga om, inte skall ses som protester mot en hittills allenarådande, förtryckande makt, utan som en oundgänglig del av den mekanism som vi kallar 'förtryck'? " 1

---

1)Madeleine Gustavsson om Michel Foucaults ~~(DNX14/8X77)~~ "La volonté de savoir" (DN 14/8-77) och jämför med May(1974) och Key (Kvinnopsykologi) s 44.

# 5 FÖR EN EROTIK MED MYTOLOGI

## FRÅN LISTOR PÅ EGENSKAPER TILL HELA BEGREPP

En väg ur överförenklade konkretiseringar som leder till listor på objektegenskaper antyds i dagens debattinlägg. Om de tolkas mot bakgrunden av en historisk erfarenhet och medveten önskan att lämna enkla mekaniska objekt man-kvinna för mera komplexa begrepp då finner vi redan i den första serien av utsagor några insiktsfulla bidrag. Det kunde gälla ett något tvetydigt poängterande av det värdefulla i äkta manliga egenskaper och en antydan om t.ex. kvinnan inom mannen (utsagor 15 17 och 43)[1]. Ibland antyder man om barnet inom oss (utsaga 18) ~~utanxatt~~ även om utan att dra konsekvenserna för analoga kvinnan inom mannen, mannen inom kvinnan och relationerna mellan dem. Endast undantagsvis går det att ana existensen av den negativa kvinnan (uts 23-25) och ingenstans antyds om möjligheten av att finna en negativ man inom kvinnan, det som leder till vad kallades för "maninnan".[2]

De intressentaste utsagorna i syfte att fördjupa könsdebatten blir nog nr 23, 24 och 43. Utsaga nr 43 på ett ovanligt klarsynt och direkt sätt tar upp skillnaden mellan man-kvinna och manligt-kvinnligt. Den brister emellertid p g a att skillnaderna tas endast som argument för en lämplig arbetsfördelning utan referens till kärnan av den kulturella kampen och könsdebatten: problemet att integrera det manliga och kvinnliga inom varje människa. Det är samma brist som undergräver hormonella, eller i allmänhet rent biologiska argument i könsdebatten.

Utsagor 23 och 24 utan att behöva vara särskilt djupa i sig utgör en brygga till en mera nyanserad förståelse av vad rollbegreppet kunde och borde vara. Dessa utsagor tyder helt enkelt att mannens väsen, känslor och attityder hänger samman med hans relationer till kvinnar t ex hans behov och möjligheter att visa eller låta bli

---

1) Utsaga 19 missar referensen till ev positiva manliga egenskaper då den återger ej nyanser i Anais Nins tänkande.
2) Key (Kvinno-psykologi) s 147,170

att visa hänsyn till kvinnan. Det i sin tur hänger samman med kvinnans krav på mannen och hans skuldkänslor. Det är inte längre fråga om "egenskaper" som påklistras ett oföränderligt statistkt objekt. Det är ett skeende, en serie av ömsesidigt beroende handlingar.

Nu är det så att hela böcker har skrivits kring dessa saker, till exempel mannens skuld mot kvinnan eller sonens skuld mot modern.[1] Där framgår behovet av att framställa dessa relationsmönster inte i form av listor på objektegenskaper utan i någon språklig form som kan förena logik med känsla, intuitiva insikter med sinnliga data. Det är myternas språk med vilket våra förfäder försökte förmedla sitt kulturella arv till oss, ett arv som i koncentrerad form berättar om tusenåriga erfarenheter om människan villkor, makt och kärlek natur, makt och kärlek.

Det hänger antagligen samman med en oroande kulturell utveckling detta att vårt språkliga arv förvrängts till den grad att i vardagen, i pressen och i böcker myt har kommit att uppfattas som samma som lögn eller osanning.[2] Det ytligt radikala språket som i vardagen brukar föra fram vulgärmarxistiska trivialiteter överförenlingar av den psykiska verkligheten brukar dessutom tala om "borgerliga myter".

En sådan betydelse är nog inte "fel" i den mån den tas till ett riktigt symptom på ett samhälle i upplösning där talet om s k borgerliga myter utgör en verklig björntjänst till en äkta engagerad radikalism. Myt behövde och borde inte betyda lögn eller osanning lika litet som religiösa myter behövde betyda det.

> "...de religiösa språken är ett uttryck för mänsklig mänsklig, inomvärldslig erfarenhet vars yttersta mål är sanningen om människan och där guden, vilket namn den än bär, bara är en metafor för denna kunskap."[3]

--------

1) Bland de intressantaste jag känner finns Neumann (1955) och Neumann (1954)

2) Se kritiken mot denna syn i t.ex. Jakobs Stege,nr.3,1977 Den inskränkta synen medger ibland att myten kan vara "sann" (H.Levin i Vi Mänskor nr 2/77,) fast som "rituell handling"som utan motiv upprätthåller likformigt upprepat beteede även efter att det inte längre är ändamålsenligt.

3) Granath ang. Pico della Mirandola (DN 10/4-76).

Den synen kontrasterar sannerligen med uppfattningen att t.ex. en fruktbarhetsmyt blir omodern i takt med ~~ökade~~ bättre kunskaper om jordbruk, bättre gödsel och väderleksprognoser. Sanningen om människan lär knappast ändras på ett par hundra år. Mänskliga psykiska förutsättningar, människans villkor som varit määnsikans natur eller vad det betyder att vara människa har varit giltiga i 100.000-tals år och måste rimligtvis betyda mycket ännu idag efter Jagets revolution. Sättet att sträva efter makt, att vara rädd eller att älska kan inte ha förändrats under de senaste 100 åren i takt med ångmaskinens, elektricitetens, kärnkraftens och datorernas utbredning.[1] Det är därför att vad till exempel Ellen Key skrev om kvinnan vid sekelskiften har ungefär lika stor betydelse idag. Därför har den österländska kulturtraditionen värde för oss idag.

Och apropå värdet av österländsk kulturtradition ~~förmedlad~~ ofta förmedlad i form av myter:

## Globalt, sa Lundkvist

■ Apropå Nobelpriset skriver Artur Lundkvist i Svenska Dagbladet:

*»Ofta blir Akademin förebrådd att den i sådan utsträckning går förbi Asiens, Afrikas och andra avlägsnare litteraturer. Men jag tvivlar på att där ännu så länge finns mycket att hämta. Det är litteraturer som (med ett visst undantag framför allt för Japan) av allt att döma inte nått den utvecklingsnivå (konstnärligt, psykologiskt, språkligt) som kan göra dem riktigt betydelsefulla utanför sitt givna sammanhang. (. . .) jag hoppas självfallet att dessa avlägsnare litteraturer snart nog ska inhämta det västerländska försprånget, så att de fullt ut kan ingå i den globala kulturkommunikationen.» (SvD 12-10-77)*



BILDER:
CHIE AF GEIJERSTAM

Nej, där kan inte finnas mycket att hämta. Där bor ju bara majoriteten av världens befolkning.

Den indiska Rigvedas äldsta delar är från omkring 1500 före vår tideräkning. Den kinesiska Odenas bok sammanställdes omkring år 500 f v t av delvis betydligt äldre material.

Själva har vi en litteratur som är flera hundra år gammal. Följaktligen har vi vunnit ett försprång som berättigar oss till fem nobelpristagare.

Tredje världens folk måste anstränga sig mer för att nå samma psykologiska utvecklingsnivå som vi. Lär de sig skriva lika globalt som Martinson kommer prispengarna inte att låta vänta på sig.

Kulturimperialism var ordet!

Jan Stolpe [2]

1) Se Jung (1956) s.27

2) Jan Stolpe (Folket i Bild, 10/11-77). Jämför också med Clas Engström, "Fem indiska författare", (Sveriges Radio, P1, Kulturfösntret, 3/12-77)

Flera författare har på sistone försökt rehabilitera mytbegreppet, genom att visa hur det tolkar vår vardagsverklighet.[1] Myten kan, lika mycket som religion och modern teknologi, verka repressivt och negativt "borgerligt" konserverande, dock inte mera än andra "förklaringar" som erbjuds t ex av den nutida vetenskapen.

Inom ramen för könsdebatten är utsagorna 23 och 24 ett konkret exempel på en början, en kärna, ett foster till en relevant mänsklig saga, en myt som skapar insikt och lär ut svåruppnåeliga kunskaper. Sagan kunde till exempel börja med att beskriva en mor och hennes liv tillsammans med en son och en far med visst ~~temperam~~ temperament, deras handlingar och känsloreaktioner m.m. Genom att sagans personligheter också dyker upp i andra sagor och har relationer med andra sagors personligheter skapas en anknytning ~~med~~ till varierande mänskliga problem. Det hela blir ett nätverk av bilder som representerar tänkta orsakförhållanden sammanvävda med känslor, politik och "vetenskapliga" teorier. Den vetenskapliga innebörden av ett sådant tillvägagångssätt är att t ex den grekiska mytologin kan betraktas som en oerhört utvecklad modell av det mänskliga psyket. Idag brukar vi kalla motsvarande ansatser för "principer för rationellt tänkande", "systemteori" eller liknande. Skillnaden är att den grekiska modellen sökte ~~samm~~ integrera manligt och kvinnligt, logik och känsla, vetenskap och religion, medvetet och omedvetet. Därför kunde grekerna ge ett sådant enormt bidrag till den västerländska kulturen och vetenskapen.[2]

Inom ramen av sådana komplexa modeller är mannen och kvinnan inte längre objekt med egenskaper som värme, mjukhet, aggressivitet. Objekten och de s k rollerna smälter samman i hela myter som är relativt självständiga och som integreras till en mytologi. Det erbjuder en helt annan syn på våra "myter om könsrollerna, om den goda modern," m.m.

1) Se t ex May (1972), May (1974) och, i skönlitteraturen Sven Fagerberg, Olof Lagercrantz.

2) Van der Post (1975) s 210,216

Det är i sammanhanget intressant att påpeka att myter studeras på ett seriöst sätt bland europeiska intellektuella. "Frankfurtskolan" är en teoretisk skolbildning och sammanslutning av samhällsforskare och filosofer, verksam i Tyskland under mellankrigstiden fram till nazisternas maktövertagande och därefter i Nord-Amerika.[1] Bland de mest kända namnen hör Theodor Adorno, Herbert Marcuse och Erich Fromm. Frankfurtskolan utgör ett av idéhistoriens största försök att bygga upp en gränsöverskridande humanvetenskap som förenar sociologi, psykologi och litteraturkritik med ekonomi och politisk teori. Man ~~försöker ringa~~ nöjer sig inte med en politisk och ekonomisk analys och försöker ringa in de <u>psykiska strukturer</u> som möjliggjorde bl.a. fascismen eller som betingar den "auktoritära människan". Familjen har därvid stått i centrum. Med hjälp av ~~Freuds~~ Freuds psykologi har man sökt studera <u>medvetandets</u> former, idéer, attityder, värderingar - djupa bakgrund till den mänskliga existensen. Teknikens förhållande till naturen, "teknokratin", konst och litteratur intar viktiga positioner i analysen: man vägrar reducera konst till en ideologisk överbyggnad-reflex av klassintressen. Konsten anses ha "bevarat den utopi som religionen en gång gav."

På ett analogt sätt till Freud, som såg Oedipus som en central <u>myt</u> i den moderna människan, ser Frankfurtfilosoferna att den centrala myten är snarare Odysseus. De "försöker gissa gåtan" om varför Odysseus frivilligt lät binda sig vid skeppets mast för att njuta av sirenernas sång när han i stället kunda ha ankrat vid ön och vadat till dem i land. Det intressanta i sammanhanget är inte så mycket varför Frankfurskolan valde Odysseusmyten,som insikten att myter kan representera en seriös möjlighet att förstå verkligheten.

-----------

1) Framställningen nedan grundar sig i R.Ambjörnssons recension av G.Therborns och M.Jays böcker om Frankfurtskolan (DN 22/4-78)

Vi kan försöka överskåda övergången från mannens och kvinnans negativa och positiva egenskaper till manligt och kvinnligt och vidare till myternas integration av det andliga kulturarvet genom följande figur:

| LISTOR av OBJEKT | RELATIONER | BEGREPP | SAMMANHANG med LOGIK OCH KÄNSLOR |
|---|---|---|---|
| Man | Hård<br>Aggressiv<br>Egoist<br>Försörjare | Kvinnligt och manligt i mannen.<br>Hänsynsfull beslutsamhet. | Integrativa myter och berättelser med andligt arv: Självuppoffring och kamp för ideal och för rättvisan, skydd av kärlek, barn och familj. |
| Kvinna | Mjuk<br>Varm<br>Medlande<br>Moderlig | Manligt o. kvinnligt i kvinnan.<br>Personlig medling. | Skuld och samvete för idealer |

Varför är "myter" ett "fult" och löjligt ord idag ? då vi annars gärna talar om den välgörande verkan av skönlitteratur och dikter ? Som ett steg i försöket att rehabilitera myternas integrativa betydelse låt oss uppehålla oss en stund vid de icke-uppmärksammade vardagssagorna som vi lever med.

5.1 DAGENS SANNINGAR: ~~XX~~ NOVELLER OCH DÅLIGA MYTER ?

Kan det möjligen vara så att våra moderna sanningar som består av listor på objektegenskaper är bara stympade rester av gamla myter? ~~somxixställetxbordexhaxutvecklats XXXXXXXXXXXXXXXXX~~ Vårt förakt och förnekandet av det kulturella arvet i religion och myter stängde kanske dörren för en förtåelse för vad förfäderna menade med dem. I stället för att vidareutveckla dessa myter ~~till~~ för att möta industrialismens, teknikens, kapitalets nya problem har vi stämplat dem med beteckningen "borgerliga" och gått över till att ~~skriva~~ omedvetet skriva nya myter i form av dåliga noveller som ska förmedla påstådda sanningar.

Till exempel:

"GÖR INTE SAMMA MISSTAG SOM DIN MAMMA.

Ca 500.000 år f.Kr uppfanns människan (enligt historieforskarna var det nämnligen då vissa apliknande däggdjur började gå på två ben och kalla sig Homo Sapiens = Lat.människa). Beroende på en del fysiska olikheter delades människosläktet upp i två grupper: män och kvinnor. Mannen jagade villebråd, slogs med grannar och byggde hyddor. Kvinnan satt i hyddan och lagade mat, sydde djurskinn och gjorde dessutom något som mannen inte kunde. Hon födde levande ungar. Det var så det började. Kvinnan satt i hyddan och födde barn, vilka hon sedan sorterade i kvinnbarn och manbarn. Kvinnbarnen fick vara kvar i hyddan och manbarnen skickades ut i skogen för att jaga. Kvinnbarnen lekte med de mindre kvinnbarnen och manbarnen med bilar (förlåt, pilar). Som kompensation för att inte kunna föda ungar, hade mannen fått muskler. Och musklerna gav honom makt (åtminstone över kvinnan). Men han var lat (hade ambitioner som han själv sa) och därför uppfann han hjulet. Det var hans första stora tabbe. För under de senaste 501.970 åren gjorde han några uppfinningar till och satte muskelkraften helt ur spel.
Den andra stora tabben var mera ett förbiseende: kvinnan var utrustad med hjärna. Precis som han. Det kom som en chock, men han var listig nog att inte tala om det för henne. Men det kom hon själv underfund med 501.900 år senare (allting tar lite tid i början. Och hur är det nu, efter 501.976 år. Jo, det är sig ganska likt. Kvinnor jagar mat. Män jagar (pengar). Kvinnor är intresserade av kläder, Män slåss med grannländer. Flickor leker med dockor. Pojkar leker med bilar. Och alltihop är mammas fel. Men mammas misstag är egentligen också pappas misstag. Och alla pappors misstag. Sedan tidernas begynnelse (som sagt var). Det är väl därför 90% av alla stereoanläggningar köps av män. Trots att hälften av alla människor är kvinnor. Och kvinnor tycker minst lika mycket om musik som män. Så var det med den saken..." [1]

1) Annons, (DN 19/9-76)

Så var det alltså med några aspekter på man-kvinna problemet, ett av de allra innersta drivkrafterna bakom vår existens. Det är klart att om gamla myter är inte relevanta för nutidens sanningssökare och vetenskapsmän så är det trots allt vetenskapligt-rationellt att i modern marknadsföring bygga på det nuvarande allmänna medvetande om kvinnohistorien. Det finns flera varianter av könskampens historia som med jämna mellanrum sprids i dagspressen.[1] Om inte annat är dessa framställningar rationella i den mening att de kan av förmå flera kvinnor att köpa flera stereoanläggningar. I och med den moderna vetenskapen bortser från gamla s k borgerliga myter öppnar den vägen för marknadsföringens och reklamens vetenskapliga exploatering av konsumenternas föraktade känslor genom noveller och dåliga myter. Därför kan våra nya vetenskapsmäns förakt för pressbyråkioskernas dussinromaner uppfattas som ren cynism.

I den citerade nya myten som klär många av dagens sanningar i ett känslospråk kan vi finna bl a uppfattningen att skillnaden mellan man och kvinna är fysisk och att denna materiella grund ledde till arbetsfördelning och kvinnans förtryck. Tillvaron kretsar kring samspelet mellan muskler och hjärna. Kvinnans frigörelse tack vare den manliga teknologin undergräver hittillsvarande något löjliga och föraktliga mansroller. En ytlig historisk förankring utan några som helst psykiska aspekter möjliggör en frestande enkelhet och i vår kultur är enkelhet ofta ett ~~argument~~ tecken på sanning. Så har det varit t.ex. i matematik och naturvetenskap: enkla tal och konstanter, enkla former som sfärer, enkla formler.

Men enkelheten, om den alls är uppnåelig, den dyker upp i slutet, inte i början av en stor undersökning.[2]

-----------

1) Se t.ex. DN 23/3-75, 24/1-77, 14/7-77

2) Utom om man förleds av en reduktionistisk underökningsmetod. Se Ackoff (1964) apropå sådana tendenser av viss modern sociologiserande rationalitet.

Förenklingen är svårigheternas kärna. Vi väntar fortfarande på ett försök till förening av ekonomisk-politisk kvinnohistoria med en psykisk historia av det kvinnliga.[1] Vi skulle då ha en riktig grund för meningsfulla recensioner av böcker om kvinnohistoria och litteraturhistoria om kvinnor.[2] På köpet skulle vi också kunna få en förståelse för "varför har kvinnorna fortfarande inte uppnått full jämlikhet",[3] utom i operalitteraturen där man har "genom århundraden inte bara besjungit kvinnan, utan karaktäriserat henne, tagit hennes parti, stått på hennes sida mot manssamhället".[4]

Visst görs det allvarliga försök att föraänkra könsdebatten i djuppsykologi.[5] Kvinnor studerar vad Freud och hans närmaste har tyckt om kvinnan och vilken användning kvinnorörelsen kan ha av respektive teorier.[5] Men det kan vara symptomatiskt för en kultur där både män och kvinnor förleds av det manliga att man ignorerat den djuppsykologi som är mest kvinnlig. Jungs analytiska psykologi med dess anknytning till konst, religion och mytologi är en färdigutvecklad kritik mot Freud som kan vara högst relevant för kvinnorörelsen. Det är kanske ingen tillfällighet att just bland dem som arbetat med Jungs psykologi finns så många kvinnor, och att de ihjältystas i den manliga rationalitetens högborg, den germanska industriella kulturen. Kanske därför att Jung kräver kvinnlighet, intuition och känsla för att uppfattas. Kanske därför att Jung inte uppfattas som tillräckligt logisk och späckad med yttre objektiva fakta.

Insiktsfulla författarinnor uppmärksammar att kvinnorörelsen riskerar kasta ut både barn och badvattnet genom kärnfamiljens köksfönster.[6] De förleds emellertid att

----------

6) Britt Arenander (DN 18/1-77) om kvinnokamp och militarism.

5) Mitchell (1974) och recension av Bergom-Larsson (DN 19/4-7

1) För några fruktbara ansatser se Neumann (1954) s XXIIn, 138-140,172-173,269n och Neumann (1955) s 91,93,117n, 133-137,231,261,270-271,282-284.

2) Jämför med t.ex. G.Qvist (DN 13/12-73) och Ruth Halldén (DN 9/5-77)

3)G.Qvist (DN 31/10-76) och ledare (DN 31/10-76)

4)M.Boldeman (DN 29/5-77)

ibland associera mytbegreppet till något romantiskt negativt, möjligen därför att "snälla" myter väljs ofta ut för att spridas och stärka det negativa i vårt samhälle. Vi märker inte att samtidigt som vi ropar för respekt och hänsyn till våra gamla så ifrågasätter vi på det grövsta sättet deras livstro. Det sker genom att vi föraktfullt refererar till gamla förlegade rollmyter som våra förfäder levd för medan vi glatt ställer upp på nya områden som "av hävd" ansetts manliga resp kvinnliga. "Av hävd" anses ?[1]

Varför "av hävd" ? Vad betyder "av hävd" gentemot våra förfäders djupaste livstro ? Viftas det bort i namnet på den senkomna politiska analysen ? Varför skulle ungdomen nu respektera förfäder och gamla som bara levt genom stora livslögner till vilka de lurats av präster och makthavare ?

I ett sådant läge kan någon kritisera den här framställningen för att kritiken riktas åt alla "håll". Annars brukar många självklart skylla på "samhället" och kräva att samhället, eller snarare staten skall vidta åtgärder. Men, är det kanske med oss själva som vi skall börja ? Vad betyder det förflutna för oss ? Vilken människosyn har vi på våra gamla ?
Ett vittnesmål och en tankeställare:

DN 7/12-77

# Unga har fördomar om åldrandet

Vi är fyra tjejer som går första året på vårdlinjen i S:t Jacobi gymnasium, och vi har sysslat med ett projekt om barns relationer till äldre. Vi har kommit fram till att det är ett ämne som samhället verkligen har missat. De flesta barn har ingen naturlig kontakt med äldre, deras uppfattning är att gamla sitter i en rullstol och gör ingenting.

De flesta undersökningar visar att även vuxnas uppfattning om gamla är att de är allmänt trötta, sjukliga, inte sexuellt intresserade, gnälliga och improduktiva. DETTA ÄR SKRÄMMANDE!

Vi vänder oss nu till massmedier, TV, författare, förskolepersonal och föräldrar med en bön:

Gör någonting innan det blir för sent! Efterfrågan på det lilla material som finns är stort, och det är alltid utlånat. Vi tror att större kunskap hos barn om de äldres situation kan leda till bättre förståelse och till bekämpande av fördomar om de äldre och åldrandet.

Ann Marie, Eva, Yvonne, Marie

2)

1) Insändare (DN 22/10-76)

2) "Unga har fördomar om åldrandet" (DN 7/12-77). Observera sambandet mellan föraktet för de gamla och för "gamla" främmande kulturer, inklusive invandrares och utvecklingsländers.

I synen på "gamla förlegade traditioner", på myter och på gamla människor ligger underförstått vår beundran och acceptans av dagens naturvetenskapliga tekniska utvecklingsnivån. Den är just det som mest konkret skiljer oss och vår generation från tidigare generationer.

Men paradoxalt nog har våra gamla med sina "förlegade traditioner" och "myter" varit med om att bygga även den naturvetenskapliga tekniska grund som vi idag står på och så mycket beundrar. Därför borde vi beakta också deras livsideal som troliga sanningar som gäller även oss. Dessvärre ifrågasätter vi endast deras livsideal och traditioner dock aldrig värdet av deras forskningsresultat och tidigare tekniska framsteg.

Det är i sammanhanget också paradoxalt att vi beundrar och bejakar den tekniska synen på tillvaron, som bl.a. "befriat" kvinnan från menssmärtor, barnabörd och beroende av muskelstyrka, trots att denna tekniska syn är en typisk manlig syn på tillvaron. Även kvinnans ekonomiska oberoende av mannen genom yrkesverksamhet förutsätter den materiella utvecklingen som möjliggjordes just genom den tekniskt orienterade naturvetenskapen. Den utmärkte sig för att noga skilja och bortse från känslor och värderingar i det vetenskapliga arbetet. Idag vill vi alltså utgå från en icke ifrågasatt syn på tillvaron, "det finns ingen väg tillbaka" och ändå bekämpa den utan att avstå från dess fördelar.

Denna dubbelhet borde avspegla sig i vår syn på gamla men där tycks vår attityd oftast vara negativ och föraktfull. Hur kan vi bevisa vårt framsteg om vi förnekar eller bortser från värdet av det förflutna som vi jämför oss med ? Problemet avspeglar sig nog också i vårt förhållande till u-länder och länder som är mindre materiellt utvecklade än oss. Till exempel en "traditionell gammal utlänning" skulle kanske vilja döda den otrogna makan medan vi i den fördomsfria utvecklade och rationella Sverige skulle hellre

> "resonera med varandra och utvärdera vad som är värdefullt med förhållandet. Om man samarbetar bra för övrigt kan det vara mera värt än kroppslig trohet." [1]

eller kanske lösa problemet med en avancerad skilsmässa.

-------

1) Återgivet på ett ungefär ur programmet "Kvinna i Grekland", av Barbro Hellberg och Ylva Sörman, Sveriges Radio P1 den 4/1-78, kl.10:30. Obs. det administrativa uttrycket "utvärdera" och splittringen mellan kroppsligt och psykiskt.

Och, när det gäller vår syn på de gamla, finns tankeställare även mitt bland vittnesmål om vår egen fördomsfrihet:

> "Äktenskapet understryker den här slutenheten där man bara vänder sig emot varandra och blir så lite tillåtande. Det är en process där vi alltmer har fjärmat oss från det gamla vanliga paret." [1]

Det är då kanske så att "det gamla vanliga paret" har inte så mycket av värde att berätta för oss: varken om människans villkor eller ännu mindre om teknikens landvinningar.

Internationella forskningsexpeditioner åker till indianerna kring Amazonfloden i den djupaste Sydamerika, som sedan länge varit kända för att behärska förnäma metoder för att ur växtriket framställa effektiva droger. [2] Man hoppas kunna mäta ~~dex~~ drogernas inverkan på nervsystemet och därmed kasta ljus över olika funktioner i hjärnan.

Varför riktar vi inte vårt intresse från hjärnan till psyket och från Amazonas indianer till grekisk mytologi där man "av hävd" ~~hade~~ införlivat vissa erfarenheter och kunskaper om den mänskliga naturen ? [3] Dessutom skedde detta på känslornas område som knappast har sen dess revolutionerats i en samma omfattning som motsvarar naturvetenskapens, ~~ssk hjärnans biologi~~ farmakologin och hjärnans biologi. Orsaken till att vi dessvärre har svårt att rikta vårt intresse från hjärna mot psyke hänger möjligen samman med ~~den västerländska~~ gradvisa reducering~~, under de senaste 2.000 åren~~ av själ till psyke, psyke till huvud och huvud till hjärna. [3] Vi kanske söker inte i psyket det som vi tror hitta i hjärnan och den yttre världens politik ? [4]

[illegible] i västerlandet: Där har vi under de senaste 2000 åren gradvis reducerat

-------------

1) "En bankdirektör under omprövning" (DN 27/11-77)

2) Notis i DN 1/6-77. Se också Tore Hallén (DN 18/9-77)

3) Betr denna reduktionsprocess, se Hillman (1972)s148-153.

4) Sökandet efter bortglömda psykiska aspekter i samspelet med politik tycks ha lett Svante Nycander att skriva boken "De fördömda scientologerna", en protest mot underkännandet av människors upplevelser (enl. recension i DN 22/11-77). Varför inte söka också återinföra Jung i svensk psykologi ?

S:T GÖRAN OCH DRAKEN

Att man officiellt ignorerar
~~Det officiella ignorerandet av~~ myternas betydelse innebär ~~inte~~ att de får fortleva i särskilda avdelningar av vårt segregerade vardasliv, till exempel i konsten. Men den ~~birst~~ bristfälliga kunskapen om psykets grunläggande modeller försvårar tillfälliga fösök att gestalta myter ~~inom xxxxxxxxkonstn~~ även inom konsten. En recension av en ballett om S;t Göran och Draken blir en sociologiserande psykologi:

> S:t Göran, den västerländska manlighetshjälten är en fernissa av påklistrade ideal som döljer feghet, ynklighet och ekonomisk-politisk makt. Prinsessan som hjälten skulle erövra föredrar att dansa med draken som representerar hennes eget folk och kultur. Hjältens beteendemönster är ynklig och löjlig, osv 1

I och för sig kan en sådan konstnärlig omgelstaltning vara ett led i anpassningen av gamla mytformer till nya problem och en ny politisk-teknisk verklighet. Men det skulle kännas hederligare om ~~åtmi~~ koreografen eller åtminstone kritikern kunde förmedla en fylligare analys än en ~~dåtigxxxxxitx~~ ytlig novellberättelse. Budskapet handlar nämnligen inte om små saker: det ifrågasätter en hjältesymbolik som vuxit upp under tusental år av kamp mot makt och ondska.[2] Vad den citerade balletten erbjuder är ett förlöjligande och förringande av hjälterollen just i en tidsålder då många hjältar behövs för att kämpa mot den orättvisa makten. Vad folket kanske mest behöver är flera folkliga hjältar, inte dans med drakar och prinsessor. Sådana idéer har ~~ibland~~ ibland dykt upp då man ifrågasatt önskvärdheten av att vara den "harmoniska människan"[3] som den officiella daghemsideologin eftersträvar genom all den den där ömheten, värmen och tryggheten. Vad händer om människan inte

------------

1) Enligt Ann Marie Lindman, recension (DN 22/12-76)

2) Tolkningar av hjlte-drake-prinsessa mönster erbjuds av Neumann (1954) s 152 ff, 195 ff, Jung(1956) s 374 och Campbell (1975)

3) ~~Ex~~ Birger Christofferson (DN 9/4-72) om "Harmoniska människor, är det eftersträvansvärt ?"

kan tjäna två herrar samtidigt: om det inte går att i barnuppfostran dränka barnen i en avgränsad, konstgjord ömhet-värme-trygghet och samtidigt frammana hjälten inom dem ?

## ~~EN NY~~ MEDEA OCH ~~KONSTEN ATT SKAPA~~ TOFFELHJÄLTAREN

En annan modern tolkning som trivialiserar myten och förlöjligar hjälten uppenbaras i en ny bearbetning av pjäsen Medea på Dramaten.[1] Jason, en av de väldigaste hjältarna i den grekiska mytologins "Argonauterna", efter många strapatser och dåd träffar Medea. Hon offrar fosterland och släkt för att hjälpa Jason bestå det svåra provet att röva "det gyllene skinnet". Under flera år lever Jason och Medea som landsflyktingar i ett lyckligt äktenskap ~~med två söner~~ och två barn. Senare tröttnar Jason på sin åldrande hustru och vill överge henne för att gifta om sig och därgenom också vinna en förnämare ställning. Medea hämnas genom att bl.a. mörda deras gemensamma barn.

I Dramatens program[2] nämns inget om Medeas tidigare svåra brott då hon räddar Jason genom att mörda sin egen bror. Inte heller nämns Jasons tidigare hjältedåd. I en osignerad artikel moderniseras och avdramatiseras myten och anpassas till en kvinnosakfråga genom ett tänkt brev som Medea skickar till några av våra mest kända professionella rådgivare:

> "För tio år sedan flydde min man och jag från vårt hemland eftersom vi misstänktes vara fientligt sinnade mot regeringen...Påfrestningarna under exilen var fruktansvärda. Jag hölls uppe genom kärleken till min man som jag älskade gränslöst. Han var ofta förtvivlad och sökte stöd hos mig, som blev den starka och som höll familjen samlad...Min man slöt sig inom sig och försvann allt oftare hemifrån. En dag berättade han att han mött en annan kvinna... ville ha snabbskilsmässa..."

----------

1) Hösten 1977, bearbetning och regi av Gun Jönsson, med utgångspunkt i Hjalmar Gullbergs översättning av Euripides.

2) Tidningen Dramaten, 68, sid 27

Pjäsen presenterar följdriktigt en historielös, löjlig och ynklig hjälte som enligt en recensent [1] konfronteras med "kvinnosolidariteten".[2] Pjäsen uppfattas som en idérik, fri och livlig uppsättning, utan respekt för det antika dramats högtidlighet, med vissa framsjungna bitar som snarast hör hemma i studentspexets värld. Myten reduceras till en individualpsykologisk novell där hela meningen med Medeas beteende hänger samman med en vanvettig och sinnesförvirrad hämndbegär. Jason i sin tur ser ut som ett generat shackbräde i ansiktet när han ställs inför känslokrav som han inte vill leva upp till.

Borta är sammanhangen med resten av berättelsen om Argonauterna, meningen med att vara en hjälte som är fientligt sinnad mot regeringar, meningen med "det gyllene skinnet" som Jason skulle erövra, anledningen till att frigöra sig från föräldrar och älska en man gränslöst - meningen med Medeas brott och lidelse, Jasons hybris m.m.

Det enda som förhoppningsvis blir kvar är, med recensionens ord, en pjäs som skildrar "på ett överraskande modernt sätt kvinnans undertryckta ställning." Alltså: ytterligare ett exempel där kvinna förväxlas med kvinnlighet och hjältebegreppet dödsförklaras i den fantasilösa kvinnosolidaritetens namn. En myt blir en vulgärradikal inställsam novell. Och tendensen känns igen i flera sammanhang där begreppet kvinnokultur utvecklas frikostigt: man hittar på "kvinnliga versioner" av gamla grekiska myter o.s.v.[3] Sist har man

> "...tagit bort schablonbilden av Carmen som manslukerska och häxa. Här är hon en vanlig frisk och sund kvinna som vill gå sin egen väg..."[4] och

> "...trappat ner det sexuella ytterligare och även gett Carmen ett drag av ömhet och moderlighet...'Habaneran' sjunger hon klappande ett barn och kramande en väninna utan att det verkar strida mot musiken. Blixtsnabbt ändrar hon attityd mot de män som närmar sig henne utan att hon bett om det....
> ....en totalt nervig och konfliktladdad José...låter oss ana vad som kunde ha blivit av denna olyckliga människa i ett annat samhälle."[5]

1) Lars-Olof Franzén,"Medea-spel utan trovärdighet"(DN 6/11-77)

2) Jämför med mytologiska studier där Medea liksom Ariadne och Atena uppfattas som typiskt "mansolidariska". Se t.ex. Neumann (1954) s 201.

3)Gun Leander, apropå"EFFE-italiensk kvinnotidning" (DN 21/4-78)

4)"Gun Jönsson gästregissör i Göteborg" (ÖC 19/4-78)

5)M.Boldemann"Gun Jönsson ger frihet åt Carmen" (DN 23/4-78)

Det är uppenbart att Carmens moderlighet här är snarare en biologiskt riktad moderlighet mot barn~~xx~~ i stället för moderlighet "i samhället" vilken skulle innefatta även attityder mot män. Det är intressant också att man föredrar att skapa egna nya versioner av gamla pjäser i stället för att ~~skapa~~ acceptera utmaningen att skapa egna nya pjäser eller ta upp gamla pjäser som berör samma kvinnoproblematik på ett mera nyanserat sätt.[1] Det skapar en viss oro betr. karaktären av pjäser anpassade till barn vilka t.ex. med utgångspunkt i "Medea" av Euripides vill ~~Xxxxx~~ "med fotfäste i tillgänglig psykologisk kunskap beskriva hur många barn upplever en skilsmässa: känslor, drömmar, skuldprojektioner, lojalitetskonflikter."[2] Vilken "tillgänglig psykologisk kunskap "är den som tolkar myterna på "rätt" sätt ? Med en "modern kvinnosyn" ?

1) Se Ruth Halléns recension av W.Shakespeares "Mycket väsen för ingenting" i regi av Ulf Gran (DN 3/7-78)

2) Kerstin Stjärne, "Medeas barn" för lågstadiet på Klarateatern, ur Passningar:till kritiken av barnkulturen, Cavefors,1976 . För ett skakande vittnesmål på hur barn upplever och agerar vid skilsmässor, bortom "tillgänglig psykologisk sakkunskap" som i första hand skulle ha hjälpt föräldrarna att undvika skilsmässan, se Lena Alfredsons och Christina Kellbergs reportage "Två familjer gifte sig med varann" (DN 9/8-78).

BARNLITTERATUR

I diskussionen om barn- och ungdomslitteratur har vissa insikter dykt upp vilka i stort pekar på att de största sanningarna om barnen gäller inte bara de biologiska barnen utan även barnet inom oss. Det finns ett barn inom oss på samma sätt som det finns en kvinna, en man, en hjälte, inom oss: de är rollerna eller "arketyperna".

Det är en missuppfattning att sagor skrevs för barn. Barnsagorna eller barnmyterna är avsedda i första hand för barnet inom oss alla.[1] När ett barn misshandlas i en saga eller i verkligheten det är en del av oss själva som misshandlas och tragedin förhindras ej genom att skilja föräldrar och barn åt.[2]

Liksom tendensen i vissa konstuttryck finns i den litteratur som avser indoktrinera barnen mot s k könsroller en ytlig, odialektisk, politiserande, fantasilös realism. Den ger ut sig för att vara progressiv och radikal men den gör troligen en björntjänst åt radikalismen. En sådan omytologisk realism kommer inte att förändra samhället därför att <u>den inte rör vid människornas hjärtan</u>.[3]

"Den allvarsamma leken", mytologin och motsvarande handling(ritual) är en påtaglig nödvändighet för att stimulera fantasin och väcka känslor. Det kan t.ex. gälla även den sexuella leken av förtryck och underkastelse tagande-utlämnande mellan man och kvinna.[4] Barnet symboliserar <u>liv</u>, förändring och förnyelse genom föreningen av det manliga och det kvinnliga. Att inte förstå de barnalika innebär barnlitteraturens <u>död</u>, d.v.s. en allmän kapitulation inför en obamhärtig, konservativ, <u>död</u> "verklighet", som paradoxalt nog möjliggörs av vuxnas barnsligt överförenklat omoget tänkande.[5]

1) Insändare (DN 5/12-76)

2) Jämför med ledare "För barnens skull" (DN 21/5-77)

3) Se de mycket tänkvärda artiklarna av Gunila Ambjörnsson "Behövs det blåa elefanter?" (DN 24/7-77) och Eva Wikander "Fantasin till makten" (DN 30/7-77). Jämför med Bruno Bettleheims "The uses of enchantment", recenserad i DN 13/2-77.

4) Se Kerstin Vinterhed (DN 13/10-77)

5) Se T.Lindbom "Socialismen och paradiset", <u>Jakobs Stege</u>, nr 3, 1977 och vidareutvecklingen i Hillmans "Abandoning the Child", i Hillman (1975) samt Neumann (1973) s 70.

Det är en barnslig syn på tillvaron som man vill "prägla in" i barnen. På grund av vuxnas bristande förmåga att upprätthålla vuxna relationer måste vi kompensera på barnen. Då t.ex. en far har svårt att upprätthålla auktoriteten som far, att vara en vägledare och förebild, då väljer han den "nya rollen" att vara en kompis - en bland flera av grabbens kompisar, ung och tuff i stället för som tidigare gammal med pondus. Det är bara rimligt att barnlitteraturen kommer alltmer att avspegla sådana nya ideal-roller: barnsliga vuxna som ~~med barnen~~ leker och utan ideologisk förankring uppmuntrar till frigjordhet, konsumtionsglädje och kompisföräldrarskap.[1] Det kommer att bli allt svårare för vuxna att i barnlitteratur eller i barnteater ta upp saker för utsätter barnen för verkligheten: svåra och ångestladdade frågor som liv och död, gott och ont - problem som barn tänker mycket på och som vuxna inte alltid tar på allvar. Det tycks vara en självklar premiss att barn skall skratta och vara nöjda på teatern, man mäter inlevelsen i ljudnivå. Men Barn skall kunna bli upprörda och vuxna borde lära sig tillsammans med barnen och med fantasins hjälp att upptäcka att verkligheten är inte bara en stol och ett bord - den har hela tiden en annan dimension.[2]

1) Några av formuleringarna är lånade av Erik Centerwall: "I krisen finns motståndet...", Vi Mänskor, nr.5-6/1977

2) Jfr formuleringarna av Leif Zern i recension-intervju apropå Christina Nilsson barnpjäs för barn och vuxna på Riksteatern, "Du måste förstå att jag älskar Fantomen" (DN 25/3-78)

MODELLER FÖR PERSONLIGA KRISER

Psykologer och socialarbetare söker möjligheter att, bortsett från långsiktiga politiska handlingar, påxxxx direkt och omedelbart hjälpa människor som befinner sig i en svår personlig kris p.g.a. dödsfall, sjukdom, skilsmässa eller dylikt.[1] En anknytning till främmande kulturer kan till exempel väcka den intressanta insikten att på kinesiska finns det två tecken som betyder kris. De är tecknet för fara och tecknet för möjlighet. På det viset hoppas man göra den krisdrabbade uppmärksam på gömda möjligheter till förändring som ligger i en krissituation.

Alternativt har man indelat ett krisförlopp i fyra olika faser: shock, reaktion, reparation och nyorientering. På det viset vill man hjälpa den krisdrabbade att känna igen sin egen situation och få en utblick över nästa fasen, den möjliga framtiden. Det är uppenbart att sådana faser kan motsvara olika kapitel av en saga eller myt som avbildar en "ur-situation" och vägleder genom att väcka insikter och stimulera fantasin. Det är sorgligt att vår kultur kan utan vidare acceptera en torr vetenskapliga ansats som listar fyra olika faser av ett krisförlopp men skulle reagera mot känsloinlevelsen som väcks av motsvarande fakta berättade genom en myt. Här har vi i alla fall möjliga strukturer till moderna versioner av gamla myter som förmedlar hjälpliga livsfacit.

---------

1) Barbro Jöberger (DN 24/7-77)

# FALLET BARSEBÄCK

Vid årskiftet 1973-74 sände Sveriges Radio en fingerad nyhetssändning om en framtida olycka vid det blivande kärnkraftverket i Barsebäck vid Öresund. Programmet var, liksom ~~förrahöstens~~ den här sommarens följetång i DN, tänkt mera som en inledning till en diskussion om olika problem förenade med kärnkraften.

Lyssnarna tog emellertid nyhetssändningen på allvar och trodde att en katastrof verkligen inträffat. Det berättades om panikreaktioner och Beredskapsnämnden för Psykologiskt Försvar gav i uppdrag till några forskare att undersöka det inträffade.

De fann,[1] något tillspetsat, att massmediernas nyhetsrapporter om publikens reaktioner på programmet var nästan lika fiktiva som programmet självt. Det intressantaste emellertid är dera anmärkning att det finns ett starkt behov av s a s legitima pseudohändelser som syftar till att fästa nyhetsmediernas uppmärksamhet på genomgripande men långsamma processer och strukturella förändringar i samhället. Tanken är inte ny. Tidigare har funnits till exempel mandomprover och andra ritualer. Ännu idag har vi omedvetna sådana ritualer i form av jubileer, invigningar, utställningar: och varför inte fingerade nyhetssändningar ?

Här har vi alltså myter omsatta till handling, d.v.s. ritualer. I fallet Barsebäck bevittnar vi den rationella uppkomsten av en sorts myt, något som aldrig inträffat ~~och~~ men ändå varit sant under en längre tid, ett fantasifullt språk som levandegör känslomässigt svårfångade processer.

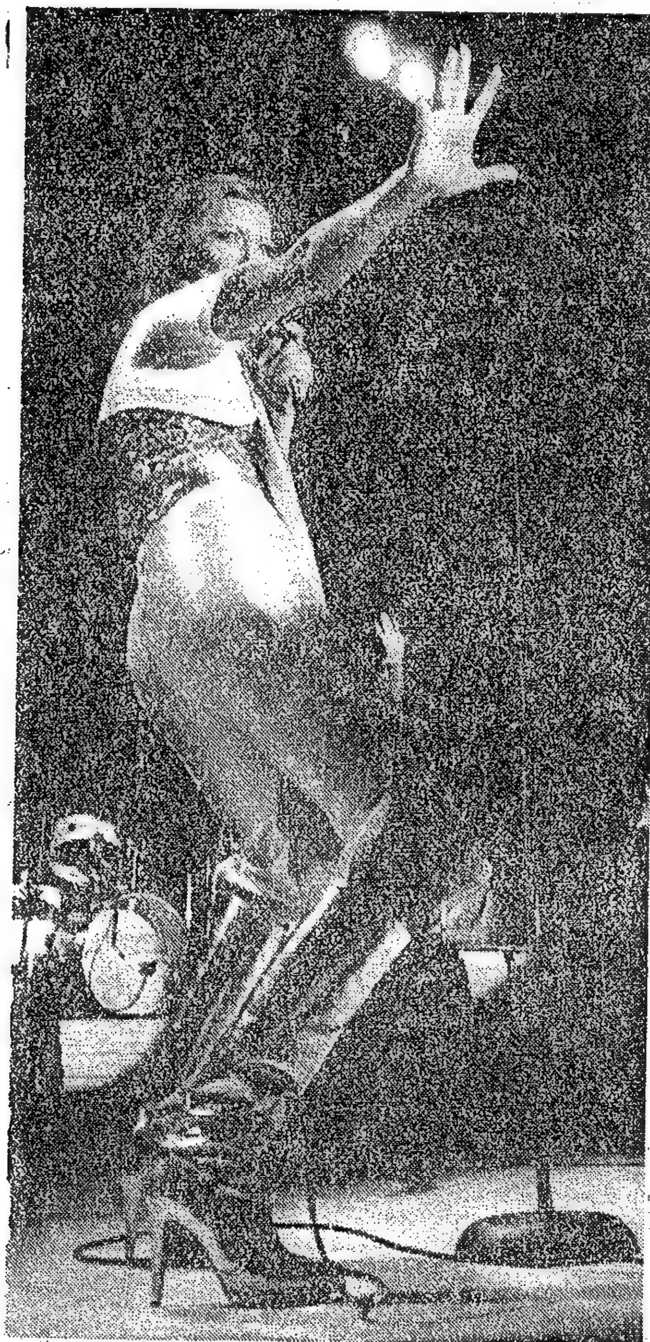
I den meningen kan grekiska myter om kvinnan frigörelse[2] också vara relevanta för att uppfatta långsiktiga konsekvenser av kvinnorörelsens nuvarande inriktning. Så var det med de s k borgerliga myterna.

--------

1) K-E Rosengren, P Arvidsson, D Sturesson (DN 12/12-74)

2) T.ex. om Amazonerna, Demeter och Kore, Eros och Psyke.

Apropå den konkreta ekonomiska betydelse av "mytologiska" bilder:



*ABBA vänder sig mot öst*

# *ABBA skall erövra Sovjet*

Nu skall ABBA erövra Sovjet.

— 40 miljoner skivor borde det gå att sälja i Sovjetunionen, säger ABBA:s manager Stikkan Andersson som just nu befinner sig i Moskva för förhandlingar.

Den svenska popgruppen är redan populär bland ryssarna. Nu har ABBA erbjudits en turné omfattande ungefär hundra platser i Sovjet.

Men ett så omfattande program kan gruppen inte åta sig. Man räknar dock med ett framträdande i Moskva nästa år.

Stikkan Andersson förhandlar med ryska grammofonbolag om försäljningen av skivor — för närvarande finns bara piratinspelningar av ABBA i Sovjet

*Se sidan tio*

1) ABBA-bild ur DN 25/5-78

5.2 DÅLIGA MYTER: DÅLIG VETENSKAP
- Priset för att bortse från känslor

Det föregående tyder på att myter inte bara kan ge ett fullständigare uttryck för könsrollerna, genom att låta oss gå över från listor på objektegenskaper till hela sammanhang och kontext. Utan, myterna finns bland oss, de berör oss, de är inte något som vi kan ta eller avvisa utan de är själva kulturen, förutsättningar för vårt psyke, liksom luft är en förutsättning förkr kroppens liv och handlingar.

En fantasilös ansats, en känslolös omytologisk sanning kan skada mera än främja kvinnofrågan. Om vi inte be-griper myterna, då riskerar vi greppas av dem och dessutom av dåliga sådana som ibland ger ut isg sig för atta vara modern vetenskap.

Till exempel talar man idag ofta om "myten av den goda modern" och med detta menar man att en konkret biologisk mor pådyvlas en sentimentalitet och "naturlig" godhet som ignorerar hennes verkliga känslor och möjligheter samt befriar andra från moderlighetens ansvar. För något år sedan kom t o m ut en bok med den titeln, den goda modern, vilken mycket riktigt ifrågasatte ytliga föreställningar av den biologiska moderns sentimentala godhet.[1] Vad författarna emellertid inte tycks vara medvetna om är att, då myt uppfattas som osanning*, de gxx själva grips av myten om den onda modern vilken har en självständig om än omedveten existens i vårt allmänna medvetande.[2] Om myt uppfattas som osanning går det inte att bekämpa myten om den goda modern utan att omedvetet råka ut för att främja och propagera för föreställningen och legitimiteten av en mor som i själva verket är ond. Detta sker därför en oförståelse för de olika modersmyterna undergräver fömågan att definiera vad som bör menas med entriktigt och gott moderskap, då vi ignorerar tusenåriga erfarenheter av miljoner människor.

----------

1) Elisabeth Backe-Hansen, m fl, Myten om den Goda Modern, Aldus, 1974

2) Se Neumann (1955) och Neumann (1970) s 323-324 ang "the terrible mother".

På samma sätt som bristande förståelse av modersmyterna kan leda till bristande förståelse för moderlighetens problem så kan bristande känsloanknytning i största allmänhet leda till undermålig vetenskaplighet.

DATORER, KÄRNKRAFT OCH JÄMSTÄLLDHET

För ett första exempel får vi utgå från ett debattinlägg ~~xxx~~ författad av en sociolog som sysslar med välfärd och jämlikhetsforskning.[1] Inlägget är ett angrepp mot bl.a. den "nya anti-intellektualismen" som får representeras av motståndarna till kärnkraft, datateknik och biologisk DNA-forskning om arv-mekanismer. Författaren är en lekman som ser sig som företrädare för en enig samfund av tekniker och forskare i rubricerade ämnen. Han resonerar utifrån bl.a. följande antaganden:

-Intellektualism är kunskap och förnuft.
-Kärnkraft, datateknik och DNA-forskning är intellektualism.
-Känslor, drifter och instinkter är motsatsen och dödsfienderna av förstånd, där förstånd är samma som kunskap och förnuft.

Motståndet mot intellektualismen (kärnkraft, datateknik o.s.v.) är ett resultat av anti-intellektualism eller av en ~~xxxxxx~~ anti-intellektuell tankemodell enligt vilken har inträffat följande:

"Samhällsmaskineriet" ~~xxx~~ och/
/ Allmänhetens slumrande känslor, drifter, instinkter och fantasi har blivit väckta av anti-intellektuella lekmän med hjälp av dessa lekmäns
1. Fria fantasi kring osannolika risker.

-------------

1) Sten Johansson, "Den nya anti-intellektualismen", (DN 24/11-1977)

2. Begreppsval i debatten.
3. Uppbackning av tidningar med nästan hypnotisk prestige bland intellektuella.
4. Utnyttjande av helvetespredikanters argument som i århundraden befarit kungsvägarna in i människornas sinnen och där skapat onödig rädsla.

Vi skall inte fördjupa oss i agumentationens logik utan bara konstatera att författaren använder psykologiska, religiösa och mytologiska begrepp och förutsätter en icke-redovisad psykologisk-politisk tankemodellx som torde avvika från gängse sociologiska modeller. Författarens resonemang vilar bl.a. på "nästan-hypnotiska" effekter av massmedia. Med denna referens till hypnos ansluter han sig till en debatt-tradition där motståndarna diagnosticeras vara psykiskt påxarkada sjuka,med

- data - <u>hysteri</u> [1]
- energi - <u>schizofreni</u> [2]
- kärnkrafts - <u>psykos</u> [3]
- massmedia - (nästan-)<u>hypnos</u> [4]

Samtliga dessa vetenskapliga diagnoser, ställda av lekmän, har en sak gemensam: underkännandet av känslornas och intuitionens funktion i det mänskliga psyket. I psykologin kan emellertid känslan betraktas som den utvärdernade funktionen som anger om något är önskvärt. I den mening är den lika rationell och nödvändig som den logiska tanken.

"Slumrande känslor" och "kungsvägarna i människornas sinnen" kan syfta till det omedvetna och är direkt relevanta för förhållandet mellan visdom och kunskap, vilket inte togs upp i debattartikeln. Det är också intressant att det som underkänns, rädsla, känslor, fantasi, m.m. är utpräglat

----------

1) SEL, ledare (DN 14/2-XX 75)
2) Enligt notis (DN 25/4-75)
3) Enl. K-E Lagerlöfs recension av "Olof Palme med egna ord" (DN 24/11-77)
4) Sten Johansson (DN 24/11-77)

mytologisk stoff och det är traditionellt associerat till det kvinnliga och till det barnaliKa. I artikeln associeras det vidare till "drifter" och "instinkter" vilket röjer en tendens till rädsla och förakt för det känsloliv som det manliga förståndet reducerar till biologiskt-djuriskt.

Konsekvensen av detta sätt att debattera och att känna kan bli att den manliga vetenskapliga tankemodellen vägrar befatta sig med innehållet i den logiska argumentationsformen. Man kan förväxla datateknik med kunskap om hur datorer används, man kan förringa integritetsrisker och kärnkraftens risker trots att de inte är mätbara[1], man kan förväxla bevis för att ingens integritet någonsin skadats med bristande bevis på att någons integritet skadats.

Inför så många förnuftsfällor behöver vi framtida välfärds- och jämställdhetsforskare som har mod att begränsa sig till en ödmjukare vetenskaplighet. Som har mod att ta sina egna och andras käsnlor på allvar. Som ser inte bara orsaker utan även anledningar och <u>mening</u> bakom människornas känslor. Som inser att känslor är inte "instinkter" som skall tämjas med hjälp av en datoriserad kärnkraftsvälfärd.

Vi behöver sociologer som låter bli att förklara framtida ökningar av antalet rån eller antalet narkomaner med orsaken att vi har fått det bättre och därför finns det mera som frestar. Vi behöver välfärdsforskare som har politiskt mod och insikt för att slå larm om den sortsv ökad välfärd och jämlikhet som avspeglar sig i skilsmässor och ökat prat om "kvinnohus" och "våldtäktscentra". Det gäller alltså i sista hand att kunna definiera en jämställdhet som bygger på respekt för differentierade känslor och inte på utjämnade tämjda biologiska könsdrifter.

---

1) För en diskussion av integritetsbegreppet, se Grip (1974) kap.5 och Ivanov (1976).

Ett par forskare från mycket välrenommerade utländska universitet ~~här~~ har lanserat "sociobiologin" i en bok som heter "Den Själviska Genen".[1] Den teorin kan uppfattas förespråka ~~uppfattningen~~ förklaringen att kvinnans gener driver kvinnan att stanna hemma och uppfostra barnen, eftersom kvinnan har i alla fall färre chanser att få reproducera sina gener ute i samhället: hon har ju bara ett ägg jämfört med mannens miljoner spermier. Mannens möjligheter driver därmot honom att gå ut och plantera sina gener i så många barn som möjligt och därför är han i grunden polygam.
Denna framställning har förtjänsten att på ett populärt sätt presentera idéer som väcker uppmärksamhet för mäktiga strömmar i modernt västerländskt vetenskapligt tänkande.[2] De grundläggande frågorna som nu dränks i "informationsexplosionen" har emellertid sedan länge ifrågasatts av de som förespråkar en filosofiskt förankrad vetenskap.[3]

Många uppenbara orimligheter som följer av det ensidigt manliga vetenskapliga tänkandet kom naturligtvis ~~a~~att beröra ~~kvinnofrågan~~ bland annat kvinnofrågan, d.v.s. kvinnans väsen och speciella situation. Det föranledde en kvinnosaks antropolog att ta upp kampen mot sociobiologin och andra yttringar som berör antropologin och som kan uppfattas vila på mera eller mindre underförstått kvinnoförakt.[4] Det berättigade i reaktionen mot bl.a. sociobiologin garanterar emellertid inte riktigheten i ~~gx~~ den "feministiska"antropologin. Den vilar på en materialistisk begränsad syn som underkänner den psykiska verkligheten och uppvärderar reservationslöst det vetenskapliga tänkandet samtidigt som den förespråkar "vägen tillbaka" till matriarkatet.

---

1) Notis om "Den mulliga mansgrisens teoribok" (DN 5/8-77) betr. R.Dawkins tillämpning av E.O.Wilsons idéer.
2) Se recensioner av E.C.Wilsons "Sociobiology: the new synthesis" i Contemporary Sociology, Nov 1976, vol 5,No.6 och P.Meurlings recension,"Det är naturligt vara osjälvisk-inom vissa gränser" (DN 21/5-78) ang. både Wilsons och Dawkins böcker.
3) Se översikten i Liedman (1977). Det handlar alltså om den "biologiska determinismen",att vårt beteende är genetiskt förutbestämd, mot att det skulle helt och hållet vara miljöbetingat. Jfr.S.Fischer,Den Obetydliga Människan,PA Norstedts & Söner, 1977
4) Reed, Evelyn, ~~Womans~~ Woman's Evolution: from matriarchal clan to patriarchal family, Pathfinder Press, New York, 1975 och Sexism & Science, Pathfinder Press, 1978.

Men reaktionen mot det ensidigt manliga vetenskapliga tänkandet inklusive dess uttryck i antropologin är onekligen berättigad. Särskilt med hänsyn till att en stor del av den vetenskapliga produktionen kränker inte kvinnan utan kvinnligheten inom oss alla.

I ett annat arbete presenteras könsrollerna som en fråga om energibalans.[1] Amerikanska biologer uppmärksammar att för de flesta djurarter investerar kvinnan, moderhonan, helt ofrivilligt mer energi i fostret än vad mannen gör. Därför är hon mera benägen att svara också för den tidiga spädbarnsvården. Ett par forskaropponenter hävdar nu att resonemanget är upp och nedvänt. Vad som gör att honan håller fast vid en viss generation av ungar är att hon vill undvika nästa kull. Det är så att säga billigare att fortsätta uppfostra än att sätta igång med havandeskap på nytt. Det förklarar också varför honor hos vissa arter kräver att hannen går igenom en invecklad och tidskrävande ceremoni, innan han accepteras. Det förklarar dessutom varför könen hos fiskar är mera liksställda: honan behåller inte rommen i kroppen och satsar inte lika mycket energi på den.

1) Enligt New Scientist, 15/7-76, s 125

Liknande teorier om könsroller, vilka bygger på logiska mekaniska samband mellan energi, kraft, styrka, mat, tid och dylikt finns bland vissa socialantropologer, även om på en mera utvecklad vetenskaplig akademisk nivå.[1] Överförenklade varianter av den här typen ~~kän~~ av tänkande torde återfinnas bland de i kvinnorörelsen som förbinder ~~dxkxxxkx~~ kvinnoförtryck med mannens större råstyrka och rörelsefrihet.[2] Det vore säkert ett misstag att tro att man kan begränsa sina studier till empiriskt material, ~~X Xmansxerfarenheter X sliex~~ "kvinnoerfarenheter" eller "manserfarenheter", och ersätta teorin med intuitiva informella funderingar i mansgrupper eller dylikt. Det behövs också men det <u>ersätter</u> inte den teoretiska kunskapen som idag dränks av erfarenhetsutbudet i litteraturen och massmedia, kvinnofrågans "informationsexplosion". Teorin smyger in sig i den tillsynes enklaste och oskyldigaste bok, artikel eller notis. Till exempel, så refererar en morgontidning en professors skämtsamma funderingar i könsfrågan:

> "Dagens och framtidens ekonomi är inte beroende av styrka och råhet utan mera av känsla och intellekt. Därför är jag övertygad om att företagschefen i framtiden oftare är en kvinna än en man."[3]

Vi kan lämna därhän övertygelsen att kunna spå om framtidens ekonomi och dess beroende när vi ser hur det har gått, men ~~professornsxfunderingar~~ med utgångspunkt i professorns funderingar lär en annan tidning ha gått vidare med egna spekulationer om framtidens könsfördelning i arbetslivet. Men på vilka grunder ? En grund, som är här underförstådd, tycks vara antagandet att det finns fyra relevanta mänskliga egenskaper: styrka, råhet, känsla och intellekt. Är detta

---------

1) ~~XXXXX~~ Till exempel Harris (1974), kapiteln om "the savage male. Jämför med Morgans "nya antropologi" (i Liedman, 1977) ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx(EvaxMoberg~~

2) ~~DNx2/10x77)x~~ T. ex. Eva Moberg (DN 2/10-77)

3) Pressgrannar (DN 22/9-74) om en artikel i Veckans Affärer; jämför med diskussionen längre fram om pendlandet mellan de psykiska ytterligheterna "teknokratkarl-byrå kelgosse".

en teori ? Som ett exempel, den analytiska psykologin arbetar med andra fyra funktioner som skulle styra vårt handlande och våra upplevelser: känsla, logiskt ~~tänk~~ tänkande, sinnesförnimmelse och intuition. Vilken teori är den som är lämpligast och varför ?

Det torde vara en vetenskaplig uppgift av första ordning att söka förstå varför ~~sådana~~ och hur sådana "teorier" kommer till stånd. Det är viktigt för kvinnofrågan och för alla de områden som anser sig arbeta ~~da~~ med objektiva rationella metoder, t ex vetenskap i allmänhet och administrativ "rationalisering" i synnerhet. Det är nämnligen troligt att sådana teorier säger mera om deras upphovsmäns psyke, fantasier och respektive kultur än om själva sakfrågan de har föresatt sig studera. Psykiska könsfantasier tycks vara vanliga även i psykologiska teorier och psykiatriskt arbete idag. Som när någon sägs påstå att många människor minns även "sin befruktning, hur man som ägg glider ner i äggledaren och träffar sin spermie", vilket torde innebära att "man" är det ännu obefruktade moderliga ägget![1]

Det finns redan tillgängliga seriösa studier av sådana vetenskapliga fantasier och hur t.ex. vetenskapsmännens egen "personliga ekvation" eller psykiska beskaffenhet på ett omedvetet sätt påverkade uppbyggandet av trovärdiga teorier som senare visade sig vara absurda. Så var det till exempel med olika teorier om kvinnans mindevärde och underlägsenhet som ~~dominerade medicinen~~ omtolkade tillgängliga fakta och dominerade medicinen, särskilt embryologin och psykiatrin.[2] En förståelse för hur och varför detta hände kan ~~x~~ även göra oss uppmärksamma på att samma fenomen kanske upprepas idag fast i en annan riktning, ~~x~~ i form av mansförakt och tvivelaktig vetenskaplig förankring av rollbegreppet. Även utanför den etablerade vetenskapen, i pressdebatten vardag, kan sådana uttryck som "energischizofreni" och "datahysteri"[3] som riktats mot kritiker av kärnkraft och datateknik lämna mycket

----------

~~1) Hillman (1972) kapitel om "the savage male"~~

1) Hugo Lagercrantz om RD Laings "Fakta om Livet"(DN 25/2-77

2) Se Hillman (1972) del 3 "On psychological femininity".

3) "Energidebatten har blivit schizofren" notis i DN 25/4-75 och "Datahysteri ?" ledare i DN 14/2-75 om integritet.

värdefulla informationer om deras upphovsmäns psyke och sätt att tänka, därför att t.ex.

> "Där hysteria diagnosticeras, är kvinnoförakt inte långt borta"[1]

Den sammanfattande frågan blir alltså: vad innebär allt detta för den s k kvinnofrågan ? Att själva kraften av den internationella kvinnorörelsen avspeglar mycket viktiga mänskliga problem är inte bara rimligt utan även en logisk tautologi, ett logiskt cirkelkonstaterande: det blir viktigt i och med att så många människor uppfattar det som så viktigt och satsar så mycket energi för att arbeta med det. Men är det befogat att reflektera över könsrollsdebattens nuvarande förankring för att undvika att kvinnorörelsen stupar i en liknande fälla som sina motståndare ? Trots att särskilt så många kvinnor känner en så stark övertygelse att de är på rätt väg och upplever ett entydigt starkt "kvinnomedvetande" ?

Är vi så pass säkra att könsrevolutionen är på rätt väg att vi inte bara igångsätter tvärvetenskapliga kurser och forskning i kvinnoroller, kvinnoförtryck och dylikt vid universiteten m.m.[2] utan även ~~samtidigt~~ utvecklar "könsrolls-paket" för undervisning i skolan och i förskolan ?[3] Enligt vilka okontroversiella paradigmer, eller metoder skall denna forskning och undervisning bedrivas när det gäller att skaka vår kulturs djupaste ~~livsmönster~~ personliga livsmönster ? Är själva könsdebatten tillräckligt "kvinnlig" och beaktar känslornas roll i den rationella analysen eller ~~går~~ riskerar den gå ut med auktoritära självklara och hastigt påkomna sanningar om eviga problem ?

-----------

1) "Where hysteria is diagnosed, misogyny is not far away" Hillmans (1972) s 254 citat av Fischer-Homberger.

2) T ex Karin Westman-Berg (DN 19/3-74), Birgitta Nyblom (DN 20/9-77 och DN 27/8-77) och notiser om Sveriges författarförbunds arbetsgrupp för kvinnoskribentfrågor samt Författarförlagets kvinnofront-grupp i DN 27/8-77 samt Sv Radio P1 OBS-kulturkvart 30/8-77

3) DN 25/7-77 om skolöverstyrelsens och socialstyrelsens initiativ i samarbete med Jämställdhetskommittén.

## 6. ATT ORIENTERA KÖNSDEBATTEN

Vi har sett att könsdebatten på ett problematiskt sätt begränsar begreppen "man-kvinna" till otillfredsställande biologiska eller anatomiska föreställningar och att det finns betydligt mera nyanserade men förbisedda möjligheter att framställa det typiskt manliga och typiskt kvinnliga.

Vi har också sett att trots anspråk på rationalitet i form av starka upplevelser av kvinno-medvetande vilar debatten från just rationella-medvetna synpunkter på ett anmärkningsvärt löst "roll"- begrepp. Ett försök till ~~förankring~~ vetenskaplig och metodologisk förankring av detta begrepp tyder på att könsdebatten omedvetet knappast till det marxistiska klassbegreppet utan snarare ansluter sig ~~delvis~~ till USA:s pragmatiska skolan personifierad av bl a George Herbert Mead. Det har också framgått att en sådan omedveten anslutning till en viss kulturtradition löper parallelt med ett nästan totalt ignorerande och ihjältystande av den analytiska psykologin vilken representerar andra kulturella möjligheter.

Den analytiska psykologins erkännande av känslospråk, konst, religion och mytologi står i skarp kontrast med förnekandet av myternas och känslornas språk som ~~det gör~~ är underförstått i den gängse uppfattningen att myt betyder lögn eller lurande osanning. Detta trots att det går att peka på hur dagliga problem och företeelse kan tolkas genom mytbegreppet.

Är detta tillräckligt för att motivera ~~behovet~~ en granskning av könsdebattens och ~~k~~kvinnorörelsens orientering ? För att hjälpa att besvara denna fråga skall en vanlig modern syn på ~~homo~~ s k homosexualitet problematiseras.

## 6.1 HOMOSEXUALITET

Fram tills för något år sedan var det i stort sätt tabubelagt i Sverige att förbinda kvinnorörelsen med homosexualitet. Det betraktades som ett icke-seriöst påhopp med argument som inte hörde till saken. Det berodde antagligen på kvinnorörelsens oro av att bli angripen med ytliga argument av typen "kvinnosakskvinnor har blivit det bara därför att de råkar vara lesbiska." I takt med kvinnorörelsens frammarsch och vissa författarinnors[1] internationella litterära framgångar har denna hållning mjukats upp. På sistone har attityderna t o m svängt i den mening att särskilt kvinnlig homosexualitet framstår som en progressiv protest mot mannens förtryck och ett uttryck för besvikelse med traditionella heterosexuella förbindelser. Homosexualitet framstår som ett fördomsfritt ifrågasättande av förlegade traditioner och samhällsnormer. På sistone har kvinnor[2] alltså oftare gått ut med budskapet om en ny sorts s.a.s. elit-homosexualitet. Det handlar inte i första hand om drifter, behov eller sexuell inriktning utan om annat: lesbiska förhållanden inleds av medvetna viljestyrda känslor grundade på objektiva erfarenheter, d.v.s. av rationella skäl som har ibland döpts till "könspolitiska skäl".[3] Homosexualiteten skulle i så fall motiveras av upprepade negativa erfarenheter av politiskt-sexuellt förtryck med det motsatta könet; så uttrycks det i RFSU-Bulletinen:[4]

-----

1) Till exempel Kate Millett, Suzanne Brøgger och Erica Jong, men även mindre kända som blev nyligen uppmärksammade i pressen: Anja Meulenbelt (DN 20/5-78), Verena Stefans (SvD 6/3-78). Det lesbiska inslaget bedöms stort på t.ex. den engelska kvinnotidningen Spare Rid (enl.DN 25/4-78). Utanför litteraturens område har det lesbiska inslaget självfallet dykt upp och spritt sig tillsammans med "Gay-rörelsen" i USA. Sverige har nåtts av efterdyningar; se t.ex. "De besjunger lesbisk kärlek" (DN 22/4-78) om sångerskorna Holly Near och Meg Christian, kvinnliga skivbolag i USA, m.m.

2) Klingspor (1977), Agneta Norén (AB 26/7-77)

3) Enl. L-O Franzén om Klingspor (DN 5/4-77)

4) "Fint att leva med kvinnor", RFSU-bulletinen 5/77

> "En lesbisk rörelse håller på att växa sig stark i Sverige och i den västerländska världen överhuvudtaget. Har den delvis sin förklaring i att tjejer inte längre accepterar att leva i ständiga konflikter med killar ? Att tjejer söker sig till varann för att finna värme, ömhet, gemenskap och för att kunna få vara sig själva. Slippa spela rollen som tjejer och slippa krympa i dåligt balanserade relationer som är hierarkiska. Och i stället få känna att de tillåts växa och utveckla alla sina resurser."

Ibland hörs några kritiska eller tveksamma röster inför en liknande utveckling[1] men i allmänhet betraktar man frågan som intressant, med förströtta och toleranta kommentarer.[2]

Nu finns det även toleranta recensioner av förstående ungdomsböcker som skildrar "kärlek mellan flickor" som något ganska naturligt.[3] Samma till intet förpliktande toleranta och förstående attityd propageras exempelvis av en lärobok för bl.a. gymansieskolans samlevnadsundervisning.[4] Det som utmärker dessa ytligt glädjande toleranta och förstående attityder är just precis att de är välmenande på ett oansvarigt sätt eftersom en billig frigjordhet är den som aldrig motiveras med några historiska, politiska, sociala eller moraliska-religiösa överväganden, utom ~~trösten~~ den statistiska trösten av att "I varje skolklass om 30 finns 1-2 homosexuella".[5]

---------

1) Se t.ex. Eva Moberg om Brøgger (Tidningen Vi, 8/2-75), Grahn om Jong (DN 18/4-77), Annika Berg om Stövling (DN 14/9-77), Annika Berg om Kri Bohm (DN 30/10-77), ~~Kaj Ekterp om Varena Stefans (SvD 6/3-78)~~ Eva Moberg (DN 2/10-77), Kerstin Vinterhed (DN 13/10-77)

2) T.ex. Madeleine Kats om Millett (Femina 15/8-76), L-O Franzén om Brøgger (DN 14/12-74) och (DN 13/4-78) och hela DN-serien om homosexualitet våren 1978, (DN 18/2, 20-22/2, 27/2) som utmärkte sig för den totala bristen av historiskt förankring eller bredare bakgrund.

3) Ulla Lundqvist, "Kärlek mellan flickor", recension av den "annorlunda" ungdomsboken Ruby, av Rosa Guy (DN-På Stan 12/11-77)

4) Grethe Fagerström, Samliv-Samspel-Samhälle, Skolförlaget, 1976

5) Det är titeln på en insändare av Grethe Fagerström (DN 4/12-77) vilken är samtidigt utformad som marknadsföring av den ovan nämnda boken. Jag menar att en statistisk"normalitet" är inte den rätta vägen att skapa ~~en~~ meningsfullt stöd till s.k. homosexuella inför långsiktiga sociala och psykologiska svårigheter.

Det är svårt att i ett sådant läge låta bli att komma ihåg ett citat som är relevant här även om det fälldes i ett annat sammanhang:

> "Det är svårare för mig att förstå den normlöshet svenskar kallar tolerans. Först gör de upp med överhetens förtryck och avslöjar de sociala sammanhangen bakom den förmenta 'moralen'. ~~D~~ Sen frikopplar de individen psykologiskt som om de samhälleliga sammanhangen numera upphört att gälla".[1]

Den politiska debatten visserligen avspeglar ibland dessa samhälleliga sammanhang[2] men det är som bekant mycket kontroversiellt vad som bör menas med "sammanhang. Debatten är ofta ytlig.

Dessutom är det märkligt att även bland i vanliga fall insiktsfulla röster framskymtar uppfattningen att, trots allt, kunde man "besluta sig för" en viss känsla. Att den människan och den kön som en kvinna skall älska kan väljas genom ett personligt övervägt målriktat beslut. En sådan underförstådd uppfattning ligger inbakad i nedanstående kommentar, trots att den underkänner den lesbiska könspolitiken:

> "Att kvinnorna skulle börja älska varandra i stället för männen är en inskränkt lösning som bara befäster olikheterna...tvingar samtidigt männen i deras roll."[3]

------

1)Rita Liljeström enl.intervju (DN 28/5-78). Observera att Liljeströms ~~ansats~~ egen ansats kritiseras för samma bristande hänsyn till sociala sammanhang av B.Forsén, Kritik av Rollteorin, Korpen,1977

2)Se debatt om regeringens lagrådsremiss om incest och homosexualitet (DN 26/11-77) och Harald Ljungströms anmälan till JO betr. sexualbrottskommitténs delbetänkande om remissen (DN 11/3-78)

3) Elisabeth Hermodsson, enligt intervju (DN 10/4-72)

Men vanligtvis uttrycks tron i den absolut fritt valda målriktade kärleken på ett något grövre och mera direkt sätt, t.ex. i uppmaningar att kvinnor måste bryta sitt beroende av kärleken: Kvinnor måste vända sig mot varandra i kvinnlig solidaritet, vända sig i kvinnlig solidaritet, vända sig mot samhällsstrukturen som skapar dessa könsrollsmönster.[1]

Dessa uppmaningar om hur känslor borde vara och om vad kvinnor skall besluta sig för att känna kan i själva verket vara ett exempel på det västerländska medvetandets och Jagets hybris då det tror sig styra känslor. Med andra ord: det är kanske så att kvinnor älskar inte med andra kvinnor därför att de tycker och beslutar så utan omvänt de går ut med en ytlig rationalisering av dunkla och oförstådda känslor de råkar domineras av.

Känslorationaliseringen sprider sig. Populära flick- och kvinnohandböcker går direkt ut med anspråk om att lämna saklig information och hur det är "att vara" homosexuell, att det är naturligt, osv ; den sakliga informationen kompletteras med berättelser vilkas nyckel är mannens strävan efter makt över kvinnan.[2] En framstående s k sexforskare och sexualrådgivare erkänner sig som bisexuell och intygar att hon därmed, utan att förlora något, bara vunnit en slags underbar "stereoverkan" i sitt känsloliv.[3] En sorts utopisk framtidsvision och helhetsfilosofi för världens frälsning genom kvinnokampens slutliga seger i ett lesbiskt samhälle presenteras i utländska och svenska böcker.[4]

Nu kan det hända att kvinnorörelsen, hur den än definieras, tar avstånd från någon enstaka sådan bok även om mera av

---------

1) Sjöberg om A Klingspor (DN 6/4-77)

2) Våra Kroppar, Våra Jag (1971) och Gun Leanders recension (DN 26/8-76)

3) Enligt intervju i Scherer (1975)

4) Johnston (1970) och Stövling (1977) inkl Annika Bergs recension (DN 14/9-77)

strategiska-ideologiska skäl än pga tolkningen av homosexualiteten som sådan.[1] Med ett plötsligt nyväckt intresse för vetenskaplighet som kontrasterar med den okritiska acceptansen av begrepp som "roller", "prägling" m.m. kan det också hävdas att denna inställning till homosexualitet inte är (statistiskt ?) representativ för hela kvinnorörelsens inställning. Sådan indelning av en kritiserad grupp i delgrupper som då inte känner sig träffade används ofta som debattmetod för att bemöta kritik. Faktumet kvarstår att "kvinnorörelse" liksom "män" är ett vardagligt odifferentierat begrepp som ofta används utan att väcka tvivel om vad som menas med det. I vilket fall som helst kan, inför den följande diskussionen, "kvinnorörelsens" inställning till homosexualitet ignoreras eller tas som en arbetshypotes utan att det påverkar slutsatserna.

Reaktionen mot homosexualitetens okritiska acceptans lät vänta på sig för att till slut bryta ut med kraft i USA. En ledare i en svensk morgontidning ~~kallade nyligen~~ uppmärksam~~heten över~~ två nya amerikanska rörelser SOM bekämpar de homosexuellas och kvinnors likaberättigande.[2] Båda rörelser är ledda av kvinnor som vill värna om heterosexualiteten som grund i ett samhällsliv "i uppenbar opposition mot den alltmer lesbiskt influerade kvinnorörelsen."

När det blir nu klart för många att kvinnorörelsens utveckling hänger samman med ökad uppmärksamhet ~~över~~ kring särskilt kvinnlig homosexualitet är det dags att fråga vad kan det betyda. Det förutsätter en förståelse för filosofiska, religiösa och moraliska frågor, för sambandet mellan natur och kultur, mellan kropp och psyke, mellan biologi och politik. Det är minst sagt möjligt att inställningen till

----------

1) Enl M Kats om Milletts "Flying" (Femina 15/8-76)

2) Ledare om USA-familjens kris (DN 15/7-77)

homosexualitet och dess legitimering avspeglar en dunkel förändring av kulturens och samhällets djupaste strukturer för mellanmänskliga relationer. Det är dessutom ingenting som talar mot att denna psykiska förändring förebådar eller tyder på motsvarande politiska och sociala förändringar.

Men, hur kan vi veta vad homosexualitet innebär från könsrollssynpunkt jämfört med heterosexualitet om vi förstår varken"sexualitet"eller"roller"? Hur kan vi påstå att t ex homosexualitet fjärmar könen från varandra och skapar en oberoendets klyfta och ett intimitets främlingsskap mellan man och kvinna ?[1] Det kan också vara motsatsen men inte den motsatsen som ligger närmast till hands. Det kan nämnligen vara så att det är fjärmandet, inte mellan könen utan mellan det manliga och kvinnliga i både män och kvinnor, som är orsaken till och ger sig till uttryck i homosexualitet, bisexualitet och skilsmässor.

I detta perspektiv finns knappast anledning att vara optimistisk ang lösningen av denna fråga som ytterst gäller också kvinnorörelsens orientering och det kvinnliga tänkandets förväntade bidrag till ett förbättrat mänskligt beslutsfattande. Vi frågar oss inte vad homosexualitet och heterosexualitet betyder utan vi accepterar dem som naturfenomen, d v s inte som kulturella problem. Människor skulle s a s bara råka födas si eller så, påstämplade med objektegenskapen "homo" eller "hetero" och hittills har det kanppast gått att ändra på dem. "Det homosexuella" är inte längre en erfarenhet utan ett tillstånd hos biologiska objekt.

Men varför skulle"vi" ändra på dem ? I vilken riktning ?

Därifrån övergår vi till att yttra påståenden huruvida vi tror att homosexualitet breder ut sig som en smittsam

-------

1) Enligt ledaren "USA-familjens kris" (DN 15/7-77)

sjukdom eller inte, huruvida vi tror att den påverkar eller påverkas av roller eller av kärlek i positiv eller negativ riktning, ~~xxxxx~~ o s v  Tillkommer några funderingar beträffande s k mekanismer som påverkar bisexuella människor. Man tror t ex att förhoppningsvis endast under en övergångsperiod,(en sorts försöksverksamhet ?)

> "/latent/ bisexuella män och kvinnor dras till homosexualitet därför att de inte ~~klarar~~ kan ha gemenskap över könsgränsen sedan den kvinnliga könsrollen ändrats på ett sätt som den konservativa mannen inte står ut med - tills vidare."[1]

Alternativt för man fram, utan att anföra något stöd, den invecklade improviserade socialpsykologiska hypotesen att

> "...nackdelarna med det heterosexuella samhället är diskrimineringen av de homosexuella och det patriarkaliska kvinnoförtrycket."[2] och homosexualitet kan främja finare kontakter mellan könen "just därför att ingendera av parterna i ett sådant förhållande känner några krav på sex."[2]

En sådan behandling av homosexualitet påminner i bästa fall om de logiska-mekaniska förklaringsmodellerna som används i vissa socialantropologiska studier.[3] Ansatsen visar på ett skriande behov av att tillvarata ~~några~~ historiska erfarenheter och djuppsykologiska kunskaper. Det kan gälla i sista hand att kunna förhindra en tragisk känslorationalisering och bottenlöst lidande.

En grupp homosexuella deltog i ett första-maj tåg omkring år 1975 med en banderoll på vilken stod "Fråga inte varför du är homosexuell, utan var homosexuell." Det kan tolkas som ett rop om kränkt integritet som emellertid kan bli tragiskt självdestruktivt. Det hade troligen varit mer tankeväckande om det hade stått "Fråga inte dig själv varför du är homosexuell utan fråga andra varför de är heterosexuella". Att ställa frågan om varför heterose-

------------

1) C.G.Boethius (DN 26/7-77)

2) S.Petterson och K.Rindar,(DN 29/7-77).En helt olika, men lika ytlig syn på homosexualitet finns i Eva Bohlin "Lesbisk kamp är kvinnokamp" (DN 1/11-77).J.Cullbergs "psykoanalytiska" utnyttjande av Vangaards syn på grekisk kultur, i Sexualitet och Födelsekontroll...,LiberFörlag,s 50 leder in på en lika ytlig som grov negativ syn på homosexualitet.

3) Harris(1974)

xualitet det är att väcka undran om kärlekens betydelse, om sambandet mellan det kvinnliga och det manliga, om livets förnyelse och dödens mening, om barnet inom och utom oss. Om frågan förblir obesvarad det är också ett sätt att uppenbara de heterosexuellas egen vilsenhet och självgodhet då de går ut för förändra andra utan att först förstå sig själva.

De homosexuellas banderoll stämplade dess bärare, i ett tragiskt omedvetet självförakt, med en slumpbestämd, steril, livsegen egenskap utan någon levande dynamisk mening: "homosexuell". Vad betyder det ? Vem är den som behövde ordet och hur används det ?
Det självföraktande ropet efter integritet påminner andra självgoda heterosexuella att de själva inte kan förklara vad heterosexualitet eller snarare kärlek betyder.
Svaret till "varför heterosexuell" skulle ju kunna eventuellt besvara "varför inte homosexuell". De homosexuellas banderoll vänder sig mot "varför" därför att mot dagens ytliga uppfattningar upplevs frågan som ett letande efter motiv för ett "moraliskt" fördömande av de homosexuella förtäckt under en vilja att förändra utan att förstå och förenat med en ogrundad självförnöjsamhet.
Om vår kultur inte ens kan förklara majoritetens "varför heterosexuell" kan den än mindre förklara undantaget.
De homosexuellas legitima indignation över meninglösheten eller den oerkända meningen i deras lidande slår bakut mot dem själva: eftersom homosexualitet inte anses betyda annat än en sorts "sexuell inriktning" avstår även de som direkt drabbas av dessa plattityder från att förstå den. De stämplar sig själva med en beteckning tömd på all mänsklig kulturell innebörd. De bär kanske på helt olika livsöden med föränderliga livsproblem som kunde bearbetas med hjälp av ostämplade tillfälliga livserfarenheter. Nu få de i stället en självuppfyllande förlamande förutsägelse representerad av diagnos-stämpeln "homosex". De ger upp kampen för förståelse, d.v.s. för den erotiska föreningen mellan könsmotsatser och väljer skilsmässan genom att dra sig tillbaka till en solidarisk isolerad grupp av lika-stämplade. Tillsammans vinner de kanske på kort sikt åtminstone

ett visst solidariskt skydd av den integritet de skulle ha rätt till i ett större sammanhang.

Det problematiska visar sig om man jämför med att en man och en kvinna med äktenskapsproblem kan sedan kän länge hellre få tillgång till en skilsmässoadvokat än till en hjälpande för att förstå dessa problem. "Homosexuella" kan redan idag i tidningsinsändare och skolläroböcker[1] hellre få xxxxxxxxxxxx adress och telefon till specialbeställda vänner hos homosexuellas intresse-organisationer än tillgång till en kulturell förståelse för erotikens innebörd. Samma välmenande och fördomsfria hjälpsamhet kan i morgon förse lidande människor med adress och telefon till dödshjälpskliniker.[2]

Psykologiserande och sociologiserande kvinnobekännelser i dagspressen avslutas med någon slags uppmaning till skilsmässa - idag, som t.ex.

> "Är man rädd, så måste man gå in i rädslan, och det direkt. Inte skjuta upp. Säga upp sig idag, ta initiativet till skilsmässa i dag - inte tro att man vågar bättre i morgon." [3]

---

1) Grethe Fagerström, insändare (DN 4/12-77), sista artikeln i serien "Vara homosexuell" (DN 27/2-77).

2) För en anknytning mellan skilsmässa, självmord och vetenskaplig syn, se Hillman (1964)

3) (DN 23/1-78) i serien "Kvinna över 40" enligt intervju med Solveig Berg.

När ordföranden i RFSU skriver att det är en glädjande förändring av attityden mot homosexualiteten den som låter ett växande antal människor våga framträda öppet som homosexuella[1], uttrycker han säkert en uppfattning som betraktas av många som fördomsfri. Risken för obefogad självförnöjsamhet kan emellertid begränsas av insikten i att den s k fördomsfria acceptansen av homosexualiteten hänger samman med att man gett upp hoppet och viljan att förstå innebörden och konsekvenserna, och därmed också viljan att förändra. Det påminner om en kommentar om ungdomsböcker vars författare

> "ter sig som en samling lyssnande kuratorer, som förstår och förstår - till döds. En sorts till intet förpliktande attityd. För var finns engagemanget, inlevelsen ?"[2]

I takt med förfallet av vad man förr vågade kalla för moraliska, religiösa och kulturella ideal lämnas problemet över till "det naturliga" och till den pornografiska industrin. I nästa stund skenheligt förskräcks man av den pornografiska industrins utbredning, pekar ut kapitalismen som syndabock och ropar samtidigt efter kapitaliststatens polis och repressiva apparat. Ideal ersätts med "saklig information"mot den föraktliga kristliga skräckpropaganda. Som exempel på saklig information anges:

> "Vi vet ju att i regel varken långvarig psykoanalys eller drastisk avskräcknings'terapi' kan förändra en homosexuell till heterosexuell. Det torde då vara nästan alldeles säkert att man inte ens med så intensiva metoder skulle kunna åstadkomma en förändring i motsatt riktning. Fruktan för att homosexualiteten skulle breda ut sig och göra människor oförmågna till heterosexuellt samliv är säkerligen alldeles obefogad."[3]

Frågan som inte ställs är "varför" skall "vi" försöka förändra och i vilken riktning ? Svaret till den frågan kunde rimligen också hjälpa till att finna möjligheter till ev förändringar.

1) C-G Boëthius (DN 26/7-77)

2) Ågrens (DN 14/12-76).

3) Boethius (DN 26/7-77

Utan att ställa en sådan fråga låter vi våra kulturella ideal bero på vad-man-kan-tro-vara-nästan-alldeles-säkert angående den psykologiska teknologins möjligheter. Men vilka är då den psykologiska teknologins kulturella ideal ?

I en könslogik som bygger på tvivelaktiga grundbegrepp kan man ibland dra förbryllande paradoxala slutsatser dras som är värda att reflektera över innan de lyfts bort genom någon skicklig logisk efterkonstruktion.

Till exemepl själva det yttre beteendet som idag betecknas med termen "homosexuell" kunde egentligen ses som ett stöd för att kön inte är bara ett biologiskt begrepp utan även i högsta grad ett psykiskt. Det manliga i en biologisk kvinna kan t.ex. attraheras av det kvinnliga i en annan biologisk kvinna. Det paradoxala som nu måste ha hänt är att man med utgångspunkt i vår kulturs omedvetna antaganden tar homosexualitet i stället som bevis för att skillnaden mellan man och kvinna är bara rent biologisk. Det påminner om hur sekelskiftets kontakt mellan sexualitet och psykologi i stället för att göra sexualiteten mera psykologisk, sexualiserade psykologin.[1] Det är antagligen liknande fenomen som idag gör sig gällande inom kvinnororelsen med all den tonvikt på kvinnokroppen och talet om att bejaka kvinnans sexualitet (inklusive homo-sexualitet): i stället för att göra sexualiteten mera kvinnlig har man sexualiserat kvinnligheten.

Psykiskt skulle det alltså inte finnas några medfödda könsskillnader. Vi är bara "människor" som fattar tycke, "ömhet-närhet-gemenskap", för varandras slump-mässiga könslösa psykiska egenskaper som betingas av den biologiska, fysiska och politiska miljön. Och då föds "kärleken". En sorts slump avgör då vilken matchning av förvärvade egenskaper leder till maximering av en sorts lyckokänsla och slumpen kan ju råka välja en människa av samma(biologiska)kön. Om slumpen konsekvent väljer ut människor av samma kön då kan man upptäcka, genom att

----------

1) Se Hillman (1972) s 141.

bläddra i samlevnadsundervisningen läroböcker, eller i sexualupplysningens ordböcker, att man "är" homosexuell och t.o.m. få adress och telefonnummer till deras organisationer. - Att detta kan upplevas som en hjälp, den enda trösten som finns att få, kanske bara intygar om hur långt vi har "vandrat baklänges i framtiden" med ~~ixdenxfördomsfriaxkulturellaxutvecklingenxkanken~~ den kulturella utvecklingen.

Dessa besynnerliga nya och outforskade teorier om homosexualitet bör då kompletteras med konstaterandet att den sorts kärlek som förenar homosexuella är i art annorlunda än den dragning mellan motsatta biologiska kön vilken kan leda till befruktning och till nytt liv. Den homosexuella kärleken är kanske till och med mera "förädlad" i motsats till den andra, gamla vanliga, som resulterar ur naturliga biologiska drfiter vilka springer ut ur den energidrivna universum. Förvirringen blir inte mindr ~~total~~ då/någon ~~man~~, konsekvent med alla dessa ~~föreställningar påpekar~~ teorier-föreställningar, påpekar att man måste skilja mellan "homosexuella förbindelser" och "homosexuellt könsumgänge".[1] Och ~~xdennxtotalax~~ förvirringen blir ~~xxxxxxxx inte~~ total ~~xxxxx~~ ~~xxxxxx~~ när en för övrigt nyanserad debattör ~~kan~~ initierar den mycket nödvändiga granskningen av sådana föreställningar genom att halka in ~~i~~ att/medge ~~skriva~~ att det heterosexuella samhället inte är en biologisk nödvändighet.[2] Vad är detta ?

Det är ~~dessutom~~ oklart om man menar att folk kan "göra" barn utan att älska motparten eller om man med biologisk nödvändighet menar en vulgärbiologisk, d v s yttre-anatomisk nödvändighet. I varje fall börjar man förstå vad som menas med visionen om släktets utdöende genom kvinnoemancipationen.[3]

En annan paradoxal konsekvens av sådana resonemang som splittrar kropp och psyke är att våra biologiska barn, vilka torde stå i centrum för vårt samhälle, blir i själva verket levande representanter för våra djuriska naturliga biologiska drifter. Barn blir resultatet av en mekanisk biokemisk retning av könsorgan. Inte att undra om den ev vågen av barnmisshandel skulle hänga samman med en sådan moral-filosofisk syn på barnets mening i tillvaron.

1) Grethe Fagerström, ~~apa~~ apropå sin ~~bok~~ lärobok "Samliv-Samspel-Samhälle" i en insändare (DN 4/12-77)

2) Ledare "USA-familjens kris" (DN 15/7-77)

3) Key (Kvinno-psykologi) s 63

En recensent av Suzanne Brøggers självbiografiska bok[1] refererar till hennes manliga, mekaniska, prestationsinriktade språk då hon beskriver otaliga bisexuella "erotiska erfarenheter". Samtidigt sympatiserar recensenten mycket med hennes grundhållning utom

> "om den bara förblir en erotisk frigörelse, ett moraliserande frihetskrav som utesluter barn och inte leder vidare till en frigörelse av hela människan i hennes intellektuella och vardagliga liv.
> Det går xmkx heller inte att operera bort smärtan ur sitt liv bara genom att lämna alla förhållanden som innehåller motstridigare krav än gemensam erotisk lycka."

Pinsamt att detta behöver sägas och att begreppen "erotik" och "erfarenheter" som utesluter barn inte synas närmare i sömmarna. Ett "livsexperiment" blir annars ingen "kulturprodukt".

Grundattityden gentemot barn återkommer i en insändare från en 31-årig kvinnlig läkare som nyligen börjat bejaka sin bisexualitet:

> "Jag känner mig fullkomligt normal, Jag kan attraheras av och älska människor oavsett kön. För fortplantningssyfte behöver jag en man, men för att kunna känna en djup sensuell-sexuell tillfredsställelse behöver jag kontakt med en människa som attraherar mig." [2]

Man talar i sammanhanget ofta om öppenhet, personlig frigörelse och att kunna strunta i vad andra tycker. Den ursprungliga frågan om vad barn betyder och varför behöver man barn i någon djupare (inklusive "sensuell-sexuell") mening kvarstår obesvarad. Den sociala och moraliska vilsenhet tycks vara total. Barn behövs alltså i "fortplantningssyfte" i motsats till den s.k. erotiska partnern som behövs i "sensuellt-sexuellt syfte". Och vad är det som attraherar och varför det attraherar blir aldrig ifrågasatt, inte heller den underförstådda principen att alla attraktionskänslor, vad de än är för något, xakx skall omsättas till praktisk utåtriktad handkxng (manlig ?) handling.

-----------

1) Lars-Olof Franzén, ang. S.Brøggers Creme Fraiche, Rhodes. (DN 13/4-78), min spärr.

2) "Jag vill bejaka alla känslor", (DN 7/3-78), min spärr. Obs. att enligt denna syn skulle en befruktning till följd av våldtäkt kunna ske vid en olämplig tidpunkt, annars skulle det vara helt OK ifall kvinnan ville ha barn just då.

Nm Vår inställning till homosexualitet förutsätter xxxxxx ett ställningstagande till xxxxxx meningen med barn. Den synen på barnets mening i tillvaron troligen är samma syn som gör att befälsuttagna värnpliktiga anses på en kvinnoklinik vara mer lämpliga som danatorer av sperma för xxxx insemininering av kvinnor: "...Man kan våga ett antagande att dessa har bättre egenskaper än de övriga...Dessa ynglingar har dessutom varit lätta att samarbeta med..."[1] Cirka 100 barn torde födas i Sverige varje år efter lyckad insemineering på någon av landets kvinnokliniker. Frågan är i vilken utsträckning dessa barn är levande representanter för denna kultursyn, som kanske även präglar avlandet av xxxxxxxx. flera barn som inte är resultatet av inseminering.

Splittringen av kropp och psyke kan också utgöra ett filosofiskt moraliskt stöd för legitimiteten av att kvinnan låter sig befruktas eller beslutar om abort utan vetskap eller samtycke av fadern. Det finns ett antal tecken på att fadersfunktionerna, vilka inte är "biologiska" tenderar att omfördelas mellan kvinnan och staten. Seriösa motioner har redan lagts fram om ett samhälleligt faderskap för kvinnor som både vill och kan ha barn utan att vara bundna till en man.[2] Viss debatt har också väckts kring män som blir "lurade" till rent biologiskt faderskap.[3] Besläktade förslag xx rör inrättningen av ett nytt faddersystem för ensamstående föräldrar där utöver kvinnan och staten "samhället" också träder in med fadersfunktioner.[4] Moderskapets överföring på stat och kommun genom daghemsintitutioneerna tycks vara av mera begränsad omfattning xxxxx när det gäller kvinnans rättigheter som moder. På senare år har en tendens till ökning av antalet icke fastställda faderskap kunnat iakttas i landet.[5] Ibland lär man ha motiverat förhållandet med kvinnans ökade självständighet, hennes större förmåga att själv försörja sig och vilja att själv klara sig som ensam mor.[6]

--------

1) Enligt notis "Befälssperma ger bättre barn anser läkare", (DN 27/11-77)

2) Viola Westerlund, insändare (DN 3/11-76) om motion till Ångermanlands SAP-distrikts årskongress 1974.

3) Inga-Lisa Sangregorio (DN 20/10-76)

4) Liisa Ranborg, insändare (DN 12/12-76)

5) "Kvinnans frigörelse skyddar far",notis i DN 7/10-77. Anledningen till "skyddar" i rubriken framgår ej av notisen.

Sådana utvecklingstendenser torde vara konsekventa med tendensen att på ett oproblematiskt sätt bejaka homosexualiteten betraktad som den symboliska förnekelsen av barn och av barnets rätt/till ~~xxxxxbådaxfarxochxmorx~~ (och behov av) både far och mor. Även om sådana tendenser till förändringar sker mot en politisk bakgrund, de legitimeras känslomässigt med hjälp av bl.a. den pseudo-intellektuella obefogade splittringen mellan kropp och psyke, biologi och psykologi.

Den splittringen hänger samman med splittringen mellan natur och kultur och den behöver inte vara så total som den ofta uppfattas idag. Kulturens könsdifferentierande inverkan på barn i form av inlärning av könsroller är inte "bara" kultur och prägling, skilda från biologisk natur. ~~Seriösa studier av~~ "Präglingens" mening förutsätter att den kulturella präglingen hänger samman med naturen genom sociala, kollektiva psykiska naturliga möjligheter. De har ibland kallats för arketyperna i människans inre värld, det kollektivt omedvetna, och de är den inre världens motsvarighet till den yttre världens naturlagar som vi erkänner med tvingande nödvändighet.[1]

Att statsmakten skulle tåga in i de intimaste mänskliga relationerna i den naiva tron att det bara gäller att skaka om förlegade "bara inpräglade" könsroller tyder på en kollektivisering, en övergång från personliga till masskänslor. Kollektiviseringen av grundläggande psykiska funktioner är en farlig process som förtjänar stor uppmärksamhet.[2] Behovet av en sådan uppmärksamhet är högst befogat i en tid då faderskapets mening övertas av staten samtidigt som man ropar "ge oss moderliga fäder" och uttrycker sin pappa-skräck i nästan-mytologiska hotfulla, uppslukande bilder.[3] Det är en skräck som rimligtvis kastar oss i statens famn.

--------

1) Om kulturens könsdifferentierande funktion i en sådan referensram, se Neumann ~~KXK%~~ (1954) s 112.

2) Om farorna i ~~xq~~ samband med kollektiviseringen genom staten, se Neumann (1954) s 436 ff och Odajnyk (1976). Jung har behandlat frågan särskilt i sina senare arbeten, (t.ex. Jung, 1964a, 220,222,471-472, par.449 ff och 892 ff). I den psykoanalytiska traditionen har Erich Fromm m.fl. behandlat samma problem.

3) Se ritningen invid Yngve Gunnarsons insändare (DN 20/7-77)

Inställningen till homosexualiteten,bortom en i och för sig glädjande tolerans, har alltså samband med ett stort antal andra viktiga frågor. En <u>meningsfull</u> tolerans förutsätter att ~~den en engagerad tolerans~~ toleransen är engagerad och grundad i medvetenhet om alla dessa samband. Homosexualitetens problem kan hänga samman med förnekandet av man-kvinna motsättningarna. De kan också hänga samman med tendensen att späda ut dessa motsättningar i en sorts statlig-mänsklig kollektivisering. Vi bör beakta att själva ordet "homosexualitet",liksom masochism och många andra nya ord för gamla problem, dök upp i 1800-talets Europa. Ordet underlättade tillämpningen av den tidens mekanistiska och materialistiska ansatsen som syftade till diagnosticering och påverkan mera än till förståelse och ömsesidig förändring.[1] Innan dess utövades psykoterapin mera omedvetet i samhället, bland folket och med hjälp av bl.a. mytologin. Idag ~~vill många ha hellre mottagning~~ utövas terapin hellre i mottagningsrummet hos professionella psykiater eller i snusförnumstiga politiska skrifter eller i gruppmöten. Om vi skall avskaffa mytologin eller anpassa den till dagens problem måste vi rimligen först förstå den. Så kallade lesbiska tendenser i kvinnorörelsen skulle då kanske översättas till problem om kvinnosolidaritet, systerskap, oberoende, våldtäkt, m.m. Liknande problem finns behandlade i flera kända psykiska modeller, eller myter.[2] Det gäller att utgå fran vad våra föregångare i den här världen menade då de lämnade sitt arv av samlade erfarenheter i mytologiska former.

------

1) Se Hillman (1972) s 142-160

2) Se t.ex. myterna om Demeter-Kore-Persephone, Eros och Psyke, Medea, Amazonerna, Prokne och Filomena, m.fl. förslagsvis i den kompakta men eleganta framställningen som finns på svenska ~~k~~ i Lindskog (1926).

## 6.2 KÖNSTÄNKANDE OCH MOTSATSPAR

Det finns mycket som talar för att upplösningen av man-kvinna motsatsparet i "mänskligt" och i staten. Det kan vara en symptom på allvarliga förändringar i den moderna människans psyke som rör i logiken, dialektiken och i de mest grundläggande tankeprocesserna.[1] Obefogad optimism angående denna utveckling mildras av att flera insiktsfulla röster lyckats uttrycka farorna som ligger i könmotsatsernas utplånande på ett språk som är mycket enkelt och gripbart även när det döljer en djup filosofisk och kunskapsteoretisk förankring.[2] Till exempel:

> "Ingen kan tjäna två herrar... utplånandet av de andliga könsskillnaderna skulle föra till samma andliga ofruktbarhet som en mänsklig hermafrodit företer på det fysiska området."[3]

> "Vi kämpar inte för jämställdhet med mannen, jämställdhet som den tar sig till uttryck i reformer eller uppnås genom revolutioner... ./ Jämställdhet med mannen betyder i själva verket att kvinnan bara formas efter mannen. Det är att befästa den förkastelsedom som mannen alltid har uttalat över kvinnan. Det är att förkasta skillnaden mellan man och kvinna. Det är att göra slut på alla möjligheter att vara eller bli kvinna... skall man verkligen vända sig till en proletär eller en svart eller någon av en annan ras och fråga honom vad han skulle vinna på att bli jämlik med sina förtryckare ? Det vore ju att medvetet glömma bort att proletären slåss inte för att kräva jämlikhet med kapitalisten och att den svarte slåss inte för att bli jämlik med den vite eller för att likna honom. Han slåss tvärtom för att tillkämpa sig någonting som är en skillnad mellan honom och den andre, en skillnad som inte kan bytas bort mot någonting annat."[4]

./som man har sett exempel i vissa socialistiska eller kommunistiska länder.

Men det är inget tal om att reducera könsskillnaderna till några "grundläggande" biologiska könsskillnader.

1) Gränsen mellan logik, tankepsykologi och kunskapsteori är flytande (Liedman, 1977, kap.14), en idé som finns bakom den här ansatsen som berör manligt och kvinnligt tänkande.

2) Se t ex Key (Kvinno-psykologi) s 8, 13, 50, 55, 73, 136

3) Key (Kvinno-psykologi), s 55, 73-74

4) En representant för den "politiska psykoanalytiska grupper i Paris, i Sveriges Radio serie "Hon och Han" P1 den 10/8-77. För en kunskapsteoretisk anknytning av skillnader till motsatser se Ivanov (1972) kap 4. Man söker ibland fly problemet genom att skilja mellan jämlikhet och jämställdhet trots utan att vilja erkänna legitima skillnader mellan man och kvinna.

Man talar alltså om andliga könsskillnader.

I viss psykologisk litteratur tar man upp frågan om könsmotsatserna på ett djupare sätt.[1] Man talar om bl.a. Fadern-Modern som ett motsatsbetonat begreppspar av sinnebildlig art, i vilket den själsliga upplevelsens universella dualism kommer till uttryck för att sammanfattas i Barnet. Dualistiska uppfattningar har funnits sedan urminnestider, till exempel kinesernas Yang-Yin symbolen (jämför med höger-vänster hjärnhalvor):



och sexualiteten eller föreningen av "det ena" med "det andra" som representerar ett universellt motsatspar som har en oerhörd symbolisk kraft.[2] Det finns överhuvudtaget inget medvetande utan särskiljande ~~mellan~~ av motsatser. Världen existerar endast därför att motsatta krafter hålles i balans.[3] Om den moderna människan missar skillnaden mellan manligt och kvinnligt genom att betrakta Eros som bisexuell riskerar hon att förlora sin erotiska identitet. Förmågan att upprätthålla relationer förlorar sin riktade maskulinitet och utmynnar i en blandning av passivitet och promiskuitet.[4] Det finns ingen "god"balans och "ond"obalans mellan motsatser om motsatserna förnekas. Upplösningen av manligt-kvinnligt i ett vagt "mänskligt" bisexuellt kan alltså avspegla faror som kulturdebatten och skönlitteraturen tycks knappast ha uppmärksammat.[5]
En riktad uppmärksamhet kan emellertid fånga symptom på dessa problem i pressdebatter som med jämna mellanrum blossar upp om t.ex. våldtäkt, prostitution, pornografi, barnmisshandel, alkoholism, självmord. Jag skall nu ta upp några av dessa debattområden för att antyda hur, liksom i homosexualitets fallet, debattens ytlighet kan dölja svåra och farliga problem som kräver nya formuleringar.

-------------

1) Se främst Jung (1970) och Jung (1966) s 59. Sambandet med barnet tas upp i Jung & Kerenyi (1963) s 92 ff. För ytterligare uppslag se Jung (1971), s 544-546 och 47; Jung (1959) s 28,40; Neumann (1954) s xxii, 400; Hillman (1972) s 53; Jung (1956) s 300-303; Jung (1975) s 225-230 (bidrag av W.M. Kranefeldt). En skönlitterär framställning av motsatsfrågan i kvalitetsbegreppet finns i Pirsig (1974) s 314-315, 353-360.

2) Jung (1975) s 225-230

3) Jung (1959) s 28,30

4) Hillman (1972) s 66-67

5) Ett undantag kan vara Gunter Grass "Der Butt" som enligt Bengt Holmqvists recension (DN 26/9-77) beaktar vissa skrämmande inslag i den tyska kvinnorörelsen.

## 6.3 SEXUALBROTT - VÅLDTÄKT

Våldtäkt har sedan årtudenden varit en laddad kulturfråga och/~~xxxxx~~ tidigare kulturer lär ofta ha uttryckt sin samlade kunskap i ~~särskilda~~ ämnet i särskilda myter.[1] När utredningssamhället på nytt uppmärksammade problemet för något år sedan tillsattes en kommitté, den s k sexualbrottutredningen, ~~som~~ för att se över lagstiftningen. Det resulterande förslaget väckte en häftig reaktion hos kvinnorörelsen med åtföljande debatt i pressen.[2] ~~Debatten gällde vilka uppfattades~~ Reaktionen krävde omformuleringar av lagförslaget vilket uppfattades ge domstolarna möjlighet att utpeka våldtagna kvinnor som mer eller mindre medskyldiga till att övergrepp ägt rum beroende av tidigare familjaritet med våldsmannen. En ny kommitté/~~har nu tillsatts~~ tillsattes för att ~~bemöta kritiken~~ tillmötesgå kritiken och för att presentera ett nytt förslag till brottsbalkens bestämmelser om sedlighetsbrott.

Debatten har, som ofta är fallet med våra behandlingar av gamla problem, saknat en historisk förankring[3] med den åtföljande risken för att bortse från viktiga principiella frågor. ~~Med debatten vi~~ Vi har nu verkligen fått en "mytfylld" bild av våldtäktsproblemet,[4] där myt kan verkligen uppfattas enligt den moderna betydelsen av ytlig osanning som är priset vilket måste betalas för historielösheten. Konsekvensen är att vi i morgontidningarna får läsa om "kvinnobilder" i form av noveller som i bästa fall är hyfsade ytliga moderna varianter av grekiska myter om manshat och kvinnoavgudning.[5] Skillnaden är att vi inte längre förstår deras betydelse.

---

2) Se Inga-Lisa Sangregorio (DN 9/5-76 och 12/6-76), Sten Heckscher (DN 17/6-76 ~~Engström~~ Ulla Wingård (DN 17/6-76), Lars-Göran Engström (DN 13/8-76 och 21/12-76), Leif Bylund (DN 13/8-76), Sven Romanus (DN 28/12-76), ledare i DN 5/2-77, Margareta Garpe (Folket i Bild 31/3-77 och 1/9-77). Jämför med Cecilia Sten-Johansson intervju av Birgitta Gustavii (DN 28/11-76). Se även Red Tops tänkvärda "En laglydig Eva" (DN 29/10-76).

3) Susan Brownmiller har författat en beskrivande historik fast utan anknytning till den kulturella och psykologiska utvecling

1) Jämför med den grekiska myten om Demeter-Kore. En bra överblick ges av Neumann (1955) s 306-319. För detaljer se Jung-Kerényi (1963) kap 3-4 och en senare avancerad bearbetning av problemet i Berry (1975).

4) Uttrycket används av Maria-Pia Boëthius i "Mytfylld bild av våldtäkter" (DN 23/7-77).

5) Jfr berättelserna "Stulen" av Anne-Marie Berglund och "Frrnam" av Agneta Klingspor (DN 15/10-77), med motiven om bortrövandet och StoreMor.

Om vi börjar med våldtäktsproblemets "praktiska" sida [1] är nog alla överens att våldtäkt inte bör förekomma och att det bör beaktas i lagstiftningen. Vad som är oroande är emellertid allt som inte har tagits upp i debatten. En praktisk fråga som så småningom leder in på djupare vatten är rättsäkerheten.[2] Rättsäkerhet är inte bara en juridisk-teknisk finess utan en kärna i juridikens xäxxxx filosofi. Den är också en praktisk fråga. Vad menas med våldtäkt och vem-hur skall fastställa det ? Vilken vittnespsykologi skall användas för att klara bevisföringen i våldtäktsfrågor ?[3] Problemet torde vara oerhört mycket mera komplicerat än det går att ana genom att läsa pressdebattens olika inlägg. Frestelsen är stor att hoppa över hela problemet genom att hänvisa att övervägande delen våldtäkter är"grova"våldtäkter om vilka råder ingen tvivel. Beskrivande omständigheter och läkarudersökning förser ett mekaniskt-biologiskt bevis och mätning på "grovhet". Även här kan man emellertid insiktsfullt påpeka att känsloutsvultna desperata och förtryckta främmande våldsmän borde kanske bedömas mildare äx än eventuellt mindre grova sådana som är närstående och familjära.[4] Trots den här förankringen i den mekaniska-biologiska verkligheten vill man alltså nyansera det hela med en psykologisk-moralisk syn. Men det sker inte bara för att mildra bedömningen genom en mjukare mänsklig syn på det hela. Ibland vill man utvidga xdx våldtäktsxdéx-begreppet till att innefatta även "psykiskt" våldtäkt (och barnmisshandel). Det är lätt att föreställa sig vad det skulle innebära för rättsäkerheten, som redan är i fara med betydligt xxkkxxx primitivare begrepp. Det är i alla fall tydligt att den påtvingade praktiska-enkla synen på våldtäkt upplevs som orealistisk. Att i ett sådant läge

----------

1) Betr. innebörden av "praktiskhet" i sådana problem, se Hillman (1972) s. 181

2) I samband med ett ökat antal anmälda våldtäkter i Stockholm anhöll kriminalpolisen en man misstänkt för våldtäkt. Han släpptes efter 2 dygn sedan kvinnan som pekat ut honom erkänt att hon ljugit för polisen (enl. DN 11/8-76)

3) Ang. vittnespsykologi se Trankell (1967). Ivanov (1972) tar upp några relevanta kunskapsteoretiska aspekter. Leif Bylund (DN 13/8-76) tar inte upp denna kärnfråga i diskussionen om att värdera xxxxxxx våldtäktsbeteendet.

Jämför också med notisen om en utredning i USA som visar att 12 milj.äkta män misshandlas regelbundet av sina fruar men avslöjar det sällan för att inte bli utskrattade(DN 30/1-78)

4) Marianne Kärre (DN 24/7-76)

rikta debatten mot hårdare tag i lagstiftningen och pxx polisens agerande skulle visa på ett anmärkningsvärt förtroende för statsmaktens ingripande i de intimaste och mest känsloladdade mellanmänskliga relationer. Det som mannen och kvinnan inte förmår själva skall kxxxxxx statstjänstemän förmå och detta går, paradoxalt nog, hand i hand med anspråk på politisk radikalism där lagen och staten ofta betraktas som verktyg xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx som oundvikligt tjänar den härskande klassen, mansamhället eller kapitalet. Hur skulle det finnas plats där för nyanserade outtalade "psykiska" hänsyn ?

SKOPAN

## Skenmakar avslöjas med lögndetektor

EGENDOMLIGT ÄR DET, och egendomligare ska det bli. Det är så nära vi kan komma en objektiv beskrivning av det svenska samhället 1978.

En man utvisas ur landet. Med honom följer en kvinna som han trodde var hans hustru. Visst fog har han haft för denna föreställning: de har nämligen gift sig. Men det svenska ämbetsverket låter sig inte förvillas. Mannen och hans svenska hustru lever i skenäktenskap, har ämbetsverket funnit; en komplott som också engagerat kvinnans barn från ett tidigare äktenskap, grannar, präst och Gud Fader.

Ämbetsverket stödjer sig här på en finurlig hegeliansk distinktion mellan tingens väsen och deras framträdelseform. Också i marxistisk filosofi är denna distinktion känd.

Den är däremot fullständigt okänd i svensk äktenskapslagstiftning.

Men nånstans i det svenska ämbetsverket finns naturligtvis ett ömmande hjärta, och även om nu denna familj och ett antal därefter offras för att rätt ska vara rätt, så kommer man med säkerhet i längden att förfina sina instrument och se till att inga känsliga sinnen ska behöva uppröras.

Endast solklara skenmakar kommer då att förpassas ur riket. Man kan tänka sig patruller bestående av psykolog, kurator, etolog och elektriker som far ut till de aktuella familjerna, arrangerar ömma scener och studerar känslornas äkthet. Elektrikern medföljer förstås för att sköta lögndetektorn.

Enklare vore naturligtvis att utföra proceduren redan framför altaret. Man kunde först som sist sätta en detektor på prästen också, så fick vi veta vad som ska vara kvar och vad som kan rensas ut i nya bibelöversättningen. Lögner är ingen betjänt av.

Inte heller lögner om den svenska rättssäkerheten.

LARS ANDERSSON

1) Lars Andersson,"Skenmakar avslöjas med lögndetektor", (DN 10/8-78)

Lag, stat, logik, ordning och motsvarande undermålig "manlig" vetenskaplig syn riskerar våldföra sig här på känslornas värld. Det finns områden som tidigare kunde kallas heliga där vår nuvarande grova förståelse för
vilket också avspeglas i byråkratins "mekanismer"
människan/ rör sig som elefant i porslinsbutik. När erotik blev sex och samlag kunde ges och fås som chokladpraliner blev det svårt att upprätthålla en djupare mening på våldtäkt, att förstå det heliga i integriteten som kränks för en våldtagen kvinna. Det finns ju inget heligt i att vilja och inte vilja, att ha lust eller inte ha lust att göra något. Alla är ju vardagligen och stundligen tvungna att göra saker som de inte har lust att göra. Vad skulle ~~dexax~~ det vara för särskilt just med "sex" som är i grunden biologisk och naturlig ?

I det jämförbart mångtydiga problemet som vi möter vid ~~xidxisgakkiseringxax~~ "dödhjälp" har det anmärkts att det finns skäl att gå försiktigt fram med det för legaliseringen nödvändiga forsmaliserande och systematiserande av begreppet dödshjälp: värdefulla framsteg kunde raseras om dödshjälpen blev en välreglerad institution, en lagstiftarnas och juristernas tummelplats.[1] Rätten till dödshjälp kan inte preciseras och regleras i detalj utan att en yttersta urartning riskeras i ett långt framtidsperspektivx, t.ex.i en

------

1) Ledare "Hjälp inför döden" (DN 7/10-77)

fascistisk riktning, där hjälpen kan bli förevändning att slippa tunga vårdkostnader eller onödiga och onyttiga människor.

På liknande sätt kan våldtäkt, som rör vid erotikens grundstenar, inte preciseras och regleras i detalj utan risk för de grövsta kränkningarna i människors integritet. Våldsmän är onödiga och onyttiga i det här samhället.

Men den"praktiska" frågan återkommer: vilket är alternativet ? Något måste göras ! Låt oss bortse från det manliga "görandets" förtryck av andra dimensioner i förståelsen. Vad gör man inte ~~när~~ om en växande politiskt betydelsefull kvinnorörelse, oberoende av ev. sittande utredningar, riktar alltmer sin uppmärksamhet mot våldtäkt och kräver konkreta åtgärder ? Det handlar om opinionstryck och om de intellektuellas och allas ansvar för att mana till besinning, att påminna att man kan inte lagstifta bort mänskligt lidande, allra minst utan en förståelse som grund för lagen. Oberoende av sexualbrottutredningens förkastade lagförslags eventuella meriter kunde det inte föra fram vad i grund och botten måste ha menat: att å ena sidan utgjorde kvinnans beteende före den påstådda våldtäkten en dörr genom vilken rätten, med en förmildrad syn, kunde dra sig tillbaka ur ett område där den inte hör till; å andra sidan att kvinnans beteende var en led i bevisföringen att det verkligen rörde sig om våldtäkt, och att det var en del av "operationaliseringen" ~~xxxxåkdkäkk~~ eller konkretiseringen av våldtäktsbegreppet; och slutligen att detta skulle ske samtidigt som man gjorde en eftergift åt den opinion som kräver "hårdare tag".

Möjligheterna att föra fram våldtäktens kärnproblem har varit små och kan bli ännu mindre i takt med ~~xx~~ ett växande mansförakt som kan ibland upplevas i debatten. Ett sätt att uppmärksamma det[1] är att ~~läägga~~ lägga märke på att debatten ofta förutsätter den förtryckta kvinnans paradoxala "överlägsenhet": man förutsätter och befäster för-

--------

1) Birgitta Gustavii, intervjuad av Cecilia Sten-Johansson (DN 24/7-76)

förväntan att det är mannen som "vill" och kvinnan som "ger" samlag och att detta är drivkraften bakom förhållandet mellan man och kvinna. Man förnekar en möjlig innebörd av psykisk våldtäkt. Med andra ordx, ang. våldtäktsdebattörerna:

> "de säger sig vilja slå vakt om sina döttrar. Men sönerna då ?" 1

Sönerna kan visserligen bli skadade ~~pød~~ med psykiskt våld med det framgår ur flera sammanhang att omtanken ~~xikxaxxxig~~ gäller döttrarna. Till exempel är f.n. Lesbisk Front med flera aktivistgrupper engagerad i ett projekt för ett "kvinnohus" med våldtäktscentrum m.m. där "kvinnor och barn" skall vara välkomna.[2] I ett något längre tidsperspektiv emellertid gäller "barnen" bara döttrarna . Det är nog ingen tillfällighet att den centrala grekiska våldtäktsmyten rör de s.k. mor-dotter mysterierna. Det knyter också till synen på prostitutionenx där fysisk styrka inte är central,

> "Hur kan det vara tillåtet för svenska män att köpa våra döttrar ?"[3] och inte
>
> "Hur det kan vara tillåtet för svenska kvinnor att sälja sig till våra söner ?".

Dessa kan vara konkreta yttringar för ent ~~kxaxigax~~ omedveten mansförakt som troligen måste gå hand i hand med det omtalade kvinnoföraktet. Detta uppmärksammades redan under kvinnorörelsens början här i Sverige då man kunde få det, tyvärr tillfälliga, intrycket att

> "Man hör dock nu allt mindre talet om kvinnans förtryck på grund av mannens egoism, ett tal vilket var lika orimligt, som det att prästlisten skapat religionerna."[4]

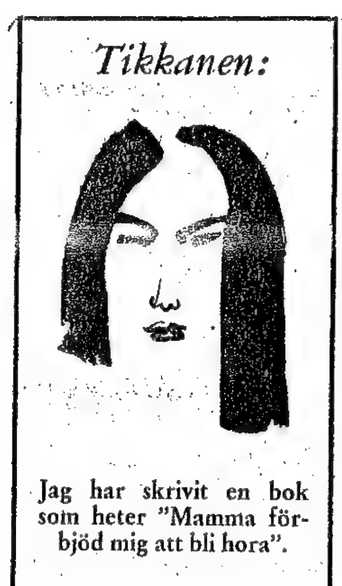
---------

1) Birgitta Gustavii (intervju i DN 24/7-76)

2) Se t.ex. artikel i DN På Stan, 29/10-77

3) Citatet är titeln på Marianne Garpes intervju av en kvinna (Folket i Bild 31/3-77)

4) ~~Ammaxkixaxkäx~~ Key (Kvinno-psykologi) s 44, 171-172




1) Tikkanen (DN 20/7-78)

Samma Samma sorts insikter skymtar fram även idag, då någon kvinna i vardagligt språk påpekar att det talas så mycket om att frigöra sig, men så litet om hur detta skall göras då friheten förutsätter att mannen inte klassas ner.[1] Det finns faktiskt problemformuleringar som är idag bortglömda och som öppnar vägen för våldtäktens psykologi utan mans- eller kvinnoförakt, vägar som leder tillbaka till den grekiska mytologin och framåt mot utvecklingen av en äkta våldtäktspsykologi:

> "Woman tend to believe quite erroneously that a man only wants her body... When a man makes love he is, of course, by no means always aware that he is looking for his soul though in fact this is probably so, but for a woman physical union with the soul apparently ignored makes her acutely unhappy... But her distress may, I believe, be mainly due to her own lack of awareness that no man can truly meet her body without also encountering her soul..."[2]

Kvinnans förmåga att Den våldtagna kvinnans förmåga att
Att söka förstå hur en våldsman söker i kvinnans kropp sin förlorade själ och inte tillfredsställelsen av sin "sexhunger" är en tanke som kanske låter löjligt i vår materiella kultur och rationella kultur. Ändå kan den våldtagna kvinnans, och hennes systrars bidrag till förståelsen av våldtäkt bero på möjligheten av bearbeta kränkningen, förödmjukelsen, sorgen och lidandet utan att hemfalla till ett allmänt billigt mansförakt. Tanken är förenlig med våldets komplicerade samspel med njutning och smärta som idag går tyvärr under namnet "masochism". Det är nog vår materiella kultur och vår bristande förståelse för alla dessa känslor som torde ha reducerat

------------

1) Anna-Lisa Bäckman (DN 9/9-76)
2) Castillejo (1973) s 106, 173

Eros till njutning och vidare till sexuell njutning, samt

Sorg och Lidande till smärta och vidare till fysisk smärta.[1]

Att reducera sökandet efter människosjälen till en fråga om sexuell njutning och fysisk smärta är helt konsekvent med tendensen att reducera helgon och martyrer till galna pornografiska masochister. Det är troligen dessa föreställningar som måste bekämpas för att våldtäkt skall få sina sinx riktiga problemformulering: föreställningarna som gör att Eros och Lidandet inte längre möts och som gör att i våldtäktsdebatten idag måste man ständigt försäkra att det är en "myt" att kvinnan innerst inne alltid vill bli "våldtagen".[2] Det är klart att kvinnan inte vill bli våldtagen: vad det handlar om är kanske istället att kvinnan har särskilda förutsättningar för att uppleva och a bearbeta lidandets problematik till hela mänsklighetens fördel. Om vi beaktar att förtryck hänger samman med lidande blir ovanstående påstående en nyanserad variant av kvinnorörelsens ofta upprepade premiss om den förtryckta kvinnans särskilda förutsättningar och uppgifter.

1) Hillman (1972) s 143,147

2) För en utveckling av denna fråga se Hillman (1972). Många nyanser antyds redan av Simone de Beauvoir i Det Andra Könet, 1973, s 229 ff.

## 6.4 PROSTITUTION OCH PORNOGRAFI

Våldtäktsfrågan är intimt sammankopplad med prostitution och pornografi i och med ersättningen av att fysisk styrka ersätts med ekonomisk styrka. Relevanta myter uppenbarar också känslornas komplicerade samspel under dessa olika förhållande, ett samspel som intuitivt bäst framträder i det tidigare citerade uttrycket " Hur kan det vara tillåtet för svenska män att köpa våra döttrar ?"
Både prostitutionen och den besläktade pornografin berördes av den första sexualbrottsutredningen bl a i lagparagrafen som reglerar åtal för koppleri: där har vi ett slags svårdefinierad sexuellt "våld" som kopplaren ev utövar på kvinnan i samband med ekonomiska transaktioner.
En uppmärksam granskning av den senaste pressdebatten[1] visar på alla dessa komplicerade samband. Inte ett enda debatt inlägg tycks emellertid ha tagit upp historiska erfarenheter och försökt tolka om dem till dagens situation. Sk opinionsbildare, kulturradikaler och sexliberaler som på 60-talet propagerade för fri kärlek, etc tolerant och human pornografi, m.m. hamnade på ett liknande sätt ohistoriskt sätt i en fälla av ytlig och kortsiktig politisk-kulturell syn: de kunde inte förutse den negativa utvecklingen. Hur reagerar inför det faktum idag? Låt oss exemplifiera med uttalanden ur en intervju:[2]

> "Femton år efter det att vi startade vår kampanj har de med hull och hår svalt allting vad vi sa då ! De har blivit ett slags extrem sexliberaler - nu när många av oss andra verkligen blivit tveksamma inför vad vi ser...
> -De har gjort precis samma taskiga analys som vi gjorde för femton år sedan..."

Trots dessa erfarenheter och utan att presentera några argument som tyder på någon analys som är "mindre taskig" än den för 15 år sedan uppmanas därefter allmänheten till att svälja en ny rekommendation, den också utan någon djupare förankring: när nu allar ropar på hårda tag, polis

---------

1) Se prostitutionsdebatten i DN XXXXXXXX 16/12-76, 17/12-76 29/12-76, 7/1-77, 27/2-77, 10/3-77, 12/3-77, 16/3-77, 19/3-77, 27/3-77, 29/3-77, 2/4-77, 7/4-77, 10/4-77, Sara Lidman (DN 18/7-77) och Margareta Garpe (Folket i Bild 31/3-77 och 1/9-77).

2) Eva Ekselius intervjuar H Nestius (DN 17/12-76)

och straff för sexprofitörer vill ~~denxintervjuade~~ man inte se någon i fängelse utan man ser kraftiga böter i proportion till inkomst som ett lämpligare och minst lika kännbart straff. Man kan också tänka sig"obligatoriskt deltagande i könsrollscirklar, där man blandar "sexprofitörer" med kvinnor från Grupp-8."[1]

På vilka grunder skall vi tro att en förmyndar-studiecirkel mentalitet är vad ~~vid~~ vi behöver för att lösa prostitutionens och pornografins problem ? ~~Vadxskallxstudiecirklarna cirklaxomkringxförxkunskap?~~ Vilken kunskap skall studiecirklarna cirkla omkring ? Den triviala anmärkningen om att prostitutionen alltid varit ett allmänmänskligt problem skulle kunna få en alldeles särskild vikt om den används som inkörsport till den allsviktiga frågan om vad prostitution betyder för känslorna.[2] En bättre förståelse för denna fråga kan ev också uppnås genom en undersökning av pornografins betydelse.[3] De är frågor av en helt annan storleksordning och dignitet än de som för närvarande ventileras i ~~denxxxk~~ nymoralismens eller den återupptäckta gamla kvinnomoralens namn. Det vore kanske nyttigt att bli skakad av insikten i att många moderna pornografiska bilder och handlingar ser ut som ~~ytliga~~ smaklösa varianter av antika religiösa bilder, objekt och ritualer.[4] Den tidningsrubrik som hette "Porr på kyrkväggar förbryllar forskare"[5] borde hellre ersättas av en annan ~~artisk~~ artikel med rubriken "religiösa och mytologiska bilder i porrtidningar förbryllar forskare."

------------

1) DN 17/12-76. Det finns flera projekt för obligatorisk information med sikte att förändra könsroller m.m. Se notis ang Stockholms Läns Landsting könsrollsprojekt som bedrivs i samarbete med skolöverstyrelsen och länsarbetsnämnden och som inte fick informera på Svea livgarde (I1)i Kungsängen (DN 27/8-77)

2) För en hittills obeaktad psykologisk tolkning se Neumann (1954) s 52-61, 94, 224; Neumann (1955) s 96n, 285 inklusive den möjliga anknytningen till våldtäkt och pornografi.

3) För uppslag om pornografins psykologiska betydelse se Hillman (1972) s ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ 83,94,135-136, 141, 147-148,278, Neumann (1954) s 19,25,32,78,84,97,223, 282,291 och särskilt bilderna i Neumann (1955).

4) T ex från den indiska Tantra. Ang pornografins ev religiösa betydelse se Hillman (1967) s 111-113, 116,120,123

5) DN 25/9-77

Så kallad porr på kyrkväggar*som man funnit i gamla kyrkor och kloster i England, Irland och Frankrike[1] skulle förbrylla varken forskare eller allmänhet om vår kultur hade någon som helst äkta förståelse för"pornografins" psykiska funktion. Och, i stället, vad skulle vi säga idag om vi fick veta att "Berättelsen om 'O'", ett av västerlandets pornografiska mästerverk, uppvisar en tydlig anknytning till en av den grekiska mytologins kulminerande myter, berättelsen om Eros och Psyke ?[2]

Dessvärre kommer en djupare förståelse för det mänskliga i pornografin <u>inte</u> till stånd genom att någon ung indignerad kvinnosakskvinna sätter sig ned några veckor och läser travar med porrtidningar för att, tillsammans med likasinnade, konstatera att de är "skakande". Det är mycket som är oerhört skakande här i världen och det kräver mycket hårt historiskt förankrat arbete. Att erotik idag i allt större utsträckning blivit pornografi lär knappast vara något som man löser genom att hänvisa till "den kompakta majoriteten.[3] Vad en hänvisning till"den kompakta majoriteten" kan åstadkomma är i första hand en lagstiftning som kriminaliserar flera människor som inte är lika bra som vi själva och lämna dem över till polisen och statsmaktens problematiska vård. Det som en svepande hänvisning till den kompakta majoriteten kan åstadkomma är i andra hand att, utan historia, utan "fader", bygga upp en sorts egen social teori som till exempel består av följande åsikter:[4]

1. Frågorna om pornografin är enklare än man försöker få dem till
2. Det gäller att inte låta symptomen på okända djupare problem s a s skapa nya symptom: man måste alltså slå ned på symptomen.

-----------

1) Se "Porr på kyrkväggar förbryllar forskare" (DN 25/9-77)

2) Både berättelsen och relevanta kommentarer ingår i Neumann (1956). För ett insiktsfull intuitivt närmande till samma problemställningar se Maria Marcus bok "Den Fruktansvärda sanningen" (1975).

3)Jämför Margareta Garpes uttryck enl intervju i Folket i Bild 1/9-77 med problematiken i Ibsens "Folkfiende" och Key (Kvinno-psykologi) s 189,191

4) Margareta Garpe enl intervju i Folket i Bild 1/9-77, min sammanställning och redigering.

3. Pornografin står och faller med att den xtnyx utnyttjar "tabubegreppen".
4. Ju mer man tittar på fascistiska eller pornografiska bilder desto mer fascist och pornografiskt brutal man blir (med undantag för vissa medvetna eliter).
5. En relevant förklaring till att så många kvinnor prostituerar sig idag är att "vi tillåter" män att köpa kvinnor.
6. Kvinnor som prostituerar sig förstärker kvinnoförtrycket.
7. Ett industrisamhälle möjliggör att folk i mycket högre grad kan välja hur de själva vill ha det "förutsatt att intressekraven är tillgodosedda".

o s v

Här fattas den historiska förankringen som krävs för en seriös bearbetning av svåra tusenåriga problem, här finns det xx någon sorts förakt för våra förfäders erfarenhet även om känslorna för övrigt är hur äktq äkta, legitima och engagerade som helst. Det är antagligen samma förakt för våra gamla och våra förfäder som en gång uttrycktes genom önskemålet "att slippa höra mera prat om ideologier uttänkta av klokhuvuden för 100, 200 år sen."[1]

Samma klokhuvuden som gav oss den vetenskap och de läkemedel m.m. som vi är dagligen beroende av ?

Skall vi rehabilitera pornografins problematik, med allt vad det kan innebära för förhållandet mellan man och kvinna kan vi ev försöka utgå från följande kärntanke:

----------

1) Maj Gyllstedt om teknikernas versus politikernas ansvar (Ny Teknik, 1977-8)

> "Having been secularized by the Enlightment the soul no longer could hold the spirit and eros together. The spirit was carried by the materialist idealism of utilitarian progress. Eros devolved... into sentimentality and pornography...
>
> If Passion mysticism - the mysticism of the cross and its stations, of the stigmata and the bleeding heart, of the flayed martyrs and the flagellants - becomes masochism, we have, by naming this after Masoch, turned passion into pornography."[1]

"Pornografi" kan alltså, liksom "homosexuell" m.m. vara bara ett intetsägande eller förledande namn som döljer det verkliga problemet och ger en känsla att man förstått något därför att man namngivit det.[2] En sådan attityd är säkerligen farlig inom ramen av den större bilden där erotik håller på att överallt, även inom äktenskapet, ~~att~~ omnämnas till "sexhunger", "sexualnöd" och "pornografi". Dessutom har enkla tillämpningar av vulgärmarxism öppnat dörren för att skenheliga skall skylla på "andra" och hänvisa till "den kompakta majoriteten". I ett bättre samhälle skulle det inte ~~finnas~~ få finnas någon sexualnöd. Inte heller någon efterfrågan på pornografi eller någon psykisk sjukdom.[3] Denna vaga utopiska vision stämmer emellertid dåligt med att i vissa bättre samhällen av idag tas psykiskt sjuka dissidenta författare eller fackföreningsledare inte som ett bevis på behovet av politiska reformer. De tas i stället som bevis på behovet av en regelrätt psykiatrisk behandling eller annan statlig vård enligt vaga psykologiska och sociala teorier.

1) Hillman (1972) s 135,147. Jämför med Maria Marcus kamp för att finna masochismens mening i sin bok "Den fruktansvärda sanningen" (1975)

2) Ang namnets makt över förståendet se Hillman (1972) s 146

3) Se också Simone de Beauvoirs kritik i Det Andra Könet, (1973), s 44.

## 6.5 BARN, BARNALIKT OCH BARNMISSHANDEL

I en artikelserie "Vad har vi barnen till" i en morgontidning[1] publicerades en insändare med bl a följande:

> "Första gången jag såg rubriken kändes den fel på något sätt. Det är ju inte så att man skaffar sig barn för att ha dem till något särskilt. Det är alldeles naturligt att föröka sig. Det har människor gjort i alla tider utan ~~att~~ några speciellt genomtänkta skäl för sitt handlande..."

Iakttagelsen är nog på något sätt riktigt. Den bekräftar rubriken i ett senare radioprogram: "Pappa, Kjelle säger att dom vuxna inte vet varför dom skaffar barn."[2] Trots detta känns funderingen också fel på något sätt. Visst är det naturligt att älska, arbeta, roffa åt sig mat när man blir hungrig osv men det är inte särskilt kulturellt att, ~~betrakta allt som naturligt~~ inom ramen av natur-kultur motsatsparet betrakta allting som "naturligt". Manniskan problematiserar, människan skiljer sig från naturen och till exempel själva p-pillret som anses ha starkt bidragit till kvinnans frigörelse är långt ifrån en grund för "naturligt" beteende.[3] Särskilt när ett samhälle upplever barnmisshandel och barnprostitution som ett växande problem kan det "naturliga" med att skaffa barn påminna om vår tidigare diskussion ~~med~~ om det "naturliga" med att "vara" homosexuell. Den fördomsfriheten som främst består av en passiv oengagerad acceptans står som motvikt till en aktiv förståelse, eller t.o.m. aktiv acceptans.

Den ursprungliga frågan är egentligen, som vanligt, inte varför skaffar vi barn utan vad betyder barn ? Vad står de för, vilket värde har de i människolivet, vilken psykisk verklighet är de ett uttryck för ? Ett seriöst försök att besvara en sådan fråga skulle antagligen kräva engagemang i en rad andra problematiska områden: erotik och våld-pornografi, barnlitteratur och sagor versus myter,

--------

1) "Vad har vi barnen till", artikelserie i DN:s lokalbilagor, hösten 1974 (såld som samlingsskrift), signatur "Jane i Järfälla".

2) Sveriges Radio P1, repris den 21/8-77 kl 19:45. För en tolkning av Kjelle som "morbror" eller manlig representant av den kvinnliga släktlinjen se Neumann (1954) s 182-184 och Neumann (1955) s 174,178.

3) Se May (1972) s 71, 121-125 för några fruktbara tankar kring den kulturella innebörden av preventivmedlens tillkoms

STÖRRE AVSTÅND

Hjälper det paret att t.ex. besluta om en abort ?

Betydelsen av det <u>barnalika</u>[1] kan belysas med hjälp av ett tänkt exempel på ett gift par där, säg, kvinnan vill ha barn medan mannen vill inte det. Låt oss betrakta två alternativ för situationens vidare utveckling.

Det första alternativet består av att fly från den omedelbara konflikten och ge upp kampen för varandras förståelse. Kvinnan kan "lura" mannen till att göra henne gravid, hon kan låta sig "insemineras", eller paret kan skiljas för att söka någon annan som åtminstone ytligt sett tycker och känner på det förutbestämda sättet. Utan att ha förstått något "varför" och utan någon förändring av en själv har man då åstadkommit den biologiska "lösningen" på problemet. Det blir antingen livslång ensamhet eller det biologiska barnet för kvinnan och barnlösheten för mannen.

Det andra alternativet är att mannen och kvinnan håller ihop i den mening att de fortsätter att söka nå kontakt med varandra. Det gemensamma lidandet ökar tillfällena att komma till insikt om deras förhållanden till det motsatta könet, "varför barn", även om dagens kultur gör att lidandets krav på förändring och förnyelse behöver kanske kompletteras med någon mera eller mindre konstgjord psykoterapi. Kvinnans önskan för moderskap kan exempelvis utvecklas till en tillfredsställande moderlighet i något vård-yrke eller kvinnan kan genom den fördjupade kärleken locka fram det barnalika i den man som inte ville eller inte vågade skapa barn. I fall detta också leder så småningom till ett biologiskt barn kommer det att tas emot av ett intimare förenat föräldrarpar med större beredskap för förståelse och kommande kriser.

I det första alternativet kom barnet i stället på ett "naturligt" sätt som ett resultat av ett okomplicerat personligt förhållande mellan man och kvinna.[2] Komplikationen som de flydde ifrån kan i gengälld dyka upp längre fram då barnet lockar fram gömda problem som kanske bidrog till de starka känslorna för och emot att ha barn. Påfrestningarna uppenbarar de barnsliga omogna förutsättningarna i föräldrarnas flyktiga erotiska känslor. I den mening kan man säga att föräldrarna "utnyttjade" barnet som en larmanordning på vilken de överförde sina egna omedvetna, barnsligt uppfattade livsproblem. Skilsmässa med obamhärtig kamp för att få vårdna-

------

1) Jag inspirerades i detta exempel av Hillman (1975) och Jung & Kerényi (1963).
2) Ang. okomplicerade förhållanden se Jung (1966) s 59 och Jung (1975) s 186.

föräldrar "rollen" versus fader-moder-vårdnadshavar[1]rollen, debatten om Gordon's bok "Aktivt föräldrarskap"[2], Landsorganisationen LO och nattöppna daghem[3], "Blågul barnalstring" eller debatten om Sverige behöver flera -ev"importerade" adopterade- barn[4] och förstås den eviga daghemsdebatten.[5]

Liksom tidigare blev det nödvändigt att skilja mellan man-kvinna och manligt-kvinnligt kan en förståelse för vad barn betyder kräva en motsvarande åtskillnad mellan barn och det barnalika.[6] På samma sätt ~~xom~~ kan skillnaden mellan moderskap och moderlighet ~~kanxex~~ frigöra kvinnan från ett blint behov av biologiska barn och "moderhona"-rollen, utan att göra avkall på ~~xinnxinnerstaxbehov~~ sitt innersta kvinnliga-moderliga väsen.[7]

Tendensen idag är att fördunkla dessa skillnader genom att i smyg reducera det psykiska till det biologiska. I en populär bildbok för blivande föräldrar som vill hjälpa dem att uppfatta barnet som en ny självständig individ så uttrycker man motiven för fostrets tillblivelse:[8]

> "Att två människor blir kära i varandra, gifter sig och får barn är ingenting nytt. Att de hittar varandra i vimlet tycker de naturligtvis själva är ett under. Man kanske inte skall ta bort några illusioner för det unga paret där de står och gör upp framtidsplaner. Inte tänker de sig väl att de, en man och en kvinna, vill ha varandra därför att inte ens vi människor, all vår civilisation och alla årmiljonerna på land till„trots, kommer ifrån att liv skapas och levs i vattnet."

Är detta den "naturliga"anledningen att vilja ha barn ?

---

1) Se t ex Gunnel Linde (DN 15/7-77)

2) DN 17/11-76 samt i Tidningen Vi under samma år 1976.

3) Eva Moberg (DN 19/6-77, 18/8-77), Gertrud Sigurdsen (DN 9/8-77). Jämför med Key (Kvinno-psykologi) s 181

4) Eva Moberg (DN 2/1-77, 9/1-77), Erland Hofsten (DN 9/1-77) Richard Sterner (DN 12/1-77) och insändare (DN 12/1-77)

5) Se två originella bidrag om barnomsorg och kvinnosyn som uppenbarar ämnets mångsidighet: Hellström (DN 12/12-76) och Jäderberg (DN 27/12-76).

6) Sven Fagerbergs kärnfulla antydan om "det psykiska barnet" (DN 2/4-76) finns utvecklad i Allardt (1976) och särskilt i Hillman (1975) ~~xxxxxxxxxxxx(1978)x~~ Se även Key (Kvinno-psykologi) s 181, ~~och~~ Jungs bidrag till Jung & Kerényi (1963), s 70. och Fagerbergs Tal till Hermes, s 107-110.

7) Key (Kvinno-psykologi) s 156, 187

8) Lennart Nilsson, Axel Ingelman - Sundberg, Claes Wirsén, Ett Barn blir till, Bonniers, 1965 (min spärr)

den om barnet som aldrig tillfrågades om skilsmässobeslutet, barnmisshandel och annan exploatering av barn är möjliga uttryck av den bristfälliga inställningen till barnets betydelse, till det barnalika: förtvivlan och vrede väller fram ohejdat från det omedvetna som föräldrar och andra berörda vuxna inte längre har någon kontakt med. Och allt detta sker medan "barnets bästa" ständigt anförs för olika åtgärder inklusive skilsmässa och omhändertagande av olämpliga föräldrars barn, d.v.s. barnets skilsmässa från föräldrarna.



1)

Det är något av en paradox att ensamma mammor som har vårdnaden av barnen stolt och självuppoffrande intygar att de har brutit nya förhållanden då motparten inte klarat ungarna:

-----------

1) Tikkanen (DN 18/3-78)

"Efter skilsmässan träffade Marja en man som inte var van vid barn. De var tillsammans i ett år.
-Det gick inte, säger hon. Han tog vid sig och blev ledsen när de sa till honom. Han ville vara pappa till dem men inte ta ansvar.
-Matti, som jag är tillsammans med nu, är kompis med ~~barn~~ nen...
-Jag kan inte tänka mig att vara med någon som inte tycker om barnen. Jag vill inte ha några förhållanden bakom buskarna."1

"Om ~~flickorna~~ flickorna och den killen jag varit tillsammans med inte kommit överens har jag inte kunnat fortsätta. Det går inte att dela på mig och flickorna. Våra känslor hänger ihop."1

Det är en paradox på flera sätt. Det låter som en ansvarsfull attityd till barnen men det mest ansvarsfulla skulle då ~~har~~ kunna ha varit att använda argumentet för att inte skilja sig från barnens far. För, hans känslor också "hänger ihop" med flickornas. Om vi inte löser gåtan genom att i allmänhet kasta skulden för skilsmässan på den ena parten, i det här fallet mannen - att det var han som gick sin väg - då står vi inför en svårare bild. Då är det kanske så att mamman ~~försöker så gott det går på känslomässigt~~ försöker, så gott det går med hänsyn till hennes attraktivitet och livskraft hon får från barnen, att välja och vraka mellan tilltänkta fadersersättare. Det pågår tills hon har ~~hittat~~ hittat någon som, utan krav på henne och barnen, accepterar det som i barnen liknar henne själv. 2




~~2)~~ 3)

1) Intervjuer med frånskilda mammor i serien "Mina barn, dina barn, våra barn" (DN ~~XXXXXX~~ 10/8-78 resp. 6/8-78)

2) Tikkanen (DN 25/11-77) Problemet ställs på sin spets då mamman och barnen möter "samhälleliga" "manliga" krav som inte ger vika utan vidare, T.ex. då Moderna Museets chef håller fast i att Museet inte är en lekplats och att barn skall lära sig respekt för andras arbete och inte fingra på konstverken. Då reagerar mamman som till en principfråga om "barnvänlighet" (Se Eva Hernbäck: "Nej, Moderna är ju inte alls barnvänligt !" (DN-PåStan den 29/4-78).

3) Tikkanen (DN 25/11-78)

Det är nämnligen mamman själv som bedömer i vilken mening mannen "tagit ansvar" eller fått ta ansvar för barnen, eller "kommit överens" med dem. Den här bedömningen kan lätt falla till den oförarlige mannens fördel, hemmapappan-kompis-pappan som inte bråkar eller sticker upp med olustiga krav. Därför godkänns han som oförarlige pappaersättare i första hand av mamman och i andra hand av barnen. I så fall har man hittat en effektiv metod för att fly från konflikter: först skilsmässan[1] och sen "det naturliga urvalet" som garanterar att stabila pappor endast är av den oförarliga sorten. Den sorten som inte kommer sig för att t.ex. begrunda att "dina barn" (mammans barn)egentligen är "era barn" (även hennes f.d.mans) som han skall problematiskt älska och hjälpa att snällt locka till mamman i kampen för vårdnaden.

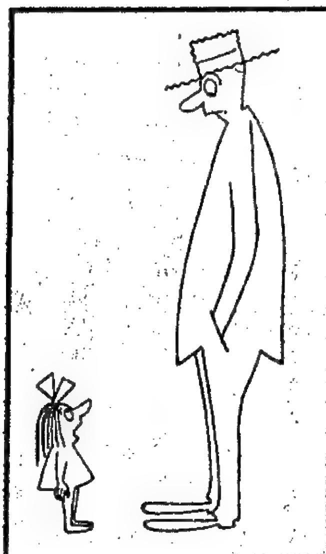
I den mån föräldrarnas känslor döljer sig bakom barnen och blir projicerade på barnen under mottot "för barnens skull" hjälper det knappast med könskvoteringar i vårdnadshavandet för att lösa dessa problem. Man lämnar ju "all makt åt barnen", det blir rena barnens värld och barnslighetens konungarike, en gravplats för föräldrarnas omedvetna känslospel.

Så kan man fly från konflikter, genom att lasta dem tillsammans med makten(och ansvaret!) på barnen. Hyckleriet kan ev. avslöjas om man bara orkar begrunda det paradoxala i att de "mäktiga" barnen som får godkänna ersättningsföräldern oftast inte ens tillfrågades före den ursprungliga skilsmässan. Men barnen duger till för att ta ansvaret. Inte att undra om deras misslyckande i att bära detta ansvar motiverar till barnmisshandel. Barnen hjälper vuxna att fly från konflikter, kanske samma konflikter som man flydde ifrån genom skilsmässan.

----

1) Man börjar alltmer uppmärksamma att s.k. frigörelse genom skilsmässa som underlättas av den alltför liberala lagstiftningen blir snarare en oansvarig flykt från legitima problem. Se t.ex. "Vi skiljer oss för snabbt" (DN 10/8-78) i anslutning till den mycket tankeväckande serien "Mina barn,dina barn, våra barn" och OA, ledare "Mina,dina,våra barn" (DN 14/8-78) Utvecklingen i Storbritannien med var tredje äktenskap som slutar med skilsmässa och mångdubbling av ensamföräldrar på fem år ledde en arbetsgrupp inom inrikesdepartementet att föreslå bl.a. inrättandet av en post som äktenskapsminister (DN 17/8-78)

~~Vissxxmxnykkjarxxxxxxxx~~
Visst utnyttjas barnen av oss vuxna för att vi skall kunna fly från våra konflikter. Det kan ske under en fin täckmantel, under svepskälet att vilja ge barnen "ansvar". Men ansvaret riskerar ofta göra barnen till låtsas-vuxna och frånta dem barndomen. En tragisk aspekt på denna förvandling av barn till vuxna kan vara den stigande vågen av barnpornografi samtidigt som vi gratulerar varandra för vår framsynta mekaniska sexualundervisning i skolorna. Vi upprepar ju själva "vad mycket barnen kan nu för tiden", "barnen kan nu mera om sex-samlevnad än våra föräldrar kunde när de gifte sig" o.s.v. Det går att uppenbara denna tragiska aspekt även genom humour:



*Om farbror följer med opp i skogen ska farbror få en pilsner.*

Också:barn som hjälper vuxna föräldrar att fly från konflikterna genom skilsmässa, barn som stödjer ensamföräldrar som har "vårdnaden" genom att ge dem krafter och livsmening för att stå ut med ensamheten och partnerbyten. Och,vad händer med konflikterna som fanns mellan deras föräldrar ?

--------

1) "Om farbror följer med opp i skogen ska farbror få en pilsner", signaturen Gurr- tecknaren Rolf ~~Gxxxxx~~ Gustafsson- ur samlingen Gurr i livets karusell, Prisma,1978 (Namn och Nytt ~~Bxx~~ Boklåda DN ~~20x~~ 20/8-78)

Konflikterna var kanske helt befogade, och deras lösning, helst inom det ursprungliga förhållandet med barnens far, kan vara en förutsättning för barnens och föräldrarnas fostran. Dessutom kan barnens xx reaktion mot främlingar bli omedvetet påverkad av mammans egen inställning. fäxxxx Mamman kan alltså använda sina barn som språkrör för känslor som hon xxx/dröjer med att bli medveten om. För att slippa se konflikterna inom sig själv drar kvinnan mannen till sig med ena handen och avvisar honom genom barnen med den andra handen. Under tiden kan hon av männen kräva anpassning till henne själv, under hävisning till att det gäller hänsyn till barxxxxxxxxxxxxxxxxx barnen.

Männen, i sin tur, har sina egna psykiska problem. De försöker nå den ensamma mamman direkt eller indirekt, genom att blidka barnen. Den nye mannen provoceras kanske av att i barnen uppleva närvaron av en främmande man i huset, flickornas far som också talar genom barnen, samtidigt som barnen själva i lojalitet mot den fäxxxxx frånvarande fadern försöker föra fram hans talan mot inkräktaren. Mot denna bakgrund är det inte förvånande om den idealiske mannen som flickornas mamma till slut godkänner som fadersersättare och som finner sig i det här spelet är den ensamma pappan med samma spegelvända problem, helst pappan med vårdnaden av barn från ett tidigare äktenskap, och som måste "kohandla" om sin situation. En man utan tidigare barn har svårare att sätta motkrav"för sina barns skull".Men den nye mannen är helst "hemmapappan-kelgossen" den i flera meningar "nye mannen" som har satsat på den s.k. nya mansrollen, den vars barnvänlighet och mjukhet förblir bara ett mode och utlevelse av xxxxxxxxxxxxxxxxxxx pubertala xxxxxxxxx pojkdrömmar: den ofarliga barnsliga uppfostraren

> "Det är den nya pappan, kompisfarsan, önskefarsan som fattar vad man säger, som själv går i jeanskläder, som gillar att leka. Det är den nya omogenhet vi dansar in i. Vuxna i frusen pubertet, med ständig upptäckarglädje i konsumtionslandet, som leker doktor, som tittar på TV-serierna, som förlägger allt till omvärlden. Vuxna som identifierar sig med barnen, som försöker kolonisera sina barns upplevelser...[1]"

Allt detta, om inte annat uppenbarar de komplicerade känslor som binder samman föräldrar, barn och främmande. Känslor som ibland är ett isberg vars toppxx,som syns, är barnmisshandeln vilken skulle åtgärdas genom myndigheters rådiga ingripande.

---

1) Erik Centerwall, <u>Livstid. Om manlig längtan och förnekelse</u>, xxxx Liber, enligt citat i Åke & Dauns recension (DN 13/8-78)

Det går inte att skilja barnens öde från vuxnas och föräldrarnas öde, och från pappans och mammans ömsesidiga beroende. Visserligen har daghemmen tagit över moderskapet och dess mytiska helighet. Därför kan man knappast kritisera daghem idag utan att beträda minerad mark: det är som det var att kritisera MODERN förr i tiden. Visserligen har staten tagit över fadersskapets försörjande och kontrollerande uppgifter. Men det här"oberoendet" mellan förkäldrar och barn är skenbart. Vi har inte hunnit mycket längre än utvecklingsländer där gamla behöver föda barn för att säkra sin egen pensionering. Vårt beroende av våra barn blir påtagligt då några ekonomer går ut med budskapet att det måste födas fler barn i Sverige annars blir det svårt att om ett antal år försörja pensionärerna.[1] Antagligen går det att föra liknande resonemang beträffande kvinnors påstådda ekonomiska oberoende av männen då de förvärvsarbetar. Beroendet torde fortsätta men det skiftar från det personliga till det opersonliga anonyma planet.

Denna anonyma opersonlighet kan förklara varför politiken är känsligare för en tidningsrubrik som "Det måste födas fler barn annars avtar tillväxten" än t.ex. "Antalet homosexuella och antalet skilsmässor ökar i Sverige." Trots att det handlar om barn i båda fallen. I takt med denna utveckling översätts"erotik" till att gälla "samlevnad och fortplantning".[2] Ett sådant byråkratiskt fortplantningsspråk torde avspegla på ett troget sätt vår opersonliga attityd mot barnen som i stället för att misshandlas av sina föräldrar kommer kanske snart att misshandlas av statstjänstemän.

------------

1) Enligt presentationen av C-J Åbergs och A.Nordis bok Befolkning och Ekonomi (DN 7/12-77).

2) H.Levin, "Modersmyten...", Vi Mänskor, 2/77,s 15

# KVINNA, snart kan du få barn med dig själv!



Foto: Per Lindström

Av ANNA ÅSTRÖM

**LUND (Expressen. Kan ni tänka er en värld utan män?**

**Det kan den danske forskaren Arn Gyldenholm. Han hävdar att kvinnan kan bli både far och mor till sitt barn i framtiden — då blir barnet en "tvilling" till henne själv.**

**I teorin vet man redan hur det ska gå till.**

**Det är lätt att få skräckvisioner om den mansproducerade elitmänniskan.**

Men teorin ligger ganska långt ifrån verkligheten ibland.

— Ryktena kring den här forskningen är betydligt överdrivna, säger Alf Hansson, forskare i humangenetik vid Lunds universitet.

— Det är sant att vi vet hur det skulle gå till — i teorin. Men i praktiken tror jag det är en omöjlighet.

— Vi jobbar inte med den här typen av sciencefiction-vetenskap, då skulle vi inte få några anslag. För övrigt är själva idén att försöka framställa en supermänniska helt fruktansvärd.

Men att leka med tanken går ju.

## *Så här går det till*

Så här skulle det gå till att tillverka ett barn utan far.

Man tar ut ägget ur kvinnan. Sen avlägsnar man cellkärnan, där alla arvsanlagen finns.

Efter det plockar man fram en ny cell, någonstans ur kvinnokroppen, frigör cellkärnan och stoppar in den i ägget.

Och så stoppar man in ägget i kvinnan igen — och efter nio månader föder hon en liten kopia av sig själv.

Enkelt, eller hur?

## *Cancerns gåta i förbifarten*

— Javisst, säger Alf Hansson och skrattar. Lyckas man lösa problemet med att få fart på alla bortkopplade anlag i den nya cellkärnan så har man också löst cancerns gåta. I förbifarten.

— Och det är bara ETT av problemen. Ingen vet hur det ska gå till att lyckas få den nya cellkärnan att smälta in i den gamla cellen.

— Men låt oss säga att man klarar det, och att man sen planterar in det i kvinnan. Vad händer — kroppen reagerar och det stöts bort! Chansen att kroppen INTE stöter bort det nya ägget är minimal.

## *Räkna ut på förhand*

Detta är problem man kan räkna ut på förhand.

*— Visst kan man leka me[d] tanken, säger Alf Hansson forskare vid universitetet [i] Lund. Men tanken att försök[a] framställa en supermänniska på det här sättet är helt fruktansvärd.*

— Det är naturligtvis bara e[n] bråkdel av alla hinder som dyke[r] upp i praktiken, menar Alf Hansson. Varje detalj man lyckas lösa är värd ett Nobelpris för sig.

1) "Kvinna, snart kan du få barn med dig själv !"(Exp.3/8-78)

Huvudpoängen är alltså att den förening mellan man och kvinna som motiveras av och motiverar barnen liksom konflikterna dem emellan är en drivkraft till fördjupad insikt i människans villkor. Den insikten, bortom den barnsliga tilltron till social ingenjörskonst och kliché-radikalism, bereder den politiska handlingen som söker undanröja yttre sociala orsaker till misshandel och exploatering av barn och vuxna. Om vi associerar den sortens insikt till begreppet det barnalika yrkar vi för en psykisk verklighet som är jämställd i vikt med den vanligen uppfattade fysiska verkligheten. Föreningen mellan man och kvinna blir i hög grad en förening mellan manligt och kvinnligt liksom det biologiska moderskapet bör i hög grad gå hand i hand med innerlig moderlighet. Vi har alltså två olika begreppsgrupper:

| | | |
|---|---|---|
| man-kvinna | - | manligt-kvinnligt |
| moderskap-faderskap | - | moderlighet-faderlighet |
| barn | - | det barnalika |

etc.

Med språkets hjälp kan vi försöka skapa spärrar mot risken att grovt förenkla och reducera psykiska fenomen till fysiska objekt.[1]

1) För en originell behandling av sambandet mellan psykisk och fysisk verklighet se Franz (1974)




Apropå förslaget om förbud mot krigsleksaker.

1) Ströyers dagbok (DN 7/4-78)

DN 10/5-78

# Ingen idé förbjuda krigsleksaker

■ Som barn lekte vi ofta indianer och vita. Det är förstås mycket länge sedan dess. Men jag vill minnas att vi hade pilbågar och tomahawker. Dem hade vi gjort själva. Och av träbitar hade vi också kretat till någonting som med lite fantasi kunde användas som bössa. Fast "pang" fick vi säga själva.

De flesta ville hellre vara indian än vit man. Indianen var stolt. Indian var tapper krigare.

Rasdiskriminering vet barn inget om. Det får de lära sig senare.

Nu för tiden finns det krigsleksaker att köpa. Oftast är de välgjorda och i detalj lika sina hemska förebilder. Och det finns små soldater i plast om vars nationalitet det ej kan råda minsta tvivel. Trots en viss självsanering i branschen finns alltså många ruskigheter kvar.

Nu vill regeringen förbjuda att sådant skall få säljas.

Verkligen bra är den första tanken. Men sedan börjar man fundera. Inget barn får någonsin se eller leka med eldsprutande tanks eller skjuta med en verklighetstrogen pistol.

Gott och väl.

Men dessa barn med sina förhoppningsvis rena sinnen hinner ju nätt och jämnt trampa ut barnskorna förrän första chocken kommer. Åtminstone för den manliga delen.

Inkallelse till militärtjänst. Inkallad av samma regering som förbjudit realistiska leksaker.

Nu skall det bli leka av. Med riktiga grejor. Lära sig att använda dem för att döda. Det går väl att neka? Nejdå! Många har fått sitta månader i fängelse för sin övertygelse och vägran att bära vapen.

Till och med för vår generation som härdats i hårda indianstrider blev ibland militärtjänsten en chock. Jag sov dåligt den natten då vi haft bajonettfäktning under dagen. Ännu kan jag minnas instruktörens hurtfriska order:

— In i magen — nedifrån och upp — vrid om då för fan — sparka till då för helvete — bajonetten kan ju fastna i ryggraden.

Övningsobjektet var en säck stoppad med trasor och gräs. Fast jag måste haft livlig fantasi, ty på natten drömde jag att det rann tarmar ur den där hösäcken. Sedermera trubbades man ju av. Och så fick man ju beröm ibland för att man gjorde sin plikt mot fosterlandet.

Skall vi göra medmänniskornas liv bättre genom förbud på alla områden då får vi en orimlig uppgift. Var skall vi börja? Med leksaker? Förbjuda våld i TV, diktat eller från verkliga livet?

Det förekommer att ungdomar redan från 12-årsåldern röker, super och till och med sniffar och knarkar. Hjälper förbud?

**N Andersson**
**Stockholm**



■ *Som barn lekte man ofta indianer och vita. "Pang" fick man säga själv. Indianen var stolt. Indianen var tapper. Man ville hellre vara indian än vit man.*

★

## *Soldater på smällen*

En hygglig armé bör bestå av såväl män som kvinnor. Det tycker USA:s försvarsledning som gav order om att kvinnor skulle få finnas i armén.

Nu vacklar emellertid armén. Alla dessa uppenbart gravida soldater — 15 procent av, noga preciserat, kvinnorna i armén — försvagar den operativa dugligheten. Fältmässigheten hotas av svällande magar. Användbarheten är inte vad den varit.

I rapporten får man även till en harang om "fältmässighet och moral", sambandet är dock inte närmare preciserat.

Rapporten rekommenderade att soldater på smällen skall givas avsked innan de sänker dugligheten på krig.

Men då ingriper högsta försvarsledningen, med full kraft.

— Soldater i havande tillstånd skall jämställas med annan sjukdom eller liknande laga hinder för tjänst, sade biträdande rekryteringschefen Robert Nelsen i ett lugnande uttalande.

Han passade samtidigt på att ge problemet dess rätta vidd och bredd.

— Det är när barnet är fött som de verkliga olägenheterna uppstår. När larmet går kan soldaten icke påräkna att få sitta barnvakt.

Nästa steg blir att USA avvisar samtliga krigsförklaringar med hänvisning att barnomsorgen då kommer i kläm. (NNoNN-muf, militärpsykologiska utskottet)

★

1) N.Andersson "Ingen idé förbjuda krigsleksaker" (DN 10/5-78)

2) "Soldater på smällen" (DN 14/5-78)

Jämställdheten mellan fysisk och psykisk verklighet kommer fint till uttryck i samspelet mellan barnets politiska-sociala historia och den psykiska historia av det barnalika, d.v.s. utvecklingen av känslorna kring barnet.[1] Det finns så att säga två sidor, utåt och inåt, av barnets och av det barnalikas problem. Här också liksom i våldtäktsfrågan har den psykologiska historian blivit mindre uppmärksammad.

Den yttre politiska och sociala sidan av barnmisshandeln har på senare år gett sig till känna i form av aktiviteter och debattinlägg av föreningar för"barnens rätt i samhället" och dylikt. Man har då uppmärksammat[2] att barn från problematiska hem ofta bollas på ett smärtsamt sätt mellan fosterhem, biologiska föräldrar och behandlingshem. Man har dragit slutsatsen att barnet används då ofta som ett led i föräldrarnas rehabilitering och att de betraktas som föräldrarnas ägodelar i stället för att tillmätas ett egenvärde som individer och rättsubjekt. Man anser att för att råda bot på missförhållandet borde "vi" (läs: myndigheterna eller rättkännande människor) göra oss till tolkar av det omogna barnets egen vilja och bedöma dess möjligheter till behovstillfredsställelse i sitt hem mot bakgrund av våra övergripande mål, "solidaritet och trygghet". Eventuellt borde vi överta rätten att bestämma över vårdbehövande barn av vårdbehövande föräldrar som inte är behandlingsbara inom en rimlig tid, även om detta innebär att vi kan frånta föräldrarna och barnen tillfället att leva med varandra.

Man har samtidigt infört begreppet "psykologiska" föräldrar som skall eventuellt ta över de biologiska föräldrarnas ~~xxxxxx~~ rättigheter och skyldigheter och man har, i samma anda, velat utvidga den fysiska misshandeln till att gälla alla barn som "far illa". Eventuellt skall

-----------

1) Se barnets historia i Ariès (1960, Mause (1976), Boas (1966), P.Wästbergs recension (DN 29/1-77). Ang. det barnalika se Hillman (1975) och Jung & Kerényi (1963).

2) Annette Kreuger,"Frivillighet för förälder betyder tvång mot barnen (DN 14/12-77) som replik om P-G Ljungmans rapport (DN 10/12-77). Se också misshandelsdebatten (DN 20/1-77, 29/1-77 t.o.m. 1/2-77), insändare (DN 9/3-75), artikelserie (Tidningen Vi, nr 12-14, 1973), Ågren (DN 14/12-76), Eva Moberg (DN 21/11-76), och två särskilt nyanserade inlägg av Gustavsson (DN 1/2-77) och Britt Jonsson (DN 21/9-77).

begreppet misshandel utvidgas ytterligare till att innefatta ännu ofödda barn som riskerar psykisk och fysisk handikapp p.g.a. att gravida kvinnor missbrukar sprit under graviditeten:

> "För barnets skull måste vi i stället skärpa möjligheterna till tvångsåtgärder i sådana fall."[1]

Inför allt det här förmyndarskap och tvång mot alla möjliga missar; misshandel, missbruk, m.m. blir det särskilt viktigt att säkerställa att vår indignation mot en oförstådd barnmisshandel inte växer i takt med vår blinda tilltro till den faderliga statstjänstemannen och till vår förnöjsamma moraliska förträfflighet. Vi kan ju till och med ta hand om andras barn, för att inte tala om våra egna !

Om barn står för föreningen mellan man och kvinna då kan skilsmässor och misshandel av barn avspegla "samhällets" politiska-sociala misshandel av barnet inom var och en av oss. Varför skulle då samhället vara kompetent för att ta hand om denna misshandelns yttre uttryck ?[2] En indignation över barnmisshandel och annat utnyytjande av barn vilken rätt och slätt utmynnar i enkla uppmaningar om statsmaktens ingripande mot föräldrar borde lämpligen bli föremål för närmare granskning. Vad finns det för samband mellan indignerade människors inställning till våld, egen maktbegär, känsloliv och s.k. nymoralism ?[3] Är kanske dessa samma indignerade människor som är medansvariga för den samhällsutveckling som driver andra att misshandla sina barn ?

Som någon uttryckte det: barnen växer upp på de vuxnas villkor och kommer alltid att göra det. Det finns inga skarpa gränser inom vilka "vi" kan skydda dem från "andra". ~~Därför~~ Barnen är våra problem och vi är barnens problem. Livet kanske består av att vissa människor är nödvändiga problem för andra människor, utan att kunna bortrationaliseras.[4] I så fall

------------

1) Annette Kreuger (DN 14/12-77)

~~3) Se May (1974) May (1972) s 43-58 Arendt (1970)~~

2)P-G Ljungmans psykologexamensarbete vid Göteborgs Universitet (refererat i DN 10/12-77) hade just kommit fram att "samhällsvården" av misshandlade barn i undersökta fall var ofta ingen vård alls och bidrar till att skada barnen.

3)Se May (1974), May (1972)s 43-58, Arendt (1970). Även i konferenser om underhållningsvåld och pornografi missar man frågan om varför folk dras till sådant: se Barbro Carlberg i Förskolan,4/78.

4) apropå barnens roll i skilsmässa se serien "Mina barn,dina barn, våra barn" (DN 9/8-78, 10/8-78)

är det fel att bygga upp ett konstlat motsatsförhållande mellan barn och vuxna genom att indela människor mellan "vi" myndigheterna som råkar ha makten och"de andra" som skall tvångskiljas och tvångbehandlas.

Är uppväxtåren verkligen så avgörande för människans "inprägling" som om hon vore en unge som skall tämjas, till den grad att det berättigar till vilka medel som helst för att isolera barnet i en orealistisk ~~påskådd särgårdsidyll~~ förbeställd miljö som skall prägla på rätt sätt ?/ Om vi alltså bortser från ytterlighetsfall av grovt fysiskt våld ~~xxx~~ som vi berörde i samband med våldtäkt - blir frågan "vem är den som präglar materialet på rätt sätt" ? I den här vaga respekten för historielös sakkunskap tycks finnas en dold förakt för gemene mans erfarenheter som rymmar illa med det påstådda förtroendet för den kollektiva solidaritetens värde. Tusenåriga erfarenheter av familje och uppfostran kastas över bord och vi riskerar få nya eliter:

> "...Ett daghem är planerat och byggt för barn och kan därigenom självfallet erbjuda barnen en betydligt mera anpassad miljö än ett ordinärt hem... Vi dagisarbetare har ju trots allt minst två års utbildning bakom oss, och det vore i högsta grad egendomligt om vi inte vore väl ~~rustade~~ så rustade att bemöta barnens intentioner.Det kan tyckas att jag klassar ner föräldrar och dagmammor, men de erfarenheter man ibland får av dessa är inget vidare uppbyggligt..." [1]

I nästa ögonblick, som tur är, kan man läsa om tre socialarbetares projekt i en Stockholmsskola där de ska försöka bryta isoleringen mellan "barnvärld" och"vuxenvärld" genom ett faddersystem förankrat i verkligheten och i arbetslivet.[2] Det anmärkningsvärda med denna präglingsattityd av experter "med minst två års utbildning" bakom sig är att den bortser från stora kontroverser i grundläggande uppfostringsfrågor. Kontroverserna spänner sig från innebörden av att "stimulera" barn på daghem[3] till den omfattande debatten kring den antiauktoritära pedagogiken.[4]

---------

1) Jan Eriksson "Orättvis dagiskritik" (DN 7/5-78)

2) Ann-Charlotta Samec "Skilda världar som äntligen möts" (DN 25/5-78)

3) Eric Edlund,"Skränfock behöver ej stimulans" (DN 7/5-78). Jfr.med Jungs (1971) diskussion av inåtvändhet, särskilt s 404. Edlund tycks syfta i sin kritik till klyschorna typ "Dagis ger kompisar och stimulans"(se t.ex. DN 9/4-78) men klyschorna kunde lika gärna gälla det eviga välmenande vädjandet till "trygghet".För en utmärkt debattinlaga som uppenbarar det kontroversiella se KRUT-Kritisk Utbildningstidskrift,nr 3,1977, särskilt Ann-Marie Holmgrens och Anne Häggs "Vart går dagis" och Eva-Mari Köhlers "Uppfostran,familj,...",s.26 och 15, likaså Ord & Bild,temanummer, nr. 8/1976.

auktoritära pedagogiken.[1] Man har mycket riktigt påpekat att den grupp vuxna som har långvarig och daglig kontakt med barn blir allt mindre. Den har reducerats till ett antal, allt färre, småbarnsmammor och några tiotusental barnskötare och förskollärare. Och, får man hoppas, några "experter"som vet så pass mycket om hur barn och vuxna"fungerar"att de kan bistå myndigheter vid beslut om hur "samhället" skall åtgärda barnmisshandel? Före daghems- och barnvärldsideologins tidsålder kunde de mycket djupare livsåskådningsfrågor som idag dyker upp på ytan i form av inställning till den auktoritära pedagogiken, uttryckas av varje förälder. Det som utmärker den okontroversiella sakkunskapen om barnuppfostran idag[2] (och då gäller den inte polisiärt ingripande för att förhindra grov fysisk misshandel - till detta fordras ej sådan sakkunskap) är underkännandet av mångfalden i samhällets erfarenheter och livsåskådningar. Och detta torde innefatta även de enskilda barnens erfarenheter och livsåskådningar då de skall skiljas från sina föräldrar utan att någon vet vem-vad som är bättre.

Eller vet man vad som är bättre ? Tanken vandrar osökt till ett samhälle där insamlade "stordriftserfarehheter" tillämpas på daghem och vanliga hem för att "på bästa sättet" rationalisera inpräglingen av barn.

-------

1) Se Birgitta Strömbom,"Den anti-auktoritära pedagogikens misstag..."(DN 10/5-78); Kerstin Vinterhed,"Jagstarka' barn ?" (DN 18/5-78); B.Strömbom,"Humanism 1978..."(DN 27/5-78); Hans Möller,"Jagkraft eller jaglöshet"(DN 28/5-78); Ulla Svensk "'Hänger'Du med är Du ofri"; "Varför är svenskarna så rädda för normer ?" (DN 28/5-78); M.Bergom-Larsson, "Kan vi lära av befälspedagogiken ?" (DN 27/7-78 och 5/8-78). Se även "Inte bara krig" (DN-På-Stan 18/2-78). I den senare debatten har man också åberopat böcker av Donata Elschenbroich och Eva-Marie Köhler m.fl. (se recensioner i DN 4/2-78, 27/5-78,13/5-78).

2)Det okontroversiella håller sig, för övrigt, kanske på den nivå där forskningsrapporter slår fast att "det finns ingenting som pekar på att daghem skulle vara skadligt - inte ens för små barn"(DN 9/4-78). Det är sannerligen en dyster tankeställare för de som ~~xxxxxx~~ inte vill se förbättringen av t.ex. industrins arbetsmiljö bli en fråga om bristande bevis på skador. Därför är också tveksamt att"anlita expertis och modern forskning" för att utröna var skilsmässobarn har sin "trygghet"-hos mamman eller pappan (Margareta Hallqvist i "Vi får inte svika männen", Femina okänt nr. 1977 e.1978,s 67. Annan typisk "forskningsresultat" är att det är bättre om en daghemsanställd har hand om tre, än fem barn (DN 10/7-78). Kanske ännu bättre med ett barn ?

Den här synen på"präglingen" gömmer kanske en reaktionär känslofientlig livsinställning: barnen som "råmaterial" som präglas av kunniga verksxtadsförmän, mynt barnen som mynt-automater som spottar troget tillbaka det som de tidigare matats med, barnen som papegojor eller apor som upprepar vad de hört eller imiterar vad de sett ? En livsåskådning där framtiden bestäms av det förflutna ? Psykologisk barnkunskap där:

> "Psychological disorder comes to mean childhood disorder, and the search is on for dissociating the present into the past, the complex into the the simple, the psychological into material traumata. We race backwards along the rails of this fallacious model towards simpler earlier events, coming to a halt finally at that only other surety besides death - Mother. So many of the phenomena of analysis are now interpreted in terms of the mother-child relation that one must ask whether psychotherapy is not suffering from a collective unconscious mother-complex. This 'diagnosis' fits in with its causal genetic approach imitative of natural science, and what is matter in science is mother in psychology."[1]

När allt kommer omkring kan den auktoritära/föräldrarfientliga förmyndar-mentaliteten "för barnets skull" grunda sig på en rå deterministisk och materialistisk syn på tillvaron. I stället för att skyddas utnyttjas barnet ytterligare en gång:"för barnets skull !" Barnet (utnyttjas/ kanske idag )

1) Hillman (1964) s 128. Nu har även fadern och daghemmet blivit "mödrar" genom könsrollsutjämningen. Den här problematiska synen på barndomens betydelse förutsätts idag nästan överallt i debatten, t.ex. då nyanserade tidningsledare kräver rejält avkortad arbetsdag för småbarnsföräldrar för att de skall kunna ge ungarna det bästa och mesta av sig själva under deras förmodligen viktigaste utvecklingsperiod (OA,ledare DN 2/6-78)

för att uttrycka våra egna vuxna konflikter.[1] För att i pornografin uttrycka vår förlorade erotik. För att i olika slags ~~för att uttrycka våra vuxna konflikter i olika slags~~ ungdomsprotester uttrycka ~~de på sin sida~~ den förlorade moderligheten och faderligheten, respektlösheten för farsan och morsan. Till slut utnyttjas barnet för att i skendebatter utpekas som den maktlösa misshandlade frälsaren av den framtid som vi håller på att förlora.[2]

Under tiden....

"Där på en bänk har en gammal solstråle just somnat in
Vinden smeker hans kind som ingen har rört vid
på länge, länge
Gamla älskade barn, vad drömde din mamma om
när du blev till
Gamla älskade barn, gamla älskade barn
Vilken dag upphör ett barn att vara barn
Vilken dag slutar barnets vän att vara vän
Vilken dag mister en människa ett barns rätt
till trygghet, och tröst och förlåt
Vilken dag betraktas man plötsligt som vuxen och stor
och får själv ta hand om sin gråt.[3]

1) T.ex. när den sjunkande nativiteten blev politiskt uppmärksammad lanserades idén att det var en konflikt mellan kvinnostrejk kontra pappastrejk, d.v.s. fäder som inte ställer upp Se "Det är papporna som barnstrejkar" (SvD 18/4-78). Idén var politiskt lönsam och den togs upp i presskonferens av ordföranden i Frederika-Bremer förbundet (Birgitta Wistrand, "Brist på jämlikhet syns i födelsetalen", DN 24/7-78) som motanklagelse att kvinnorörelsen svarade för den lägre nativiteten
2) Se Hillman (1975). Insikter kan ev. fås ur kapitlet "The overrated child" i CH Keyserlings America Set Free, New York & London, 1930 (orig. Der Aufgang einer neuen Welt, 1929)

3) "Gamla älskade barn" av Barbro Hörberg, 1974, på skiva Philips 6316 400

## 7. KULTURFAROR - ATT IFRÅGASÄTTA KÖNSDEBATTEN

Budskapet från diskussionen hittills torde vara att det finns något som är grundligt och paradoxalt fel i sättet att formulera en i och för sig angelägen könsdebatt. Man anar en skrämmande ytlighet i sättet att närma sig mänsklighetens allvarligaste problem genom tiderna, ~~dd~~ de som hänger samman med liv, kärlek och död, med förhållanden mellan man och kvinna och med den moral som en gång i tiden var också en religiös frågeställning. Svårigheten att skilja mellan motsatser kommer till uttryck även i massmedias likriktning. Den kan innebära en passivering med mindre exponering av läsarna för varierande verkliga företeelser och åsikter vilket kan dölja en farlig polarisering i samhället. Kulturfaror är också politik. Låt oss därför ifrågasätta könsdebattens inriktning i massmedia.

Vad betyder det att, till exempel, en upprörd ilsken kvinna river ned några för henne frånstötande pornografiska affischer på sin arbetsplats - och den symboliska handlingen bejublas av en enig press ? Är detta verkligen tecken på en utveckling mot vad en tidningsledare kallar för "uppmjukning" av den psykiska arbetsmiljön, ifrågasättandet av "manlighetsmyten" och tuffhetskulten på arbetsplatsen ? [1]

Vad menas egentligen med ett mjukt psyke ? På vilken psykologisk kunskap bygger dessa psykologiserande uttryck ? Det lilla som skrivits om manlighetsmyternas psykologiska betydelse tyder i stället på att de är oerhört betydelsefulla för att stärka den emotionella disciplinen som krävs för målmedvetna angelägna handlingar. Den psykiska ~~arbets~~miljön på arbetsmiljön och på många andra ställen beror kanske mycket mera på en svår förståelse och handlingsberedskap än på en vag "uppmjukning" av psyket som åstadkommes genom att låta bli att titta på pornografiska bilder. Det är nog riktigt att fråga sig vad skulle den kvinna som rev ned porrbilden säga om hon gjorde en rundresa bland gamla kyrkor, kloster och slott i Europa och fann bilder av nästan samma slag, ehuru huggna i sten, stirra mot sig från murarna ?[2] Löser man då problemet genom att låta bli att titta ?

---------

1) Ledare, DN 11/9-77

2) "Porr på kyrkväggar förbryllar forskare" (DN 25/9-77)

Nuförtiden det är knappast någon som gör sin stämma hörd eller får komma till tals för att uttrycka en avvikande mening om den sk nymoralismen. Undantagsvis ställer en tidningsinsändare frågan om ateister kommer att få slita sönder bilder med religiösa motiv och fienderna till reklam skall få avlägsna väggaffischer och reklambudskap på tåg och bussar. ~~ochxutbrister~~ Och utbrister:

> ~~XMärkerxingenxattxvixhållerxpåxmed~~
>
> "Att...x ett känslokallt och fördomsfullt samhälle alltid skapar de problem det är förtjänt av, vill de flesta inte ens höra talas om.
>
> 'Nakna bröst och fnask måste bort!' Somliga ropar på polisingripande. Valutafifflare däremot skall hållas bakom ryggen, och den vettlösa krigsrustningen accepteras. Hoppa på de små för att skydda de stora ~~låtarxsamx~~...
>
> Märker ingen att vi håller på med en skendebatt ? Känner ingen hur högervindarna redan blåser ~~friskt~~ friskt runt stugknutarna t o m när åsikterna säges komma från vänsterkanten ?" [1]

Vi skall här försöka ge uttryck till sådana avvikande ~~röstexx~~ röster därför de kan hjälpa ~~till~~ att nyorientera en angelägen könsdebatt som kanske riskerar göra mera skada än nytta. De förslag och åtgärder som har aktualiserats genom kvinnorörelsens nuvarande inriktning är ibland mycket konkreta. Det är inte bara fråga om obligatoriskt deltagande i könsrollskurser, kvinnans exklusiva rätt att bestämma över fostrets liv eller död, staten som far till barn som kvinnor önskar utan att vara bundna till någon man, könssegregerade möten/för ett "kvinnohus" eller hos Lesbisk Front m fl dit "alla kvinnor är välkommna" osv. Det gäller i första hand mycket praktiska och mindre spektakulära saker som t ex könskvoteringar i skolor, arbetsplatser och politiska församlingar. Kraven på könskvotering kommer i debattvågor.[2] Men de avvikande rösterna kan beröra många olika aspekter av könsfrågan. I vilken utsträckning är dessa röster verkligt avvikande och hur "representativa" är de ?

---

1) Lasse Lindell (DN 18/9-77)

2) Se debatt om könskvotering i Riksdagen: Hanna Ström i TV:s Kvällsöppet i början på 1975, "Halva riksdagen män" ledare (DN januari 1975), Sander (DN 26/1-75), ledare (DN 23/2-75), Greta Wieselgren (DN 7/3-75), Evert Kumm om "Kvinnor i politiken" (DN 23/5-75), Hallbeck (DN 24/5-75), Sundelöf (DN 11/10-76) och Birgitta Wistrand "Öppet brev till facket och politikerna-vad gör ni konkret"(DN 8/10-77). Se också debatten om x förslaget till jämställdhetslagen för arbetslivet (DN 3/8, 18/8, 22/8 m.m. 1978)

7.1 KÖNSKVOTERING

Låt oss komplettera analysen av förhållandet kön-arbete. Det är sällan som något insiktsfullt bidrag uppenbarar skendebattens skrämmande ytlighet. Apropå det periodiskt upprepade kravet på "halva riksdagen kvinnor" uppmärksammar en artikelförfattare det absurda i att

> "en kvinna bara för att hon är kvinna skall gå före en bättre manlig kandidat eller vice versa...
> "Är det inte förnedrande för kvinnorna att man måste särskilt lagstifta för att få in dem i tillräckligt antal i de politiska församlingarna och vad säger att de där skall kunna åstadkomma jämvikt mellan könen på det ekonomiska och sociala fältet ?
> Vad man kan befara är att riksdagen, vars inflytande allmänt uppfattas som dalande, ännu snabbare förlorar sin betydelse som andra statsmakt om den skall bindas av könskvotering."[1]

Det hjälper föga att dessa kritiska insikter stöds ax från något enstaka håll, då man t ex apropå xxsamband med könskvotering för jämställdhet i högskolan yttrar:

> "Skulle problemet könsojämlikhet vara organisatoriskt-bara en fråga om statistiskt iakttabar ojämlikhet mellan män och kvinnor - vore den radikala administrativa åtgärden oproblematisk, nämnligen <u>könskvotering</u>.
> Eftersom vi inte kan se ojämställdhet mellan könen som organisatoriska problem, utan som generellt samhälleliga, måste vi <u>dels</u> ...omformulera den övergripande frågeställningen, dels närma oss lösningen av könsomjämlikheten från andra håll än från det organisatoriskt-administrativa."[2]

Det hjäper föga: kanpp knappast har dessa ord yttrats förrän kvinnorörelsen gärxsmxmy utövar en ny politisk påtryckning för vad de anser vara en nyckelfråga: bl a att "idag saknas t ex 100 kvinnor i riksdagen".[3] Och några veckor tidigare delade Statens Personalnämnd ut en skrivelse med föreskrifter för jämn könskvotering bland myndigheternas företrädare, kommittéer, organ, grupper m.m.[4]

---

1) Greta Wieselgren (DN 7/3-75); min spärr.

2) Sociologiska institutionen i Uppsala, remiss till UKÄ:s debattskriften Jämställdhet i högskolan (UKÄ-rapport 1975:10), i "Förändring för jämställdhet" (UHÄ-rapport 1977:4) s 17. Se också "En kvinna och en man"(SACO/SR tidningen,1977 nr 3)

3) Birgitta Wistrand (DN 8/10-77)

4) "Kvotering i beslutande organ", notis ( DN 7/9-77). Se också statssekreteraren i utbildningsdepartementet Bert Levins argument för bl. a. positiv diskriminering inom högskolan och rasering av resterna av vårt gamla (mans-)samhälle (DN 15/10-77): "Gekxi kvinnorna extrapoäng !"

I skrivande stund har ~~manxhunn~~ jämställdhetskommittén hunnit med att presentera ett förslag till lag om jämställdhet i arbetslivet. Enligt lagen skulle en arbets~~fk~~givare inte få missgynna en arbetstagare eller arbetssökande p.g.a. kön. Arbetsgivare är vidare skyldig att vidta aktiva åtgärder för att finna sökande och ge företräde åt underrepresenterat kön tills att en i huvudsak jämn fördelning av kvinnor och män (varvid ~~xxxxx~~ avses minst 40 procent av vardera könet) råder på varje arbetsplats. Detta gäller varje"typ av arbete" och varje "kategori" arbetstagare. Lagförslaget går alltså utöver jämställdhetsavtalet som tidigare träffats på både ~~Kä~~ LO- och PTK-området där ingenting sägs om "jämn fördelning". Där talas i stället om likvärdiga anställnings- och beforsdringsmöjligheter, motverkan av alla former av diskriminering, principen om lika lön för arbete av lika värde och arbetsvillkor som underlättar för både män och kvinnor att förena förvärvsarbete och ansvar för familj.

En sådan målsättning finner kommittén inte tillräckligt "dynamisk".[1] Kommitténs huvudsekreterare och expert, hovrättsrådet Brita Sundberg-Weitman emellertid reserverade sig och i ett särskilt yttrande skrev hon bl.a.

> "Kommittén har inte något annat stöd än sin egen subjektiva övertygelse att åberopa för att det bara skulle vara fördomar som gör att vissa yrken är ~~traditionellt manliga~~ och andra traditionellt kvinnliga. För varje eftertänksam människa är det åtminstone tänkbart att de genomsnittliga skillnader mellan kvinnor och män som faktiskt finns beträffande kroppslängd, muskelstyrka o dyl kan ha motsvarigheter när det gäller intresse för olika typer av arbete."

Hon konstaterar att om detta är fallet kan lagen motverka sitt syfte. En annan kvinna engagerad i jämställdhetsarbetet[2] reagerar bl.a. mot kommitténs beklagande över att på 40- och 50- talen ~~xxxxxxxxxxx~~ kvinnorna "visserligen kom ut i ~~xxxxxxxxxx~~ yrkeslivet, men skillnaderna i kvinnors och mäns villkor blev allt mer uppenbara. Kvinnorna hänvisades ofta till rutingöromål och till 'betjänande yrken'."

---------

1) Detta och det som följer enligt Ingrid Wibell, som arbetar med frågorna inom SAF (och därför kommer möjligen att anklagas för att föra fram "borgerliga värderingar) och är ledamot av SAF/PTK nämnden för jämställdhet i arbetslivet, i "Jämställdhet med eller utan lag ? (DN 3/8-78) min spärr.

2) Ingrid Wibell, i artikeln ovan (DN 3/8-78) ,min spärr.

'I den rådande goda konjunkturen hade de säkert kunnat erövra ännu fler "mansjobb", om de haft intresse och xkbx utbildning för detta.(Utbildningen kunde på kort sikt visserligen ha verkat som en spärr men ännu idag skyller man på fördomar då kvinnor inte söker sig till xkkx viss "manlig"utbildning. På det sättet är "cirkelbevisföringen" vattentät och den könskvoterade jämställdheten alltid berättigad.) Men hon vänder sig särskilt mot några av kommitténs märkliga formuleringar då hon skriver

> "Vad är det för resten för fel på 'betjänande yrken' utom att de varit lågavlönade - något som håller på att ändras.
> Helt säkert är det så att fördomar ofta styr människors tänkande och handlande och att bristande service gör det svårt att förena hem- och förvärvsarbete. Men även om problem i dessa sammanhang helt kunde undanröjas skulle den jämna fördelningen ändå vara ett orealistiskt mål. Befolkningen är t.ex. inte jämnt fördelad efter kön geografiskt, ålders-, utbildnings- och förmodligen inte heller intressemässigt."

Man kan mycket riktigt fråga sig vad är det för "psykologiska mekanismer" som driver så hårt mot en vag jämn, "mänsklig", neutral fördelning i livets alla aspekter, även då det ibland leder till uppenbara orimligheter i det logiska resonemanget.X Det här avståndstagandet till "betjänande" kan också vara ett tecken på avståndstagande till "det kvinnliga". Alltfler kvinnor xkkkxbkkxmaxaxmankiga påstås kanske vilja bli mera "manliga" i den politiskt naiva föresxtällningen att männens inträde i mera "kvinnliga" yrken kommer att råda bot över att de är lågavlönade, och dylikt. Överförenklade resonemang utgår från <u>det rådande ekonomiska-teknologiska systemet</u>. Tillgängliga jobb ger vissa kvinnor viss garanti mot social isolering och ekonomiskt beroende av person. Därför upprepar man att <u>"det finns ingen väg tillbaka"</u>.[1] Därefter försöker man finna opsykologiska, ohistoriska lösningar som anpassar, underkastar människans - kvinnans och mannens - väsen till den orubbade faktorn. Den "manliga" kx logiska-mekanxiska teknologin välsignas i den mån den producerar p-piller, maskiner och robotar vilka "befriat" kvinnorna från barnabörd och muskelsvaghet.

---------

1)T.ex. Anna-Lena Welin "Kvinnornas vapen-att vägra föda", i befolkningsdebatten (DN 30/3-78)

Man vågar inte heller dra den logiska konsekvensen av att "det finns ingen väg tillbaka", när det gäller barnafödandet: nämnligen att anpassningen av mäns och kvinnors "roller" till de enda vägarna som finns kvar, de som i så fall leder oss "fram", kan vara oförenlig med att vilja eller kunna ha barn. Meningen med att ha barn kanske löper parallelt med meningen av att ta hand om hemmet. När den välsignade teknologin som bl.a. befriat kvinnorna från hemmets bördor har kommit för att stanna och har gjort hemarbetet meningslöst då kan den också ha gjort barnet meningslöst. I så fall kan det vara mera rättvist att, inför den krisartade minskningen av barnafödandet, hellre skylla på "utvecklingen", på bristen av "vägar tillbaka" som hänger samman med kvinnans "frigörelse" än att som man försökt göra skylla på att kvinnorna vägrar föda därför att männen vägrar ställa upp och dela på hemarbetet.[1] När kvinnlighetens mening urholkas i takt med manlighetens teknologiska och kapitalistiska framfart ur vilken "det finns ingen väg tillbaka", och både kvinnor och män deserterar kvinnligheten och det kvinnliga hemmet, då bryts balansen mellan kvinnlighet och manlighet. Både kvinnor och män bekänner sig alltmer åt manligheten och med den bristande balansen dödas gradvis också meningen med "det barnalika" som skulle sammanfatta föreningen mellan manlighet och kvinnlighet. Det barnalikas död betyder döden av de känslor och av den motivation som driver folk att uttrycka sig genom att bl.a. föda biologiska barn. Det kan emellertid också betyda kreativitetens och förnyelsens undergång på en mängd mindre biologiska och mera abstrakta plan. Den fullt genomförda könskvoteringen, jämn fördelning av kvinnor och män på varje arbetsplats, inom varje typ av arbete och kategori av arbetstagare kan i så fall vara det mest renodlade administrativa-byråkratiska uttrycket av den sterilitet i vid mening som bl.a. Ellen Key fruktade skulle kväva samhället. I den välklingande dock tomma "människorollen" fanns ej plats för "fostrar-skötar-" rollen.

--------

1) Se t.ex. "Det är papporna som barnstrejkar" (SvD 18/4-78) och "Brist på jämlikhet syns i födelsetalen"(DN 24/7-78)

I stället för att anpassa arbetslivets organisation till människors behov, överutnyttjar man p-pillren för den motsatta anpassningen.[1]
Psyke underkastas alltså den materiella verkligheten och psykologin underkastas aritmetiken, även i äktenskapet.
Skilsmässorna tyder på att vi inte klarar könskvoteringen 50%-50% inom äktenskapet. En man och en kvinna klarar inte av att skapa en harmonisk och handlingskraftig enhet.
Vad är det som säger att det blir mera visdom och harmoni om 100 män blandas med 100 kvinnor i en könskvoterad organisation ? Är det för att förhållandena där inte blir så "intima" och därmed inte heller så genomgripande ?
Man kan undra vilka etablerade socialpsykologiska forskningsresultat som antas stödja sådana förväntningar.

STÖRRE AVSTÅND →

Visst har könskvotering, med sitt räknande av antalet "skallar" något skimmer över sig av mekaniskt-administrativt-objektivt-rättvist. Det påminner om följande citat:

> "As the eighteenth century drew to its close, the head took on more and more fascination... Men of both reason and romanticism were becoming head-hunters, looking for the head for the key to the nature of man...
> When the Age of Light and Reason became the Terror there was Dr Guillotin (1738-1814) with his progressive blade for decapitation. Because it was mechanical, it was objective; because it was objective, it was democratic and humane...'there was an intimate relationship between democracy and a rationalistic-materialistic view of the nature of man'... The blade of the guillotine was exemplary witness to this philosophy. Its mechanical impersonality made it the democratic tool par excellence. Under the blade all were equal...
> The head...had become the symbol through which the beginnings of the contemporary fantasy of a"strong ego" were being expressed. This new ego appeared in the fears of "softness'...in the search in the brain for the essence of personality, in the notion of madness as a disorder of brain mechanisms and breakdown of control, in the doctrines of racial and male superiority, in the peculiar rationale of managed torture as therapy. This new ego appeared also in the new-and confused- notion of democracy... now democracy had become the counting of heads of secular citizens under the reign of quantity."[2]

---

1) Jfr.med uttalande av överläkare Karl Nygren (SvD 18/4-78)
2) Hillman (1972) s 148-149, 152-154 (min spärr)

Vi har alltså börjat om, idag, att räkna antalet (kvinno-) huvud medan vi imiterar "hjärnan" med datorer. Fällorna är sannerligen otaliga och logiken hjälper inte långt även om det har förekommit ytterst pedagogiska och logiskt välstrukturerade dialektiska bidrag.[1] De lyckades skaka kvinnorörelsens egen logik genom att använda den för att omkullkasta rörelsens egna argument och bygga upp en teori enligt vilken kvinnan blev boven bakom de förhatliga könsrollerna. Den logiska ansatsen räckte inte långt antagligen därför att vid sidan om den insiktsfulla iakttagelse att vissa kvinnosakskvinnor är så fascinerade av mansrollen att de vill göra alla kvinnor till män, presenterades ett överförenklat okontroversiellt kompromissförslag. Nämnligen att mannen måste bli mera kvinnlig och kvinnan mera manlig genom att dela inte endast på förvärvsarbete och ledarskap utan också på hemarbete och barnfostran. Man och kvinna bör stå "sida vid sida och dela på jobben inom samtliga 300 yrkesgrupper."

Ett sådant logiskt språng tycks bero på det tysta antagandet att kultur och roller är "bara" programmering, prägling, indoktrinering, arvet från stenåldern eller dylikt. Som sådant skulle den vara underkastad den primära materiella biologiska eller sociala utvecklingen.

Här har vi alltså ytterligare ett exempel på hur en isolering mellan kropp och psyke hänger ihop med psykets underkastelse till den yttre världen. Detta förrädiska antagandet i en för övrigt elegant logik torde avspegla den moderne västerlänningens överskattning av de "manliga" psykiska funktionerna, yttre sinneförnimmelser och medveten logisk manipulation, med undertryckande av den inre världens känslor och intuition.[2]

När det kvinnliga tänkandet som har tappat kontakten med det manliga och det manliga tänkandet som har tappat kontakten med det kvinnliga förenar sina krafter kan de tydligen hända att den kritiserade finner sig själv i full

---

1) Sven Rydenfelt (DN 30/3-75, 21/4-75) med repliker (DN 8/4-75)

2) Se Jung (1956) s 27 för en redovisning av de idéer som så småningom utvecklades till typläran.

På ena sidan å andra sidan

samstämmighet med kritikern. Till exempel den ovan refererade eleganta logiska kritiken av kvinnorörelsen och kvinnorörelsen enar sig i slutsatsen att vår nuvarande kultur och roller är "bara" ett arv från stenåldern[1] och att man och kvinna måste könskvoteras 50-50 procent i alla jobb.

Mot detta dubbelt enkelriktade sätt att tänka står den kulturförankrade:

> "Emedan arbetsvärdets villkor är att kvinna som man får göra just det, som han eller hon kan göra bättre än andra; emedan mycken arbetsglädje tynar, mycket dilettantism frodas till följd av att inte kvinnan sätts i stånd att utföra det bästa på sitt eget område, så har jag funnit det vara av vikt att genom en, på det förflutna och närvarande stödd, analys av kvinnans styrka och begränsning utforska var kvinnans bästa yttre arbetsområden torde ligga..."[2]
>
> (och något tillspetsat) "Kvinnoemancipationens stora misstag har varit detta: att ha lagt huvudvikten på kvinnans arbete, icke på hennes arbetsområde."[3]

En av de saker som den hittillsförda diskussionen försöker åstadkomma är att införa en viss kvinnlighet i tänkandet i allmänhet och i könsdebatten i synnerhet: det gäller att tillgodogöra oss

> "...kvinnans egnaste natur vars styrka just är den: att för henne aldrig två gånger två är fyra ! Eller med andra ord: att hon mot alla männens system och politiska skäl, deras statistik och tabeller, deras slutledningar och utredningar sätter in sin tro, sitt hopp och sin aning: att det finnes många moment vilka icke blivit medtagna i kalkylerna och som därför skall komma dessa att visa sig felaktiga."[4]

---------------

1) Jämför med Jung (1971) ang "nothing but" sätt att tänka, s 187,353,359,503

2) Key (Kvinno-psykologi) s 161

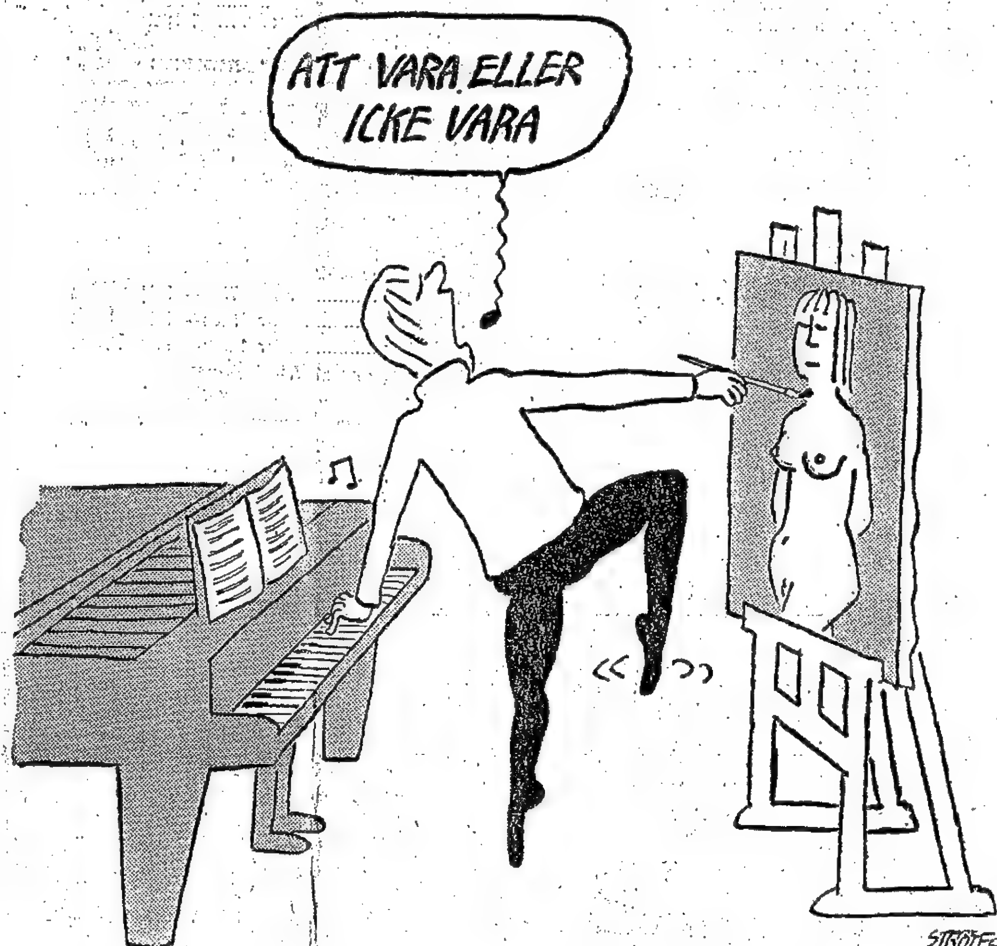
3) Key (Missbrukad kvinnokraft) s 21. Se också Key (Kvinno-psykologi) s 166-167 och jämför med det nutida arbetets integritet och begreppet "sysselsättning" samt fackets roll i produktionen.

4) Key (Missbrukad kvinnokraft) s 58. Jamför med Jungs beskrivning av det känslo-intuitiva tänkandet i Jung (1971).

Det är <u>efter</u> ett sådant ifrågasättande av "systemen och programmen, logiken och formerna" som mannen eller snarare det manliga skall få bryta fram med sin logik ~~för att~~ och nyordna materialet ~~och~~ för att åter bevisa att 2 x 2 verkligen blir 4.[1]

Vi skall därför detaljera kritiken mot kvinnorörelsen nuvarande inriktning genom att låta de få tillgängliga kritiker-rösterna framträda i en serie av redigerade utsagor.

1) Observera Keys utnyttjande av begrepp som är anmärknings-värt moderna idag i samband med administrativ rationalisering och datorisering. Innebörden av den beskrivna processen för datateknikens sociala användning utvecklas i Ivanov (1972) kap 4-5.




All konstnärlig utbildning bör komma under samma administrativa tak, anser universitets- och högskoleämbetet, UHÄ

Och alla roller bör könskvoteras ?
(Ströyers dagbok 30/10-77)

EN TYST MINORITET ?

Röster ur den "kompakta majoriteten".

Ibland hör man röster och läser debattinlägg vilka väcker misstanken att könsdebatten idag domineras av det som har kallats för "åsiktstyrrani". Jag har samlat dessa synpunkter (se även samlingen i den tredje bilagan i slutet av den här boken) för att ge läsaren en möjlighet att känna efter om det kan ligga någon sanning i det. I vetenskap skulle detta motsvara den första grovformuleringen av en hypotes som man avser granska närmare längre fram. Det intressanta är naturligtvis inte bara hur många människor som tycker så utan i vilken utsträckning detta tyckande är viktigt eller berättigat. Det är kanske så att mycket få människor kan idag ana svåra konsekvenser som på lång sikt skall bli uppenbara för ett flertal. I vetenskaplig metodik påpekar man ibland att det finns inga "data" utan en åtminstone underförstådd världsåskådning, en teori eller en hypotes. Både vanliga och avvikande uppfattningar är meningslösa och därför svåra att fånga om det inte finns ett problem som man vill lösa eller en fråga som man vill besvara med deras hjälp. Efter att,som hittills, ha problematiserat könsdebatten med utgångspunkt i vad som ansågs vara felet med mannen och kvinnan kan vi nu ta itu med dessa synpunkter i hopp att finna någon särskilt mening i dem. De är ett uttryck för något djupare problem.

Att tycka "rätt" men känna "fel":
eller att (hjälte-)myten sitter djupare än opsykologisk fantasilös modernism ?

# Jag älskar mansrollen



■ Upptäcker till min förfäran att det är mansrollen jag älskar, inte mannen.

Jag läser rapporter från Sveriges första mansläger. Tydligen en mäktig upplevelse för deltagarna. De får kontakt med sina känslor utan sprit. De tar i varandra och låter tårna strömma fritt när det känns så. En lägerafton dansar de tillsammans med bara överkroppar. De lovar varandra dyrt och heligt att aldrig förtrycka barnen eller utesluta dem ur gemenskapen.

Jag grips av en underlig fruktan när jag läser dessa rapporter. Inte missunnar jag männen att bli befriade från sina roller. Inte heller missunnar jag dem samvaro med barnen. Tvärtom! Ingen vore gladare än jag om jag slapp besväret med ungarna. Ändå är jag ängslig att de här nya idéerna ska sprida sig. Varför?

Jag inser varför, när jag stöter ihop med Sonja på Nationalmuseum. Sonja har varit på Kuba och träffat Fidel Castro. Han bor ingenstans, berättar hon. När han kommer till jobbet på mornarna så vet ingen om han kommit vandrande från bergen eller från vidderna eller om han tagit taxi från nån brud i Havanna.

»Var har han teven, då», frågar Sten. Vi låtsas inte höra.

Carin – som också är med – och jag känner ju inte Fidel. Ändå tänder vi på honom. Vi går på allt det här med »mannen från vidderna» och »ensam är stark»



Tycker »rätt» men känner »fel» gör Vi:s reportagechef Anita Sjöberg.

– sånt som man egentligen gått ifrån rent ideologiskt.

Vi kan inte höra oss mätta på historier om Fidel. Mig påminner han om en annan man, som också är partiledare. Den mannen bor heller ingenstans. Han reser runt i sitt land och talar till folket. Han har makt. Han fattar beslut. Han verkar stark och modig. Man visste aldrig om han skulle komma till avtalade möten för han anser politik viktigare än kärlek.

När han kom, dök han upp i dimman med sin chaufför och sin livvakt tätt efter. Jag brukade få följa med till hans klubb som ett dekorativt inslag i sällskapet. När han svept ett par vodka – hans favoritdryck – brukade han titta på mig som om jag vore enbart ett könsobjekt. Gud, vad jag älskade den mannen. Det var en riktig karl, det, höll jag på att skriva.

Egentligen kände jag honom inte. Vi pratade aldrig på riktigt så som man gör på t ex mansläger. Det inser jag nu när Sonja berättar om Fidel och Carin och jag tänder, fast vi inte känner människan Fidel. Jag förstår nu att jag var besinningslöst kär, inte i en man, utan i hans roller.

Därför är jag kluven inför den nya befria-mannen-rörelsen. Jag vill inte vara någon bakåtsträvare. Samtidigt vet jag att den dan min man börjar lipa och dansa med killar, då är det slut mellan oss för gott. Även om det bara är ett bakslugt sätt att på nytt få övertaget. ● 1

1) Anita Sjöberg, "Jag älskar mansrollen", Tidningen Vi den 10/11-77. Jämför med Garibaldis myt, beskriven av Folke Isaksson (DN 11/9-77)

Efter en vecka på kvinnoläger:[1]

Kvinnoläger, tänkte jag, det måste väl vara härligt! En massa tjejer som tycker som man själv och som man kan diskutera och vara förbannad tillsammans med.
Så jag åkte på RFSU:s läger på Ängsholmen i Stockholms skärgård, för att vara med och för att skriva.
Nåja, tänkte jag, när jag kom fram och såg baråckerna vi skulle bo i, vi är ju ändå 80 att dela eländet . . .
För kalla baracker och överslafar är inte min last, precis. Inte heller bad i augustikallt havsvatten. Utedass kan jag dock förlika mig med.
Att veckan skulle medföra en del fysiska strapatser stod alltså klart redan från början och jag insåg att det också skulle bli fråga om en del psykiska motigheter.
För jag är ju journalist och såna finns det som bekant anledning att se upp med, inte minst när de skriver om kvinnorörelse.
Första kvällen ägnades en frän och upprivande debatt om pressen över huvud taget skulle ha rätt att närvara.
– Va, har vi journalister här! utbrast en medsyster, och såg ut som om en lömsk giftorm nästlat sig in i kvinnovärmen.
Jag har aldrig tillhört de försiktiga, inte heller de taktiska. Finns det en konflikt att störta in i så gör jag det. Av ren dumhet.
Nu störtade jag alltså in. Med hull och hår. Jodå, här satt jag och jag tänkte minsann skriva och om det inte passade så kunde jag sticka genast och någon granskning av eventuella manus skulle då inte *jag* ställa upp på. Grälet var i full gång och långt, långt innan debatten ens kommit halvvägs satt jag storgråtande vid sidan av alltihop och önskade mig tillbaka till hem och barn och förstående karl och fjärran allt vad kvinnoläger och systerskap hette. Jag var chockad.
Det är inte att överdriva att säga, att jag blev knäckt den här första kvällen. Några ville kasta ut mig, men vilka? Vilka stod på min sida, vilka var avståndstagande fast de inte ville säga det? Vad tyckte alla som var tysta? Hur länge skulle jag få stanna?
I en handvändning hade jag fått veta precis hur jävligt det är att vara mobbad och vad som händer inom den som blir det. För precis som man känner sig duktig och begåvad när man får beröm så grips man av självförakt när man möts med misstro av omgivningen.
Jag började se på mig själv som en korrumperad och illvillig journalist, en förrädare i systraskaran. Jag blev misstänksam tillbaka.

## Vi ska kramas

Det finns vissa alldeles speciella regler för hur kvinnoläger ska vara. De är delvis oskrivna men delvis ingår de som programpunkter i samvaron.
En sån regel är kramigheten. Vi övades i kroppskontakt och vi uppmuntrades att krama varandra, ta på varandra. Det skulle vara ett uttryck för att vi tyckte om och litade på varandra. För mig framstod naturligtvis hela gulligheten som falsk, påtvingad och starkt överdriven. Jag kände inte för att krama någon och försökte någon krama mig så mötte jag det med stor skepsis. Jag var ju lägrets paria!
Läget, mitt personliga alltså, blev inte bättre som veckan fortskred, tvärtom. Grupparbetet hackade, vi kom ingenstans. Det den ena tyckte var viktigt viftade den andra bort. Det den tredje ville ägna mycken tid hade den fjärde redan lämnat långt bakom sig. Det slutade med en konfrontation och den gällde, naturligtvis vill jag säga, mig.
Min grupp tyckte illa om mig. Det var på något vis vad jag hade väntat mig. Här gick jag ju omkring som en kritisk outsider: tyckte inte särskilt illa om karlar och i all synnerhet inte om min egen, protesterade mot kravet att ta med hemlagad sylt och ville föra diskussionen på ett teoretiskt plan i politiska termer. Jag var precis allt det man inte skulle vara.

## Gråta ut

Man skulle vara – om jag får tolka det på mitt elaka sätt – ledsen, ledsen, ledsen över att vara förtryckt, förtryckt, förtryckt och man skulle gråta ut i någon systers famn. Man skulle vara mjuk och rar och baka eget bröd och slå vakt om kvinnokulturen. Man skulle vara personlig – inte politisk, känslomässig – inte intellektuell. Man skulle prata "som kvinnor pratar" – inte teoretisera på karlars otäcka vis. Och hit kom jag alltså med min manhaftiga ilska, mina teorier och min handlingsberedskap, allt klätt i färdiga termer:
– OK, hur många daghemsplatser ska vi ha, då!
Frågan var felställd. Allting var fel. Och själv var jag mest fel av alltihop. Aggressiv. Dominant. Självsäker.
När jag åkte hem från kvinnolägret var jag förkrossad, avskydde mig själv och den nya bilden av mig: En iskall hermafrodit.
Sista dagen när vi hastigt skulle sammanfatta veckan sa en tjej med viss förtvivlan i rösten:
– Här förutsätts det att vi ska älska varandra efter bara en vecka, men det tar längre tid än så att riktigt lära känna människor!
Det värmde mitt kalla ensamma hjärta. Ytterligare en som tydligen hade havererat i det spontana systerskapets känslosvall.
Väl återbördad i den trygga världen utanför kvinnolägret repade jag mig snabbt och sedan jag kollat med de närmaste att jag faktiskt inte var heltokig så växte en insikt fram, nämligen att lägret byggt på en outtalad men fullständigt orimlig tanke! Den att alla kvinnor är systrar och spontant kan tycka om varandra.

## Problemen sopades bort

På lägret sopade vi alla politiska, religiösa och andra åsiktsskillnader under mattan. Vi låtsades som om bara det faktum att vi hade livmoder allihop gjorde våra intressen gemensamma och motsättningar undanröjda. Men så är det naturligtvis inte. Kvinnor är olika, väldigt olika. Kanske skulle vi ha tagit fasta på den olikheten i stället och öppnat en dialog över åsiktsgränserna?
När lägret, sista timmen och i stor hast, skulle snickra ihop ett program med krav på samhället föll hela myten om enigheten ihop som ett korthus. Vår totala oenighet framstod tydligt när *en* kvinna ville införa obligatorisk bröströntgen och *en annan* ville förbjuda all röntgen!
Men jag hade ju också gått på myten om det oinskränkta systerskapet och trott att jag skulle hamna i varm gemenskap, inte i en kylig utanförposition. Det var väl därför jag blev så chockad den där första kvällen.
Jag tror inte att mina erfarenheter är representativa för lägret. De flesta verkade finna sig väl tillrätta och många grät uppriktigt när de skildes åt – själv kände jag mig lättad och glad – men min bild av kvinnolägret är inte mindre sann för det.
Samma kvinnoläger kan vara väldigt olika för olika kvinnor.

1) Barbro Ernemo, "Efter en vecka på ett kvinnoläger...", Femina, 1/1-78

Vet vi kvinnor egentligen vad det är för politiskt lockbete vi har nappat på ? Vi föddes till en mycket viktig roll, maka, finansminister i hemmet, mor och framför allt barnfostrare. Vad har vi låtit oss lånas till ? Ett avelsdjur som föder barn till samhället. Barn som fostras alla efter samma mönster och går i stock från BB till ålderdomshem. Här skriker vi efter mer och mer av karlarnas värld, men våra barn och vårt kvinnovärde förnekar vi."[1]

Vilken paradox denna kvinnofrigörelse är. Vad har ni lyckats åstadkomma ?... ~~En total ensamhet för många 60 åriga kvinnor vars män plötsligt skall förnya sig föryngra sig och förverkliga sig själva~~ Var och en skall stå på egna ben. Villkoren för oss när vi gifte oss på 30-talet var inte att "stå på egna ben". Det var att vara en familjeenhet och sköta ett ansvarsfullt arbete i hemmet. Men redan på 30-talet började yrkeskvinnorna att skjuta skarpt på hemmakvinnorna. De arbetade inte. De var parasiter.

Idag samlar man pengar till städerskor. Det är alltså ett arbete att städa. Alla kvinnor skall ut och arbeta men skötseln av deras barn kostar samhället ca 20.000 kronor per barn. Då är skötseln av dem arbete.

När dagens fria yrkeskvinnor kommer hem fordrar de att mannen diskar och delar på arbetet hemma. Men det fanns ju inget hemarbete ! Var och en bör kunna förverkliga sig själv i ett äktenskap, det bör inte vara den andras fel att man inte kan utvecklas. Meningen med livet är att man skall vara två. Hade jag velat bli missionär hade jag högaktats. Nu valde jag hemarbete. Som missionär hade jag arbetat åt andra. Det ger status. Att sköta hem, make och barn är i dagens samhälle nästan ett samhällsbrott.[2]

-------------

1) Lena Ericson, insändare (DN 13/4-75)

2) ~~Sign "Solidaritet ??~~ Signatur "Solidaritet ? Med vem ?", insändare "Tack, frigörelse för ensamheten !" (DN 20/4-75)

Hur förödmjukande många skilsmässor blir för mannen:[1]

Varför talar ni alltid i era spalter om hur tillbakasatta kvinnorna är? Varför sägs inget om hur förödmjukande många skilsmässor blir för mannen? Det är ingalunda något litet problem, då ju skilsmässorna tenderar att öka.

Det är inte roligt att bli hänvisad till ett litet rum och se hur hon helt tar befälet i det jag förut betraktade som mitt hus (till hälften). Barnen frågar inte längre mig om lov. Det är mamma som bestämmer. Min roll är att betala och säga "ja". Att säga nej till barnen i något sammanhang är att göra sig till "dumma pappa", att säga nej till mamma kan innebära att det nästa gång kan bli svårigheter att träffa barnen.

Vi är vänner, min f d fru och jag, men jag är ytterligt medveten om att hon kan kosta på sig att slänga luren i örat på mig, vilket jag inte kan. Hon kan över huvud taget alltid skjuta fram "barnens bästa" om vi har olika uppfattningar i något.

Det är mycket svårt för en pappa att få vårdnaden om barnen. Nästan omöjligt. Förutsättningen för detta är att mamman vanvårdar barnen och i vårt fall stämmer inte det. Det förefaller mig som handlar det mer om automatik än vem som är lämpligast.

Hon har talat om att kanske "ta hem en karl". Och visst får hon söka upp andra män. Det är ju helt OK. Men tanken på att en främmande karl skall vräka sig i de möbler jag varit med om att välja och i det hus jag byggt, och kladda med mina ungar, den tanken, även om jag vet att jag måste acceptera den, är så jag . . .!

Känner mig slagen till slant. Har inget längre att vara stolt över. Vad har jag att vara stolt över? Tandborsten och bilen?

A. B. Ludvika

En far mördas[2];

# En far mördas

DN 22/1-78

Människor mötas och förenas,
i äktenskap och älskog.
Intet den andre förmenas,
så länge man älskade och log.

Men så en dag allt vänder,
man vill ej längre bo ihop.
Att människor skiljas, ofta händer.
Det blir bråk och många rop.

Den som ofta segrande
ur den striden går,
är mamman, med barnen stegrande,
mot en far, som ensam står.

En enda enslig natt
kan allt förvandla,
modern på barnens vilja satt,
det går ej ens att förhandla.

På detta sätt dödas mången far
och ej ens straff modern får.
Barnen ofta parti för mamma tar.
Ensam och mördad fadern står.

Leif Rydberg,
Järfälla

1)"Vad har jag att vara stolt över ?",insändare (DN 19/5-74
2) "En far mördas" (DN 22/1-78) av Leif Rydberg . Jämför med Kristina Lugns diktsamling Döda Honom !, Alba, där målet är mansamhället, personifierat av mannen.

Jämställdhet eller intolerans för medmänsklig olikhet ?[1]
Är det legitimt att förakta den äldre generationen för att dess värderingar och erfarenheter är förlegade ?

DN 19/1-77

# – Är kärlek och trohet onödigt idag?

(Svar till signaturen Sture, Vardagssidan den 11 januari.)

Den oföränderliga världen skrämmer dig. Mig skrämmer den alltför snabba förändringen, som gör det legitimt att förakta den äldre generationen för att dess värderingar och erfarenheter är förlegade. Enligt en amerikansk bok är framtidens ideal den fria människan som inte har några obekväma, hindrande band till föräldrar, vänner, hemort, hustru och sin socialgrupp, redo att "utvecklas" och byta ut allt som inte passar in i karriären. Finns det inte redan tendenser? Föräldrar och barn bör inte vara alltför fästa vid varandra, den stora kärleken är en myt, arbetslivet kräver flexibilitet.

Varför skulle det faktum att man utvecklas olika automatiskt betyda att man måste bryta upp? Kan man bara leva ihop med andliga enäggstvillingar? Jag tror att kärleken kan utvecklas likaväl som människorna.

Den nya frigjordheten är bara en sofistikerad variant av mannens gamla slit och släng-filosofi (som numera även kvinnorna delar). Nu behöver jag dig men i morgon gör jag det inte och då sticker jag. Kärlek och trohet är något helt onödigt. Det är som att komma med det finaste man äger som gåva och få höra: Ä, den där skiten är ju helt värdelös! Inte förrän jag fann en man som tyckte att jag var värd att älska för hela livet började jag betrakta män som människor. Numera tror jag faktiskt att även män kan drömma om något så tjejaktigt som "evig kärlek".

Men drömmer man om evig kärlek, då är man rädd att bli vuxen, privatiserande, lögnaktig och snål enligt signaturen Sture. Ack, de "tolerantas" intolerans!

Är det barnsligt att vilja vara speciell för någon, vara något som inte kan bytas ut när som helst mot en nyare modell, ja, då är jag barnslig och så är de flesta människor. Vi byter inte ut våra barn för att de är tröttande och krävande. Vi vet att de behöver kärlek och lojalitet. Men det behöver vuxna också.'

Vad privatiseringen angår finns det ingenting som säger att de som lever ensamma är bättre och öppnare än de som lever i par. Det är faktiskt lättare att bry sig om andra när man själv känner sig lycklig. Som ensam kände jag mig ofta olycklig, ingen skulle sakna mig om jag dog, ingen behöver just mig". När man inte orkar med sig själv orkar man inte med andra heller.

Med lögnaktigheten menar du väl att alla är otrogna så fort de får tillfälle, men det är väl ändå ett typiskt exempel på riktigheten i uttrycket "på sig själv känner man andra"? Det finns faktiskt de som är trogna utan att känna det som ett olidligt tvång och utan att snegla på det "grönare" gräset på andra sidan staketet.

Snål, är man det om man inte vill dela upp sig i bitar och ge till olika "kärlekar"? Jag tar en stor risk som satsar allt på en man, men jag föredrar en djup kärlek framför flera ytliga. Inte heller vill jag dela min man med någon annan kvinna, och det är ju snålt förstås och tyder på anlag för svartsjuka, som ju är en opassande känsla nu för tiden.

Varför måste man ersätta en sorts intolerans med en annan? Kanske är det så att vi vill att alla skall vara lika därför att andra livsstilar upplevs som kritik och väcker oro. Har jag valt den bättre delen? Är de andra lyckligare än jag? Nej, de är förstås hycklande, omoraliska, omedvetna, neurotiska och allt vad man kan dra till med för att klassa ned oliktänkande. "Jag har åsikter, men du har fördomar."

EN AV DE OTIDSENLIGA

1) Sign EN AV DE OTIDSENLIGA, "Är kärlek och trohet onödigt idag ?", insändare, (DN 19/1-77)

Men tjejerna har ofta ett försprång redan då de kommer hem från BB. På bara en vecka hinner mamman lära sig mycket om barnet och få en känslomässig kontakt som pappa kan få svårt att hämta igen.[1]

Gud så långa naglar han har, är det första hon säger när hon kommer hem efter en vecka på kurs och jag har vakat över barnet 24 timmar om dygnet... Egentligen har jag varit i reserven hela tiden. Ända från början. Trots att vi gick på ~~prsfyxtaxxfxxx~~ profylaxkurs, läste böcker och tränade. Trots att jag intensivt försökte sätta mig in i att jag skulle bli far, stod jag liksom utanför hela tiden. Jag kunde känna sparkarna och höra fosterljuden och ändå var det så overkligt och hemlighetsfullt de som hände inuti min tjej. Att försöka nå sin ös innersta. Dess livmoder. Livets ursprung. Myterna sitter djupare än radikalismen... och barnpassning blir ett statusjobb för intellektuella och välutbildade som har rå att visa framfötterna. Ned med modersmyten.[2]

1) Vardagssidan DN 2/7-77

2) Leif Nelvin, insändare (DN 9/7-77). Jämför med besläktade problems behandling i Neumann (1954) och (1955).

# Psykoterapi m m

□ Från och med nu skall vi göra detta till en mer positiv tidning.

Var glad.
Tyck om dej.
Njut av livet.
Ät upp dej.
Heja Sverige.
Kramas.
Gullas.
Rör vid varandra.
Jubla och gråt.

□ Nej, det här går inte. Fruktar att min hjärna är utsliten efter nära femtio års skämtande i massmedierna. Ett offer för publikens stränga krav.

Jag blir så rörd.

Tror jag måste författa någon hyllningsdikt till mig själv.

*Sälve sekelgamle muntergök*
*som i mång' tusende år*
*mot Skandiens klippor har*
*slagit . . .*

□ Ungefär i den stilen. Festkantat ni vet. Med fanfar för fyra trumpeter med svenska flaggor under.

Men ni skall inte tro att jag är helt åderförkalkad ännu.

Inte som vissa av mina kamrater, som är så fulla av kalk att höns och tuppar slickar sig om munnen så fort de får syn på dem.

Närå.

Bara sliten och trång i roten.

□ Det här med kvinnor förstår jag t ex inte alls längre.

När jag var barn sade mamma åt mig att kvinnor var äldre, mjukare och finare personer än de råa männen.

Och i den tron förblev jag ända till för några år sedan, då jag läste långa artiklar i alla tidningar om att kvinnor inte alls var äldre, mjukare och finare än männen utan exakt likadana.

Om det finns någon skillnad så var den bara skenbar beroende på att deras dumma föräldrar inte givit dem elektriska tåg och mekanolådor att lattja med i barnkammaren.

□ Och eftersom dessa artiklar ofta var skrivna av kvinnor, tog jag dessa lärdomar till mitt hjärta.

Men nu 1977 läser jag i alla massmedier att kvinnor lika förbannat är äldre och mjukare och finare än männen.

Och att baka och sopa och sömma, som var så pytonbotten och ett sådant slaveri på sextitalet, är nu Kvinnokultur.

□ Tro inte att jag är reaktionär.

Jag älskar alla kvinnor.

Det är bara det att jag tänker för långsamt.

Ibland kan det ta ända upp till tio år för mig att ändra åsikt.

Men jag har skrivit upp det på lappar överallt hemma.

"KVINNOR ÄR FINARE".

Ja, kvinnor är så fina och ädla att när de har någon liten hormonrubbning som gör att de tycker bäst om kvinnor så gör de så av politiska skäl, men när grabbar har en sådan hormonstörning så är de vanliga busar likafullt.

Jag skall nog lära mig allt det här, men ge mig tid, ge mig tid.

Till dess får jag köra min gamla linje, anse kvinnorna jämställda och bara unna dem samma utbildning, samma lön och samma jobb som vi i A-laget.

Ha det så bra.
Rå om dig.
Kom loss.
Heja.

1) Red Top, "Psykoterapi m m" (DN 2/11-77)

Dessa avvikande uppfattningar eller synpunkter (se även samlingen i den tredje bilagan i slutet av den här uppsatsen) handlar oftast om följande känsloladdade frågor.

- Att inte våga framföra en uppfattning som opponerar en "enögd" kvinnorörelse idag.
- Att kvinnor numera håller på att bli tuffa, sexualiserade och okänsliga som män har kritiserats för att vara.
- Att det är svårt att ifrågasätta daghemmens lämplighet för barn, att det är som att "beträda minerad mark" fast många håller med att daghemmenx finns inte för barnens skull utan för föräldrarnas produktiva yrkesverksamhet.
- Äldre kvinnor känner sig bittra och förtvivlade över att deras livsideal och tidigare insatser förringas, samtidigt som de känner sig utfrusna ur kvinnorörelsen och dess "manliga" krav.
- Kvinnorörelsens interna "manliga" maktkamp och falskt eller ytligt "systerskap".
- Att skämmas för sina käsnlor och förneka dem därför att de är inte tillräckligt moderna och stämmer inte med vad tyckande-profeterna anser vara rätt att känna.
- Vilsenhet och förxxixxan tvivel angående de nya jämlika rollerna som män och kvinnor interx orkar känslomässigt med. Unga nyblivna fäder som försöker att "spela mamma" xxxxxxxxx och dylikt.
- Frånskilda fäders förödmjukande ensamhet trots att de ofta utpekas som mulliga mansgrisar och typiska otrogna bovar som tvingar fram skilsmässor.
- Äldre mäns osentimentala och trygga manlighet som vittnar om att svartmålningen av äldre tider och pratet om känsloförtrycket bör nyanseras.
- Reaktion mot vissa av jämlikhetssträvarnas "självklarheter" som till exempel att motståndet mot kvinnopräster måste vara ett uttryck för reaktionär kvinnosyn.
- Den nya manslitteraturen där man svartmålar xxxxxxx den typiska kvinnosakskvinnan på xxxxx liknande x sätt som kvinnosaken svartmålade den typiske mannen.
- Inkonsekvenser kring likheten-olikheten mellan män och kvinnor då, under jämlikhetens tecken, det blir aldrig klart vilken är innebörden av de uppenbara skillnaderna.

7.3 NÅGRA KOMMENTARER

De svårigheter som skymtar bakom dessa utsagor behöver inte vara "bara" övergångsproblem. De kan mycket väl vara i stället symptom på en tragisk utveckling mot ett samhälle där en hård politisk-ekonomisk verklighet mycket riktigt avspeglas i en motsvarande psykisk verklighet. Priset för att förakta den äldre generationens erfarenheter och värderingar därför att vi tror att de är förlegade kan bli ett stort antal anonyma lidanden. Det finns ingen statistik som kan hjälpa att uppmärksamma och förklara resten av isberget under ytan. Den kunskap som skulle hjälpa att bedöma och åtgärda situationen är precis "arvet från stenåldern" eller snarare kulturarvet från de senaste årtusendena som anses förlegat i och med industrialismens, datorernas och kärnkraftens uppkomst. Makt, sex och barn samt motsvarande känslor lär emellertid vara förankrade i annat än vår fördomsfria generation. Annars ligger det något paradoxalt i att förvänta sig eller begära respekt för de gamla. De skulle i så fall respekteras bara av "historiska skäl": de skulle knappast rådfrågas, t ex om sina insnöade könsrollserfarenheter, utan endast "respekteras" på avstånd i någon ekonomisk-trygghets mening, de skulle respekteras av personalen i ålderdomshemmen, s a s. Vad menas med hänsyn och respekt,förresten ?

Den bristande hänsynen till det kulturella arvet gör att många idag, inför behovet av förändringar, gör helt enkelt våld på känslorna: man skall älska eller låta bli att älska, befrukta eller låta bli att befrukta, gynna eller missgynna det motsatta könet, osv allt av något sorts "könspolitiska skäl". Och detta sker, paradoxalt nog, i namnet på en större mjukhet medan maktkampen avspeglas i allt intimare sammanhang, mellan man och kvinna, mellan vuxna och barn. Det är kanske så att "där kärlek saknas fyller makten tomrummet". "Myterna sitter visserligen djupare än radikalismen" och man "klarar inte den nya rollen" men ändå skall den manliga rationaliteten försöka styra och våldföra sig på känslorna därför de är de det är fel på. "Analysen" är riktig. Det har JAGET och den faderliga nya samhällsdebatten sagt, eller massmedierna. Eventuellt skall STATEN inkallas för att tukta känslorna med hjälp av LAGEN byggd på medvetna rörelsers rationella analys.

Det känsloladdade språket som nyss använts, liksom vid några tidigare tillfällen, avser att förmedla på ett sakligt objektivt sätt en sammanfattning av de känslor som framskymtar i den berörda könsdebatten: bitterhet, resignation, indignation, vilsenhet, revolt, förundran, maktlöshet, överraskning m.m.

De kvinnor och män som idag i sin själsliga ensamhet lider gripna av dessa oförklarade känslor inför en oftast entydig könsdebatt behöver något slags stöd. Stöd till att våga tänka annorlunda för att kunna respektera sina känslor. Eftersom det mesta av könsdebatten går ut på att ifrågasätta det s k mansamhället och eftersom mannen haft ingen särskild representation som kan jämföras med kvinnorörelsen skall jag i det som följer lägga tonvikten på behovet av stöd sett ur mannens synvinkel.

7.34 PRAKTISKT STÖD OCH VARNINGAR TILL OLIKTÄNKANDE.

Visst praktiskt stöd till dem som drabbats av könsrollsutvecklingen, vid sidan om kvinnorörelsen otaliga grupper och de uppdykande mansgrupperna, går att finna genom debatten om den ekonomiska situationen av frånskilda män. Den frågan har ibland behandlats i samband med problemet kring ensamma bostadslösa män. Utöver en artikelserie i DN för något år sedan togs frågan nyligen upp igen i samband med faderns möjligheter att få barnavården vid skilsmässa.[1]

Det finns sen en serie kvinnor vilkas arbete ibland blivit kritiserat av den etablerade kvinnorörelsen. Deras bidrag kan ge mycket behövliga nyanser till könsdebatten och även ge "ett första förbands" stöd till de som söker förstå innebörden av en kulturellt välförankrad manlig identitet.

I förgrunden står Ellen Key som vid sekelskiftet var en bland kvinnofrigörelsens största kämpar.[2] I sin envisa och klarsynta kamp för att förena humanism med socialism och för att värna om den kvinnliga särarten, barnomsorgen, m.m. värnade hon också om den äkta nyanserade manligheten. Ellen Key varnade gång på gång för faran att kvinnorörelsen skulle gå in för en missriktad jämställdhet som dessvärre förverkligades sedan i vårt nuvarande samhälle. Det är knappast någon tillfällighet att Ellen Key är idag nedtystad i den officiella kvinnorörelsens ideologiska kamp. Hennes arv betraktas säkert tillhöra s a s "stenåldern". Hon kunde vara mycket skarp mot det speciella släktet av "professionella" framåt-kvinnosakskvinnorna, de ilskna tuffa "maninnorna". Apropå deras missförstådda likställighetssträvanden och "andlig nykteriströrelse"

---

1) Se "Män missgynnas vid skilsmässa" ang Föreningen Familj och Rätt (DN 3/10-73), "Pappans möjligheter ökar" (DN 19/5-74) och Lotta Schullerqvist "Underhållet knäcker frånskilda pappor", (DN 13/4-77); "Frånskild man..." (DN 12/4-78). Notis "Skattelättnader för underhåll" inkl. referens till Föreningen "Familj och Rätt", tidigare "Männens Rättsför." (DN 30/8-78) Om inte annat kan visst rent praktiskt stöd lämnas av t.ex. "Befria mannen" (se presentationen i Vi Mänskor 5-6/77) även om sådana sammanslutningar ofta visat en inställsam självbekännande attityd mot kvinnorörelsen.

2) Utöver tidigare referenser se den nyutkomna antologin "Hemmets Århundrade" (1976) och den utförliga recensionen av Ruth Halldén (DN 5/8-76). Tillkommer två doktorsavhandlingar av Ambjörnsson (1974) och Lengborn (1976).

som hå höll på att ödelägga kvinnans intellektuella originalitet skriver Key:

"Det är detta tryck 'för kvinnosakens skull", detta bedömande med hänsyn till 'kvinnosakens gagn' som jag svurit Hannibals ed om ett outsläckligt hat ! Det är dessa nivellerande, fördummande hänsyn som måste bort, bort intill sista fibern, ur varenda kvinnlig hjärna, innan den kvinnliga personligheten blir frigjord..."[1]

Vi anar idag att detta har inte inträffat och att utvecklingen pekar åt det fördömda hållet. Tendenserna som fanns redan på Ellen Keys tid kan idag vara en obemärkt verklighet:

"Den nutida uppfostran och vissa av de nutida yrkena ökar betänkligt de kvinnliga dussinmänniskorna... kvinnan har ej gått sin egen vilda väg, revoltens väg mot allt det onda i samhället, som är följden av mannens ensidiga välde. Kvinnorna har fruktat att anses utan sinne för nyttorna; att bli beledda som ologiska och fantastiska, som odugliga arbetskamrater ifall de icke radade upp sig som nollor bakom en manlig siffra..."[2]

Detta kan tolkas som en varning för könskvotering till falsk mänsklighet i stället för äkta manlighet och kvinnlighet, d v s för tron att det går att Xkmän "könskvotera sig fram" på administrativ väg i riktning mot jämställdhet. Hon varnar för

"ytligheten av den uppfattning som gör kvinnans individuella utveckling liktydig endast med kunskapstillägnelse och materiell eller intellektuell produktion, eller med den karaktärsutveckling som det yttre arbetet skänker"[3]

"...hela den del av kvinnofrigörelsen, vilken påyrkar den gifta kvinnans arbete utom hus, som villkor för hennes självständighet, är en missriktning."[4]

------------

1) Key (Kvinno-psykologi) s 147

2) Key (Missbrukad kvinnokraft) s 60,62. Jfr med kvinnors försäkran att de är lika intelligenta (=logiska) som män, och därmed skall könskvoteras till samma "syyselsättning".

3) Key (Kvinno-psykologi) s 98. Idag kräver kvinnan ofta "utlbildning" och "sysselsättning". Jfr s 166-167, 178.

4) Key (Kvinno-psykologi) s 161

Key tycks ha samtidigt klart för sig möjligheten att denna missriktade kvinnorörelse tar över. Hon målar en profetisk dyster men dock nykter vision av den framtid som börjar med vår tid:[1]

- Utbildning, arbetsval, allt skall då samverka till att män som kvinnor använder alla krafter till att producera materiella och andliga värden. Utan erotiska känslor kommer kärlek att urarta till brutalitet, begreppet"hem" kommer att förlora sitt innehåll, det offentliga livet och samkväm skall alltmer fylla den lediga tiden och upptaga tankar och känslor. Ju mindre kärleken betyder ju mera kommer de andligt utvecklade att därför se ned på äktenskapet. Kvinnokroppen kommer att förlora sin egen och antager en mera maskulin karaktär. Praktiskhet kommer att ersätta "sentimentaliteten".

> "Det är utan oro jag tänker mig möjligheten av den skildrade framtidsbilden. Ty den,som tror på utvecklingen, hyser lika litet pessimism med avseende å naturens förmåga att skydda sig i det stora hela, som någon optimism med hänsyn till naturens förmåga att skydda sig under varje kulturskede.
> Ett tillstånd, sådant som det nyss målade, är lika möjligt, som familjelivets totala urartning under romerska kejsartiden, eller som naturens undertryckande genom medeltidsaskesen...
> Jag fruktar viss icke släktets utdöende genom kvinnoemancipationen. Jag har endast sagt att av dem, vilka ställer kvinnans uppnåendet av mannens andliga höjd som kvinnoutvecklingens mål, kräver logiken det medgivande: att utdöendet borde bli den slutliga följden, ifall de skulle nå sitt mål. Men de når det inte, ty kvinnan är lyckligtvis en oändligt mycket djupare, rikare, härligare och förfärligare varelse än kvinnosakskvinnan."[2]

-------

Anaïs Nin är också "en feminist som försvarar män"[3]: är oroad för att kvinnorna övertar manliga tvångsattityder och att det blir en maktkamp mellan könen utan att för-

------------

1) Key (Kvinno-psykologi) s 60-63

2) Key (Kvinno-psykologi) s 62-63

3) Se Artur Lundkvists (DN 19/7-76) recension av Anïs Nins bok "In favor of the Sensitive Man and other essays, och Britt Arenanders artikel i Tidningen Vi (1976). Nin är mest känd i Sverige för sina dagböcker.

hållandena väsentligt förändras. Till skillnad från Ellen Key avstår Nin från politiska analyser vilket kan anses vara hennes största svaghet, även om hon indirekt deltog i politiken genom att stödja politiskt intresserade personer. Hon går kraftfullt emot flera feministiska kampgrupper: ökad konfrontation och strid mellan könen leder till ömsesidig förhärdning och rent av hat.

Liksom Key, inskärper Nin i att kvinnans självständighet och frigörelse inte får förtränga hennes sanna egenskaper. Grupptänkandet, i stället för att ge styrka, kan försvaga viljan. Liksom Key förankrar Nin sitt författarskap i europeisk kulturhistoria, och särskilt i en psykologi till vilken den mycket tidigare Key inte hade tillgång.

-------

Inger Becker tycker att det har gått konvention i kvinnokampen och efterlyser de meningar som idag ingen vågar uttrycka av rädsla för att utpekas av den nya tidens högljudda moralister. De är på väg att skapa ett åsiktstyranni i landet.[1] I likhet med flera andra författarinnor[2]

---

1) Enligt intervju om romanen "Att vara eller låtsas vara", (DN 13/3-77)

2) Andra svenska författarinnor och skribenter som har ifrågasatt "åsiktstyrannin" eller nyanserat könsdebatten är bl.a. Ulla Isaksson, Gun-Britt Sundström, Anna Wahlgren, Elisabeth Hermodsson.
I utlandet: Esther Villard och Francine du Plessix Gray.
Sven Fagerberg som, liksom Lars Ahlin, har fördjupad könsfrågan nämner i sina föredrag sådana kvinnliga personligheter som konstnärshustrun Anna Mahler och den irländska frihetskämpen Maud Gonne vilkas liv exemplifierar fina uttryck av det kvinnliga i kvinnan.

sätter Inger Becker sin kritik i romanform och skriver, till exempel om den idealiserade yrkeskvinnan:

> "En ny mytisk gestalt har sedan några år tagit plats på parnassen, den glamoriserade yrkeskvinnan, hon som vid trettio års ålder är docent eller arkitekt och som utgör en lyckosam korsning mellan Albert Einstein och Brigitte Bardot.
> Denna varelse konstruerar flygplan med vänster hand och sköter spädbarn och blommor med höger. I motsats till mannen har hon inte blivit jäktad och uppblåst av sin karriär, utan stiger från post till post lika oberörd som hjältinnan i en folkvisa flyttar mellan fäbodsvallarna."[1]

--------

1) Halldén (DN 4/3-77) om Inger Becker. Jämför med Ellen Keys fördömande av den naiva tron i kvinnornas mångsidighet, (Kvinnopsykologi s 55-57, Missbrukad kvinnokraft s 12, 25-26)

Maria Scherer har ibland presenterats som antifeminist och stämplats som reaktionär. Hennes bok "Jag tror på kvinnan" är i varje fall relevant i det här sammanhanget därför att den berör på ett slagkraftigt och pedagogiskt sätt kvinnorörelsens mest förbryllande aspekter. En recensent anmärker att Scherer har inte det lätt då hon förfäktar "idéer som är flera hundra eller tusen år gamla och som ofta är identiska med fördomar och lögner och som i varje fall lett till fullkomligt orimliga konsekvenser..."[1]. Vi kan lämna därhän att det är inte självklart vad som är fördom och lögn och om de är just de som har"lett till" konsekvenserna. Recensionen uppenbarar i alla fall en central svaghet i Scherers arbete: den lätta journalistiska stilen med slående jämförelser och paradoxer: utan någon bakgrund, med hänvisnin till endast biologiska och beteendevetenskapliga forskningsresultat, blir hennes budskap alltför sårbart och barnet kastas ut med badvattnet.

Scherer påpekar[2] att jämlikhet har i jämlikhetsdebatten blivit barnslig milimeterrättvisa och prestationslikhet mellan könen ~~påxkvinnansxegnaxvillkor~~. "Manligt-kvinnligt" har fått vika undan för ett vagt sociologiserande ideal av "neutral mänsklighet". I stället för kompletteringens väg till jämlikhet är man inne på kvoteringens väg.

Kvinnor verkar generade över att vara kvinnor och i frigörelsens tecken försöker de bete sig i stället som män som ibland tar tjänstledighet för att föda barn. Man jämför menstruation med snuva och huvudvärk.(Här snubblar Scherer på sin alltför begränsade biologiska inriktning då hon efterlyser ett preparat som lindrar "mensproblemet".[3]) Fadern tvingas till ett känslomässigt omöjligt imiterat moderligt beteende[4] som är. Kvinnorna själva behöver moderligheten lika djupt och lika mycket som barnen och mannen behöver den. Det är bara genom moderlighet mannen kan lära sig faderlighet.

----------

1) Ruth Halldén om Maria Scherer (DN 17/6-76)

2) Scherer (1975) s 13,18-19,22,41,44,69,89

3) Jfr med menstruationens betydelse i Neumann (1955), s 31, 226,269,282,290. Problemet med mens-piller kan vara av samma storleksordning som med ~~pxpillret~~ det besläktade p-pillret. Jfr psykets underkastelse till den sociala-biologiska verkligheten i Jung (1959) s 35,38.

4) Jfr med de tidigare listade utsagorna 308,317.

Kvinnorörelsens lesbiska varianter borde beakta att dagens bi- och homosexualitet är ingen ny företeelse, och dra konsekvenserna av denna insikt. Men med dagens pop- och modelansering av känslo- och kärlekslivet får man lätt intrycket att det är fråga om ett rykande färskt och sensationellt lyckopiller, specialkomponerat ursprungligen för känslotrötta medlemmar av det internationella "jet-setet".

Maria Scherers intuitiva och träffsäkra grepp på många problem stöds delvis av Ellen Key och många andra. Den grundläggande svagheten i hennes framställning är den överförenklade och enkelriktade förankringen av samtliga resonemang i en biologisk-genetisk grund, hormoner m.m. vilken skulle t.ex. "förklara" homosexualitet. Med en sådan förklaring sårar man lätt de berörda människornas känslo-värdighet och man faller i en metodfälla i vad gäller resonemangen. Det blir ett underkännande av psykets jämställdhet och dess underkastelse i en steril determinism. Det blir nämnligen lätt så att ideal och det önskvärda könsbeteendet ~~uppfattas~~ kommer att uppfattas som styrt av hormoner.[2]

Denna fråga om hormoner är synnerligen problematisk eftersom den kan frånta värdet av inlägg som för övrigt är ärligt menade och som är högst befogade. När till exemepel chefen för en ~~tingsrätt~~ tingsrätt skriver som kommentar till överförenklade strävanden för könskvotering inom domstolsväsendet:[3]

> "Fruntimmer med hormonerna i oordning ha lyckats intala vissa s.k. beslutsfattare att här vore fråga om missaktning mot Kvinnan, som varit förtryckt i tusentals år och att det nu gällde att i demokratins namn åvägabringa en jämställdhet. Felsynen i detta resonemang är uppenbar..."[3]

Om vi lämnar därhän att "felsynen i detta resonemang" ~~tydligen~~ ~~tydligen~~ är tydligen inte uppenbar av dagens utveckling att döma, finns det följande att anmärka. Häradshövdingens hormonella ansats gör inte rättvisa till problemets omfång med sina ekonomiska, psykiska och sociala-kulturella aspekter. Dessa aspekter går knappast att reducera till hormoner och det måhända förklarar att man "lyckas intala beslutsfattare" att föra ett resonemang som kan vara fel, dock långt ifrån "uppenbart" fel.

---

1) Ang. kunskapsteoretiska samband mellan biologi och psykologi se Kaplan (1964) s 125,325

2) Vilket kunde också förklara den danska kvinnorörelsens reaktion mot "Vangaard-saken" i boken Är ni riktigt kloka ? Tiderne Skifter, 1977. Se recensionen i DN 16/1-78.

3) Svar till domstolsverkets cirkulärskrivelse 1978-02-07, dnr. 730-1978, från Varbergs tingsrätt. (Även notis i DN 6/6-78)

------

Irene Claremont Castillejo är ~~en kvinna som~~ innan hon ägnade sig åt den analytiska psykologin, arbetade för kvinnans frigörelse i en anda som liknar Ellen Keys. I en bok som avser uttrycka en kvinnlig syn på psykologin[1] formulerar hon en serie varningar för missriktad feminism och missriktade jämlikhetssträvanden. Liksom Ellen Key påpekar hon att kvinnornas intåg i manliga arbetsområden ~~sammanfaller~~ har/ sammanfallit med ~~följts av~~ en fördjupad kris för vår civilisation. Hon misstänker att personliga relationer riskerar att ytterligare undergrävas genom att kvinnorna nu för ut i världen det ~~synsättet~~ begränsade ~~synsättet~~ ~~som~~ sättet att se på problem vilket utgör själva förutsättningen för kvinnans förmåga till djupare personliga ,individuella relationer. Feminiseringen av mannen utmärker sig ~~också~~ för en minskad tonvikt på den personliga relationen. Han tenderar att hellre ta över hennes mjukhet än hennes styrka, hennes flärdfullhet än hennes förmåga att ge. Castillejo ~~tror~~ bedömer att tendensen i både män och kvinnor att ta ~~över~~ på ett ~~ogenomtänkt sätt~~ mekaniskt sätt

----------

1) Castillejo (1973) s 52-59,81-86,105-113. För ett teoretiskt stöd till iakttagelserna se anknytningen till den analytiska psykologin.

ta över de sekundära sido-egenskaperna i det motsatta könet kan få dem att tappa kontakten med sin grundläggande identitet och leda till katastrofala effekter.

Hon ser för kvinnans del ett enormt hotfullt frågetecken: Har kvinnans psykiska energi gått så långt ut över den manliga världen av idéer och meakanik att det kvinnliga engagemanget för livet fråntagits kraften att hålla balans mellan motsatserna ? Vad vi behöver är ett själsligt tillstånd där det manliga och det kvinnliga blir medvetet upplevda, isärskilda och knutna med varandra inom varje individ i stället för mellan två individer av motsatt kön.

> "I have an uneasy feeling that the trend of today wherein women so largely live their masculine side in careers and jobs, and men have become correspondingly more sensitive and receptive, is hiding extreme danger under a deceptive appearance of greater wholeness in the individual...
>
> I believe we have in our power to avert such a dread calamity if we only learn that the opposites must always be separate if they are to be related."[1]

På detta sätt varnar Castillejo, liksom Key, Jung, m fl andra mot en naiv utslätning av skillnaden mellan manligt och kvinnligt i riktning mot ett "neutralt mänskligt". Av någon dunkel anledning är snart mans- och kvinnorollen de enda "rollerna" som till skillnad mot yrkesroller och teaterroller människor inte skall få spela.

De som söker en anknytning mellan psykologi och politik och som tror på att psyke och värld avspeglar varandra har i Castillejos ord fått något att meditera över:

> "Motsatser bör alltid hållas åtskilda om de skall kunna förhålla sig till varandra."

Problem av en sådan storleksordning kräver en övergång från praktiska-intuitiva ansatser till en djupare förståelse för manligt-kvinnligt tänkande.[2]

----------

1) Castillejo (1973) s 110 (min spärr)

2) Vetenskapliga-politiska aspekter av motsatsernas spel, som här representeras av manligt-kvinnligt motsatser, behandlas av Liedman (1977), särskilt kap. 14.

Alternativ 1: Freud och psykoanalysen

"Penis avund" är lösenordet för vad vi, som lekmän, mest har hört nämnas i samband med den psykoanalytiska synen på manlighet och kvinnlighet. ~~Somxettxjämförandexstegxmot nästaxavsnittxdärxjagxskallxförsökaxintroduceraxandraxgrunde~~ Jag skall här nedan förmedla en förenklad bild på denna psykoanalytiska syn som skall tjäna som en jämförelsegrund för nästa avsnitt.[1]

Både pojkar och flickor passerar på samma sätt genom tidiga faser av den psykosexuella utvecklingen (orala och anala faser), men de ~~kön~~ lär sig ~~att~~ innebörden av att tillhöra det ena eller andra könet ~~först~~ först vid den tredje "oidipala" ~~fasen~~ utvecklingsfasen (ca.3-5 års ålder). Innan dess kan pojkar och flickor tillfredsställa sina behov på ett både aktivt och passivt sätt. Under den oidipala fasen, då barnen allt mer upptäcker sina genitala organ som en källa till lust, upplever både pojken och flickan att flickan är "kastrerad". Flickan inser att hon inte är man och aldrig kommer att bli det, medan pojken inser att han ännu inte kan konkurrera med sin far i manlighet. Oidipuskomplexet erbjuder då, enligt Freud, pojken två huvudlösningar av konflikten: en aktiv önskan gentemot modern, som skulle innebära att ta faderns plats, eller en passiv önskan gentemot fadern, som skulle innebära att ta moderns plats. Eftersom tillfredsställandet av endera lösningen innebär hot om kastration, tvingar pojkens värdering av sin penis honom att vända sig bort från båda föräldrarna och från Oidipuskomplexet som blir därmed "löst".

Flickans utveckling är annorlunda. Upptäckten under den oidipala fasen att hon saknar penis tvingar henne att tränga bort från medvetandet sina ev. aktiva falliska önskningar och att ersätta önskan om en penis med önskan om ett barn. Med anledning av denna önskan vänder hon sig bort från sin mor, som blir ett objekt för avundsjuka och rivalitet, och tar i stället sin far som kärleksobjekt. Hos flickan inträffar därför inte samma avgörande avståndstagande från oidipalkomplexet som helhet. Flickan hotas inte av kastrering, eftersom hon redan är kastrerad.

------

1) Det som följer är en bearbetning av Margot Bengtssons tolkning-sammanfattning i hennes bidrag till boken Kvinnomyter, Prisma, 1976. Jag har undvikit värdeladdade ord där de ~~kändes~~ inte bidrog till huvudresonemanget.

Det är alltså framför allt två saker som inträffar under den oidipala fasen: både pojken och flickan tvingas vända sig bort från sin mor som incestuöst kärleksobjekt (incesttabun upplevs träda i kraft) och en polarisering med avseende på aktivt-passivt driftstillfredsställelse sker.

I puberteten sammafaller den sexuella polariteten till slut med maskulinitet och femininitet. Maskulinitet kombinerar ~~fakkxxxxx~~"faktorerna" subjekt, aktivitet och ägande av penisen. Pojkens utveckling fortsätter därför helt i linje med hans tidigare falliska utveckling. Femininitet kombinerar faktorerna av objekt och passivitet. Här är flickans utveckling inte i linje med hennes tidigare ~~fa~~ också falliska utveckling. Den första fasen av puberteten för flickans del nödvändiggör nya metoder för bortträngning av hennes tidigare falliska (clitoris-) aktiva sexualitet för att vagina, ~~ska kunna~~ slidan, ska kunna bli hennes huvudsakliga sexuella zon och tjäna den passiva önskan att bli given ett barn, som sålunda etablerar hennes feminina sexualitet.

Övergången från bisexuella tendenser till femini~~xx~~nitet och kvinna innebär för flickan dels att hon måste överge clitoris (som innebär aktiv driftstillfredsställelse) till vagina (som innebär ~~passiv~~ passiv driftstillfredsställelse), dels att hon måste ändra kärleksobjekt, från modern till fadern. Hon måste alltså byta både erogen zon och kärleksobjekt, medan pojken behåller båda. Om en tillräcklig stor del av flickans ursprungliga falliska-maskulina tendenser undgår bortträngning/till det omedvetna/kommer den att utöva ett permanent/störande/inflytande på hennes karaktär: ~~Annars~~ som vuxen visar hon penisavund och förändring av karaktären till en "maninna".[1] Annars omvandlas önskan om en penis till en önskan efter ett barn och ~~xxxxxxxx~~ efter en man som äger en penis. Den är den normala vägen, en reaktion mot och en anpassning till att inte äga en penis, vilket leder till definitiv femininitet.

Den kvinnliga passiviteten ~~xxxxxxx~~ innebar för Freud att kvinnor domineras av passiva mål vid sin tillfresställelse och män av aktiva. Denna polarisering var den grundläggande för honom då det gällde att förklara kvinnlig respektive manlig psykosexualitet. Men Freud är mycket oklar här. Just i diskussionerna kring polariteten manligt-aktivt, kvinnligt-passivt blottas motsättningarna i Freuds teorier särskilt tydligt. Å ena sidan drar han paralleler mellan ~~xxxxx~~ manlighet, aktivitet, den i samlaget aktivt penetrerande mannen och de aktiva

-------

1) Jämför med ~~xx~~ definitionen av "maninnan" i nästa avsnitt.

spermierna och å andra sidan kvinnlighet, passivitet, den passivt väntande kvinnan i samlaget och det passivt väntande ägget. Men Freud vänder sig också med bestämdhet mot dem som jämställer aktivitet eller passivitet i sexuellt avseende med aktivt respektive passivt beteende i allmänhet. Han varnar för att jämställa manlighet med aktivitet och kvinnlighet med passivitet. I "An outline of psychoanalysis", som publicerades efter hans död, säger han:

> "För att skilja mellan manligt och kvinnligt i mentalt liv använder vi en uppenbarligen inadekvat empirisk ekvation, då vi kallar allt som äxx är starkt och aktivt för manligt och allt som är svagt och passivt för kvinnligt."

Freud menade dock att dominansen av passiva mål vid kvinnans driftstillfredsställelse vanligtvis kom att associeras, xpxkdaxxk spridas till andra områden och slutligen kunde genomsyra hela personligheten, Kvinnans passivitet är med andra ord inte uteslutande sexuell, utan den blir en omedveten grundinställning, xamxavhåkkexxhennaxfrånxattxattxyakaxsigx

-----

Jungs ansats och hans analytiska psykologix berör just de områden med oklarheter, där bkxaxxmakx "mentalt liv" och "empiriska ekvationer" möter varandra. I stället för att använda drifter och dxf driftstillfresställelse som primära krafter som kan leda till bl. a."penis-avund" tar Jung en annan väg. Han föredrar att utgår från mindre biologiskt xch knutna, mera allmänna symboliska kxaftex drivkrafter, t.ex. Eros (ur vilken vi fått ordet erotik) i stället för sexuell lust. Dessa krafter kan sedan verka genom psykets olika beståndsdelar, bl.a. "mannen i kvinnan" och "kvinnan i mannen" som xixxskakkxknxkx jag skall introducera i nästa avsnitt. Det som en analytisk psykolog har att x skriva om "penis-avund" kan ge till läsaren xx en känsla om skillnaderna mellan de två ansatserna:

> "The familiar question,"Why are men more'creative' than women ?" can be given a psychological answer as well as the usual biological and sociological ones. If eros is the transcendxing creative principle needed for heightened psychological capacity and if eros is masculine, then it is less difficult (more natural) for a man to gain direct access to this aspect. For a woman i requires an addition

to her female identity; she has to bring it out of herself, give birth to it. But first comes impregnation, and so women quest for and cling to relationships in order to become fertilized and to generate. 'Castration' for woman then means an identification with Aphrodite and with that single form of feminine loving; for, no matter how fecund and promiscuous, she remains 'castrated' - that is, uncreative - without the masculine attributes of Eros. In this way we may understand penis-envy as eros-envy. The Freudian equation penis=child is correct when 'child' means eros, the lover-son-child, the creative new masculinity necessary to feminine creativity."[1]

1) James Hillman, The myth of analysis, 1972, s 68. För ett erkännande av detta problem i vanligt språkbruk i feministisk litteratur, se t.ex. Anaïs Nin, Dagbok 2,1967,s 206.

PSYKOLOGISK MANLIGHET OCH KVINNLIGHET

Alternativ 2: Jung och den analytiska psykologin.

Vi behöver kunskap som kan ge mening till det empiriska materialet, till de invändningar som riktas mot köns-debattens nuvarande orientering och till de teoretiska-praktiska problem som ligger underförstådda i dessa invändningar. Den analytiska psykologin som utvecklades med utgångspunkt i Jungs arbete[1] kan ses som ett försök att vidga Freuds psyko-analytiska ansats och den kan vara fruktbar i det här sammanhanget.

Jag vill alltså introducera läsarna till en hundra-årig debatterad kunskap om människans väsen och sätta dem på spåret av intressant men i Sverige bortglömd litteratur. Jag är medveten om ämnets svårighetsgrad och om risken för överförenklingar. Jag har emellertid valt att försöka ~~kms~~ inleda med hjälp av en skissartad figur. Den syftar till att hjälpa med en visualisering[2] av psykets struktur och funktioner med hänvisning till köns-begreppet.

Vi kan börja med den följande överförenklade figuren för att belysa grundtanken: att mannen har något av en kvinna <u>inom</u> sig ("kvinnliga egenskaper"), ~~och att på ett motsvarande sätt har kvinnan~~ det kallar vi av historiska skäl för Anima (från latin). På motsvarande sätt har kvinnan något utav en man inom sig och det kallas för Animus.[3]




---

1) C.G.Jung, <u>Collected Works</u>, 20 volymer, Princeton University Press, 1953-1973

2) Förslag till visualisering som varit vägledande i mitt eget ~~först~~ försök finns i Janssen,C., <u>Personlig dialektik</u>, 1975,s 213; Harding,M.E., <u>The I and the not-I</u>,1965, Jung <u>The psychology of the transference</u>,1966,paragraf 422 och Jung,<u>Människan och hennes symboler</u>,s 161. Begreppen är i första hand förankrade i definitionerna i Jung,<u>Psychological Types</u>,1971,s 425,460,463-470.

3)För en betraktelse av dessa begrepps utveckling i barnet v.g. se Harding, <u>The I and the not I</u>,1965. I motsats till psykoanalysen behöver man här inte gå "tillbaka till barnet".

De människor som är misstänksamma mot psykologin kan i det här läget önska en redovisning av mera detaljerade motiv för antagandet av dessa nya begrepp Anima-Animus, kvinnan inom mannen och mannen inom kvinnan. I andra kulturer än vår västerländska kan dessa antaganden stödjas av lokala traditionella föreställningar och vardagliga erfarenheter. I vårt fall måste jag nöja mig med att hänvisa till den omfattande litteraturen på vilken jag grundar min framställning. Situationen liknar den som skulle uppkomma i ett arbete som berör fysikens område då en misstänksam läsare vill ha motiv för antagandet xx att det finns atomer och att atomerna kan uppfattas som bestående av mindre partiklar o.s.v.

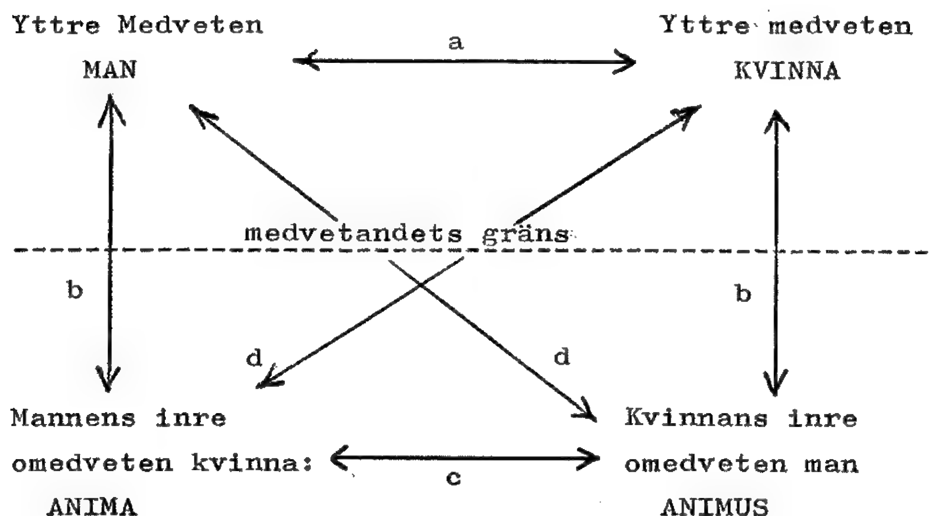
Antagandena om Anima-Animus med flera begrepp som förs in på följande sidor grundar sig alltså i tidigare teorier och erfarenheter samt i behovet av att förklara psykiska fenomen som inte kan få mening på något annat sätt. Det är detta behov som också ligger till grund för mitt val xx xxx att utgå från den analytiska psykologin efter C.G.Jung i stället för att utgå från psykoanalysen efter Freud. Den intresserade läsaren har idag en rik tillgång till den psykoanalytiska synen på manligt-kvinnligt och, på sistone, en särskilt rik tillgång på den feministiska tolkningen av den psykoanalytiska synen på manligt-kvinnligt.[1]

Om vi detaljerar Jungs tanke kring sambanden mellan Man, Kvinna, Anima och Animus, samt Persona, kan vi uppfatta psykologisk manlighet och kvinnlighet som något vilket kan uttryckas på olika sätt. xxxx Utåt, genom mannens och kvinnans masker eller Persona-bilder (t.ex. "hjälte" eller "mor") och inåt genom mannens kvinnlighet (Anima) och kvinnans xxxxxx manlighet (Animus). Samspelet mellan dessa olika sorterx manlighet och kvinnlighet kräver en figur som är lite mera komplicerad än den föregående.

---------

1) Se t.ex. Juliet Mitchell, Psychoanalysis and Feminism, 1974 eller den i min mening rediga sammanfattningen, xx Margot Bengtsson, "Psykologisk kvinnlighet och manlighet", i Eva Adolfsson, m.fl. Kvinnomyter, Prisma, 1976.

Kommunikationen mellan könen kan s.a.s. hållas på olika nivåer, medvetandenivåer eller "språk". Olika typer av kommunikation mellan man och kvinna kan i så fall överblickas med följande figur som är något mera detaljerad än den föregående.




Följande förhållanden kan särskiljas:

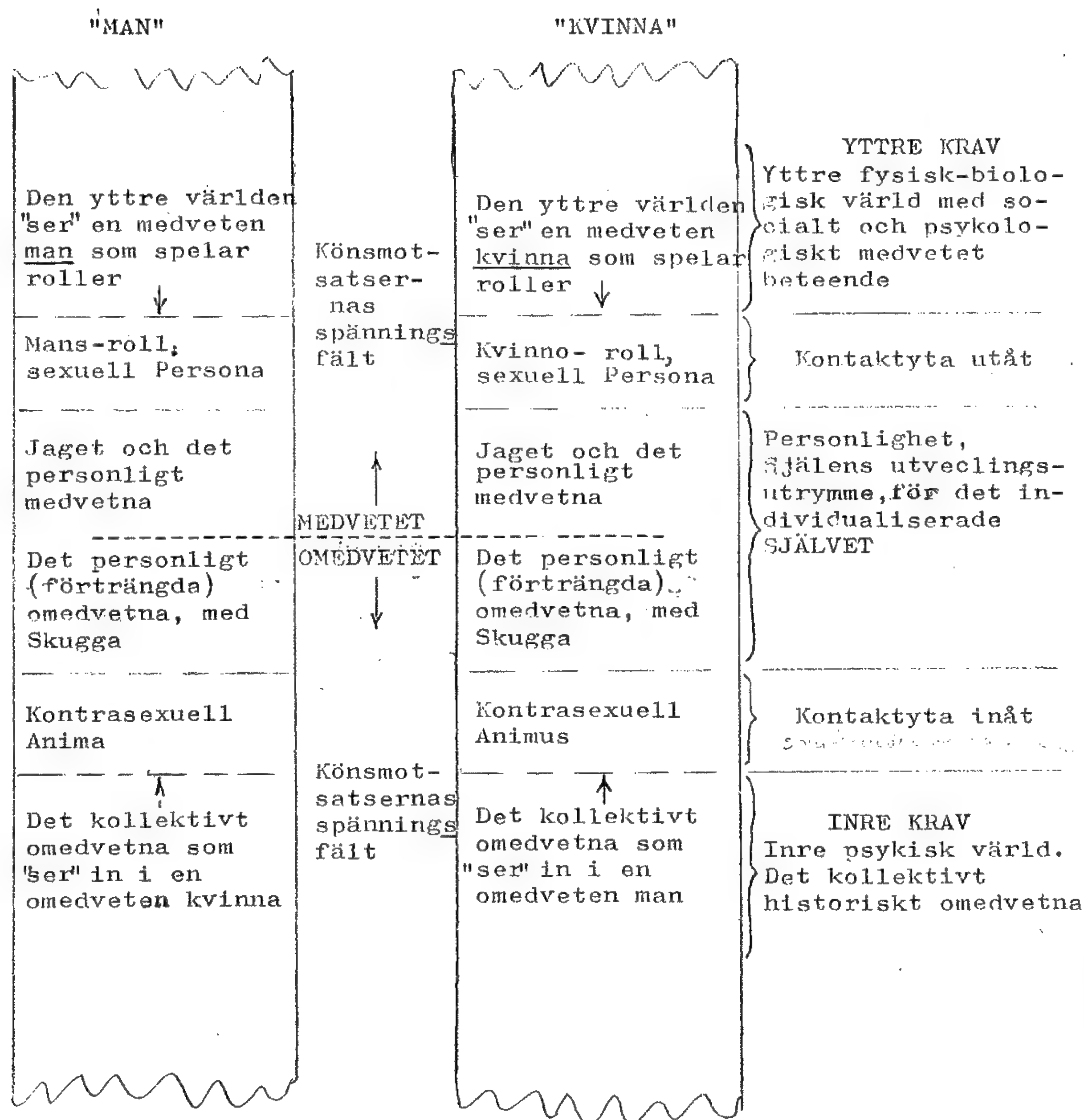
(a) Ett okomplicerat personligt förhållande (Persona-förhållande).

(b) Ett förhållande mellan mannen och sin Anima, eller mellan kvinnan och sin Animus

(c) Ett helt omedvetet förhållande mellan Anima och Animus

(d) Ett förhållande mellan kvinnans Animus och mannen (när kvinnan är identisk med sin Animus), och mellan mannens Anima och kvinnan (när mannen är identisk med sin Anima).

Nästa steg i detaljeringen består av att t.v. bortse från de olika typerna av kommunikation som utgör en sorts "könsmotsatsernas spänningsfält" och i stället införa övriga komponenter i det mänskliga psyket, utöver Anima och Animus. Man erhåller då följande figur som förklaras närmare på efterföljande sidor:




Figuren försöker visualisera två ~~individer~~ människor av motsatta kön. ~~N~~ Både det biologiska och det psykiska könsbegreppet var för sig "hänger i luften" i den mening att det går inte att definiera, peka ut på ett "konkret" sätt. Kön får i själva verket mening endast genom motspelet mellan den fysiska-biologiska och den psykiska verkligheten.

I vardagen används "Jag" som ett självklart begrepp som omfattar hela psyket och som vi tror kontrollerar allt. Men Jaget är ett komplex, struktur av idéer som utgör centrum av mitt medvetandes fält. Jaget är medvetandets subjekt medan självet är subjekt för hela det individuella psyket, personligheten vilket inkluderar det personligt omedvetna som undertryckts p g a yttre krav. Självet betecknar hela utrymmet för möjliga psykiska fenomen i människan.

Jaget identifierar sig med olika attityder och psykiska funktioner, vilket ibland visar sig i form av s k personlighetssplittring. Typiska attityder är enligt typläran associerade till två alternativa huvudattityder, introversion och extraversion (inåtvändhet och utåtriktning) och fyra huvudfunktioner: logisk tankemanipulation, värderande känsla, intuition och sinneförnimmelser. De fyra funktionerna utesluter parvis varandra: tanke eller känsla kan kombineras med intuition eller sinneförnimmelse. En psykologisk typ, t.ex. utåtvänd, logisk, sinnesförnimmande, representerar inte en viss konkret människa utan, liksom en kompassriktning, hjälper till att orientera förståelsen av en människas livssituation utan att någon behöver rent konkret befinna sig "där".[1]

Det biologiska könet ger sig till uttryck i den yttre attityden och anpassning till omvärlden. Det sker i form av fysiskt biologiskt beteende och roller som får också en psykisk-social betydelse och som representeras av Persona-begreppet. Då Jaget hos en individ identifierar sig med den yttre persona-rollen kan denna individ kallas för personlig i motsats till individuell. Den inre attityden till den egna personlighetens omedvetna processer representeras av Anima för (den biologiska) mannen och Animus för kvinnan. Anima och Animus uppvisar alla de mänskliga egenskaperna som undertrycks i vår yttre medvetna attityden. Enligt typläran kompletteras sålunda en utåtriktad, logisk, sinnesattityd av en inre känslomässig intuitiv attityd mot de egna psykiska processerna. Denna komplementära egenskapen av Anima-Animus berör även de sexuella karaktären. En mycket feminin kvinna har ett ovanligt maskulint Animus och en mycket

---------

1) Jämför också med funktionen av statistiska mått som till exempel medelvärdet. En individ kan få en värdefull orientering genom att jämföra sig med medelvärdet trots att kanske ingen individ uppvisar just medelvärdets mått.

maskulin man har en ovanligt feminin Anima. Den ena utmärker sig för en envis och omedgörlig självmedveten viljestyrka och den andra för en vek svaghet och påverkbarhet.

Persona är det som andra upplever som mannen "inom" mannen i vanligt språkbruk, t.ex. en hjälte-roll. Persona är också det som upplevs som kvinnan "inom"kvinnan, t.ex. modersroll. De förmedlas av fadern till sonen och av modern till dottern. Vi såg att Animus är mannen inom kvinnan och Anima kvinnan inom mannen.[1] Animus är den omedvetna dock verksamma bilden av mannens väsen som fadern förmedlar till sin dotter. På motsvarande sätt är Anima den omedvetna bilden av kvinnans väsen som modern förmedlar till sonen. (Förmedlar,d.v.s. inte kontrollerar och skapar helt själva.)

Både Animus och Anima gränsar till det opersonliga,o-personliga (=avlägset från Persona) kollektivt omedvetna vilket utgör den inre världens "givna natur", ursprung och källa till allmän mänsklighet, det mänskliga. Man talar ibland om denna inre mans och inre kvinnas egenskaper på ett negativt sätt på grund av att de riktas ofta utåt. I så fall konkurrerar de med Persona, men de är - i förhållande till Persona - mindevärdiga,(de är en låtsas-man och en låtsas kvinna) i den mening att de saknar motiv, förståelse och förmåga för personlig relation och personlig hänsyn.
De arbetar som om de var fortfarande riktade inåt mot det kollektiva, och de känner och tänker kollektivt utåt alltmedan det mäktiga kollektivt omedvetna utan deras förmedlande verkan väller nu in i psyket.
Därmed kommer dunkla omedvetna krafter att styra ett kollektivt handlande (jämför med Nazi-Tyskland).[2]

----------

1) För en engagerad beskrivning på hur sådana liknande begrepp föds ur teoretiska och praktiskasvårigheter i psykologarbetet, se Allard (1976) s 45-47, 91.
Den biologiskt grundade psykoanalytiska teorin missar det allsviktiga sambandet mellan manligt/kvinnligt och utåtriktning/inåtriktning: se t.ex. J.Cullberg i Sexualitet och Födelsekontroll i Dagens Samhälle, LiberFörlag, s 51-54, som förespråkar en ospecificerad blandning av manligt/kvinnligt inom alla utan "någon utjämning av sexuella könsskillnader".

2) Se Neumann (1954)

Ju längre bort Jaget befinner sig från kontaktytan med den inre världen, Animus-Anima, desto mera omedvetna blir Animus i kvinnan och Animus i mannen. Eftersom allt omedvetet projiceras på för individen yttre objekt och personer, kommer Animus, en idealiserad mansgestalt att projiceras på en man och Anima på en kvinna.

Omvänt, ju närmare Jaget kommer kontaktytan med den inre världen och avlägsnar sig från Persona-rollerna desto mera blir personligheten omedveten om sin yttre. Till exempel förleds kvinnan till att tro att hon "verkligen" är ett och samma som sitt "medvetna" maskulina Animus och att Persona är något "utanför", roller som hon kan medvetet och frivilligt välja och vraka emellan, något som är henne främmande. Persona, eller den idealiserade yttre kvinnan projiceras på ett yttre världsobjekt. Eftersom Persona är den biologiska kvinnans yttre bild har hon samma biologiska kön och projektionen bildar därför grund för många fall av möjlig eller öppet fullbordad homosexualitet.[1]

Vi skall nu använda dessa begrepp för att belysa praktiska problem i samband med mänligt-kvinnligt tänkande[2]. Det är alltså fråga om en intuitiv exemplifiering av vetenskapliga begrepp med hjälp av empiriskt material. Det sker genom en typifiering av fyra olika psykiska strukturer som utgör ytterlighetstyper eller gränsfall[3] av Jagets bristande integration i psyket.

Den här integrationen eller individuation är en alternativ mera genomarbetad formulering av självförverkligandet och sökandet efter "egen identitet". Det är en förutsättning för individens (till skillnad från personens) bidrag till kollektivet och till samhället. Dessa fyra fall av ytterligt bristfällig individuation målas i endast negativa termer. De är inte avsedda som ett alternativ till Jungs nyansrika typlära utan försöker knyta den till könsbegreppet.

---

1) Jung (1971) s 471.

2) Jämför med Jung (1967) s 87-115. Som vetenskaplig grund för den följande typifieringen gäller den vetenskapliga motiveringen för typläran. Den presenteras i de första nio kapitel av den amerikanska upplagan av Psychological Types (1971)

3) Jämför med fysikens gränsvillkor eller "boundary conditions" eller med de tidigare nämnda kompassens fyra huvudriktningar. De orinnterar utan att någon behöver befinna sig just "där".

För att underlätta minnet och stimulera fantasin ryggar jag inte tillbaka inför ett försök att beakta känslor med hjälp av fyra "ovetenskapliga" beteckningar för dessa gränsfall: teknokrqtkarlen, byråkelgossen, moderhonan och maninnan.[1]

1) Det är idag mycket vanligt med sådana "ovetenskapliga" benämningar i seriösa sammanxhang. Benämningarnar eller typifieringen saklighet beror i själva verket på teorin bakom typifieringen. Jämför med t.ex. lanseringen av fyra typer, byråkrat, datanaut, byrånaut och datakrat i samband med bl a ~~kritikxsakligxk~~ saklig-objektiv kritik av den offentliga statistiken, i Persson (1976)

## 8.1 TEKNOKRATKARLEN: DEN PERSONA-DOMINERADE MANNEN

Persona-domination, d.v.s. mannen som är dominerad av sin yttre sociala "roll" eller mask, inträffar då Jaget gränsar till och tenderar att identifiera sig med Persona; vi har då en medveten Persona; om vi vänder den tidigare mans-figuren en kvarts varv medsols:

| Kollektivt omedvetna | Anima | | Jaget | Persona | Yttre fysisk-social värld |
|---|---|---|---|---|---|

~~Jaget gränsar till och tenderar att identifiera sig med Persona~~

Det handlar alltså inte om någon man utan snarare om en bild som ofta associeras med met s.k. manssamhället, teknikens och ekonomins värld. Den här bilden , som också kan karaktärisera hur en man tillfälligt kan upplevas av sin omgivning, står för den hårt emotionellt disciplinerade mannen, karlakarlen, fixaren, den inåtvända pedantiska logikmaskinen, elitprogrammeraren, eller den utåtriktade administratören och affärsmannen med snabba beräkningar och ~~snabba repliker~~ effektiva repliker.

Inåt, i familjekretsen, i sexklubbar eller gentemot sina vänner visar han en tvivelaktigt känslig, labil sentimentalitet, barnslig vekhet och kravfyllda beroende av det kvinnliga som han helst skulle vilja lasta på den närmaste kvinnan. Facklig och politisk kamp, liksom relationer som är känslokrävande blir i stället en scen för raffinerade logiska intriger mellan kamrater.

När mannen identifierar sig med sin mask utåt, sin yttre Persona, tror han att han är sin samhällsroll, sin politiska roll, yrkesroll som han skall kunna välja och utveckla. Han satsar sin "själ" i rollen men det förnekade bortglömda delen av själen, hans kvinnliga Anima måste då lastas, projiceras på en kvinna. Kvinnan sätts på en för Anima typisk Madonna-fotställning och tilldelas en ofta ovälkommen makt. För att inte missbruka makten och krossa mannens Persona,som nu är hela han själv,måste kvinnan offra sin individualitet och med Madonna-gloria sköta "marktjänsten" samt infria mannens nyckfulla förväntningar.

Teknokratkarlens mask erkänner inte känslornas och det omedvetnas legitima plats i mänskligt beslutsfattande, värjer sig mot känsloladdade argument som i själva verket kan representera bortglömda mål, värderingar och förutsättningar. Persona-masken beklagar och anklagar för "polemisk",

osystematisk, ostrukturerat, intuitivt känslo-tyckande, "slarvig" argumentering som stör den logiska ordningen och den emotionella disciplinen. Opponenter, liksom makan, anklagas för "psykologiska" svagheter. I den politiska debatten kan det heta "data-hysteri" eller "energi-schizofreni", den enda gången då den förnekade psykologiska verkligheten anförs på något sätt. Annars är den, liksom orden själ och psyke, i det närmaste bannlysta i seriösa diskussioner. Om ~~dak~~ de tas överhuvudtaget upp står de för en irrationell beklagansvärd verklighet som tyvärr måste i viss mån beaktas.[1]

Persona vägrar erkänna en legitim mening bakom "irrationella utomparlamentariska miljörörelser, byalag och dylikt. Eventuellt översätts dessa rörelser, liksom kvinnorörelsens centrala frågor, till att gälla ~~mekansiak~~ mekaniska-aritmetiska problem, t.ex. könskvoteringar.[2] Ibland kan även parlamentariska metoder förefalla alltför omständiga och irrationella: de bör förbigås för ett smidigt, opolitiskt och rationellt beslutsfattande. Man bör underkasta sig till den övergripande och oundvikliga logiska tekniska utvecklingen som kommer "utifrån".

Sådana attityder kommer ibland till uttryck i tekniska och ekonomiska tidskrifter där man kan skönja en sorts karikerad korsning mellan ~~xx~~ s.a.s. urbilderna av civilingenjören, civilekonomen och systemmannen. I byråkratiska skrivelser kan man också finna samma fenomen, till exempel när de ger sig i kast med att "avväga" s.k. ~~psykologiska medxandra~~ sakliga argument med psykologiska aspekter, d.v.s. ovidkommande och besvärande känsloladdade frågor.

-------

1) Observera t.ex. åtskillnaden mellan ~~xxxkx~~ reella risker och psykologiska effekter, i Statens Offentliga Utredningar SOU 1972:47, s 60 (ang. data och integritet), eller åtskillnaden mellan vad som anses administrativt lämpligt eller psykologiskt-praktiskt görligt (ang.den svenska offentliga statistikens omorgonaisation) i Proposition nr.104, år 1960, s 25.

2) Jämför med Hillmans (1972) diskussion av guillotinens "mekaniska" objektiva rättvisan, s 148-154.

Teknokratkarlen är för många den uppmärksammade fienden, utpekad i både den politiska debatten och i könsdebatten som en symbol för mansamhället och dess tänkande.[1]

I den militära traditionen åtnjuter emellertid den öppet förklarade fienden en respekt och hänsyn som förvägras spionen och förrädaren. Eftersom teknokratkarlen är väl uppmärksammad löper han mindre risk att bli förväxlad med en vän och därmed hamna i en förrädarsituation.

1) För något år sedan sammanfattade Eva Moberg (i Tidningen Vi) den här typen av tänkande i en artikel "Känslostyrda Tankar" s 11. Jämför med Uno Lamm, "Om hjärta och hjärna",(Ny Teknik 1976-27) och Uno Lamm,"Auktoritet och Elit-fula ord ?" (Ny Teknik 1975-1). Att idéerna skär genom partipolitiska gränser visas i debatten om en socialistisk energipolitik och om DNA-forskningen mellan Sten Johansson och Nordal Åkerman (DN 14/10-76, 27/10-76, 19/11-77 och särskilt Sten Johanssons inlägg 24/11-77). Se också debatten i Ny Teknik under 1977 ang. teknikernas ansvar (t.ex. i nummer 1977-6, 1977-8, 1977-11, 1977-16 och 1977-18).

## 8.2 BYRÅ-KELGOSSEN: DEN ANIMA-DOMINERADE MANNEN

DEnna ytterlighetsbild motsvarar Jagets tendens att identifiera sig med Anima, personlighetens kontaktyta med mannens kollektivt omedvetna:

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Kollektivt omedvetna | Anima | Jaget | | Persona | Yttre fysisk värld |

I motsats till teknokratkarlen som trodde sig vara identisk med sin yttre mask eller sin roll, tror byråkelgossen att han är identisk med den uppsjö av ouppklarade starka känslor som välter fram ur hans inre kvinnlighet. Jagets avstånd från Persona lämna den i det omedvetnas mörker och därför projiceras den på andra män eller mansamhället som lastas med samtliga manliga egenskaper som behövde undertryckas då de fick en negativ klang.[1] Männens värld blir "fiendelandet". Disciplin, beredskap för självuppoffring, vilja, översätts till och tolkas som kall brutal manlighet som "andra" män eller det bekännande Jaget bekänner som svagheter. Den inre kvinnligheten som nu talar genom Jaget är samtidigt attraherad av den förnekade positiva manligheten som lastats på andra män. Anima talar i det kollektivt omedvetnas <u>opersonliga</u> termer om mjukhet, öppenhet m.m. som riktas kollektivt utåt.

Byråkelgossen representerar idag också det påtagliga offret för en okritisk manlig acceptans av kvinnorörelsens mest aggressiva tendenser. Om kvinnan vägrar bära teknokratkarlens Madonna-lika Anima bild, genom ett aggressivt maktmissbruk av den makt som projektionen skänkt henne kan

--------

1) Framställningen kompliceras av "skugga"-begreppet (shadow) som inte tas upp här. Det hör till de <u>personligt</u> omedvetna.

samtidigt råka slå sönder mannens hela personlighet som var koncentrerad i Persona. Det är då möjligt att Jaget som skyddades bakom den nu sönderslagna Persona söker i stället skydd långt bort invid Anima. Teknokratkarlen kan i så fall förvandlas till den motsatta ytterligheten och plötsligt bli en byrå-kelgosse. Han upptäcker plötsligt hur sjukligt beroende han var av en ~~anda~~ kvinna men går över till den motsatta ytterligheten och drar ~~slutsatsen~~ den Anima-styrda slutsatsen att lösningen är ett anonymt kollektivt och promiskuöst förhållande till många män och kvinnor. Han upptäcker plötsligt att han är privatmänniska också och glömmer sen legitimiteten och behovet av sin Persona, sin offentliga-människa. Avståndet till Persona gör arbetet, yrket och den yttre funktionen mot samhället till något föraktligt och skadligt under mansamhällets villkor. Arbetet blir mera opersonligt eller åtminstone mindre intressant och viktigt att engagera sig i. Eventuellt blir det till slut en rutinsak, en automatisk byråkratisk-administrativ ellerm mekanisk övning, ett anonymt ~~byrå~~ "byrå-" arbete. Man arbetar för familjen och för barnen, "fritid och hemliv är nu viktigast för allt fler " och "Jobbet är inte så viktigt längre"[1] medan kvinnorna uppmanas börja arbeta och ersätts av den mjuke oförarlige hemmapappan. Han har inte några olustiga krav hemma utan låter både den energiska hustrun och barnen "få vara sig själv, den man är". Kraven ställs i stället på samhället utanför arbetets ram, gärna i form av bättre samhällelig barnomsorg. Hemmapappans mjukhet hemma gör att han kan lika gärna ersättas av en andra mamma, om det inte är för den biologiska fortplantningsdetaljen i början.

Under den anonyma allmänna mjukhetens och kärlekens täckmantel expanderar man kanske egenkärlekens område.

Liksom tidigare psykologiserande skyllde livets svårigheter på barnaåren och på mamman, nu framträder Anima-röster i tidningsinsändare och berättar hur pappans brutalitet eller likgiltighet kvävde all mjukhet och öppenhet hos det bekännande Jaget. Många av världens problem hänger samman med att Jaget, men särskilt alla andra som man riktar sig mot, inte vågar gråta just offentligt, kramas och för varandra erkänna Jagets förkastliga svagheter.[2] Bättre

---

1) Utan anspelningar på aktuella personer använder jag bara rubrikerna betr. en SIFO undersökning om unga mäns ändrade inställning till sin yrkesroll (DN 6/11-77) och Eva Gunnarssons intervju av en hemmapappa, Tidningen Vi, 10/ 8-1978. Övergången från kall till roll möter här det politiska problemet med arbetets övergång till sysselsättning.
2) Se Jung (1966) par.399 och Jung (1967)s 95 ff betr. Jagets tvivelaktiga självömmande bekännelser.

fysisk kontakt med barn och hem kommer automatiskt att leda till bättre psykiskt kontakt och till meningsfullare insatser i arbetet. Det anses vara mycket viktigt för pappan att bevittna kvinnlighetens krkmmgxkrxm höjdpunkt genom att vara handgripligt med under förlossningen. På så sätt intygar han sin kärlek till kvinnan och barnet, kan lättare tävla med mamman som småbarnsförälder, etablera jämbördig kontakt med barnen och bli mera far. Kunskap och förståelse vinns inte längre genom teoretiserande, intellektuella studier, och lidande av svåra tvivel. Kunskap och förståelse föds huvusakligen fram genom mjuka och mysiga samtal i informella gruppmöten, avslappande kontaktövningar och dylikt.

> "Ta tjänstledigt, gå sjukskriven" för att få kramas med barnen, "Männen försöker lära av Womens Lib.", "Vägra vara man", "Ge oss moderliga fäder"

är några relevanta citat ur tidningar som belyser den inställningen. Manlighetens utplåning befästes av Jaget som nu förmedlar den ohejdade inre Anima-rösten:

> "Man frågar sig om man inte duger. Och jag känner så klart det här med kvinnomakt. Att tjejerna kanske klarar sig själva. Att man strängt taget inte behövs."

Det har gått så långt att man i tidningen har hävdat att kvinnor utmärker sig för att, till skillnad från männen, kunna "skapa liv".

Den säregna manliga känslorationaliseringen i ett sådant klimat uttrycks väl i ett citat hämtat ur en bulletin som utges av en engelsk mansgrupp:[1]

> "Vi beslöt att omfamma varandra efter varje möte... Så småningom lärde vi oss alla att tycka om det, och successivt beslöt vi att det inte fanns någon anledning att inte ge varandra kyssar likaväl som kramar."

Ryssar och araber har gjort det i århundraden utan att behöva besluta det i gruppmöten. Det utgör kanske skillnaden mellan manliga känslor och sockrad känslosam sentimentalitet.

-----

1) Enligt Hetty Roth och Anne-Marie Svedin (DN 18/2-75)

Projektionen av den omedvetna manliga Persona på andra män bildar grunden för många fall av s.k. latent eller öppen homosexualitet. Det är emellertid naturligtvis kränkande att bara beteckna sådana yttringar med ett stämpelord utan förståelse och referens till det bakomliggande livsproblemet som kan leda till en tragisk förödmjukande självutplåning. Den antyds i en träffsäker formulering av den nye mannens dagboksbekännelser under Anima-toffeln med respektive inställsamma karikatyrer:

> "...Salvesefulla moralkakor dryper över sidorna. Det är synd om mannen, den jäveln, som bara har ytliga vänkontakter i det jargongfyllda gänget, vars sexualitet bara är prestige och knulljakt, som påtvingas idrottsvärldens tävlingsmentalitet och som på grund av sin 'roll' inte kan ställa upp och dela hemarbetet med sin kvinna...
> Det är som en missionsberättelse i forna tiders Svenska Journalen och man får en obehaglig känsla av att hela attityden bara är ett nytt sätt att krypa under kjolarna på damerna..."[1]

Den beskrivning skulle vara bara rolig om den inte uppenbarade en ny psykologisk fenomen som kan betyda <u>en stor fara för mannen</u>. Den kan vara samma ~~f~~ fenomen som leder till den omogna barnsliga "hemmapappa", ~~kompispappa kompispappan~~ kompisfarsan som spelar den nya frigjorda mansrollen för att dölja en inre tomhet, en brist och saknad sedan barndomen, en omogenhet.[2] Vid sidan om den intellektuella självutplåningen finns nämnligen risken för att män i efterhand skall gripas av en inre tröstlös deperation. Den hänger samman med mannens ~~lynniga känslosamma~~ lynnigt känslosamma svaga kvinnliga inre sidan som är inte, liksom i kvinnan avsedd att visas utåt. Logik och objektivitet utmärker vanligtvis mannens yttre attityd, och är kulturellt givna ideal, medan för kvinnan gäller samma för känslan. Men i själslivets inre värld gäller motsatsen: inåt är det mannen som känner och kvinnan som reflekterar. Därför är det att vänta att mannen ~~kan~~ lättare kan bli gripen av fullständig desperation och uppleva att kvinnorna är starkare och klarar sig bättre i känslomässigt svåra situationer.[3]

-------

1) Lars-Olof Franzén ang. några bidrag till <u>Tidningen Vi</u>:s mansnummer den 10/11-77 (DN 13/11-77)

2) Erik Centerwalls kritik av den nya mansrollen i boken <u>Livstid</u>, Liber, 1978

3) Jung (1971) s 469

I så fall är det ytterst angeläget att mansgrupper och dylikt bildar studiecirklar fördjupa sig i dessa möjliga risker. Relevant diskussionsmaterial finns i både pressen och i litteraturen men "data" räcker inte för att skapa kunskap, allra minst mitt i den nuvarande "informations-explosionen" i området.[1] Dåliga myter eller brist på kulturhistorisk anknytning kan nog inte ersättas med intuitiva informella funderingar om man skall ge form till det empiriska materialet. Det behövs en åtminstone tentativ teoretisk grund att stå på för att kunna sovra, rikta uppmärksamheten och uttrycka slutsatserna.[2] Annars bildar omedvetna antaganden den underförstådda teorin som styr tanken.

1) En intressant praktisk bok, d.v.s. i vanligt språkbruk, med tankeväckande formuleringar är Erik Centerwalls Livstid. Om manlig längtan och förnekelse, Liber (recenserad i DN av Å.Daun 13/8-78). Den har emellertid en svag teoretisk grund som undergräver slutsatserna och rekommendationerna. Material som är historiskt intressant finns i Jean Borie, Le célibataire français, Sagittaire, Paris (recenserad av P.Wästberg i "Den farliga ungkarlen", DN 16/1-78). En praktiskt och teoretiskt bra bok som för fram en typ av äkta manlighet är Sven Fagerbergs Tal till Hermes (roman), Lindbergers, Linköping, 1977. Annars dränks värdefulla bidrag i ämnets "data-explosion".

Som exempel på data-explosionen se DN serien "Mannamod" inledd den 6/11-77 (särskilt DN 27/11-77), Tidningen Vi 10/11-77, Roth & Svedin (DN 18/2-75), Bergom-Larsson (DN 17/8-7 ,Ahlberg (DN 20/7-77), "Så upplever mannen sin roll" (DN 11/9-74 Barkman (DN 9/6-76), Hagerfors (DN 11/10-76), Lindahl (DN 15/8-77), Nordberg (Tidningen Vi, nr 10,1977), Kärre (DN 16/8-77 och 18/7-77), Hansson (DN 30/7-77), Jalmert (DN 30/7-77), "Manligt-pappa" (DN 20/7-77), Camitz (DN 3/8-77), "Att vara till" (DN 18/10-76), Pressgrannar (DN 22/9-74), Sandeman (DN 10/8-77), Berggren (DN 23/7-77). Bland böcker som uppmärksammats i debatten finns Goldberg (1976), Clau-sen m.fl. (1974), Holin (1976), och Holm (1976) som missar skillnaden mellan man-kvinna och manligt-kvinnligt trots anknytningen till Neumann(195 Den bästa varningen är DN-serien "Mina barn, dina barn, våra barn(6-12/8-78)

2) Som en bra teoretisk grund för att förstå manlighet och faran av missriktad "mjuk" manlighet se Neumann (1954) ang. (myten om) den Onda Modern och hennes manliga offer, s 77,82,91,93,162-3,165,188,254, 299-300,306,309; Jung (1956) s 204, Jung (1959) s 19-21, Jung (1975) s 130-140, 186-198,215.

## 8.3 MODERHONAN:
## DEN PERSONA-DOMINERADE KVINNAN

Då Jaget i kvinnan tenderar att identifiera sig med hennes yttre, rollen eller Persona, ökar Jagets avstånd till mannen i kvinnan (Animus) som är hennes kontaktyta med det kollektivt (icke-individuellt) omedvetna.

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Den kollektivt världen | Animus | | Jaget | Persona | värld |

En mäktig Persona-urbild i vår kultur är Modern och Jagets närmande till Persona innebär att kvinnan ser sig själv och blir sedd som först och främst mor.[1] KVINNANS ur-yrke får för henne samma betydelse och samma följder som ansiktet utåt får för yrke-karlen. Avståndet från kvinnans manliga inre som formas med hjälp av kontakt med fadern gör att personlighetens andliga komponent representerad av Animus, idén och ordet, visar sig i svagare form. Den är i hög grad omedveten och därför projiceras den på den avgudade mannen eller statstjänstemannen (staten) som får bära och uttrycka dessa egenskaper åt kvinnan. Den materiella, konkreta synen på tillvaron tar lätt överhand och den leder till ett effektivt ur-moderskap: barnen blir "trygga" utan en motsvarande andlig grund och därför blir de lättrekryterade till framtida teknokratkarlar och moderhonor. Ellen Key använder ibland uttrycket "moderhona"[2] för att karaktärisera riskerna med ett sådant ytligt rollspel: kvinnan förnekar jämställdheten, lika värdet mellan materiellt biologiskt moderskap och andlig moderlighet, mellan engagemanget för egna biologiska barn och viljan att ta hand eller hjälpa det svaga, det växande, det ensamma, det känsloutsvultna. Dagens tonvikt på och prat om "barn" där barn uppfattas som biologiska barn som t.o.m. ställs i motsatsställning till vuxna ( ev. "olämpliga" föräldrar) är ett exempel på hur det barnalika inom föräldrar och vuxna förnekas och därf projiceras på yttre biologiska objekt.

--------

1) För en alternativ beskrivning av moderhonan och tre andra livsmönster för kvinnor, se Castillejo (1973) s 53-72.

2) Key (Kvinno-psykologi), s 60, 156, 187

Det praktiskt-effektiva jordnära moderskapet innefattar även en förmåga att ge kroppslig närhet, ömhet och värme. Men moderhonan, som gripits av en mäktig förebild, riskerar luras till att känna sig överlägsen därför att hon har fått, eller snarare "skaffat sig" ett barn och drar i en barnvagn för vilken andra står i vägen. Den i och för sig legitima och nödvändiga koncentrationen i moderskapet undermineras av ett föraktfullt bristande intresse för det intellektuella, böcker, logik, diskussioner, filosofiska spörsmål, föreningar och rörelser, m.m. I stället för att komplettera och tacksamt, läraktigt låta sig kompletteras i det erotiska förhållandet med mannen lever hon i sin värld. Hon ifrågasätter inte sitt livsmönster bortom känslan att det är moderskapet som räknas, allts annat är bara luft. Barnet, hemmet, maten, släktet är det som intresserar. Männen får tar hand om den tråkiga krångliga restposten inklusive den svåra yrkesutbildningen, den yttre kampen för livet, intellektualismen.

En del av problematiken kan belysas med ett utdrag från en morgontidning:

> "Det är nämnligen nästan bara flickor som jobbar i familj för att passa barn. De flesta som svarar på annonserna är 15-16 åriga flickor som är utleda på skolan och för unga för arbetsmarknaden. Deras betyg har i allmänhet inte räckt till för de gymnasielinjer de skulle ha varit intresserade av. Och de är för unga för AMS:s barnskötarkurser.
>
> -Jag har alltid velat jobba med barn, brukar dessa flickor säga.
>
> -Och för resten, vad skulle jag annars göra, brukar de tillägga.
>
> -Jag vill ju inte gå arbetslös hemma hela dagarna."[1]

I samband med detta frodas en anti-intellektuell "moderlig" syn på tillvaron enligt vilken moderhonan tror att hennes "skötsel" av barnen betyder samma som att "fostra" barnen. Moderhonor i hemmet och på daghem kan uppleva att den fostran som gör en katt harmonisk bör också kunna skapa "harmoniska" barn.

1) "Stort Ansvar för unga flickor" (DN 1/6-78). I ett annat radioprogram sade en flicka att "om man inte har ett bra arbete är det 'lika bra' att stanna hemma och 'skaffa sig' barn." Tanken ledde en kvinna att uppmana "skaffa inte er barn, flickor, förrän Ni har ett fast arbete" för att inte gå socialt under i förortsisoleringen...

När barnen växer och lämnar hemmet, ibland redan då de lämnar spädbarnsåldern och "docka-" åldern, eller så snart deras intellektuella behov ökar känner moderhonan att hon har inte längre någon funktion, hon behövs inte mera. Hon beklagar då plötsligt bristen på "utbildning" som skulle ha gett henne möjlighet till en omedelbar "sysselsättning" för att få "komma ut"[1] i hopp att då känna en helt ny livsgnista eller kall. Bitterheten i denna tragiska övergångskris frestar moderhonan att undvika en smärtsam självprövning. Jaget, i stället för att erkänna litenheten av sin förening med Persona inför det omedvetnas krafter representerade av Animus, föredrar att "bekänna" sin tillfälliga svaghet: det lät sig luras in i moderskapet av mannen och mansamhället. Genom att på så sätt utnyttja den yttre verkligheten kan beteendet utifrån tolkas som nyväckt politisk radikalism. Moderhonan blir i så fall lätt rekryterad till att bli en "maninna" och därmed svänga från en ytterlighet till en annan.[2]

Sådana svängningar eller kryssningar av Jaget mellan Animus/Anima-Persona ytterligheter (från teknokratkarl-moderhona till byråkelgosse maninna) får ersätta den svåra gradvisa integrationen till en stabil individuell helhet.

Moderhonan har svårt att inse den ogifta eller barnlösa kvinnans situation, rätt till och ansvar för utbildning och arbete m.m. förrän hon själv hamnat i liknande situation. Hennes materiella syn på moderlighet gör att hon har svårt att tro att andra kvinnor som aldrig haft egna barn och materiella "kvinno-erfarenheter", för att inte tala om män, kan uttala sig om barn, moderskap och kvinnlighet.[3] För henne är mannen i första hand en befruktare och en försörjare, en far till <u>hennes</u> barn: efter befruktningen kan han nästan ersättas av staten.

Kvinnorörelsen kan se som bl.a. en berättigad reaktion mot moderhona-mönstret. Det kunde lätt ingå i förening med teknokratkarlens mönster och på så sätt bli medansvarig för den nuvarande kulturella utvecklingen. Moderhonans, liksom teknokratkarlens, situation, till skillnad från byråkelgossens och maninnans, har därför blivit rikligt belyst och beaktad i könsdebatten.

-----------

1) "Att komma ut" liksom den ofta framförda uppmaningen till kvinnor att rikta de vårdande egenskaperna "utåt" i stället för mot hem-sfären kan tolkas som en omedveten våg av utåtriktning av legitimt inåtriktade funktioner. Jfr. Jung (1967) s 109 ff och Jung (1971) under "extraversion".

2) För en vardaglig beskrivning av berörda problem se "I dag står striden hemma i köket" (DN 8/11-77)

3) Jämför med hur många kvinnor uttalar sig om prostitution utan att ha varit prostituerade, som en tankeväckande jämförelse

## 8.4 MANINNAN: DEN ANIMUS-DOMINERADE KVINNAN

Om Jaget, medvetandets centrum, flyttar "inåt" mot det kollektivt omedvetna tenderar det att identifiera sig med dess kontaktyta Animus, den biologiska kvinnans opersonliga, manliga representant av LOGOS. Animus kompenserar eller kompletterar det kvinnliga medvetandet med manliga drag som emellertid, till skillnad från mannen, har en opersonlig eller snarare icke-individuell karaktär. I likhet med den opersonliga karaktären av mannens [illegible] förmaga till individuella, icke-kollektiva relationer efter som både Animus och Anima Är avsedda att riktas inåt, mot det kollektivt omedvetna.




Konkreta yttringar av detta ytterlighetsfall i personlighetens struktur var tydligen redan identifierade långt innan de kunde analyseras teoretiskt. När Ellen Key diskuterade kvinnorörelsens inriktning omkring vid sekelskiftet kunde hon exempelvis redan citera att "Man ser, både till höger och till vänster, hur kvinnan går ut sig och maninnan framträder."[x]; och tillägger[x]: "Det är detta maninnans framträdande, som jag velat motverka."[1] Och det var mot denna företeelse som Ellen Key, i ett övervägt dock för henne anmärkningsvärt starkt uttryck, svor "ed om ett outsläckligt hat."[2]

Det finns idag kvinnosakskvinnor som på ett till intetförpliktande sätt erkänner Ellen Keys arbete för, och kritik mot kvinnorörelsen samtidigt som de avfärdar hennes slutsatser med hjälp av ytliga hänvisningar till marxismen. Men att förklara anledningen och betydelsen av hennes attityd till maninnan skulle kräva en helt annan djup på förståelsen.

-----------

1) Key (Kvinno-psykologi) s 170

2) Key (Kvinno-psykologi) s 147

Ellen Keys intuition i förening med hennes analys av kvinnofrågan uppenbarade för henne att här rörde det sig om en ny allvarlig kulturfara som riskerade missrikta hela kvinnorörelsen och under frälsningens tecken tillfoga oväntade ytterligare skador på samhälle och individer. Det är bara idag som vi kan försöka analysera det psykologiska djupet av den förståelse som hon hade tillkämpat sig något tiotal år innan Freud, Jung, m.fl. öppnade vägen för djuppsykologin. Key behövde klara uppgiften utan dessa enorma utvecklingar med hjälp av sin egen intuition och kunskap om den europeiska kulturtraditionen.

Jung tycks erbjuda ett fruktbart teoretiskt stöd för att identifiera denna icke-uppmärksammade kulturfaran som idag torde representera missriktningarna inom kvinnorörelsen. Om en sådan kvinnobild kunde det sägas:

> " Det är de ojämlika kvinnorna som styr och ställer med kvinnosaken, de jämlika har inte tid."

Eftersom det handlar om Animus-domination av Jaget blir det viktigt att karaktärisera Animus-problemet[1]. Om Anima i sin negativ, utåtriktade form frambringar irrationell känsla, ~~xxxxxxxxxx~~ sentimentalitet och nycker till mannen, så frambringar Animus godtyckliga, irrationella åsikter eller för-domar[2] till kvinnan.

Liksom mannens nycker framträder ur dunkla bakgrunder så beror kvinnans tyckande ~~ooo~~-åsikter på lika omedvetna förutsättningar. Animus-åsikterna har ofta karaktären av solida övertygelser som det inte är lätt att rubba, generaliseringar ur enstaka erfarenheter och principer som skenbart är obestridligt giltiga. I verkligheten är åsikterna inte alls utfunderade utan föreligger fixa och färdiga, så fattbart och omedelbart övertygande, att kvinnan inte ens kommer att tänka på att de kunde betvivlas.[2]

.. Animus är något i stil med en församling av fäder och andra auktoriteter som från podiet ställer upp oangripliga "förnuftiga" domslut. Men dessa anspråksfulla domslut, ord

---

1) Jag kommer, i de följande få styckena, att använda mig av och tolka Jung (1967) s 109 ff för att anpassa den till den övriga texten. Se också Jung (1975) s 133-139 och Jung (1956) s 300-301.

2) Jung använder här ofta ordet "~~åxx~~ åsikter" i samma mening som "fördomar". Tyvärr har innebörden av för-dom gått delvis förlorad idag då ordet missbrukas flitigt i debatten.

och meningar är i själva verket tagna eller hörda i tidigare sammanhang i kvinnans liv, omedvetet sammanställda och hopsummerade till en sortx genomsnittlig sanning och förnuftighet, en skatt av förutsättningar som omedelbart, så snart ett medvetet och kompetent omdöme saknas, fyller ut tomrummet med en åsikt.

Moderhonan projicerar sin Animus lika ofta som teknokratkarlen projicerar sin Anima. De män som lämpar xxgxf sig för Animus-projektion kan t.ex. vara den avgudade maken eller misskända reformatorer som har till sitt förfogande ett ordförråd, vari det alltför mänskliga är översatt med "berikande upplevelser". Animus är nämnligen inte enbart ett konservativt samvete. Det är också en förnyare som, helt i kontrast med sina riktiga åsikter, har en ovanligt stor svaghet för svårbegripliga klichéer som på det mest tilltalande sätt ersätter den motbjudande eftertanken.[1] Animus åsikter är alltid kollektiva, "solidariska", "vi tycker" och tar överhand över individerna och det individuella omdömet. I mannens ögon har dessa åsikter - om kvinnan är vacker - något rörande barnsligt vilket hos honom understöder en välvillig faderlig benägenhet att undervisa. Annars, om han önskar ingen rörande dumhet utan kompetens, blir han irriterad och giftig därför att Animus alltid lockar fram Anima, varigenom all vidare diskussion blir meningslös.

Hos maninnor och vissa "intellektuella" kvinnor kan Animus i förening med Jaget få till stånd ett argumenterande och resonerande som skall varax intellektuell, men väsentligt sett består av att göra en svag punkt som utgör en bisak till en meningslös huvudsak. Utan att veta det, siktar dylika kvinnors manliga inre att svartsjukt utamana mannen och förarga honom, varigenom de alltmer hemfaller åt Animus. Xxxgxxkxixxxx "Tyvärr har jag alltid rätt"- erkände en sådan kvinna för Jung.

Alla dessa problem härrör emellertid uteslutande av Animus - utåtriktning. Animus hör inte till den medvetna relationsfunktionen utan borde möjliggöra relationen till det omedvetna. Animus är ett slags bottensats av alla historiska erfarenheter i fråga om mannen och fadern - och en befruktande, skapande väsen, fast inte i form av ett manligt skapande. Animus frambringar något som man skulle kunna kalla ett avlande ord från kvinnan till sin man. Liksom mannen

1) För en möjlig exemplifiering av dessa tendenser se Magnus Hedlunds recension av Anja Meulenbelts Skammen Förbi (DN 20/5-78)

låter hela sitt verk som en varelse i dess helhet träda fram ur sitt kvinnliga inre, så frambringar det manliga inre hos kvinnan den skapande frön som förmår befrukta det kvinnliga inom hennes man.

En kvinna som är besatt av Animus löper alltid fara att mista sin kvinnlighet, sin anpassade kvinnliga Persona, precis som en man i motsvarande omständigheter riskerar att bli effeminerad. Det kan leda till att Animus-dominerade kvinnor som inte mist sin kvinnlighet uppträder på ett extremt kvinnligt sätt inför den upplevda risken: Alternativt kan man tala om den yttre utjämningen av den inre maskulini-teten som dominerar privatlivet. Psykiska könsbyten beror i dessa fall på att en funktion som hör till det inre vänds utåt. Orsaken till perversioner är att man endast bristfälligt erkänner, eller t.o.m. förnekar en inre värld som är autonom i förhållande till den yttre och vars krav på anpassning är lika viktiga som ytterväldens.

Följande ord ur en recension av en kvinnosaksroman är ett möjligt exempel på hur, utan intellektualiserande "diagnoser", man kan uppleva den Animus-dominerade maninnan och den könspolitiska frälsningens tomhet:[1]

> "Marx som emblem, som fetisch, som alibi och passersedel, först på kassen och så en gång till i boken. Ännu en gång har någon av de revolutionära tankarna och praktikerna plattats ut till fetisch i affischform, symbolen har frikopplats från det symboliserade...
> ...i denna roman av Anja Meulenbelt har Marx alltigenom denna emblematiska funktion, orden 'Marx', 'marxist' osv står där som besvärjelseformer, som får ersätta politisk analys eller gestaltning. 'Jag är marxist', säger Anja Meulenbelt med jämna mellanrum, men aldrig en rad om vad detta innebär för henne...
> ... Den första lesbiska erfarenheten beskrivs bokstavligt som en omvändelse, en frälsning, i religiösa termer, som får en att undra över de psykologiska mekanismerna."[2]

-----

1) Magnus Hedlund om Anja Meulenbelts Skammen Förbi (DN 20/5-78

## 8.5 KOMMENTARER

Det är viktigt att först och främst understryka att uppdelningen i de fyra ytterlighetstyperna är en mycket förenklad första ansats som avser väcka hypoteser och intresse för en fruktbar djuppsykologi. Den kan, trots en viss stilistisk självsäkerhet i framställningen som färgar hela uppsatsen, innehålla direkta felaktigheter och missförstånd. En utveckling av det här arbete kan i själva verket kräva en arbetsinsats som är jämförbar med Jungs egen vid utvecklingen av hans typlära. För att börja med kan läsaren själv kontrollera och komplettera vissa detaljer genom att jämföra de fyra beskrivningarna och se dem som symmetriska-spegelvända i förhållande till varandra.

Det gäller alltså ensidiga negativa beskrivningar av fyra <u>ytterligheter</u> och inte av fyra människo-klasser som alla människor naivt skall klassas i under någon sorts psykologiserande sällskapslek. Liksom typlärans fyra psykiska funktioner (känsla, tanke, sinneförnimmande och intuition) och två attityder (utåtriktad och inåtriktad) används dimensionerna för att orientera som med en kompass och få ett grepp om relationer och förändringar. Kvinnans och mannens Jag identifieras i tur och ordning med personlighetens motsatta poler utan någon integration av den sort som kallats för "individualiseringsprocess".

I den här första ansatsen har byråkelgossen och maninnan fått större utrymme. Det har inte skett därför att andra anses vara mindre farliga eller skadliga mönster utan därför att hela uppsatsens syfte har varit att ta upp hittills <u>obeaktade</u>, <u>förrädiska</u> aspekter och fenomen. Maninnan och byråkelgossen kan representera <u>nya</u> allvarliga kulturfaror som, i stället för att kompensera eller ersätta teknokratkarlens och moderhonans faror, befruktar dem och påskyndar deras oåterkalleliga verkan. Från den tidigare <u>missriktning</u> och urartning av rationalitet och moderlighet har vi kanske gått över till att förbereda deras <u>utplåning</u>. Byråkelgossen och maninnan kan vara direkta dödsfiender till den äkta "nya" mannen och "nya" kvinnan som mödosamt försöker dyka upp som en nyanserad, integrerad reaktion mot teknokratkarlen och moderhonan. Jämför med Ellen Keys attityd till maninnan !

Maninnans Animus-Jag kombinerat med Persona som projiceras på en kvinna kan ge viss förståelse för lesbiska tendenser av "könspolitiska skäl". Frågan om könskvoteringar uppenbaras också i sin överförenkling, inför problemet med maninnans och byråkelgossens tendens till psykiskt könsbyte. Även en lag mot könsdiskriminering kan bli ett vapen för de starka välutbildade kvinnorna som kan (Animus-?) argumentera för sin nyvunna rätt.[1] Och detta utan att tala om det problemfyllda sambandet mellan kvinnornas rätt, nödvändighet, vilja och behov.[2]

Avskaffandet av privatlivet i form av personliga offentliga bekännelser av f.d. moderhonor framstår snarare som Jagets tolkning av ett krav från det opersonliga Animus till "medmänskliga behov av gemenskap". Det kan också innebära ett hot om moderlighetens utplåning genom/ manhaftig självhävdelse, tonvikt på manliga egenskaper och projektion av den ansvarsfyllda rollen på en anonym kollektivitet. Allas ansvar blir ingens ansvar, alltmedan

erotikens och samlagsritualens allvarsamma lek reduceras till "leklust, lust att njuta,frikopplat från ansvar"[3] (för barn och man ?).

"Hemlivet" blir mindre viktigt. Utåtriktat/könskvoterat yrkesarbete eller snarare sysselsättning blir därmot allt viktigare och anses leda automatiskt till bättre moderskap, djupare kvinnomedvetande och bättre samhälle.

Kvinnan (och mannen) skall "tala" mera om känslor utan risk för att intellektualisera. Mannen skall, som kvinnan förmodligen hittills gjort, "visa" mera sina känslor utan risk för att det blir för att folk skall tycka synd om de betungande svagheterna. Kvinnan skall i sin tur nu "synas", hon skall "ut", i "kamp" som mannen förmodligen hittills gjort. Hon, som skulle ha varit närmare naturen, jorden och livet skall lämna jorden, lära sig att flyga och sluta att

---

1) Se DN 15/10-76 ang. uttalande i LO-Tidningen den 14/10-76.

2) Jfr.Key (Missbrukad kvinnokraft) s 13,21 och (Kvinno-psykologi) s 161-168, 189

3)Jag lånar orden av intervjun i "En bankdirektör under omprövning", hustruns utallande (DN 27/11-77)

sköta "marktjänsten". Den tjänsten som kanske gav den värdefulla kontakten med jorden och naturen vill snart ingen ha och "samhället" skall träda in och sköta den, inklusive"skötseln" xx och "tillsyn" av barn.

HEMMET, ett komplicerat/helgat helhetsbegrepp är nu reducerat till två rest-splitter, "barnpassning" och "hushållsarbete" (det finns ju "ingen väg tillbaka") för vilka ingen,(och därmed vi alla, det anonyma samhällskollektivet) är lämpade att ta hand om. Också kvinnornarna ska nu vara UTE,utåtriktade, och de skall inte låta sig befruktas utan de ska "skaffa sig" barn

STÖRRE AVSTÅND →

Här har vi alltså en provokativ och förenklad bild som är tämligen förenlig med idén om psykiskt könsbyte i Jungs psykologi. En typisk Animus-reaktion till en sådan bild skulle vara t.ex. att påpeka att Jung var visst man, att bilden visar reaktionära borgerliga drag, att problemen kan inte lösas med individualistisk mystisk psykologi utan med hjälp av välkända, välmenande och välsäljande klichéer som "facklig och politisk kamp", "front mot den borgerliga mytologin", "kvinno-erfarenheter och kvinno-medvetande". Eventuellt kan man söka efter logiska motsägelser och lämpliga svaga bisaker som kan blåsas upp till meningslösa huvudsaker, eller underkänna det hela som "mystisk spekulation" och efterlysa flera "objektiva" fakta i stället för att stanna upp, känna efter, se tillbaka idéerna växa ur historien.

Det som berättas om Animus leder tankarna till Strindbergs motsägande känslor i t.ex. "En dåres försvarstal" skriven ungefär vid samma tid då Ellen Key tog upp maninnornas framfart, och till P-O Enquists pjäs om Strindberg, "Tribadernas Natt". Det är kanske typiskt för Strindbergs geni och för det intellektuella klimatet här i landet att debatten kring pjäserna ofta kom att kretsa kring om det verkligen var sant att de berörda historiska människorna hade varit som de målades i pjäsen, om pjäsen var en rättrogen avbild av "verkligheten". Allmänmänskliga känslor och myter reduceras till personliga noveller. I gengäld blåses man i och för sig värdefulla personliga dokumentära erfarenheter upp till allmänmänskliga sanningar om "mansamhället": individuella kvinnoerfarenheter förväxlas med eller generaliseras till mytologiska öden.[1]

-------

1) Se t.ex. M.Bergom-Larssons recension av Mormorsboken, "Det är karlarna och Gud som bestämmer" (DN 30/11-77)

byråkelgossen och maninnan
Den psykiska utvecklingen som kan driva är möjligen lika oåterkallelig som det tekniska tänkandet med sina bilar, datorer och kärnkraft: "De har kommit för att stanna" och "hur skulle vi överleva utan dem" säger många. I morgon, eller redan idag, skall även nattöppna daghem (eller öppna natthem ), statligt faderskap, m.m. ha "kommit för att stanna"och skall kräva känslornas anpassning till "verkligheten". Därför blir det viktigt att bevaka känslans och tänkandet utveckling.

En viktig aspekt av denna utveckling är uppkomsten av det s.k. kvinnomedvetandet. Man har nyligen skrivit en hel bok om detta men det saknas alltjämt en rejäl historisk förankring och diskussion av begreppet "medvetande". Det går emellertid att ana sig till en vag anknytning till marxismen, utan att för den skull utveckla det problematiska i en sådan ansats.[1] Svårigheterna utgör en naturlig bro till djuppsykologin[2] varför jag skall utan vidare avgränsa mig till uppsatsens ursprungliga syfte att belysa ur psykologisk synpunkt.

Eftersom Animus representerar kvinnans omedvetet och hennes kompenserande manliga medvetande,[3] är det rimligt att vid mötet med Jaget som är medvetandets centrum uppstår en sorts förhöjd känsla av (kvinno-) medvetande. Den kan ha karaktären av djup inre känslomässig och "logisk" övertygelse som måste påminna om den religiösa frälsningen. Eftersom Animus har den opersonliga kollektiva karaktären av det närstående kellektivt omedvetna kan Animus ge den "solidaritetskänsla" som utmärker en kollektiv åsikt. Detta är förenligt med det från psysologisk synpunkt anmärkningsvärda fenomenet att så många kvinnor intygar enligt massmedia att de har blivit "medvetna" om sin situation som kvinnor. Medvetandet är

------------

1) För en introduktion till problemet se Liedman (1977) vol.1 s 56 ff och vol 2, kap 17,19; Lindbom (1977) s 66-67,74,102.

2) Se bl.a. om den flytande gränsen mellan logik och tankepsykologi (Liedman, 1977, s 72).

3) Ang. Animus (och Anima) på svenska se Jung (1967) s 108 ff. En beskrivning inom ramen för en kvinnlig psykologi ges as Castillejo (1973) s 73-89.

något som Jaget kan knappast självt besluta om. Jaget uppelever sig ju definitionsmässigt alltid som medvetet. Och att flera andra människor upplever sig själva som medvetna intygar knappast en viss persons eget medvetande. Det är också osannolikt att medvetandet skulle kunna bevisas genom ömsesidig försäkran bland en grupps medlemmar. Sådana tillvägagångssätt som i kunskapsteorin ofta kallas för konsensus-modeller visade sig senast i Nazi-Tyskland utgöra en tvivelaktig grund för ett sant kollektivt medvetande.[1] Det är rimligt att detta omtalade medvetande som är ett typiskt psykologiskt begrepp skall kunna få en psykologisk förklaring också. Förslag till sådana förklaringar erbjuds av den analytiska psykologin och Problemet har redan uppmärksammats i pressen.[2]

En förklaring som vi måste förskasta är att detta medvetande skulle ha något meningsfullt samband med det plötsliga medvetande som barnet under sitt utveckling, vanligtvis vid 2-3 års ålder, upplever då det upptäcker Jaget.[3] Detta händer då barnet pga omgivningen krav slutar projicera hela sin personlighet på omgivande objekt och personer. De uppfyller ju inte barnets förväntningar. Jaget formas och en del av den tidigare projicerade personligheten blir undertryckt i det <u>personligt</u> omedvetna. Det betyder att den personlighet som tidigare var projicerad och hel splittras i det personligt medvetna och det personligt omedvetna. I framtiden kommer omgivningen krav att bearbetas genom ett "tjockare" mer sofisticerat "skal" eller Persona. Samtidigt formas en motsvarande skyddande kontaktyta inåt mot det opersonligt eller kollektivt omedvetna. Det är uppenbart att det är inte barnets plötsliga Jag-känsla som vissa kvinnor upplever då de känner att de blivit medvetna. Vi blir därför hänvisade till den tidigare skisserade Animus-förklaringen.[4]

1) Se Neumann (1954) s 436 ff och Jung (1966) par.433-449.

2) Se Otto Mannheimers intressanta recension av M.Bergom-Larssons <u>Kvinnomedvetande</u> och Bengt Börjesons svar till M.Bergom-Larssons recension av boken <u>Behandlingen</u>, i "Obehagligt för läroboksmarxist" (DN 15/10-77). I alla fall ordnar Kvinnocentrum i Stockholm "medvetandeträning" (DN 23/1-78) där dessa problem kring medvetandebegreppet är irrelevanta.

3) Se Harding (1965) s 55

4) Andra möjliga men i min mening mindre lovande ansatser är genom Meads (1934) teorier varifrån vi torde ha hämtat rollbegreppet. Det <u>är</u> skillnad mellan teorier om medvetandet Vid tillämpningar av datatekniken tycks man också teoretisera med utgångspunkt i Meads medvetande, se Sundgren (1973) s 14-29 där man refererar till den troligen Mead-influerad Madsen (1970) Varför så mycket möda om teoriskillnader inte vore viktiga ?

I stället för integration mellan könsmotsatser blir det i så fall en förening mellan Animus och Jag med åtföljande Jag-hybris i form av en känsla av förhöjt medvetande. Jag-hybris kan också innebära en utplåning, i stället för den väntade integrationen och syntesen, av funktioner i det mänskliga psyket. Utplåningen av könsmotsatser kan ge sig konkret till uttryck i form av omotiverade stora förväntningar från mekaniska-administrativa könskvoteringar i hem- och arbetsliv och annat beteende som kan, på ett provokativt sätt, betecknas som ~~kxxdxxx~~ barnsligt. I djuppsykologin har man ibland gått vidare och utvecklat tolkningen av detta "barnsliga" beteendet till att symbolisera en sorts återgång till intet symboliserat av en bisexuell incest.[1] Rent konkret kan detta representeras av vardagliga händelser: det finns t.ex. kvinnor som tillmäter en enorm betydelse till att kunna visa att de kan lära sig typiska"manliga"sysslor, exempelvis att laga en bil, att de har ett "brett känsloregister" i och med att de kan "älska" med andra kvinnor, o.s.v.; på motsvarande sätt finns det män som blir förvånansvärt stolta över att visa att de kan lära sig sy, byta blöjor, kramas och pussas med andra män. Ibland föreställer man sig också att så småningom skall alla kunna vara alla barns föräldrar, homosexualitet och incest skall bli helt legaliserade och accepterade och samhället skall bli som en stor varm familj där alla är tillsammans med alla. Tendensen tycks vara att fantisera med barnslig förtjusning kring möjligheten att kunna allt och vara alla, kunna växla fritt mellan roller och därmed - paradoxalt nog - också vara"självständig".

Kärleken och passionen, från att att ha varit yttersta drivkrafter bakom vår existens, har på ett förrädiskt välmenande sätt reducerats till ~~Xäxkxk~~ intet-förpliktande "ömhet-värme-gemenskap" och till bejakande av ens "sexuella inriktning".[2]

Sällan möter man tanken att visst självklart kan människor gästspela i olika roller, visst kan kvinnor lära sig att laga bil (är det någon som tvivlade på det ? Varför och vem skall man övertyga om vad ?), visst kan kvinnor uppträda som män och män som kvinnor, vuxna som barn osv. Visst kan man, kanske, på kort sikt, om det inte är viktigt att

----------

1) Se Neumann (1954)

2) ~~GxxthxxFagxxxkx~~ Jämför med Grethe Fagerström,"I varje skolklass om 30 finns 1-2 homosexuella", (DN 4/12-77)

kombinera vad man <u>kan</u> med vad man <u>borde</u>. Är inte kulturen avsedd att förmedla det vi kan och orkar med det som är värt och det som vi är <u>menade för</u> ? Människor "kan" ~~kxxx~~ mycket svårare saker än att ändra könsroller, de "kan" t.o.m. leva i koncentrationsläger men de är inte <u>menade</u> att leva under sådana villkor. Vad är då män respektive kvinnor <u>menade</u> för ? Vilket förhållande bör detta ha till den inre själen och den yttre ~~k~~ rollen ? I vilken utsträckning kan vi överskrida vår nuvarande kultur, i vilket avseende kan vi, eller bör vi efterapa andra främmande kulturer som vi knappast förstår även om vi gillar vissa drag ?

Särskilt kvinnor, men även män, framträder idag och deklarerar offentligt att de söker "<u>identifiera sin egen</u> sexualitet", de vill "hitta <u>sig själva</u>" och "<u>sin egen identitet</u>". De inleder kanske klarsynta homosexuella förhållanden för att slippa konflikter och "kunna <u>få vara sig själva</u>".[1] Ibland söker de alltså sig själva, ~~och ibland~~ försöker <u>bli</u> sig själva, och ibland försöker i stället slippa krav på förändringar för att kunna <u>få vara</u> sig själva. Mitt i all den här förvirringen om "självet" kan de vara befogat att försöka tillgodogöra oss den kunskap om "Självet" i den psykologiska skolan som betraktar just detta begrepp som centralt. Individualiserings~~processen~~, som inte är samma sak som privatisering, är just den process som enligt den analystiska psykologin leder till uppbyggandet av Självet. Andra psykologiska skolor närmade sig problemet med hjälp av det i min mening något mera problematiska begreppet "självförverkligande".[2] Det gäller i varje fall att söka sig själv med hjälp av den historisk förankring genom vilken människors tidigare erfarenheter berättar om manlighetens och kvinnlighetens begränsningar. Det hjälper att finna sökriktningen, att finna vad är meningen med människans liv bortom det skrämmande triviala "att det är naturligt att föröka sig" och bortom lättköpta privatiseringar och politiseringar.

-------

1) Se t.ex. "Fint att leva med kvinnor", <u>RFSU-bulletinen</u> 5/77

2) Se Hillman, J., <u>Re-visioning Psychology</u>, s 64-65 och 180 ff. betr. kritiken av den moderna humanismens psykologi.

Jungs schematisering av man-kvinna-manligt-kvinnligt tillåter en legitim tolkning av de undantag som bör alltid få finnas, där kvinnor kan och vill leva ut manliga livsmönster och omvänt till exempel manliga konstnärer lever ut kvinnliga livsmönster. Ellen Key förstod väl betydelsen av undantaget vilket utgör en symbol för den ~~xxxxxxxx~~/individuella mänskligheten, viljan och friheten[1]. Det är legitimt för en kvinna att vilja leva/utåt ett manligt livsmösnter och för en man att leva ett kvinnligt eftersom det manliga och det kvinnliga finns i både kvinnor och män. ~~xxxxxxx~~/Men varför vill man det ? Det ~~närmar sig samma~~ betydelse och legitimitet av ett hjältedåd: hjälten eller undantaget kan kräva och kämpa men kan inte förvänta sig att"samhället" skall ställa upp och hjälpa som en mor hjälper sina barn. I ett sådant ögonblick, som när samhället helt legitimerar psykoterapin, riskerar psykoterapin blir något annat, kanske "mentalhygien" och hjälten riskerar bli en medlöpare.

~~kxxxxxxxxxxxxxx~~ Undantagets/berättigande, ~~hjältens~~ kamp, betyder inte heller att könsmotsatserna bör utplånas, att hjälten blir hela folket eller att hela folket blir hjältar. Kollektiva hjältar motsäger själva begreppet hjälte. Det torde vara snarare så att hjälten i bästa fall blir kung och därför ~~blir~~ bör kampen och det individuella hjältedådet i riktning mot motsatsernas förening aldrig upphöra. Det paradoxala i en sådan vision är inte värre än till exempel det ofta upprepade politiska-sociala konstaterandet att människan är en del av naturen och samtidigt måste behärska naturen. Lösningen kan inte bli att genom till exempel självmord bli "ett med naturen". På liknande sätt kan könsmotsatsernas äkta förening inte åstadkommas genom motsatsernas utplåning i en bisexuell incest.

Alternativet som kanske kräver ännu större hjältedåd är att kvinnan lever sin manliga sida inåt och att mannen lever sin kvinnliga sida inåt . Det är den svårfångade integrationen, individuationsprocessen som kräver mannens och kvinnans sam~~arbete~~/och motspel ~~under~~ en livstid. Det är en smärtsam process där motsatser hålls åtskilda för att kunna förenas. ~~som man kan ana från t.ex. Ellen Keys liv och från uttrycksfulla berättelser:~~

----------

1) Se Key (Kvinno-psykologi) s 161,167

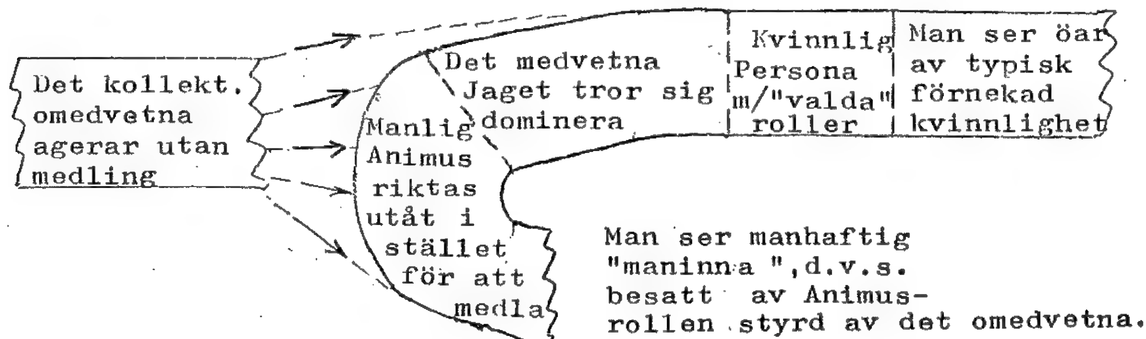
~~2) Tobias Berggren, "Pappan, pojken och pilbågen" (DN 23/7-77)~~

Det är nog klokt att inte sticka under stol med det faktum att det är mycket smickrande för en man att kunna hävda att han kan leva sin kvinnliga sida utåt. Lika smickrande torde vara för en kvinna att kunna hävda att hon kan visa sin manlighet utåt. Det är smickrande därför att en sådan möjlighet förutsätter omedvetet att vederbörande redan är så pass självförverkligad, mogen och integrerad att han/hon kan leva ut sin kontrasexuella sida utan att ge upp den andra sidan inom sig själv. I så fall betraktar man sig som stående på samma utvecklingsnivå som vissa mera eller mindre historiska personligheter som blev kända för att lyckas förena dessa motsägelsefulla drag inom sig, t.ex. Leonardo da Vinci, Goethe eller Ellen Key.

I Anima-Animus termer skulle detta motsvara ett psyke där Jaget har smält samman i harmoni med det personligt omedvetna och skuggan och att personligheten eller sanarare individualiteten har expanderat och upptar hela själens utvecklingsutrymme. Jaget och medvetandet har trätt tillbaka för att i harmoni med det omedvetna bilda Självet. Personen har då blivit en Individ och både manlighet och kvinnlighet kan "sippra" utåt utan att individen riskerar blir besatt av omedvetna krafter. För att anknyta till den tidigare första figuren skulle detta integrerat tillstånd se ut så här för en biologisk kvinna:

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| Det kollektivt omedvetna håller kontakt genom Animus | Manlig Animus | Det integrerade Självet förenar Persona och Animus | Kvinnlig Persona -roller | Man ser både manlighet och kvinnlighet |

Om Jagets smickrande bild på sig självt bara är ett önsketänkande, som det troligen är, då innebär levandet av den kontrasexuella sida utåt att psyket tappar kontakten med det kollektivt omedvetna och blir omedvetet besatt av det:



Ang. kampen mellan motsatserna och risken att förlora endera sidan:

# Pappan, pojken och pilbågen[1]

99 Går omkring i snåren nere vid Byviken. Här finns en och annan enebuske, och jag har lovat Johan att hjälpa honom med en pilbåge.

Jag vet inte varför jag alltid blir så förströdd vid denna typ av kunskapsöverföringssituationer. Nej, det går inte att göra en bra båge av den där kvisten, Johan, det är sälg, och sälgträet är sprött och poröst och torkar med en gång och då går bågen bara sönder, och den där enen är inte bra; alldeles för många småkvistar, som gör den lätt att knäcka, och man ska inte skala av barken helt, ser du, för då torkar träet fortare, nej, den måste vara jämnare än så, på min tid fanns det tjärat segelgarn, det var det bästa strängmaterialet, osv osv i all oändlighet.

Kanske är det så att jag protesterar någonstans i mitt inre mot just att Det Är Så Här Det Ska Vara...? Mot att detta är en sorts mansrollsöverföringens jävla Sörgårdsidyll. Och att jag tycker att det är mycket viktigare att ge Johan den sociala öppenheten och den känslomässiga tryggheit i förhållandet till andra människor som jag aldrig fick än pilbågskunskaper.

Göra pilbågar, hoppa på skallen från tio meter ner i spat, slåss med värjor, slangbellor och avsågade hagelbössor med grovsalt, simma tre kilometer, tälja barkbåtar och bota såren själv under sammanbiten tystnad med stensöteblad, cykla femton mil på en eftermiddag tills man svimmade och föll av cykeln, gå holmgång med brorsan i fem timmar tills näsor och öron såg ut som slakteriavfall... Herregud, om någon har lärt sig en mansroll just så aggressiv och så destruktivt som det påbjuds i den heliga apostoliska lutheransk-kapitalistiska helgedom där Döden är gud och John Wayne hans profet... så är det jag.

Gudarna ska veta att jag kan det här. Jag hade bästa betyg när jag muckade ur lumpen. Jag var en klar stridis, jag erövrade svenska försvarets skidskyttemärke. Jag har ytterst sällan problem med potensen och jag tömmer en halva whisky utan att det märks särskilt mycket.

Ja, jag har t o m ett ordentligt ärr på varje ögonbryn efter slagsmål!!!! Jodå, visst är jag En Riktig Karl! Eller jag blir så fort jag inte ser upp. Det sitter djupt det där.

Och nu protesterar jag! Jag vill inte lämna över den här hopplösa rollen till min son, jag försöker verkligen hålla undan den sidan hos mig.

Jag menar, jag vill inte att han inte ska känna till den, men jag vill inte visa den utan distans. Han måste förstå att jag inte delar de ideal som både ligger bakom och utgår från denna sorts mannadaning!

Jag tror på en vuxen man. En man som inte bara kan visa sina känslor, utan också ta fullt ansvar för hela sin personlighet. Som vägrar att skjuta över ansvaret för saker och ting på ett eller annat av dessa ideologiska föreställningsmönster som har med hans orättvisa privilegier i det patriarkaliska samhället att göra.

Det är svårt. Det är mycket sällsynt att män orkar bli vuxna i detta samhälle! Nå, Johan får sin pilbåge, och förtjusningen är total. Inte gör en pilbåge någon skada på själen, nej, jag är inte så fanatisk eller barnslig så jag tror det. Men då ska det vara en pilbåge och inte dess förlängning in i en ideologi.

När jag var i Johans ålder sköt jag utan att blinka både skator och ekorrar med pilar doppade i lut. Inte så att min far skulle ha sett genom fingrarna med ett sånt beteende, men det var ändå outsagt vad som förväntades av en grabb.

Tyvärr ser jag fortfarande det här allmänna mönstret i pojkars föreställningsvärld och gruppvärderingar. Kanske ännu värre. Den totala kollapsen av den kulturella offentligheten i Sverige har ju medfört att alltmer av fascistiska värderingar sprids, kanske framför allt i den skitkultur som riktar sig till pojkar mellan, säj åtta och sexton år. Jag förbjuder inte monstertidskrifter, jag förbjuder ingenting. Och jag kallar en katt en katt och våldsrockgruppen KISS för fascistslynglar!

Det där med pilbågen är inte så enkelt som det ser ut.

Nej, så länge samhället är byggt på aggressivitet är det nästan omöjligt att riktigt konsekvent och på ett fruktbart sätt lära ut ett annat mansideal. Också min lilla grabb får se sin fars vredesutbrott. Också Johan får se en ilsken och fasansfull buse krossa saker och uppstämma urskogsvrål, visst. Och höra detta troll utslunga de mest ohyggliga förbannelser över personer som klantat sig, höra honom säga ungefär samma saker som Görings barn fick höra och Nixons. Se honom bete sig i princip på samma sätt som vilken Jävel som helst. Men sen förklarar jag för Johan att när man gör så är det för att man är svag. Om man är stark tar man det lugnt och sätter sig ned och snackar.

Jag vet inte om det gäller för alla män, men jag vet att jag har en fascist i mig. Och den ska väck!

Men Sartre har menat att det var en väldig tur för honom att han fick en morfar i stället för en far. Jag håller i princip med honom.

Jag tror att varje son till en i full aktion varande far löper en risk. Därför att könsrollsinlärningen är mimetisk, den bygger på härmning, den är inte teoretisk, dvs intellektuell.

Man tar efter. Det är därför det är så oändligt viktigt att vakta på sitt beteende. Hur man sätter ihop vad man säger med det man gör.

— Ska vi spetsa till det lite och fråga t ex: Skulle du hellre ge Johan en docka än en pilbåge?

— Javisst, om Johan skulle be om en docka.

— Är du ledsen för att han inte gör det?

— Nej.

— Visst, där har vi dig! Du är inte fri.

— Nej, jag ser utöver mina känslor. Det har jag alltid gjort. Jag har lättare för tankar än för verklighet.

— Så länge du behandlar dem var för sig ja, typiskt manligt!

— Jag jobbar med det där i mina dikter som du vet. Det har blivit mitt sätt att kämpa. Poesin är för mig en väg till integrering och befrielse.

— Om du inte skilde poesin så mycket från livet, skulle du säkert skriva bättre dikter.

— Ja, jag tror dig. Vem är du förresten?

Skitsamma. Men jag frågar igen. Skulle du reagera negativt om Johan visade typiska flickintressen i stället för att vara som nu, en trädklättrande, pilbågande, tennsoldatsgeneralissimus så som programmet för små gossar föreskriver? Om han vore en liten kille som inte ställde upp på sin aggressiva pojkroll, utan t ex hade det mod som detta samhälle samfällt kallar svaghet, att protestera mot den och söka sig till sånt som föreskrivs för små flickors beteende i stället?

— Nej. Och om Johan hade bett mig om hjälp att trä i en nål, skulle jag varit klart lugnare i själen än när han tjatar på mig om den här pilbågen. 99

1) Tobias Berggren, "Pappan, pojken och pilbågen", (DN 23/7-77)

Bidraget förmedlar med tanke och känsla konflikten mellan vad vi här kallat teknokratkarlen och byråkelgossen. Det tyder på några problematiska faktorer som försvårar mannens individuation eller integration mellan det manliga och kvinnliga. Manlighet översätts genomgående till negativa termer, kunskapsöverföring och ideologi uppfattas snart som auktoritetstro. Det kvinnliga accepteras emellertid okritiskt, till exempel i form av "svaghet", trä i en nål, morfars symbolen.

Bekännelsen av "svaghet" för tidigare framgångsrik men förkastlig och "fel" traditionell manlighet har en sorts spegelbild i en annan (kvinno-) bekännelse[1] där det berättas just om den förkastliga traditionella mansrollens dragningskraft på kvinnan, trots att hon vet att det är "fel".

Motspelet mellan en man och en kvinna som båda tycker "rätt" men känner "fel" påminner direkt om Jungs referenser till innebörden av Jagets bekännelser. Det väcker uppmärksamheten över att här kan det röra sig om flera kommunikationslinjer som går kors och tvärs mellan mannens och kvinnans medvetna och omedvetna. Det går kanske att angripa det här problemet med utgångspunkt i kommunikationspilarna som finns uppritade i det tidigare föreslagna schemat för könsmotsatsernas spänningsfält.

Kunskap om omedvetna kommunikationsnivåer torde ha betydelse även för att tolka kommunikationen mellan far och son. Det manliga och kvinnliga inom mannen kan vara viktiga i tolkningen av villigheten att lära en pojke att göra en pilbåge som kan förlängas i en ideologi, i avståndstagandet från allmänt patriarkaliska ideologiska föreställningar och från "Det Är Så Här Det Ska Vara".

------

1) Anita Sjöberg, "Jag älskar mansrollen", (Tidningen Vi den 10/11-77)

Det kanske i stället är så att vad samhället mest behöver idag är <u>inte</u> lugn i själen genom moderliga gruppvärderingar, genom att trä i nål eller leka med dockor. Det ~~kanske~~ är kanske i stället en teoretisk-intellektuell <u>och</u> känslomässig könsrollsinlärning som behövs, där pilbågen och kamplusten förlängs i en meningsfull förnyande ideologi, ett ideal och ett angeläget "Det Är Så Här Det Ska Vara."

Och apropå sambandet mellan "att kunna" och ideologi låt mig jämföra med texten av en grekisk vaggvisa sjungen av Arja Saijonmaa i Theodorakis konserten i Stockholm den 9/1-78:[1]

Sov min ängel,
mitt lilla barn,
att du växer fort
som det stora platanträdet,
att du blir en man till kropp och själ
och kan vandra med stolta steg.
Att du blir stark som stål
och att ditt lilla hjärta
växer stort som Kristus.

Att du aldrig i livet ska säga
"Jag kan inte !",
även om du måste bära ett tungt kors.

Övergången från motsatsparet teknokratkarl-moderhona till det nya paret byråkelgosse-maninna med mera komplicerade omedvetna förhållanden kan dessvärre innebära Hjältens död[2] tillsammans med Moderns död. I stort kan denna "utveckling" bestå av en gradvis utåtvändning av kvinnans och av mannens kontra-sexuella funktioner som var avsedda att hålla kontakten med det kollektivt omedvetna. Mannens Anima och kvinnans Animus riktas <u>utåt</u>: mannen tävlar om att bli en låtsas kvinna och kvinnan tävlar om att bli en låtsas man alltmedan båda isoleras och blir besatta av helt omedvetna krafter:[3]

-------

1)"Kimisou Angeli Mou", enl.programmet, Konserthuset 9/1-78

2) Jämför med Gustav Jonssons inledningsfras "I kväll blir det tal om mord, mord på min egen farfar" då han i offentliga tal ifrågasätter lag och ordning, disciplin i klassen, förakt för kvinnan och för den obesuttne arbetaren. (enligt DN 9/7-78). Se också Kristina Lugns diktsamling <u>Döda Honom!</u>, Alba, recenserad i DN 7/2-78. I mans-faders gestalten idag finns ingen plats för den berättigade positiva hjälten.

3)Betr. homosexualitet och incest som en etapp i isoleringsprocessen se Jung (1966) s 56n, par.419

Eftersom dessa krafter är omedvetna kan de få en "djävulsk" automatisk effekt som förstorar den katastrofala utvecklingen. Till exempel, ju sämre kontakten mellan könen blir desto mera kommer den att motivera könens isolering genom grupperingar av maninnor resp. byråkelgossar. Den sämre kontakten kommer kanske också att tas till intäkt för att efterrationalisera behovet av homosexuella förbindelser som flykt från den krävande spänningen som den brutna kommunikationen innebär. Den ökade isoleringen mellan könen och flykten från spänningen kommer i sin tur att ytterligare minska tillfällen till kontakt mellan könen som ännu ett bevis på att det inte går att etablera kontakt.

Maninnorna kommer att aggressivt slå mot ett ständigt minskat antal teknokratkarlar och moderhonor, men deras slag kommer att träffa endast inställsamma byråkelgossar. I "salvesefulla moralkakor" som dryper över sidorna i ett ökat antal "manstidningar" kommer byråkelgossarna att villigt erkänna sina mulliga mansgriserier och ber om förlåt som ett nytt sätt att"krypa under kjolarna på damerna". Byråkelgossarna kommer dessutom, alltjämt omedvetet, att uppleva en förkrossande kvinnoövermakt i form av att män behövs inte då maninnorna klarar sig tillsammans med likasinnade"bättre" än vad män gör. Byråkelgossarnas andliga utplåning skall hindra dem från att inse att visst "klarar sig" maninnorna bra rent materiellt så länge det ekonomiska-militära systemet håller, men de går under andligt. Maninnorna kommer med andra ord att obemärkt"mysa ihjäl sig" i ömsesidig steril "ömhet-värme-gemenskap". "Livet och överlevandet framför allt"[1] (för kroppen och materian - anden följer väl efter ?) förkunnar välmenande fredskämpande maninnor som ser kvinnan som representant för livet och förfärar sig över mannens andliga dumhet. Den självutnämnda eliten underkänner i ett svep världshistoriens hjältar och martyrer. Föraktet för självuppoffringen kan bli den säkra vägen mot att mysa ihjäl inte bara sig själv utan även hela samhället. Det är liksom den psykiska baksidan av den fördömda militarismen.

----

1) Jämför med Pär Lagerkvists fina utveckling av den här frågan om liv, död och själ i sin Det besegrade livet i boken Gäst hos verkligheten (1925) och Det besegrade livet, (1927) Bonniers, 1959

Kvinnosakens andliga arv, ibland i debatten kallat för åsiktstyranni, spridd i form av omfattande sexuella bekänneleromaner, kvinnopjäser, sånger och rapporter från jämlikhetsgrupper kommer visserligen att vinna många lättköpta "Ja-ha !"-upplevelser. Det gör all billig psykologiserande litteratur.[1] De upplevelser kommer att främja maninnerekryteringen och insamlingarna till kvinnohus, våldtäktscentra, kvinnoläger med ömsesidig massage, m.m. Men den åsiktstyranni kan till slut även förkväva det som blev ~~kkarx~~ kvar av andligt innehåll i vår generation, ~~närförxatt maninnanxskallxhaxglömtxatt~~ Mannen föraktade och glömde ~~kxinn~~ kvinnans betydelse. Nu har dessutom kvinnan börjat att förakta och glömma mannens. Det trodde inte ~~Anäis~~ Anaïs Nin:

> "Kvinnan glömmer inte att hon behöver en befruktare, hon glömmer inte att allting som föds ur henne har planterats i henne. Om hon glömmer det är hon förlorad. Det som är ljuvligt att begrunda är inte hennes ensamhet, utan bilden av kvinnan som om natten besöks av mannen och de underbara saker hon kommer att framföda på morgonen."[2]

Men maninnan glömde det,och hon är förlorad,enligt det pessimistiska porträttet tecknat här ovan.
Ett tragiskt nidporträtt ? I varje fall är det tillräckligt realistiskt för att motivera Ellen Keys, förklarligt nog sällan citerat "Hannibals ed om ett outsläckligt hat" mot maninnan.[3]

------------

1) "Ja-ha!" upplevelser kan även väckas av icke-billig dock relativt ytligt psykologiserande. Sådana upplevelser kan förklara t.ex. genomslagskraften av Simone de Beauvoirs Det Andra Könet hos många läsare som bortser från bokens övriga utgångspunkter.

2) Anaïs Nin, Dagbok 2, Trevi, 1976 (orig.1967) s 206 (min spärr)

3)Ellen Key,Kvinno-psykologi...,s 147

I'tragedier visar ju det omedvetna att det känner "rätt" och att det kan förinta det övermodiga Jaget som tyckte "fel". För att dämpa den obefogade optimismen som många idag känner ang. möjligheten och önskvärdheten att "visa" samtidigt både sina manliga och sina kvinnliga drag[1], kan följande citat vara på plats:

> "... since masculine and feminine elements are united in our human nature, a man can live in the feminine part of himself, and a woman in her masculine part. None the less the feminine element in man is only something in the background, as is the masculine element in woman. If one lives out the opposite sex in oneself one is living in one's own background, and one's real individuality suffers. A man should live as a man and a woman as a woman. The contrasexual element is always dangerously close to the unconscious...
> ..........................................................
> contraception is a fact of enormous importance to women in general...this delivrance from bondage to nature brings a release of psychic energies that inevitably seek an outlet...Lacking a conscious goal, it reinforces the unconscious.....................
> What the two sexes have won through mutual assimilation is an inferiority when viewed from the two-dimensional, personal world of appearences, and an immoral pretension if regarded as a personal claim. But in its truest meaning for life and society it is an overcoming of personal isolation and selfish reserve in order to take an active part in the solution of presentday problems.... the unconscious tendency of woman aims at loosening the marriage structure, but not at the destruction of marriage and family. That would be not only immoral but a thoroughly pathological misuse of her powers.[2]

En antropologisk-sociologisk tolkning av sådana tendenser till en sorts bisexualitet bidrar dessvärre till den befogade oron.[3] Det är möjligt att belysa denna oro genom att anknyta till några aktuella konkreta vardagliga uttryck som kan tyda på en sådan problematisk utveckling.

----------

1) Se t.ex. den ibland intuitivt träffsäkra dock ohjälpligt ytliga ansatsen av Marian Andersson i Det Kvinnliga Tänkandets Betydelse, Alida, 1974 eller i Johan Cullbergs bidrag till Sexualitet och Födelsekontroll..., LiberFörlag, 1976 s 53

2) Jung, C.G., Civilization in Transition, 1964(a), i essäen "Woman in Europe". (min spärr) s 118,122,132

3) Jung (1966), paragrafer 438-449.

XXXX BISEXUELLT
XXXXXXXXXXXXXXXXXXX ELLER KASTRERAT SPRÅK

I könsdebattens kölvatten har man ibland lagt ned stor möda på att visa att språket skiljer noga mellan könen,[1] Språket använder t ex ofta formen "man" och "han" när det syftar till person med okänt kön. Många ord är könsbundna, t ex polisman, herravälde, tvåmanstält, sjuksköterska. Sådana konstateranden kan få den chockartade verkan, den "frälsnings-" känslan som kännetecknar övergång från omedvet till medvetet i vardagsfrågor.

Det är högst rimligt med hänsyn till innebörden av Animus-besatthet att den leder till upptäckt och ifrågasättande av den patriarkaliska kulturen. Men den plötsliga "upptäckten" av det patriarkaliska i språket är just en upptäckt och knappast något mera. Det meningsfulla ifrågasättande låter vänta på sig.

Problemet har något gemensamt med den tidigare diskussionen kring homosexualitet. På samma sätt som den envisa självhävdelsen genom homosexualitet kan tolkas om till en fråga om "varför homosexualitet ?", så kan indignationen med det nyupptäckta patriarkatet tolkas om till en fråga om "Varför patriarkat, vad betyder det ?" eller, i första hand åtminstone "Varför könsdifferentiering överhuvudtaget ?". Att vår kultur är patriarkalisk och att detta avspeglar sig i språket borde naturligtvis inte komma som en övverraskning, utan det borde vi ha diskuterat ingående redan i skolan. Att det kan kännas som en överraskning kanske bara visar hur illa ställt det är med vår allmänna kulturella utveckling. Därmed inget sagt om att patriarkatet är rätt eller fel och att det skulle bli bättre eller sämre med matriarkat, om det vore ett "beslut" som kunde fattas "rationellt".

~~Xxbristxpåxenxkulturellxförståelse~~ Efter det att patriarkatet i språket blir avslöjad, i brist på någon kulturell förståelse tar Animus ledningen och drar de skenbart logiska slutsatserna att t ex

1) Se t ex Birgit Lundin, "Det tvåkönade språket", i Pockettidningen R, nr 6, 1973

1. Det patriarkaliska språket beror på att det är män som "bara präglat" yrkeslivet.
2. Att konsekvensen för de som läser och lyssnar på detta språk blir en förstärkning i fördomen att män är representanter för människor medan kvinnor är ett bihang, en undantagsvarelser.[1]
3. Att man bör ta bort alla könsbundna titlar, pronomina, och övriga ord och ha kvar endast "mänskliga" ord. Motståndare till en sådan åtgärd vill bara bedöma människors prestation ifrån deras kön: om de fråntogs[2] denna språkliga möjlighet skulle alla prestationsbedömas lika.
4. På samma sätt som få personer vågar idag plädera för speciella ord som gör att vi lätt kan skilja raserna åt - det vore rasism - så borde vi inte heller ha speciella ord som skiljer könen åt - det vore sexism.

Några kommentarer:

Den fjärde utsagan och jämförelsen mellan rasism och sexism lär vara typiskt för Animus-tänkandet. Det är ett exempel på att dra allt över en kam och reducera någonting till ingenting genom "inget annat än" resonemang:[3] d v s "sexism är, liksom rasism, inget annat än ett uttryck för åtskillnad mellan begrepp", eller "sexism och rasism är i grund och botten inget annat än samma sak" eller "sexism är i grund och botten samma sak som rasism". Förvirrande och irriterande jämförelser är det som kännetecknar detta Animus-ingrepp. Andra exempel ur det verkliga livet är: "Om en make inte vill ha barn då skulle hustrun lika gärna kunna älska med en annan kvinna" d v s "mannen är inget annat än en kvinna som kan befrukta" eller "en kvinna är inget annat än en man som kan föda barn."

---

1) Att en människa är en "hon" tillmäts inte någon större logi[sk] betydelse i sammanhanget.

2) Obs den auktoritära inställningen som påminner om förslage[n] om obligatorisk könsrolls-, samlevnads- och föräldrarutbildni[ng]

3) Ang "nothing-but" se Jung (1971) s 187, 353, 359, 503 och betr "-isms" eller kollektivt tänkande se Jung (1971) s 417 samt Neumann (1954) s 392.

Den tredje utsagan uppvisar en betänlig tonvikt på "manlig" prestationsmätning och en "manlig" auktoritär underton kombinerad med en krmxpå idealistisk övertro i spxrk språkets makt.

Det centrala är emellertid de två första utsagorna som leder till frågan; varför patriarkat ? Det kan nämnligen vara så att patriarkatets orsaker och konsekvenser,intexbara är eller snarare patriarkatets mening ärxintexbara inte är bara "inget annat än" prägling och fördomar. Patxs Patriarkatet kan nämnligen vara ett steg, ett försök i en serie av etapper som hänger samman med människans frigörelse från arvet från stenåldern, från den primxämnaxprimitivare psykologin som representeras av ett primitivt matriarkat.[1] Det betyder inte att patriarkatet i sin nuvarande form är verkligen bättre än någon form av matriarkat. Men det betyder att en sådan bedömning kan inte ske utan att vi diskuterar och i djupet förstår vilka matriarkaliska problem somxpatriarkatet är de som patriarkatet försökte lösa och hur-varför det ev misslyckades. Det vore angeläget att kvinnorörelsens krafter riktades mot en sådan förståelse i stället för ett överförenklat fördömande och ohistoriska analyser[2] som inte beaktar mänsklighetens erfarenheter och kamp för utveckling.

Ohistoriska analyser utan kulturell förankring som förväxlar manligt språk med männens språk kommer för övrigt troligen att i bästa fall kunna kastrera språket utan att förbättra dagens situation. Till sådana"nykvinnliga" uttryck som "känslomässiga reproduktiva uppgifter" för att beteckna erotik och dess konsekvens, barnet, kommer kvinnospråket att tillägga nya uttryck som kommer att låta utpräglat manliga. Några exempel finns redan idag:

---------

1) Se Neumann (1954) och (1973) s 180

2) Till ohistoriska analyser bör man räkna även ytliga referenser till den historiska materialismen. De bortser från idé eller religionhistoria, avfärdar "mystiska-psykologiska" förklaringar och förlitar sig på oproblematiska studier av vad som "verkligen hänt".

3) För en nyanserad antydan om patriarkatets anknytning till familjen och namngivningen se Lilly Arrhenius "Den flickan skall bära mitt efternamn..."(DN 23/4-78), och artikel (DN 22/12-77) apropå namnlagutredningen.

Man tror visserligen att bara det faktum att kvinnor har livmoder allihop gör att de skall känna spontan systerskap, älska och krama varandra efter en veckas bekantskap och "prata som kvinnor pratar" - inte teoretisera på karlars otäcka vis.[1]

Men:

> "...mormor skulle inte förstå ett dyft av vad en sån akademiker skriver om som Maria Bergom-Larsson i sin bok Kvinnomedvetande där hon använder ord som 'konsumtionssfär eller varuestetik, cirkulationsaffär och blockering'."[2]

eller

> "...Tänk, vilket 'know how' om mänsklig samlevnad vi kunde få från u-land...Tänk, vad vi själva kunde lära ut: om jämställdhet mellan könen..."[3]

eller

> "Kvinnans konstruktiva briljans förnekas i ett segmenterat och elitistiskt utbildningssystem"[4]

I en recension av 1977 års näst sista nummer av <u>Ord och Bild</u> ~~somxhandlar~~ som handlar om kvinnolitteratur gör Lars Andersson en av de finaste försöken jag sett att inringa meningen med kvinnospråk eller snarare kvinno-litteratur.[5] Om man anknyter till ett sätt att utbyta erfarenheter, det förtroliga samtalet i enrum, halvt om halvt i hemlighet, utan stöd i en offentlig apparat av språkritualer och retoriska spelregler, --- hur skall upprätta en "förtrolig" situation på en marknad ? Hur skall den sedan länge kontinuerligt representerad tradition av förtrolig kvinnolitteratur erövra offentligheten genom kommersiella mekanismer som utnyttjar kvinnorörelsens framgång ? Och förbli "privat-förtrolig" ? Det tycks bero mindre på författarens kön eller bisexualitet än förmåga att förmedla <u>mytologiska</u> erfarenheter! Eller som Lars Andersson skriver:[6]

----------

1) Formuleringarna lånade av Barbro Ernemo "Efter en vecka på kvinnoläger...", <u>Femina</u>, 1/1-78

2) Mary Andersson,"Kvinnor vakna !", <u>Folket i Bild</u>, 27/4-78

3) Marianne Kärre,"Ett förslag inför barnåret 1979...Inbjud till tvärprat, 'Motfostra' männen: Minst behöver mest !,<u>Barnen och Vi</u> nr. 1, 1978.

4) Rita Liljeström,"Den förnekade kvinnligheten" i <u>Jämställdhet i högskolan</u>, UKÄ-rapport 1975:10

5) Lars Andersson,"Äkta erfarenheter ? Falsk förtrolighet ?" (DN 9/1-78)

6) Samma ref. som ovan. Apropå Lars Ahlins utveckling av "manligt-kvinnligt" se hans <u>Tåbb med Manifestet</u>,Alba, t.ex. s 226.

"Ser man det så, är det uppenbart att en stor och kanske övervägande del av den av kvinnor författade svenska litteraturen inte är kvinnolitteratur[1] däremot är t.ex. Lars Ahlins novell 'Trångt' (i samlingen 'Fångnas glädje') motiviskt, om också inte formellt, en idealtypisk kvinnolitteratur...

Jag tänker på hur diktare som Edith Södergran eller Inger Hagerup kunnat sätta sig i enrum med sina läsare och tala om allt annat än biografiska data....hur sagoberätterskorna på Färöarna...använt den förtroliga situationen till att föra vidare allmänna och mytologiska erfarenheter. Och hur mytologin i sig själv kunde erbjuda möjligheter till förtroenden - som...hur Bibelns figurer fick ta på sig ens egen problematik i allvarliga och kryptiska samtal.

Kanske ska litteraturen inte erbjuda 'autentiskt liv', utan ett språk och en gestaltningsmetod som gör det lättare att samtala om sina liv ?Kanske är det så det privata verkligen omformar, och inte bara formas av politiken ?"

LOGISKA REPLIKVÄXLINGAR

Animus-begreppet kan ev. förklara även många replikväxlingar i massmedia och ge dem en värdig mening . Alternativet är ju ofta att låta replikerna fördömas som absurda dumma inlägg från vardera sida. Till exempel när en skribent på ledarsidan i en morgontidning gör en analys som utmynnar i "Det är en gåta hur något så enkelt kunnat vara så föga insett"[2] då är det verkligen dags att ta itu med denna gåta och kanske ifrågasätta den påstådda enkelheten.

------

1) Att mycket kvinnolitteratur är skrivet på ett grovt manligt språk uppmärksammas alltmer av recensenter. Se t.ex. Lars-Olof Franzén ang. Några ord till min älskade-om du orkar lyssna, Prisma, och S.Brøggers Creme Fraiche (DN 11/5-78, 13/4-78). (Min not).

2) Eva Moberg, "Könen och kriget" (DN 7/11-76). Några dunkla formuleringar bearbetas något klarare i "Modrar och majorer" (DN 2/10-77). Detta är emellertid ett dunkelt drag hos Eva Moberg: uttrycket återkommer som "Över huvud taget är det en fullkomlig gåta hur sällan militärer tycks fatta..."(DN 7/5-78). Det är bl.a. sådana gåtor som lett till djuppsykologin !

Tidningsspalterna har på sistone tagit upp många sterila replikväxlingar, så pass sterila att man börjar att undra om det inte är denna "tidnings-puttrighet" som tråkat ut många läsare och bidrar till de sjunkande upplagesiffrorna. Till exempel då en grupp medvetna ~~författarinnorxsom~~ kvinnor som skrivit en kollektiv frigörelsebok anklagar recensenten som skrivit en negativ recension för att ha varit negativ bara därför att boken skrivits av framgångsrika kvinnor.[1] Eller ta den paradoxala diskussionen om vad som bör räknas som kvinnolitteratur eller kvinnofilmer: efter att ha tagit del av några inlägg om kvinnolitteratur kändes det befriande att läsa:[2]

> "Barnböcker är böcker för barn
> Hästböcker är böcker om hästar
> Debutböcker är böcker av debutanter.
>
> Men kvinnoböcker, vad är det XX ?
>
> Somliga romanförfattare är läkare. Somliga romaner handlar om läkare. Somliga av de romaner som handlar om läkare är författade av läkare...[3]
>
> För inte länge sedan brukade vi ~~beklaga~~ beklaga oss över att särbehandlas som kvinnor, buntas ihop under beteckningen 'kvinnliga författare' utan hänsyn till om vi som författare sysslade med specifikt kvinnliga problem eller ej. Men nu har utvecklingen rasat vidare: för att äntligen slippa diskrimineras vill kvinnor diskriminera (särskilja) sig själva. Nu sätter man en ära i att räkna sig just som 'kvinnlig författare' och uppammar till försvar mot det manliga kritikersamhället en ny skråanda: kvinnochauvinismen.
>
> Nyss ville man inte höra talas om kön i bokanmälningarna, nu skall X- och Y- kromosomerna tvärtom beaktas till den grad att det helst bör ske könskvotering i kulturartiklarna... Och eftersom hormonsprutorna ~~ny~~ nu tycks öppna vägen till manligheten även för oss som redan har råkat födas felkönade, så ska väl detta gamla problem vara ur världen. Kvinnofrågans slutgiltiga lösning; och inte bara kvinnofrågans."

Jämför slutligen med följande typiska fundering i ämnet:

> "Film görs av män för män och bedöms av manliga kritiker
> Varför ? Kvinnor går väl lika mycket på bio ?"[4]

---

1) "Om rätten att yttra sig" (DN 19/7-77)

2) Gun-Britt Sundström (DN 6/12-76)

3) Observera logikens maktlöshet att i form av mängdlära fånga problemet. Jämför med den kunskapsteoretiska diskussionen om den "logiska rekonstruktionen" i Kaplan ~~X~~(1964)s 3-11 och Churchman (1971) s 195. Den logiska rekonstruktionen, som spökar bakom många moderna datortillämpningar, skulle skapa universell kunskap genom logiska manipulationer.

4) "Kulturen - ett reservat för männen" (DN 3/12-76) och ~~xxx~~liknande ansatser i Arenander (TIDNINGEN VI 11/11-76), Westman-Bergs(DN 14/4-77),Grahn (DN 22/4-77,8/10-77) och Bergom-Larsson (DN 6/9-77)

Dessa rader torde belysa det paradoxala som håller på att ske med en Anima-Animus styrd könsdebatt som förnekar skillnaden mellan man-kvinna och ~~det-manliga~~ det-manliga det-kvinnliga. Det är högst troligt att sådana logiska manipulationer inte leder någonstans utan de gör att vi blir av okända krafter ledda mot en dyster utveckling.

--------------

Ytterligare ett ~~exempel~~ exempel ~~på~~ från "prostitutions-debattens mekanik". En ytlig replikväxling om prostitutionens enorma problemkomplex tyder på att den bygger på Anima-Animus logik:

polismästaren erkänner polisens maktlöshet inför gatuprostitutionen och uppmanar kvinnorörelsen att gå ut och hjälpa med att missionera bland systrarna. En kvinna svarar med en insändare där hon i stället uppmanar männen att missionera bland sina sexhungriga bröder.[1] Det fattas nu bara någon mans insändare med påpekandet att det var ju kvinnorörelsen som ursprungligen ville ändra på förhållandet o s v.

Känslorna bakom dessa formuleringar befinner sig nog långt ifrån ~~~~ den humanitet som på annat håll ibland visats vid tolkningen av de komplexa psykiska skeenden som hänger samman med mannens och kvinnans sexuella beteenden.[2] Den bild som framträder av dagens verklighet ligger emellertid nära Ellen Keys dystra undergångsvision av en utveckling mot ~~~~ en erotik utan kultiverade känslor som inte minst av den moderna kvinnan kommer att uppfattas som ren brutalitet.[3]

Andra aspekter på logiska replikväxlingar i prostitutions-debattens mekanik hänger samman med det "fördomsfria" avkiljandet mellan kropp och psyke, mellan psykisk kärlek och naturligt biologiskt uttryck, vilket verkade som legitimerande ideologi för homosexuella förhållanden.

-----------

1) Allt enligt notis i DN 13/8-77, Birgitta Nybloms intervju (DN ~~X%~~ 14/8-77) och Carin Bergman, insändare (DN 21/8-77)

2) Se t ex Castillejo (1973) s 173 ff

3) Key (Kvinnopsykologi) s 60

När nu prostituerade tar detta ~~axkx~~ avskiljande som en legitimering för att de säljer kroppen utan att nödvändigtvis blanda in psyket, då svarar kvinnosakskvinnan med att de prostituerade ~~xjäxxa~~ kan inte själva få avgöra detta: "Ingen har rätt att frivilligt gå under."[1] Det förespeglar ett slags högre moraliska ideal som tidigare identifierats med en förhatlig religion och som numera ersätts med "saklig information" eller rent av ~~pxrxxnxigxxsm~~ fördomsfritt personligt omdöme. Och så förs debatten vidare på denoförstådda kärlekens och erotikens logiska ~~mxnxxxiöxa xand~~ ytan.

--------

Liknande "logiska replikväxlingar" och mekaniskt logiskt tänkande ligger inbäddat i vissa debattknep som rönte stor popularitet emedan de hade anspråk på att avslöja det dolda kvinnoförtrycket i vårt patriarkaliska språk. Det mest kända och roande exemplet är en tabell som antyder hur samma ord eller beteende skulle tolkas på olika sätt för män och kvinnor. Till exempel[1]

| ORDET | betyder om tillämpat | på MAN | på KVINNA |
|---|---|---|---|
| envis | | viljestark | tjatig |
| intelligent | | logisk | dominant |
| bitter | | förorättad | kverulant |
| o.s.v. | | | |

eller

| MÄN | KVINNOR |
|---|---|
| diskuterar | skvallrar |
| visar intresse | är nyfikna |
| inriktar sig på karriär | försummar familjen |
| o.s.v. | |

Det logiska mekaniska knepet i sådana tabeller består av att utnyttja ord med negativ klang för att associera dem med kvinnor samtidigt som man spelar på den starka "igenkänningsupplevelsen" som är den samma som gör att vi "känner igen" oss i vilka"psykologiska"porträtt som helst. En debattreplik på samma nivå skulle bestå av en ny tabell:

| MÄN | KVINNOR |
|---|---|
| tänker på karriären | frigör sig |
| är otrogna | upplever berikande erfarenheter |
| tänker på porr | är sensuella |
| försummar barnen | bidrar till produktionen |
| teoretiserar | blir medvetna |
| o.s.v. | |

---

1)Ur en Grupp-8:s affisch och Kvinnobulletinen

Kännetecknande för detta paradoxala debattklimat är alltså ett oresonligt förlitande på logiska lekar med ord. När kvinnorna är begåvade, vilket nu ofta betyder att de är logiska och framgångsrika, så kan deras Animus lätt avslöja motsägelser i debattens logiska ordlekar, varefter själva meningen med dessa ordlekar tappas ur sikt och barnet åker ut med badvattnet.

En nyanserad skribent och debattör avslöjar till exempel "den gamla kvinnosysnen" i form av den kniptången som klämmer kvinnan mellan två förkastelsedomar. Vad hon än gör så framstår hon alltid som skyldig:

> "Om kvinnorna sluter sig samman i kamp så är de manshatare. Om de inte sluter sig samman så visar de sin oförmåga till solidaritet och samverkan. --- Om kvinnan tåligt finner sig i sitt öde så visar det att kvinnans natur är att lida och att hon egentligen njuter av det. Om hon inte finner sig utan revolterar så visar det att hon egentligen inte vill vara kvinna utan hon vill vara en man.--- Om en kvinna är saklig och logisk så imiterar hon bara det manliga mönstret. Är hon det inte så bevisar hon kvinnans oförmåga till sakligt och logiskt tänkande..."[2]

--------

1) Se den tidigare referensen till prostitutionsdebatten.

2) Eva Moberg, "Kvinnorna i kniptången" (Tidningen Vi, 8/2-75.

Det intressanta är nu inte att hamna i den fortsatta paradoxens logiska fälla och påpeka att troligen finns liknande kniptång även för män.[1] Det intressanta är innehållet och konsekvenserna som man drar ur denna kniptång. Vad innebär det att "genomskåda mekaniken" bakom dessa system av dubbla bestraffningar och varför just detta så manliga ord "mekanik"? Sådana logiska kniptång finns i själva verket överallt i vårt samhälle, överallt där känslor undanskuffas i dunkla vrån, från könsdebatter till officiella dokument om dator-rationaliseringar.

"Mekaniken" ligger inte bakom utan den är det som ligger inom detta kniptångssystem. Slutsatsen kan inte bara bli att

> "Det handlar om modet att strunta i kören av förebråelser och mästrande anvisningar, att sluta ängslas för 'vad folk ska säga', att sluta med den omöjliga uppgiften att vara till lags."

En sådan slutsats förväxlar kulturarv med bara-inpräglade-gamla-traditioner-från-stenåldern, förväxlar religion med kyrka, det manliga -det kvinnliga med man-kvinna. Ixdan "Kören av förebråelser och mästrande anvisningar" låter och verkar som en sådan därför att vi inte förstår den längre och inte kan tolka om budskapet till att gälla nya problem. Där finns rösterna av en samlad mänsklig erfarenhet som förtjänar minst lika mycket uppmärksamhet som innehållet i den senaste kvinnosaksboken. Dessa samlade erfarenheter är samxdrixer det som finns bakom kniptångsystemet och driver dsn dess logik.

Bara ett par exempel på meningen bakom några delar av kniptången. Kvinnans förhållandex till lidandet är ett oerhört viktigt problem som har värde och mening i sig självt men blir bortglömt i och med kniptångens avslöjande. Att inte förstå detta förhållande eller att kalla det för masochism kan fårx med tiden förvärra lidandet av många människor, även kvinnor inom och utom kvinnorörelsen.[2]

------------

1) För en ev ansats till en sådan, se KEG Lindberg, "En riktig karl", som replik till ett öppet brev i Tidningen Vi, nr 4, 1974.

2) Se Maria Marcus (1975) och Hillman (1972)

> "...it might be legitimate to ask why 'masochism' appeared at all. What was the collective psyche of the age expressing through this new psychopathological designation ? Could it not have a meaning for the soul of the times, a statement from its collective levels ? Perhaps masochism is a late Victorian or German expression for religious erotic passion, of a piece with the Romantic agony, the flood of flagellation pornography, fin de siècle art, the feminist movement: a personalized and profaned cry of the soul. The psyche had lost touch with eros, just as eros, having been excluded from psychology, was simplified and debased into pornography and sentimentality. Thus psychology discovered "masochism'; and psychology found masochism in the psyche, characterizing its femininity as masochistic. The 'discovery' of masochism tells us that at that time the psyche craved to submit in some form, in any form, to eros -eros at any price- in order to disengage itself from the imperious materialistic inflation of the nineteenth century's insistence that the psyche belongs only to the mind."[1]

[~~Forts. nästa sida~~]

Att bortse från den s.k. ~~masochismes~~ masochismens betydelse för att ge sig hän med att peka ut logiska inkonsistenser är att missa chansen att ~~märka märka~~ förstå "det kvinnliga". Det är kanske att bortse från att kvinnornas ~~makt~~ strävan efter mera makt sammanfaller med "det kvinnligas" död i vår kultur:

> "I så fall är den paradoxala och tragiska sanningen att strävan efter jämställdhet mellan man och kvinna lett till en upplösning av deras mest intima förbund...
>
> Varför håller kvinnorna fast vid männen, också sexuellt, nu när männen varken är tekniskt eller dominansmässigt tillfredsställande ? Svaret kanske är att de hellre leker en allvarsam lek i sängen än helt ~~kapitula~~ kapitulerar inför en obamhärtigt demokratisk verklighet. Ty en lek har förvisso mannens dominans över kvinnan alltid varit, psykologiskt, liksom att samlaget är en lek som i allt väsentligt utspelar sig i fantasin och inte i genitalia."[2]

---------------

1) Hillman (1972) s 148

2) Kerstin Vinterhed,"För att få orgasm måste kvinnan underordna sig" (apropå ~~Hiterapporten~~ Hiterapporten) (DN 13/10-77) .Jämför uttrycket "obamhärtigt demokratisk" med den tidigare referensen till demokrati vid ifrågasättandet av könsdebatten.

Det andra barnet som åker ut tillsammans med den logiska mekanismens badvatten är sambandet mellan det kvinnliga och det s k sakliga-logiska tänkandet. I stället för att slå ned på vad vissa män tänkt eller sagt kan man i stället fundera t ex på vad Ellen Key kunde ha menat då hon skrev

> "Kvinnorna har fruktat att...bli beledda som ologiska och fantastiska, som odugliga arbetskamrater ifall de inte radade upp sig som nollor bakom en manlig siffra, inte arbetade inom den av mannen faställda ramen."

Är detta inte vad som sker i könskvoteringens tidevarv om kvinnan tvingas lämna hem och barn för att bli till ~~exempel~~ exempel stansoperatris eller för att avslöja och upprepa den manliga logiska mekaniken ? Det kanske gäller att i stället stå på sig därför att det finns annat som just nu är viktigare är ~~att vara just~~ tom logik och saklighet.

I Jungs psykologi beskrivs det mänskliga psyket med hjälp av fyra huvudfunktioner: känsla, logisk manipulation, sinneförnimmande och intuition. Ingen funktion är "finare" och ersättbar av andra. Både känsla och logiskt tänkande är rationella. Det är symptomatiskt för kvinnorörelsens underkastelse till det manliga logiska tänkandet och det sakliga sinneförnimmandet att jämställdhet anses bygga på att det kvinnliga är lika logiskt och sakligt som det manliga. Det finns de som ägnat hela sitt liv för att söka reda ut vad detta tragiska missförstånd kan betyda för kvinnans liv och arbete. Varför inte ta upp dessa röster ur"kören av mästrande anvisningar" ?

MEKANISK MODERLIGHET

Vi håller på att avlägsna oss från oskuldsfulla logiska ordlekar i riktning mot deras tragiska konsekvenser. Finns det till exempel något samband mellan sättet att tänka, brutaliseringen av kärleken och upplevelsen av moderlighetens betydelse? Låt oss se på en ledarhörna i en morgontidning:

> "DAGHEM FÖR VEM ?
> ...När vi kräver daghem åt alla så menas därmed också att alla barn skall kunna få daghemsplats om föräldrarna vill det.
> Nu börjar det i stället bli modernt att kräva daghem för barnens skull. Vi får ett nytt sätt att ställa kvinnorna i bakgrunden... Kvinnan får aldrig vara egoistisk och tänka på sin egen utveckling och sitt eget liv... Den som bejakar strävan mot jämställdhet mellan män och kvinnor borde också kräva att daghemmen byggs för kvinnornas skull...
> Man kan inte uppnå jämställdhet mellan män och kvinnor på arbetsmarknaden genom att kräva kvoteringar till de högre befattningarna. Den nakna sanningen är att det inte finns så många kvinnor som män som har haft möjlighet att meritera sig för de högre befattningarna... Det orkar man inte om man inte vet att barnen har det bra medan man jobbar...
> Om vi vill se ett samhälle där hälften av alla riksdagsledamöter, hälften av alla statsråd och hälften av alla direktörer är kvinnor är den första förutsättningen att vi har daghem åt barnen...
> Både män och kvinnor har behov av stimulans och utveckling i livet...
> Bygg daghemmen för kvinnornas skull !"[1]

De är åtminstone klara besked ur en kvinnas innersta. Om detta kan man inte säga mycket annat än att citera en annan kvinna:

> "Det är en egendomlig företeelse, att medan naturvetenskapen kastar ett allt klarare ljus över moderskapets betydelse för släktet, visar kvinnorna själva en allt större benägenhet att se ned på denna sin egen högsta kulturuppgift."[2]

På senare år har denna anmärkning fått ännu större tyngd, med psykologiska argument utöver de naturvetenskapliga vilka var kanske bundna till det dåvarande kulturklimatet och tillgängliga psykologiska kunskaper före Freud.

---

1) Siv Gustavsson, "Daghem för vem ?" (DN 9/8-76), min spärr
För en liknande men politisk tolkning se S.Engström (DN 31/10-7
2) Key (Kvinno-psykologi) s 94. Jämför med åsikten att om yrket känns meningslöst då är det "lika bra" för kvinnan att gifta sig och skaffa barn. (OBS!-Kulturkvart i Sveriges Radio P1 den 30/8-77 kl 16:30)

Det går emellertid att uttrycka liknande insikter utan att hänvisa till vetenskapliga resultat och någon psykologisk jargong:

> "Att säga högt att man får ångest av att vara hemmafru med två barn i en betonggrå förort tyder på både insikt och medvetenhet enligt dagens åsiktsbildare.
> Att säga att man får ångest av att vara borta från sitt barn i 8-10 timmar per dag - <u>även</u> om man har den praktiska ~~daghemsst~~ daghemssituationen ordnad - det är därmot inte lika lovvärt."[1]

Håller ~~kanske~~ moderligheten, ~~den starkaste~~ den kanske starkaste känslan, på att undergå oförstådda och oförutsedda förändringar ? I psykologiska termer skulle någon kunna undra om kvinnornas JAG-känsla ~~smälter bort~~ och beredskapet för personliga relationer smälter bort tillsammans det opersonliga Animus och det kollektivt omedvetnas förgörande krafter. Det förrädiska kvinnomedvetandet kan i själva verket förebåda ~~Jagskänslans~~ Jagets utplåning. Man kan få vissa sådana funderingar när man till exempel läser om följande psykologika faktum:

> "...Alla människor har ansvar för alla andra människor. Det blir helt fel när vi pratar om "mina barn", "fadern" och "modern". Det låser människorna i särskilda roller och underblåser detta hemska att vi bara bryr oss om vissa människor, de vi själva har givit liv åt...
> När folk frågar mig om jag har barn brukar jag svara: 'Har barn, hur då har ?'. Vi är fyra människor i olika åldrar och utvecklingsstadier som bor och lever tillsammans på gott och ont och lika villkor. Men TV har jag, och bil..."[2]

> "...Det är dags att avskaffa systemet med de privata barnen. Dags att ta nya och radikala grepp för barnens och hela samhällets skull. Barnen är nämnligen en del av samhället. Ingen förälder borde få känna ett barn som sin privata egendom och sitt privata ansvar."[3]

---------------

1) Scherer (1975) s 54-55

2) Sign Jane,Järfälla "Ta barnen på allvar" i <u>Vad har ~~bi~~ vi barnen till</u> (Artikelserie i DN hösten 1974) DN lokalbilagorna.

3) Lise Blomqvist,"Vi måste dela på jobben och barnen", (DN 23/11-77)

"...barn starkt påverkas av sina förebilder inom respektive kön - det gäller t ex föräldrar, systrar och bröder. Vi uppmuntras mycket mer till att välja utbildning och intressen enligt könsrollsmönstret än att bryta mot dessa traditioner.

En möjlig motåtgärd anser FPU vara att låta barnen börja i förskola redan i treårsåldern. På så sätt kan den traditionella påverkan från föräldrar och samhället i övrigt bekömpas. Men först måste könsfördelningen bland förskollärare bli jämnare." [1]

Den här synen på barnen är helt konsekvent med att vi skaffar oss barn därför att "det är alldeles naturligt att föröka sig". Det kanske är individualitetens upplösning i ett primitivt kollektivt matriarkalist tänkande. [2] Det kan ev leda till en obehärskad fördömande och kärlekslös attityd mot barn som man inte längre förstår.[3] Ett exempel:

en flicka i lågstadiet klagar hos sim mor över att de fruktansvärt knäppa pojkarna i sin klass ~~vägrar~~ periodvis vägrar att vidröra föremål som flickorna kommit

1) "FPU ser skillnad på könen", notis om Folkpartiets Ungdomsförbunds nyantaget ungdomspolitiskt program, (DN 22/11-77)

2) "Att de älskande undviker parförhållandet beror inte på önskan att öppna gemenskapen för fler utan på ängsligt värnande om det egna nyvunna oberoendet" (G-B Sundström i recensionen av Verena Stefans "Hudömsning", DN 21/11-77)

3) En syn som stöds på ett fint nyanserat sätt av Anna Wahlgren, "Den stora nöden i Sverige", Femina, 30/4-78

i kontakt med. En pojke kan till exempel vägra att sitta på en stol som en flicka har använt. Han tror nämnligen att han kan smittas av vad pojkarna kallar för "tjej-baciller". Modern skriver i en insändare:

> "...Händelserna kan ytligt sätt verka harmlösa och te sig som exempel på oskyldig lek. I verkligheten är de symptom på en allvarligare sjuka, en sjuka som spritt sig från vuxenvärlden. Man kan nämnligen i dessa små pojkars beteende spåra ett begynnande kvinnoförakt...
>
> Somliga män är omedvetna kvinnoföraktare, men det är ett faktum att nästan alla män föraktar kvinnor, något som de flesta kvinnor dock är okunniga om...
>
> Små pojkar uppfostras till förakt för vekhet och därmed till ringaktning för flickor och kvinnor, och mannen bibringas sålunda tidigt en falsk uppfattning om att han tillhör det överlägsna könet...
>
> När så småningom mannens bild av den verkliga kvinnan börjar klarna, d v s när han anar att kvinnan är hans jämlike och att hon till och med är honom skyhögt överlägsen på det sexuella planet, kan detta ta sig beklämmande uttryck, i extrema fall fysisk och psykisk hustrumisshandel...
>
> Efter att tidigare i överväldigande grad ha varit indoktrinerade av manligt tänkande börjar nu kvinnor i allt större utsträckning vakna ur sin törnrosasömn.
>
> En olycksbådande framtidsvision är att förakt kommer att mötas med förakt. Detta borde bli en tankeställare för männen..."[1]

Övertygelsen om den egna medvetenheten och andras omedvetenhet, den godtyckliga uppfattningen om vad som är verklighet och faktum, framtidsvisionen m.m. leder tankarna tillbaka till Jungs beskrivning av kvinnan som för honom erkände: "tyvärr har jag alltid rätt". Attityden troligen förhindrar förståelse för uppfostran av pojkarnas känslor och för möjligheten av en äkta barnomsorg.

Insändaren ledde till några inlägg[2] som emellertid kretsade mest kring frågan om det verkligen var skilda omklädningsrum och duschar som orsakade tjejbacillerna och barnens kvinnoförakt: om ingen könsegregering förekom i skolorna omklädningsrum och duschar skulle kanske den "naturliga synen" på det motsatta könet "prägla" barnen

-------------

1) Ann-Marie Rosén, "Knäppa pojkars kvinnoförakt kommer att mötas med förakt", (DN 3/10-76) min spärr.

2) "Rädsla för tjejbaciller" (DN 10/10-76)

till att se naturligt på de små skillnaderna mellan könen. Barnen skulle alltså klara det som deras föräldrar, kanske av goda skäl, inte klarar i sovvagnar på tåg, toaletter och badstränder. Någon tyckte faktiskt att det var mera realistiskt att förändra könsrollsattityderna med små steg som avspeglar förändringstakten i samhället i övrigt:

> "pojkarna börjar hjälpa till att hålla fint och vattna blommor medan flickorna t ex bär tungt."

Men det var svårare att förändra yrkesval än "attityderna". Bara två personer i tidningsinläggen tog upp barnens integritet och betydelsen av förebilder som barnen har hemifrån och från vuxenvärlden. Och förebild är kanske ett modernt ord som ersätter det känsloladdade ordet myt. Hade ordet myt varit gångbart idag i stället för att omedelbart omtolkas till att betyda lögn eller osanning, skulle det kanske ha varit lättare att tillgodogöra sig historisk-antropologisk kunskap. Den kastar ett helt annat ljus på tjejbacillerna.[1] Tjejbacillerna kan nämnligen vara ett psykologiskt faktum [2] som inte är avsett att utan vidare tuktas som av en elefant i porslinsbutik. Tjejbacillerna är inte ~~bara~~ någon meningslös oskyldig lek utan den har, som många ~~av~~ andra lekar, en djupare rituell betydelse. ~~Denxh~~ Tjejbacillerna är en del av ett legitimt samspel mellan könmotsatser och det hänger troligen samman med det moderna barnets desperata behov av något på väg mot ett mandomsprov. Det gäller för pojkarna att befria sig från modersmytens negativa effekter, att befria sig från myten om den "onda modern". Det kan vara ett steg på väg mot en äkta manlighet i en kultur eller brist på kultur som förnekar känslor och psykologiska fakta i stället för att finna nya uttrycksformer som är anpassade till det nya industrisamhället.

Dessutom vet vi vuxna ~~litexlitet~~ inte mycket om det outtalade könspelet mellan barn i ett daghem långt borta från föräldrarnas uppmärksamhet. Pojkarnas beteende kan vara en del av ett känsligt samspel med flickornas beteende

-----------

1) För en psykologisk tolkning av denna kunskap se Neumann (1954) s 310,402-403, Jung (1956) s 316, Neumann (1959) s 159-160.

2) Ang psykologiska fakta se Jung (1956) s 26-27 och en fin samtida formulering av Eva Wikander (DN ~~x§~~ 30/7-77) "Fantasin till makten"

3) "Här formas den maskulina mystiken..." (DN 19/1-77)

DN 19/1-77

253

# ”Här formas den maskulina mystiken...”

**brev till VARDAG**

Markus är fem år och går på dagis. Där råder för närvarande ett ganska spänt och bråkigt förhållande mellan pojkar och flickor. Var dom nu fått det ifrån. I den sena hösten var det ett motsatt förhållande. Markus älskades då av bland andra Anna och själv hyste han en inför mig uttalad kärlek till Matilda och möjligen också till Elin. Barnen pussades och slog ut som vårblommor i den i övrigt dystra hösten.

Så icke nu. Tjejer är dumma. Och i dag håller jag med Markus. Jag står inte ut med deras fnissande samförstånd och systerskap som håller Markus utanför. När han ska bryta sig in blir det tyvärr med hugg och slag och hårda ord. Men innanför klappar hans lilla blommiga hjärta lika sammanlänkat med Elin, Matilda och Anna som i höstas. Men själv når han inte längre fram.

— Tjejer är dumma och då klipper jag till, sa Markus.

Men i dag såg jag hur den maskulina mystiken formas. Markus uppvaknande var dröjande och lika spretigt som hans hår. Han skrek och ville ingenting annat än väsnas. Efter tyst kroppskontakt man och man emellan töade han lite men frös till på nytt i nya skrik:

— Jag är trött, jag vill inte till dagis.

### *Skjortan med blommorna*

Han kände att jag förstod. Han reste sig upp, tog sin äggröra och försökte kamma sig. På sig hade han redan den vackra vita skjortan med de broderade blommorna och den svarta sammetsvästen med guldbroderier och speglar. Ingen vardagsdräkt, men hans skäl var kanske att pryda den sömniga själen och genom yttre prakt och ståt växa ur sin vresighet. Vad vet jag om Markus?

Vad jag såg var en liten rar femårig kille med lite vattenkuktat hår som ensam gav sig av till dagis på nyfrusen blötsnö i morgonen.

Han var strax tillbaka. Färden blev för djärv för att han skulle kunna slutföra den ensam. En vägmaskin bullrade i området och vräkte samman snö.

Vi gick tillsammans. Han kände sig jättefin och vaken och toppluvan hade inte bråkat om för mycket med håret. Han steg rakt in på röda avdelningen och lyste.

### *Där satt tjejerna*

Där satt tjejerna. Fostrade till vad? Flickor har kjol, pojkar har byxor. Flickor har blus, pojkar har skjortor. Dom flatskrattade, Anna och Matilda, och sa att Markus hade en blus på sig.

Markus stod förundrat tyst. Sa ingenting. Satte sig vid chokladen och försökte välja mellan sportbröd och Husmans hårda. Inom honom blusar och skjortor och tusen blommor. Höll dom på att vissna, eller växte hans egen tillit inom honom?

Tänkte han kanske: Jag skiter i alla fniss och utsagor. Skjorta eller blus. Vad spelar det för roll? Jag tycker den är lika fin på mig som på någon annan.

På väg till bussen mötte jag Elin och hennes pappa Janne. Vad skulle Elin säga när hon mötte Markus? Skulle hon också ställa sig bland alla blusarna och fnissa? Och vad händer nu med Markus och hans vackra skjortblus?

KJELL ANDERSSON



TECKNING: BRITT-MARIE HALLBERT

*”Markus kände sig jättefin när han steg in på dagis. Där satt tjejerna. Dom flatskrattade...”*

MANSYN OCH ELVA KVINNORS ERFARENHETER

Mitt i utbudet av s.k. kvinnolitteratur kan man idag finna böcker och berättelser skrivna av kvinnor som direkt eller indirekt gör anspråk på att förmedla 100 års kvinnoerfarenheter, fyra generationers kvinnoöden, eller dylikt. I syfte att undersöka i vilken grad ett par av dessa arbeten kan tänkas förmedla enstaka, om än litterärt och dokumentärt intressanta, upplevelser, har jag här nedan gjort ett urval av meningar. Jag menar då att dessa meningar uttrycker en känsloladdad mansfientlig syn som genomsyrar en i övrigt saklig berättelse. Det tvivelaktiga består av att göra ev. anspråk på att de uttrycker tidigare och samtida kvinnors allmänt förekommande motiverade känslor, samtidigt som kvinnorna framställs genomgående med positiva drag.

"Mormorsboken" handlar om några arbetarhustrurs liv på landet från mitten av 1800-talet till i dag. Det är Linnea Johnson som för ordet, hon berättar för sin dotter och dotterdotter om vad hon minns av sin mormor och mamma.[1] Så recenseras boken av en kvinnosakskvinna.

> "Totalt rymmer denna lilla volym alltså fem generationer, över 100 års kvinnoerfarenheter...Här skrivs historia...Här läggs grunden för en viktig identifikation och solidaritet med tidigare generationer av kvinnor...
>
> Mannen, Per Erik, arbetade vid järnverket i Hofors. Familjen hade en egen ko. Man slapp i stort sätt svälta. Men lössen, mannens snusloskor på det nyskurade golvet, de ständiga graviditeterna, barnen som föds under hopbitna tänder i kammaren, barnen som dör i tbc i samma kammare medan Per Erik super och skrålar med några arbetskamrater i köket därutanför.
>
> Det är Maria Matilda som sköter allt i hemmet...
>
> Hon blev fort gammal... Ibland ber hon till Gud. Men Gud är framför allt männens Gud. "Och Gud är sträng - särskilt mot kvinnor." Maria Matilda har lärt sig att lyda. Det är karlarna och Gud som bestämmer.'
>
> I hemmet är det Per Erik som bestämmer. Svart och trött kommer han från arbetet. Sätter sig vid bordet där maten ska stå rykande varm. Maria Matilda passar upp. Hon får inte sitta med. Barnen sitter i soffan och tittar på. Hungriga.
>
> Per Erik bestämmer också över Maria Matildas kropp. När han vill måste hon ha samlag. Och så kommer barnen slag i slag. Då skäller och svär Per Erik...
>
> Flickorna börjar tidigt som pigor. Sedan gifter de sig, föder många barn och lever ungefär som Maria Matilda. Männen tjänar pengar och bestämmer, kvinnorna sköter hem och barn. Men deras arbete räknas liksom inte..."

-----------

1) Ur Maria Bergom-Larssons recension "Det är karlarna och Gud som bestämmer" (DN 30/11-77) ang. Mormorsboken av Linnea Johnson, Molly Johnson och Tilda Maria Forselius, Cavefors, 1977

Det som följer är berättelsen om en familjs liv genom fyra generationer på en Gotlandsgård, berättad av en distriktsköterska/barnmorska för ~~för~~författarinnan som medverkade i socialstyrelsens sex- och samlevnadsprojekt på Gotland.[k] Det är berättelsen om tystnad mellan makar, om bitterhet och våldtäkt i äktenskape om kvinnans ångest att bli gravid på nytt. Men också om den nya kärleken mellan de unga som föder sitt barn tillsammans.[1]

"...~~Husbonde~~ MANSVÄLDE
Husbondeväldet regerade och det var mannens rätt att äga både kvinnan och egendomen...

Utåt såg det ut att fungera mellan man och hustru men kom man nära såg man den stora ojämlikheten som fanns mellan könen... Men det hårda förtrycket av kvinnorna skapade också motreaktioner. I hemmet gick ofta mannen nästan som en främling. Kvinnorna höll ihop gentemot männen och hemmet var deras revir... Hon var bitter över att han givit barnen stryk, misshandlat dem. Så fort de gjort något fel fick de stryk... Man fostrade barnen genom att slå in vettet i dem, då klarade de sig bättre ute i världen...

Sexualiteten f.r den generationen var en fruktansvärd börda. Aldrig ett fint redskap att komma nära varann utan tvärtom...~~samlaget var~~ Graviditeten blev för kvinnan en ny ångest, samlaget var för henne en mardröm...

Med den tidens arbetsfördelning rörde mannen aldrig barnen, det var hon som skulle sköta det hela...Mannen behöll naturligtvis sin frihet...

... Han harklade, spottade i spottkoppen som stod i i spiselvrån och gick ut. Männen harklar sig ofta som en markering när de inte vill svara...

Han hade arbetat mycket hårt i hela sitt liv och gjort gården till en mönstergård, det var hans livsverk. Vi får aldrig glömma att männen under den tiden hade en fruktansvärd tung börda. Det var de som skulle försörja familjen, dessa stora barnkullar. Ekonomin diskuterades inte makarna emellan utan det var hans sak...

Kvinnan kardade och spann under långa höst- och vinterkvällar medan männen löste sina problem fjärran från barnskrik och kvinnokjolar...

Jaken var mycket kritisk mot Anton, han såg alla fel i honom. Det var en fruntimmersaktig odugkling, enligt honom...Anton var en känslig man...Han hjälpte till ~~xxxx~~.med alla de sysslor som kvinnorna gjorde, ~~xxx~~....var noggrann med sin hygien, rena och snygga vardagskläder... Nya sätt att tänka och handla bröt in på den gamla gården och störde...

Hon visste att Anton inte var någon 'riktig' bonde, det tunga ansvaret för gården vilade på henne. Därför vägrade hon samlivet med sin man...Hon vågade inte smeka honom och visa ömhet för då kom han ögonblickligen för att ligga med henne...Det gick så långt så att han bad henne att slå till honom med ett tillhygge som hon hade bredvid sängen när han kom henne ~~för~~ nära..."

---------

1) Ur Hanna Olsson, "Gotlandshuset", (DN 22/3-78): Hanna Olssons redigering av Berit Larssons berättelse.

Jämför nu den föregåedmmnde, i förhållande till den forsta - mildare, varianten av mannens roll i känslolivet med en annan författarinnasxxxxxxxxxxxxxxx:[1]

"Karin reste ganska tidigt från Hede. Hon studerade flitigt och hann inte riktigt med någon ungflicks-svärmeri. Hennes bild av mannen formades i hennes barndom. Det var fadern och grannkarlarna hon såg framför sig när hon funderade på det motsatta könet. Skogsarbetare och jordbrukare. Långa och kraftfulla i höga stövlar, vadmalbyxor, storvästar och brun manchestersammet och krimmermössor. Våta i ansiktet av snö och regn, klibbiga av jord och gödsel. Kvinnor och barn beundrade dem och litade på dem. För de klarade alltid av vad de tog sig för med, de stod stadigt på fötterna och lät sällan några klagomål undslippa sig inför livets vedermödor. När Karin kom till Stockholm tyckte hon att de män hon mötte var vekliga kontorister. Hon drogs aldrig till dem...Kanske var det därför hon började bekanta sig med utlänningar. Hon kände sig mera hemma med invandrarna. De stod henne själv närmare. De påminde henne om hennes far och de män hon varit van vid. De hade så många problem att brottas med. Var på samma sätt utsatta. Hade hårda erfarenheter bakom sig. De stötte ofta på motstånd. Deras försök slogs tillbaka. De måste hela tiden satsa på nytt. När Karin träffade Giacomo fylldes hon av ett lugn. Det var som om hon visste att en cirkel slutits för henne...

Hon ser ibland in i jämnåriga svenska äktenskap. Träffar par på bjudningar...Förhållandet ser alltid så idylliskt ut. Med alla problem noga och saklig genomdiskuterade. Jämlikheten fullständigt genomförd. Mannen byter blöjor på spädbarnet varannan gång. Och hon kan bli avundsjuk på dedär där kvinnorna...K

.............

På semestern åker Karin och Giacomo till Italien... Det viktigaste för Giacomo är alltid att hälsa på sin mor...Under samtalets gång tar Giacomos mor Karins hans mellan sina egna, ålderdomsmjuka och svala. Hon nyckar åt Giacomos håll och frågar plötsligt:

'Nå, hur går det med min son ? Klarar du av honom ? Hon ler. Och det är som om hon genomskådade Karins hel situation. Och Karin blir svarslös.

'Jag hade det inte så lätt med hans far heller, ska tro !' säger hon och kniper skämtsamt ihop ena ögat.

Karin känner sig tröstad. Som om hennes trånga och låsta hjärta vidgas och bekymren stiger som såpbubblor mot horisonten. Och hon fascineras på nytt av dessa kv som accepterar allting. De inser hur tillvaron är besk och bara tar emot den. De kräver inte, går inte framåt utvecklas inte som Karin och hennes medsystrar. Kanske det den största styrkan, att kunna acceptera, tänker ho

---

1) Ing-Marie Eriksson, <u>En gäst och en främling</u>, Alba, 1978, s.68 och 153-4.

Med jämförelsen mellan dessa tre utdrag vill jag antyda att det är något som inte stämmer med känslovärlden som förmedlas av viss förment ny kvinnolitterarur. Man ser det förflutna och särskilt relationen mellan könen genom särkilda glasögon. Det är t.ex. orimligt att "Sexualiteten för den generationen var en fruktansvärd börda. Aldrig ett fint redskap att komma nära varann..." Det är orimligt att, med grund i några vittnesmål, männen får bära bördan av livets hårda villkor i form av att utpekas som känslobovar. Har förhållanden mellan könen bättrats i takt med den ökade levnadsstandarden i industriländerna ? Underkänner vi erotikens mening för majoritetens av världens befolkning ?

Omvänt, om vi accepterar den omänskliga bilden som typisk för Sverige för 100 år sedan måste vi också acceptera möjligheten att den hänger samman med en torftighet i nationalkaraktären som finns kvar i dagens kultur och genomsyrar bland annat den lokala könsdebatten. Vi måste dessutom också fråga oss vilka kriterier är de som avgör vilken typ av berättelse får tränga fram i massmedia idag och vad är det som massmedia avspeglar. Eller kanske det är orättvist att klandra massmedia: de har sina föregångare i viss klassisk "medvetandegörande", eller snarare destruktiv, ideologisk grund. Det behövs nämnligen litet för att avväpna och förringa enstaka fina försök att knyta band mellan man och kvinna. Även det föregående fina tredje och sista utdraget riskerar trivialiseras av den halvironiska och behärskat aggressiva kommentaren om den traditionella kvinnan:

> "Hennes makt över männen kommer av att hon milt återkallar dem till ett ödmjukt medvetande om deras verkliga villkor. Det är hemligheten i hennes illusionslösa, smärtfyllda, ironiska och förstående visdom. T.o.m. lättsinne, nycker och okunnighet blir tjusande dygder hos henne...Hon ställer upp de orörda tingens mysterium gentemot fastlagna meningar och nyttobetonade redskap."[1]

-----------

1) Simone de Beauvoir, Det Andra Könet, AWE/Gebers, 1973, s.146 . Detta citerade stycke gör dessvärre också "rent hus" med, och drar ned till det triviala, en hel del av vad Ellen Key skrivit om kvinnans väsen.

Även om det kan ligga mycket i sådana beskrivningar då det verkligen gäller männeas projektioner på kvinnan,kan de få oavsedda destruktiga effekter pgxa p.g.a. att de är i bästa fall **hakx** halvt psykologiska. Den xkk halvironiska kommentaren talar t.ex. inte om det kan finnas fall då sådana funktioner inte är "bara" projektioner, eller fall då dessa projektioner är befogade, då meningen med ett livslångt förhållande mellan man och kvinna eventuellt är att de skall hinna bearbeta sina projektioner på varandra (och sålunda inte endast mannens projektioner på kvinnan).

"Det könspolitiska programmet" har i så fall mycket att vinna genom att kompletteras med psykologiska insikter.

FÖR EN BÄTTRE MYTOLOGI

Även om man kan ibland konstatera nyttan av bättre antropologiska och mytologiska kunskaper vilket motstånd kommer det att resas mot deras utveckling ? Hur ställer sig t ex kvinnans Animus till myter och psykologiska fakta ?

En forfattare som försökt införliva det mytologiska och fantastiska i vår kultur skrev en gång en tidningsartikel om kärlek, Shakespeare och Pallas Athena, den ~~grekisk~~ grekiska gudinnan.[1] I en snabb och kort replik betecknades artikeln som mycket provocerande på grund av bl a bristande bevisföring och pratig argumentering. Repliken avfärdar försöket att använda historiska arketyper eller förebilder för att orientera förståelsen av det kvinnliga:

> "Han tar modellerna till sina arketyper från antiken och kristendomen och låtsas inte om att både ~~Pa~~ Pallas Athena och Jungfru Maria egentligen bara är propaganda- ~~propaga~~ nummer för den patriarkaliska ordningen som bröt ner matriarkatet. Vad man behövde då var givetvis en nedtoning av kvinnans livsskapande och livsuppehållande funktioner. Maria är ju inget annat än en skapelse av en kvinnofientlig kultur..."[2]

Den här första replikens uppenbara Animösitet dämpas betydligt i ~~d~~den andra replik~~en~~.[3] Skribenten erkänner sin egen oförmåga att förena bilden på Athenas som överlöperskan, kvinnan som "lyckats", det svikna systerskapets symbol, förräderiet, den manliga dominansens totala triumf, att hon hjälper en MAN att mörda hans egen MOR och att hon är krigets gudinna - med den bilden som motsvarar att hon är samtidigt besinningens, klokhetens och olivträdets gudinna.

Den intressanta replikväxlingen tycks ha slutat där den borde ha börjat. Vaga försök till något sorts matriarkaliskt kvinnoinflytande syftar nog till en reform och en förädling av patriarkatet. Mycket arbete har lagts ned av flera forskare för att förstå vad den grekiska kulturen ~~menade med Athena och vad kristendomen menade med Maria~~

-----------

1) Sven~~s~~ Fagerberg (DN 6/3-75)

2) Karin Ghai (DN 12/3-75) min spärr. Se Fagerbergs motreplik (DN 15/3-75).

3) Karin Ghai (DN 22/3-75)

menade med Athena och vad K kristendomen menade med MX Maria. Det grekiska kriget hade också en gud, Ares, betraktad som den vilda oordnade stridens gud.[1] Athena kan visa den hjälpsamma systerliga kvinnligheten som motsvarar den positiva Anima, själsbilden i mannen. Hon understrycker den mänsklighet som är gemensam mellan man och kvinna och är motvikten till matriarkatets faderlösa gestalter som tjänar (myten om) den Onda Modern. Athena blir sålunda en symbol eller förebild för mänsklighetens, både mäns och kvinnors, kamp för utveckling ur omfamningen av det ursprungliga alltomfattande primitiva in kollektivt omedvetna. Det nya kvinnlighetens allians med det manliga mot den primitiva moderhonans kvävande dominans utgör grunden för en utveckling från moderskap till förädlad moderlighet och kamp för besinningen, klokheten och freden.[2]

På ett likand liknande sätt kan Maria uppfattas som symbolen för kristendomens försök att humanisera mannen och förandliga kvinnan med utgångspunkt i de tidigare grövre gestalterna av Eva och Helena (enl det trojanska kriget). Medeltidens tillfälliga fördömandet av det psykiska livets kvinnliga-jordiska sidan upphävdes så småningom i en utvecklingsprocess som kulminerade med dogmat om Marias uppstigningx[3] till himlen.[3]

Under alla omständigheter torde Athena och Maria förebilderna knappast behöva summariskt tolkas som förrädare eller propagandanummer utom av den som låter sig identifieras med den OndaxModernxgestaltx primitivaste Stora Modern, fruktbarhetsgudinnan, eller med den Onda Modern.[4]

----------

4) Se Neumann (1954) och (1955).

1) Se Lindskog (1926) s 25

2) Se i första hand Jung (1959) s 41-44 (§ 195-198), Neumann (1954) s 82,169,201,217, Neumann (1956) s 144. Se också också Jung (1971) s 221,236 och Neumann (1955)s 80

3) Kunskapsteoretiska konsekvenser Ax av dogmat berörs av Jung (1959) s 41-44. Vetenskapens syn på kvinnan följde emellertid ibland en annan utveckling, enl Hillman (1972)dx: del 3. Det kan vara signifikant att Ellen Key, enligt Forsström (1962), blev djupt påverkad av Urban v Feilitzens bok "Protestantismens Maria-Kult" (1874).

Industrivärldens moderna "rationella" människan tycker ofta att det är något negativt "mystiskt" och charlatanistiskt med sådana tolkningar av våra förfäders känslovärld, det immateriella andliga arvet och dess förebilder.
Men mystiken är inte något som vi själva hittat på, den har funnits och den finns idag i större del av världen där man inte ignorerar psykologiska fakta.
Vår misstro är kanske något som det västerländska Jaget har hittat på för att skydda sig från det förtryckta omedvetna. I gengäld kan det maktlösa Jaget knappast ge någon värdig förklaring för en mängd vardagliga känsloyttringar även bland oss.

Till exempel, om man på ett naivt sätt tror sig ha blivit "medveten" och förkastar "myten om den goda modern" så kan man omärkt bli besatt av den motsatta myten om"den Onda Modern" eller då hamna i fruktbarhetens "Mor-Dotter" myterna.
Det är kanske ingen slump att uttrycket "mullig mansgris" som blivit så populärt i kvinnosakens språk vilar på det centrala begreppet"gris". Grisen råkar vara djuret som offrades i de grekiska mor-dotter fruktbarhetsmyterna.[1]
En modern mor som på lösa grunder känner sig plötligt "kvinnomedveten" och förkastar kraven och förväntningar som ställs på en "god mor" kan plötsligt finna sig i att bli helt enkelt/upplevd som en av ondska och likgiltighet besatt dålig mor. Eller då kan hon bli gripen av Mor-Dotter känslor som liknar dessa vittnesmål ur vår vardagsverklighet:

> "Kvinnliga författare har ett mera handfast grepp om livet, ett starkare intresse för de konkreta sociala sammanhangen. De förefaller henne mer omedelbara och direkta än de manliga. Hon känner sig som om hon står i ett mystiskt vänskapsförhållande till dem."[2]

> "Jag är överväldigad av en djup och nästan förhäxande känsla inför de oändliga möjligheter möjligheter som kunde flöda mellan två kvinnor... Det finns något vilt i den ömma samhörighet som sjunger i vårt blod..."[3]

---

1)Den centrala Mor-Dotter fruktbarhetsmyten i grekisk mytologi är Demeter-Kore/Persephone. Apropå grisen i offerritualerna se Jung,C.G.,& Kerényi,C.,Essays on a Science of Mythology, s 118 f och 132 f.

2)Ruth Halldén om Ellen Moers upplevelser(DN 9/5-77)min spärr.

3)Ur Våra kroppar, våra Jag, 1976, s 75,78, min spärr.

Och lägg märke på vilket sätt mannen försvinner i den mystiska samhörigheten kvinnor xmakkaxx emellan som växer upp under den tiden då en nybliven mamma ligger på BB och tänker:

> "Det har varit en enormt positiv upplevelse att se kvinnor fungera så här i sina jobb. För hela tiden har det nästan bara varit kvinnor man mött. xåxx - Jag blev förlöst av en kvinnlig läkare också. Det är verkligen kul med ett systerskap som fungerar. Jag är inte alls den där kvinnkvinno-typen. Men jag blir väldigt glad av att se alla de här aktiva kvinnorna. I morse sjöng jag en sång i duschen, till min flicka. Jag kände mig alldeles upprymd och så här sjöng jag: Vad har Karl XII och Dag Hammarskjöld gjort för dej ? Nej, rev jag i, tacka IngxBxitxx Hildur, tacka Ing-Britt, tacka Elisabeth! Det var all förlossningspersonalen därnere."[1]

Det intressantaste i den nyblivna mammans sång i duschen är kanskexinte att hon bortser från Dag Hammarskjölds kanske i och för sig diskutabla dock ärliga försök att bidra till fred i den värld där dottern kommer att leva. Utan det intressantaste är hur fadern lyser nästan totalt med sin frånvaro i den miljö det gäller. Jag tror att många håller med att det skulle vara mycket rimligt att en nybliven mamma riktade sin tacksamhet xxxx i första hand mot mannen och fadern som gav eller förmedlade till henne den största gåvan en kvinna kan få.(Den är, förresten samma gåva som brukar ge till den frånskilda mamman den livs-kraften tack vare vilken hon "klarar sig" ochxsinaxbarn utan mannen och kanske t.o.m. bättre än honom.) Att kvinnan i sin tur ger gåvan till mannen är inte något som "jämnar ut" tacksamheten utan det kompletterar den ömsesidiga tacksam-hetsskulden som borde binda två föräldrar i livslång kärlek "för barnens skull".

Kanske är det några som inte håller med att det finns något mystiskt i ett sådant "känslomiss". Men det finns faktiskt fall där kvinnorna själva intygar om det nästan

----------

1) Nybliven mamman till en flicka, intervjuad av Kerstin Ljunggren i "En vecka på BB", Femina, 23/7-78.

mystiska eller mystiska i sina upplevelser.

~~xxxxxx~~ Apropå två kvinnor som besjunger lesbisk kärlek:

> "Det finns en varm och innerlig ton som jag knappt hört motsvarighet till tidigare. De spelade tillsammans på Sprängkullen i Göteborg, och den lilla men hängivna publiken inneslöts i en nästan magisk cirkel... När Holly sjunger två låtar a capella - den ena handlar om våldtäkter och slutar med 'Fight back'-behärskar hennes röst hela rummet."[1]

och apropå en bok av en holländsk feminstisk aktivist:

> "Den första lesbiska erfarenheten beskrivs bokstavligt som en omvändelse, en frälsning, i religiösa termer, som får en att undra över de psykologiska mekanismerna."[2]

Det är uppenbart att många berörda upplever här "magi" eller "mystik" av mycket vag innebörd. Om jag menar att man måste ta den här mystiken på allvar menar jag ändå inte att man måste acceptera den med hull och hår.
Jag menar emellertid inte heller att man skall politisera bort den genom att hänvisa till någon seriös undersökning av samhälleliga sammanhang som saknas i kvinnolitteraturen. Inte heller vill jag ~~x~~ hänvisa till någon psykologisering med hänvisning till någon ytlig personalistisk psykologi som söker psykologiska mekanismer i personens barndom eller dylikt, t.ex. då man kritiserar kvinnorörelsen på följande sätt:

> "Men det finns ju en hämndinställning till mannen i den extrema kvinnorörelsen, och jag tror att många av de här väldigt aggressiva tjejerna ~~först~~ först skulle gå hem och göra upp med sina pappor. Man måste rikta aggressiviteten och känslan mot den det ursprungligen gäller."[3]

Det är denna psykologiserande attityd som med fog stöter bort många från psykologin och tragiskt nog ~~k~~ driver till ett inskränkt politiserande:det kommer aldrig att hjälpa förstå t.ex.:

---

1) Mia Gerdin, recension av ett uppträdande av Holly Near och Meg Christian (DN 22/4-78), min spärr

2) Magnus Hedlund, recension av Anja Meulenbelts Skammen Förbi (DN ~~x~~ 20/5-78), min spärr

3) Britta Hansson, psykolog som tillsammans med Marianne Fredriksson skrivit boken Kärlek,Jämlikhet,Äktenskap, enligt intervju (DN 15/12-77)

> "Se ! Kvinnor är livets källa ! Magar fodrade med blod, mjukhylta uppfödare av miljoner miljoner barn - vilda, mångalna, månridna varelser av en sådan livskraft att tusentals krig inte har kunnat utrota oss - detta är vad vi är - detta är det som vi har kommit ifrån - gåtfulla underverk som männen nästan inte vet någonting om. När två av oss plötsligt kan se in i varandra finns det ingen väg för och inget slut på den resan. Jorden skakar före vår sammanstötning medan vi vandrar på en stig: på ena sidan ensamhet och det som endast kan lära kännas genom ord - på andra sidan revolution och galenskap - och överallt kärlek."[1]

Mystiken finns alltså idag bland oss, i böcker som är just nu mycket populära och rekommenderas ~~förxx~~ av en "rationell" medveten kvinnorörelse för att uppfostra oss själva och våra barn. Att stämpla omfattande områden av mänsklig erfarenhet som "bara mystiska myter" tjänar inget annat än det begränsade "rationella" Jaget. Att stämpla prosa eller diktning som bara latent eller öppet lesbiskt kränker naturligtvis människors integritet därför att stämpligen undergräver möjligheterna till förståelse och ~~föreskrivsxxmekaniskt~~ mekaniskt föreskriver ett visst beteende p g a vissa "egenskaper". Beskrivningen av upplevelsen mellan två kvinnor har sin direkt motsvarighet i upplevelserna kring de grekiska Mor-Dotter mysterierna.[2]

Det kan onekligen vara en stor kulturfara att denna enorma psykiska energi som frigörs av kvinnorörelsen lämnas vind för våg till att betjäna en okänd kollektiv förändring av människornas psyke. Den kunde i stället leda till en mycket angelägen kulturell och därmed politisk reform men för det krävs nog en vilja till omprövning och seriös psykologisk förankring av kvinnorörelsens ideologi.

------------

1) Ur slutet av "Våra kroppar, våra Jag" (1976)

2) Se Neumann (1955) s 307 ff. Det förädlade "systerskapets" motiv finns bl a i berättelsen om Eros och Psyke (Neumann, 1956) men de här exemplena tycks närmast beröra de s k Eleusiska mysterierna.

## NÅGRA ~~AVSLUTANDE~~ KOMMENTARER

Det empiriska materialet som står här samlat är helt konsekvent med hypotesen att många detaljfenomen och paradoxer i dagens könsdebatt kan tolkas inom ramen av den analytiska psykologins Anima-Animus domination. Att hitta en integrationsväg utan att förlita sig på överförenklingar och utsuddning av könsmotsatser[1] lär knappast vara en fråga om könskvoteringar, daghemsutbyggnad, obligatorisk samlevnadsundervisning eller dylika administrativa åtgärder.

Man kunde säga att det inte är en fråga om administration utan om politik. Problemet förblir vagt därför att den politiska problematiken är enorm. Vad som framgår från det här arbetet är att den psykiska problematiken, sedd som en avspegling av den yttre politiska och fysiska världen, också är enorm och får inte förenklas utan att riskera oerhörda konsekvenser.

---

1) För välvilliga försök till utsuddning, människoroll i stället för könsroll, gemensam vård av icke-sammanboendes barn, m.m. se "Varför ska barn tvingas välja" (DN 23/7-77), "Vi behöver en människoroll" (DN 16/11-74), "Vi män offer för våra mammor" (DN 3/8-77), "Stor förmån att få ta hand om barnen" (DN 18/10-76), "Han jobbar för familjen" (DN 6/8-77), "Maktkamp flyttad till diskbaljan" (DN ~~xX~~ 27/3-75). Den neutrala förhandlingsansatsen med utplåning av könsmotsatserna tycks utmärka viss familjeterapi: förhandlingsmodellen verkar direkt hämtad från näringslivet och förvaltningen.

SLUTKOMMENTAR

I det här läget det vore bra om läsaren först återgick till sammanfattningen i början och särskilt det som där sägs om slutkapitlen.

---------

Det finns nog inga slut-satser när det gäller eviga centrala mänskliga problem utan snarare nya och bättre frågor. Den här studien startade med insikten i att i rationalitetens högborg, mitt i logiken och datorerna, upprepas dagligen svåra och dyrbara misstag. Mycket teknik döljer förtryckta känslor och värderingar. Mycket form, i stället för information, döljer bristande innehåll. Det föreföll föga fruktbart att gå livet genom och gång på gång konstatera att det är en gåta att så få människor inser en så viktig och enkel sak. Att konstatera att man själv är så klok och andra är så dumma. Att man själv är så altruistisk och hederlig medan andra är så självviska och kortsynta.

En redan uppmärksammad politisk ansats till hela den här frågan är att se den i stora drag, i helhetsperspektiv, och söka tvinga till insikt genom maktpåverkan. Jag valde i stället här att koncentrera mig på mindre uppmärksammade aspekter av den här bristande förståelse. Jag tog intryck av att många människor med vilka jag intimt samarbetade visade en uppriktig hederlig tro i vad de höll på med, eller då visade en uppriktig vilsenhet vid ett handlande som jag bedömde felaktig och katastrofal, utan att kunna förmedla mina insikter. Jag var till slut tvungen till att reflektera för självinsikt: kanske andra såg på mig så som jag såg på dem. Vi kanske tänkte lika fast olika. Det finns kanske olika sätt att tänka utan att man behöver falla i någon relativism och acceptera vad som helst som om det vore ett särskilt sätt att tänka.

Personliga erfarenheter ledde min uppmärksamhet till vissa psykologiska teorier som just beaktade dessa problem. Det gällde att finna logikens plats i mänskligt tänkande och problemlösning, att finna dess förhållande till känslor och värderingar eller "målanalys" som det heter på modernt teknokratiskt språk. Att förstå varför den logiska formen som finner sitt högsta uttryck i datormanipulationer så ofta saknar innehåll. Varför beaktade "fakta" är så triviala eller skadliga.

Med utgångspunkt i kvinnorörelsens protester mot "mansamhället" fann jag att det psykologiska problemet med integrationen mellan olika sätt att tänka kan belysas med spelet mellan manligt-kvinnligt motsatser. Historiska erfarenheter kan då belysa integrationens problem.

Den alltmer politiskt betydande kvinnorörelsen säkert är ett uttryck för behovet av en integration mellan det isolerade manliga och det förtryckt kvinnliga i vår kultur. Det vore emellertid anmärkningsvärt om kvinnorörelsen inte hade själv blivit påverkad och sneddriven av den kultur som vi alla andas. Det har lett till att integrationen av människans motsatser blev reducerad till biologiska/administrativa kvoteringar i hem och arbetsliv. Det kan få motsatt verkan.

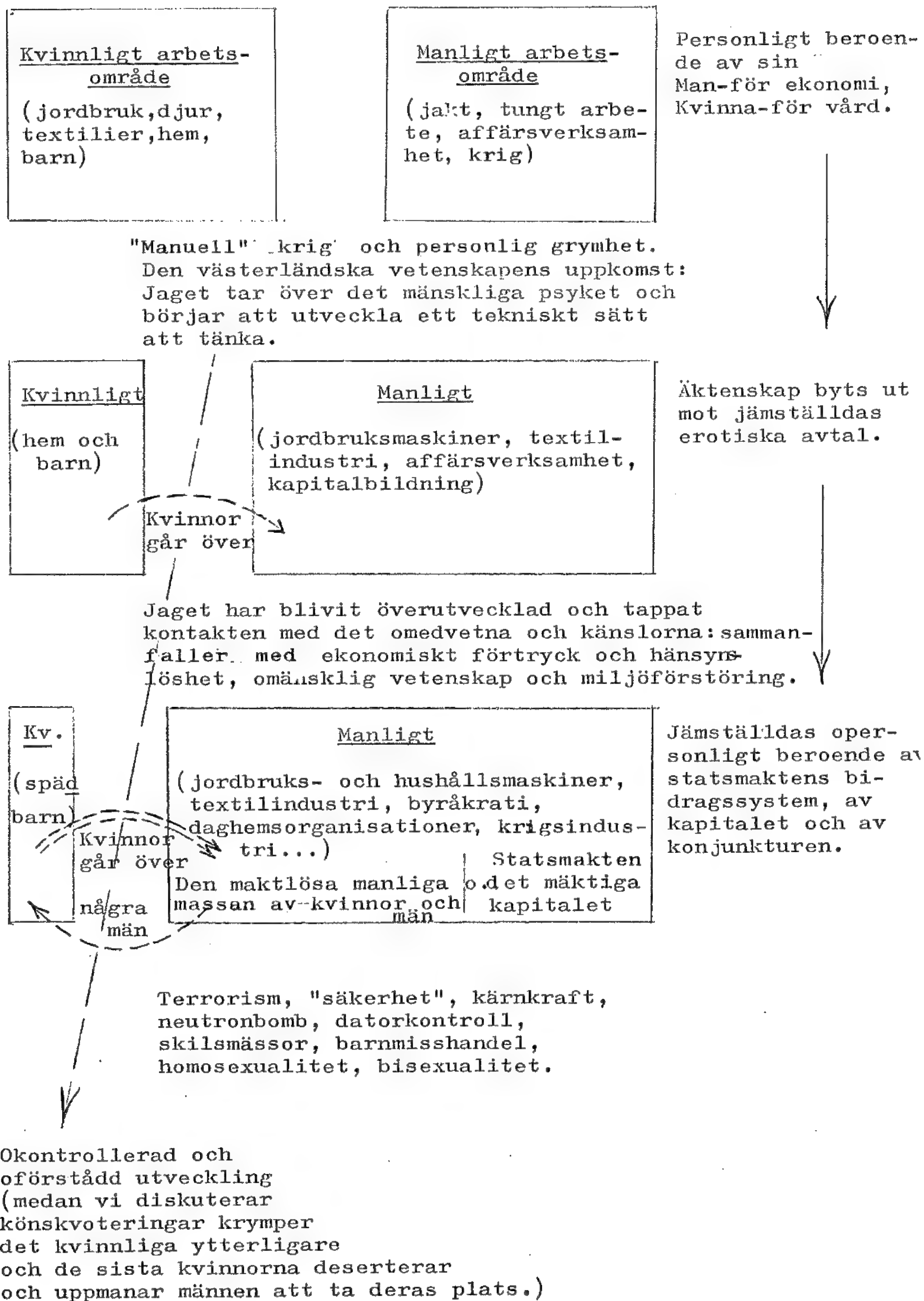
Ibland ser det ut som om den bisexuella "mänsklighet" som eftersträvas i könsdebatten avspeglar sig i den yttre världen i form av "neutralitet" eller oförmåga att erkänna redovisa och kämpa för alternativ, tåla konflikter och acceptera begränsningar.

Det är viktigt att inte betrakta den här uppsatsen som ett angrepp på "kvinnorörelsen". Den är snarare ett angrepp mot det ensidiga tekniska-administrativa sättet att tänka, det "manliga" sättet som, jag är övertygad, numera börjar att härska även inom kvinnorörelsen. Visst är detta samma som att beträda minerad mark. Kvinnorörelsen är ju för många så att säga "vårt sista kort". Mycket har offrats för detta sista kort och ett ifrågasättande känns alltför smärtsamt: man som trodde att någon sorts frälsning eller åtminstone en förbättring var nära... nu får man höra att det var fel väg.

Man kan tycka att det finns andra viktigare och farligare saker att kämpa emot. Visst finns det fiender men det kan vara ännu farligare med "vännernas" svek och förräderi. Även om det skulle vara omedvetet. Det är inte första gången som en "rörelse" blir besatt av dunkla och okontrollerade känslor. Andra världskriget känns ännu alltför nära för att kunna skylla det hela på människor som råkade vara mindre "medvetna" än vad vi själva är. Det känns pinsamt att behöva påpeka vad bra vi är, jämfört med andra som blev besatta av ondskan och blev offer för makt-manipulationer.

Tyvärr kan könsfrågans utveckling ses som en kulturell gradvis ökat förträngande av det kvinnliga, oberoende av biologiskt kön:

KÖNENS FÖRHÅLLANDE TILL DEN
EKONOMISKA-KULTURELLA UTVECKLINGEN -
Ett försök till visualisering.



Figuren åskådliggör den med uppsatsen förenliga hypotesen att det manliga i vår kultur gradvis förtränger kvinnligheten. Jag skriver förtränger för att i viss mån komma ifrån det ofta ytligt intuitivt uppfattade och missbrukade ordet förtryck. Förtryck tillhör ett språk som inte är tillräckligt nyanserat för att beskriva förhållandet mellan könen.[1] Eventuellt skulle man kunna försöka behålla ordet förtryck och presentera problemet på följande sätt:

Kvinnans yttre kvinnlighet förtrycks
Mannens yttre manlighet förtrycker

Kvinnans inre manlighet förtrycker
Mannens inre kvinnlighet förtrycks

I vår utåtriktade extroverta "Persona-" kultur tolkas förtryck huvudsakligen i yttre-medvetna termer. Vi erkänner inga inre-omedvetna förtrycksskeenden. I själva verket kan det alltså vara så att:

Manligheten förtrycker kvinnligheten.
Kvinnligheten låter sig förtryckas av manligheten.
"Orsaken" till detta hänger samman med en undermålig (bristfälligt integrerad) kvinnlighet som låter sig förtryckas, som bjuder till förtryck, och med en undermålig (bristfälligt integrerad) manlighet som låter sig frestas till förtryck.

På vår analysnivå är det inte "människor" som förtrycker utan det som förtrycker är känslor och motiv, innersta psykiska drivkrafter som styr (ofta biologiskt uppfattade) människor. Inte heller i sociologin uppfattas människan som ett självklart "objekt" utan hon ses som en knippe av relationer.

---------

1) Varken "förtryck" eller"makt" finns till exempel upptaget i index-registret i Liedman (1977). Jämför med de omfattande diskussionerna i Arendt (1970), May (1974) och i andra klassiska arbeten (Fromm, Marcuse,Reich,Adler,m.fl.) vilka öppnar vägen för förståelse av samband mellan makt, styrka,kärlek,förakt,våld m.m. Observera särskilt det ofta brukade och missbrukade ordet förakt (särskilt kvinnoförakt) och dess förhållande till rädsla. Om man föraktar det som man är rädd för, hjälper det då med "kvinnomakt" för att råda bot över "kvinnoförakt" ?

Alternativt kan vi säga att det är <u>personer</u> (människornas yttre sida, från "Persona") som förtrycker, inte <u>individer</u> (odelat psyke, enligt den inre In-Divid-ualiserings processen).

Både manlighet och kvinnlighet blir förtryckta i meningen "ofullständiga" och "skadliga" för individen när vissa aspekter av manligheten utvecklar sig utan kontakt med kvinnlighet, och omvänt. Till exempel manliga våld-komponenter bryter fram tillsammans med kvinnliga identitetsupplösande komponenter. Detta kan ge vissa insikter i t.ex. varför finns det människor som upplever en sorts befriande rättfärdighet i våldet. Visst är det frestande att låta uniformerade disciplinerade våldsmän göra "rent hus" av en perverterad bordell-nattklubbsmiljö som speglar ett samhälle i ~~krisx~~ k upplösning.[1]

Det gäller alltså att återupprätta en kvinnlighet <u>och</u> manlighet som endast blir äkta när de erkänns som varandras motsatser <u>och</u> samtidigt håller intimt kontakt med varandra. Det tycks alltså finnas ingen plats för ytlig ideologisk legitimering av en jämlikhet till exempel i form av homosexualitet och könsolidarisk segregering i form av kvinnohus /våldtäktcentra eller liknande: inte förrän vi tror oss <u>förstå</u> vad det betyder på en djupare plan. Rent konkret kan detta betyd~~xa~~a att <u>just nu är det viktigare än någonsin att man och kvinna skall hålla ihop</u>, kämpa mot skilsmässan, tvingas konfronteras med sina egna missriktade föreställningar om det ~~andraxkönet~~ motsatta könet för att återupptäcka det inom sig och på så sätt kunna förändra sig, bli individer./ Livets mening och barnets mening är att man skall vara två. Visst skall män och kvinnor få skiljas om de behöver skiljas eller kvinnan få arbeta utanför hemmet men ~~detxärxbegtxkxxtt~~ låt oss på nytt/ ställa frågan: <u>varför det</u> ? Varför <u>vill</u> vi det och hur förhåller sig det till våra <u>behov</u> och till <u>meningen</u> med tillvaron?

----------

1) Jämför med scenen i Ingmar Bergmans film "Ormens Ägg" där uniformerade våldsmän bryter sig in i en dekadent nattklubbsmiljö.

En överförenklad återupprättelse av kvinnligheten i den yttre världen, isolerad från det manliga, kan leda till en sorts primitivt matriarkat, det anonyma ansvaret, den känslomässiga promiskuiteten.[1] Den förnekade äkta manligheten isoleras, utarmas, förvandlas och bryter ut i form ohejdad ursinning styrkedemonstration, våld och disciplindyrkan. Den förnekade och förödmjukade manligheten som har förlorat sin sista anknytning till det kvinnliga kan uttrycka sig i politiken och i konsten som ärke-reaktionära attityder och fastlåsning av positioner: nyfascismen i Västtyskland,[2] teknokratkarlens angrepp mot "anti-intellektualismen", popgruppen "Kiss" bland barnen.

Erotikens upplösning i form av mjuk bisexualitet, gruppsex, kollektivets och statens intåg i de intimaste känslosfären med övertagande av föräldrarskapet är då mjukhet och trygghet bara i form. Flyttar vi blicken något ser vi våldet och våldtäkten på natur och människor i form ekonomisk exploatering och utslagning, terrorism och anti-terrorism som leder in i det "säkra" polissamhället, den progressiva teknokratiseringen och avhumaniseringen, den radioaktiva välfärden, neutronbomben, det datoriserade slagfältet.

Mellan dessa två sidor, som en symbol för den bristande föreningen mellan manligt och kvinnligt har vi skilsmässorna, homosexualiteten som också är en skilsmässa, det ensamma föräldrarskapet. "I centrum" har vi det ensamma barnet som inte längre behöver någon far och snart ingen mor heller. Barnet får bära föräldrarnas svikna och misshandlade förhoppningar om förening och kärlek.

En pessimistisk bild ? Kanske snarare en helvetesvision som utgör en brygga från vetenskap och debatt till prosa och dikt. Ett försök att på ett intellektuellt och käsnlomässig väg väcka uppmärksamheten för och igenkännandet av bortglömda aspekter, en utveckling som smyger sig fram i känslorevolutionens namn. När frågorna blir alltför komplicerade vänder sig många till konsten, och i synnerhet dikten:

-------

1) Neumann (1954). Observera att Evelyn Reed i Sexism & Science (Pathfinder Press, N.Y., 1978) presenterar en i huvudsak entydig positiv syn på det primitiva matriarkatet utan att ta upp den kulturella innebörden av olika former enl. Neumann

2) Se reportage "Nyfascister i uniform tänar krig" (DN 11/9-77)

SVERIGE

"Sverige är inte Sverige.
Sverige är en parodi på Sverige.
En krossad myt om harmoni, kärlek och mjuk befruktning.

Sverige är en sprucken gemenskap.
Barnen är ensamma. Föräldrarna är ensamma.
Dom ensamma är ensamma.
Den kollektiva ensamheten gallskriker ur struparna.

Sverige är en förljugen moral...

Det sönderslagna barnet. Den utplånade hustrun.
Den förnedrade mannen...

Ett folk utan språk, i händerna på en teknokratisk utplå- [illegible]..

Med sina skröpliga lögner om jämlikhet...

Den kalkylerade effektivitetsfascismen
Den vårdslösa välfärden...

Många människors kontaktlösa förvirring.

Sverige vandrar baklänges in i framtiden.
Fördomarna fladdrar som inflammerade skygglappar.
Murarna växer i ögonen.
Stiletterna blänker i pupillerna.
Klaffarna stelnar i hjärtat.

Sverige är lögnen om tillhörighet...
Den bedragna drömmen om kollektivt medvetenhet.
Lögnen om självförverkligande.

Sverige är element istället för värme.
Sverige är trygghet istället för gemenskap.
Sverige är form istället för innehåll...

Den ~~bxx~~ byråkratiska förnedringen...

I Sverige ruvar en andlig terrorism.
En lättväckt besinningslös omänsklighet...

Kärleken är utkavlad till en kall blankett...
Längtan mellan kropparna förvandlad till våt metall..

Sverige flyr i det anonyma ansvaret...

Sverige.
I skarven mellan två möjligheter:
den materiella kastreringen
eller den ursinniga förändringen." [1]

1) Rolf Börjlind i Moderna Museets (Stockholm) utställningen "Persona non-grata", hösten 1977 , urval.

# Förlåt mig, sa hon

Förlåt mej, sa hon
men det går inte, sa hon
Det är bilarna som gör det
och allting nu, vi har fått det bättre
med termostatblandare och allt nu
Jag kan inte säga att jag älskar dej, sa hon
det verkar inte rätt
Bankerna har utökat sin service
för vanligt folk som du och jag
Det har blivit lättare att leva, det vet du
Det är inte nånting mellan just oss
Vi har fått det bättre, det vet du, motormunstycke
till dammsugaren och Kisse
har fått en egen toalett och såna saker
Man kan vinna både tid och pengar, förstår du
det verkar så konstigt med oss två
att vi skulle vända oss till varandra, sa hon
när man kan få så mycket hjälp med service
och rådgivning
Jag tycker ju om att handla med dej, då är du så fin
och vänlig att ha med och säger ingenting konstigt
Jag tycker du är trevlig, sa hon
men älska är ett mycket starkt ord att säja härinne
Ibland köper jag en tidning, sa hon
där skriver dom om att älska och dö och såna saker
för att det är gripande och bra saker
att läsa om, förstår du mej
vi har ju ett behov av spänning och romantik
det är sant, och man behöver inte vara skådespelare
vid TV för att få gråta och skratta
även om det kan verka överdrivet när andra gör det
Själv känner jag mig som Agnetha Fältskog ibland
och har svårt att komma ur det
eller som Ann-Christine Hedmark
Det är enda felet som jag vet
som jag känner, men det är samtidigt rätt, sa hon
att vi liknar andra människor
Ibland i affärerna tror jag att vi alla
är samma som står och ska handla
och det tror jag är riktigt
för då behöver vi inte känna oss ensamma här
i det nya
Du vill ha så mycket, sa hon till mig
och jag har märkt att du ofta svettas
Förlåt mej, sa hon
jag har försökt älska, men det kändes fel
Men vi kan väl tända ett ljus till teet
Jag har fått förslag på det
att vi behöver tända ett ljus den här årstiden
när det är lite
mörkt ute
Vill du släcka i taket, sa hon

1) Thomas Tidholm, "Förlåt mig, sa hon", (DN 17/9-77), ur samlingen "Mina drömmar"

Den intressanta frågan är möjligen inte huruvida ett konstnärligt eller känslo-uttryck är pessimistiskt, en "helvetesvision" eller om den är optimistiskt.[1] Den klassiska tragedin som ett teaterbegrepp var en pessimistisk helvetesvision: men den hade en funktion.

Det finns nog många flera dikter, pjäser, filmer och pressnyheter som är pessimistiska idag. Det kan vara klokt att inte avfärda dem utan vidare som "lögn och förbannad dikt". I mindre "rationella" kulturer saknas ofta ett sådant språkligt anknytning mellan dikt och lögn.

En central fråga som dyker upp ur det här arbetet är orsaken eller sanrare meningen med den oförstådda okontrollerade utvecklingen, skilsmässan och det ökande avståndet mellan det kvinnliga och det manliga, mellan dikt och sanning. En psykisk ansats till den här frågan utgår från medvetandets uppkomst i människans historia [2]. En politisk-ekonomisk ansats utgår från de politiska motsättningarnas uppkomst [3]. Båda ansatserna är fulla av frågetecken. Båda synen möts i den filosofiska ansatsen [4] som ibland tagit upp frågan om hur det "rationella" tekniska tänkandet förhåller sig till det mänskliga tänkandet i historiskt perspektiv. Det skulle kunna peka mot vart är vi på väg med alla dessa tekniska - administrativa lösningar på livsproblem med hjälp av datorer, kärnkraft och könskvoteringar.

1) Betr. optimismens-pessimismens betydelse se Jung (1971) s 313-314.

2) Neumann (1954)

3) Liedman (1977) vol.2, s 132-147; Lindbom (1977) s 81-82, 45, 73.

4) Heidegger (1974)

Men den tekniska administrativa frågan som många fortsätter att ställa kvarstår oförändrad: vad ska vi göra, hur ska vi göra, vem är den som ska göra ? Inte så mycket varför.

Vilket är alternativet ? Vem är den som kommer med något förslag?

Till skillnad från de som är övertygade om att det finns patentlösningar eller patentförbättringar av typen "könskvotering" finns de som inser att kvoteringsårgärder kan snarare befästa utvecklingen åt samma håll som tidigare. "Alternativ", liksom kritiken mot den nuvarande utveckling, kan inte vara en mans verk utan de växer ur en mera uppmärksam hörsamhet för dagens och gårdagens olika avvikande uppfattningar. Om det fanns flera som uppmärksammade det farliga i könsdebattens nuvarande orientering skulle några bland dem också kunna uppmärksamma och vidareutveckla alternativ. Att känna efter och tänka efter i stället för att handla styrd av egna oförstådda känslor behöver inte betyda konservativism utan det kan vara förutsättningen för en riktig handling. Idag förväxlar vi ofta riktig handling med aktivt handlande: den typiskt manliga utåtriktningen har tagit över den kvinnliga inåtvändheten och döpt om den till "navelskådande" med tydligt förakt för österländsk kulturtradition.

Det är nog riktigt att handlingar kan stimulera känslor och självkännedom: i så fall har tiden nu kommit för att i könsdebatten låta stimulansen verka över känslorna. Vart är vi på väg ? Den här uppsatsen tyder på att vi kan mycket väl vara på fel eller t.o.m. motsatt väg och att vi håller på att slösa med de sista krafterna i en steril och dödlig kamp mellan män och kvinnor medan från början gällde det att smälta samman det manliga och det kvinnliga i både män och kvinnor, med bibehållen erotisk identitet. Det är nödvändigt att flera tar itu med att formulera de viktigaste frågorna för att kunna rikta krafterna mot de verkliga politiska målen.

Och inför de här svåra frågorna blir frestelsen störst att återfalla i ensidigt psykologiserande eller politiserande. Psykologiserandet känns igen i vissa tidningsreferat av sådana rörelser som scientologi och transcendental meditation,[1] där kännande människor söker skydd mot föraktet av "känslor och drifter".

Politiserandet är emellertid lika utbrett. Ibland har det kallats för vulgär-, läroboks-, eller dussinmarxism och den består huvudsakligen av att stämpla avvikande åsikter som borgerliga, individualistiska, världsfrånvända, patriarkaliska, manschauvinistiska, eller dylika alltsägande ord. Det finns säkert motsvarande vulgärliberalism m.m. men de som vill värna om en äkta politisk förnyelse har bara att vinna i att erkänna de stora frågetecken som marxismen lämnat beträffande familjens och sexualitetens väsen.[2] Att bortse från sådana problem kan röja en brist på psykologisk självinsikt och känsloförakt som mycket väl kan bidraga till den politiska vänsterns splittring och tillbakagång.[3] I så fall bör man vara ytterst försiktig med det politiserande som består av att vilja förankra psykologin i den materiella verkligheten, vilket lett till en sociologiserande psykologi även i den akademiska världen. Ett exempel på ett sådant tänkande är den summariska avfärdandet av Ellen Keys verk för att hon "inte hade något intresse för vad som verkligen hände med "pengar och teknik" och vilken praktisk effekt detta skulle komma att få på människors liv.[4]

---

1) se recension av Svante Nycanders De fördömda scientologerna (DN 24/11-77) och reportage om transcendental meditation, (TM) i (DN 26/11-77)

2). Se Lindbom (1977) och Liedman (1977). En detaljerad antropologisk belysning som är tämligen okritisk mot marxismen och feminismen finns i Evelyn Reeds Sexism & Science, 1978, s 87 ff Ett praktiskt uttryck för problemen kommer fram i B. Börjesons "Obehagligt för läroboksmarxist" (DN 15/10-77).

3) Jfr. med boken Behöver vänstern gå i terapi? och pressdebatten mellan Jan Myrdal och Göran Palm för något år sedan i en kvällstidning. (Jag har inga närmare uppgifter kvar)

4) Harriet Clayhills, Vi Mänskor, nr.4, 1977, s 6

Viss hade Ellen Key intresse för pengar och teknik, vilket bl. a. gav sig till uttryck i att hon verkligen studerade några av dåtidens intellektuella som ännu idag inte kan viftas bort så lätt.[1] Men Ellen Key utgick inte från bara pengar och teknik när hon diskuterade vilken människans framtid bör vara. Vad är det som händer och vad är det som därmed blir praktisk effekt beror ju på vad är det som man utgår ifrån, vad är det som betraktas som givet.

Problemet återkommer då man söker sätta kärleksbegreppet, som här får representeras av det manligt-kvinnligt motsatsparet, i samband med den materiella historiska utvecklingen. Man har till exempel hävdat att kärleken har högst 200-300 år på nacken och att äktenskapet tidigare måste betraktas som en förening för gemensam produktion, antingen som jordbruk eller som hantverk: "Makarna hade ett reellt behov av varandra som ingen känsla eller frånvaro av känsla kunde äventyra. Sexualiteten hade också den sin ekonomiska funktion: att förse gården med billig arbetskraft."[2]

Hat, maktbegär, tro och frihetslängtan har emellertid drivit otaliga hjältar och martyrer som äventyrat många "reella behov". Man vill dock underkasta dessa känslor och drivkrafter den materiella verkligheten. Det är risk då att hjältar och martyrer diagnosticeras som sinnesförvirrade självmördare. Det är svårt att se hur den "nya antropologin"[3] kan definiera frikopplingen mellan s.k. sexualitet och övriga känslor under århundradena. Här måste denna nya antropologi kompletteras med djuppsykologin och en historisk överblick över

--------

1) Se t.ex. Liedman (1977) ang. Spencer och Comte.

2) Ronny Ambjörnsson (DN 18/9-77, min spärr). Se också fortsättningen (DN 21/9-77). Idéerna återkommer i materialistiska ansatser t.ex. om familjen (Forskning och Framsteg, nr.5-6,1977), om barn (Ord och Bild, nr 8, 1976) och är också underlag för rollteorin citerad i Backe-Hansen (1974) s 135 ff.

3) Representerad av den amerikanske etnologen Lewis H.Morgan vars "Ancient Society" lär enligt Liedman (1977) och Lindbom (1977) ha djupt influerad Marx och Engels i deras syn på mänsklighetens psykiska-kulturella utveckling. Evelyn Reeds försvar av antropologins materialistiska grund i Sexism & Science, Pathfinder, 1978, lämnar dessa frågor öppna.

uppkomsten om medvetandet om känslor.[1] Det skulle öppna vägen för jämställdhet mellan den psykiska och den materiella verkligheten. Inte bara skulle sexualiteten ha en ekonomisk funktion utan även ekonomin skulle ha en erotisk funktion. Sexualitet är ju inte bara drifter som skall tämjas i det xäxxa enligt Jaget"rätta"ekonomiska systemets tjänst.

Jämställdhet mellan psyke och materiell verklighet. För, vad är det som händer egentligen och vad är det som blir praktisk effekt ? Dagens nya krav, praktiska effekter, på känslor och "roller" består av bl. a. skilsmässor, ensamt föräldrarskap, dagöppna och nattöppna daghem, m.m. Dessa praktiska effekter "orsakades" av "en händelse", industrialiseringen som började för ett par hundra år sedan, eller mycket tidigare. Den"ofrånkomliga,faktiska händelsen" och Jagets vilja tar vi för givet. Det är känslorna som vi skall ändra eller våldföra oss på, därför att de har förhoppningsvist inget ofrånkomligt faktiskt givet i sig. Vi tycker rätt men känner fortfarande fel.

Nu upprepas i viss mån detta händelseförlopp med respektive praktiska effekter. De som idag är motståndare till kärnkraft xxkxxkxj eller miljöförstöring kan jämföra dagens xxxxx situation med situationen inom 200 år i fall deras kamp misslyckas och deras farhågor besannas. Skall man då kräva en anpassning av människors känslor till de då gällande praktiska effekterna i den materiella verkligheten ? Skall dagens misslyckanden utgöra den odiskutabla grunden för morgondagens krav på anpassning av känslolivet till det "säkra" anti-terror polissamhället och till rashygieniska åtgärder som avser motverka förstörelsen av arvsmassan ? Den radikala feminismen förespråkar redan idag önskvärdheten att modern arbetar utanför hemmet: man utgår från att det inte går att återupprätta meningsfullheten i det tidigare odelade"hemmet"; det finns ju "ingen väg tillbaka", anser man. Den radikala feminismen förespråkar samtidigt, på ett paradoxalt sätt, "vägen tillbaka" till matriarkatet som skall frälsa världen på samma sätt som det frälste det magiska, icke-vetenskapliga, mental underutvecklat primitiva samhälle.[2]

---

1) För en introduktion, se Jung (1971)s 8-11,Jung (1956)s 3-33 och Jung (1964a) s 74 ff, par.148 ff.
2) Evelyn Reed, Sexism & Science, 1978.

~~rashygieniska åtgärder som avser motverka arvmassans förstörelse?~~

I så fall blir den radikales dilemma att han alltid försvarar något som tidigare radikala inte lyckats förhindra.[1]

Det är kanske att införa en viss kvinnlighet i debatten, detta med att ifrågasätta förutsättningar. Att förmedla andras röster, historiska och nutida, hellre än att tala så mycket själv.

Det gäller att visa upp de galna politikernas jordmån, en folkmassa som tycks sväva i tomheten medan framtiden växer ur deras känslomässig utarmning, deras hat och förtvivlan. Ett sant medvetande växer knappast ur fabriksgolven, liksom makten ur gevärspipan, genom en sorts arbetar- och produktionsmetafysik. Vettiga studier kan visst börja med individen och sluta med kollektivet. Även om en individ skulle vara en produkt av samhället, även då kan man genom att intimt förstå en individ lära sig om massrörelser och sociologi. Studiet av den enskilde blir en hjälp att förstå de större sammanhangen. Om människor haft psykologisk självinsikt skulle de i t.ex. Hitler ha känt igen en smittsamt psykotisk mördare. Mot hat, makt, fanatism, system och planer skulle de ha kunnat sätta kärlek och skapande kvinnlighet, om och om igen, trots att världen är sinnesjuk. Visst är frågorna politiska, men det rör sig inte om något slags sällskapslek eller om att tala ut och förstå och känna gemenskap eller ens att vara kåt. Det rör sig ju om de allra innersta drivkrafterna bakom vår existens. Man kan inte gå genom detta liv utan att uppleva passionen, både som lidande och hänryckning.[2]

--------------

1) Jämför med Tikkanen (DN 26/11-77);"En konservativs dilemma är att han alltid försvarar något som tidigare konservativa inte lyckats förhindra."

2) För hela det här stycket har jag använt mig av formuleringar ur följande författare medan jag ensam svarar för deras mening i det här sammanhanget:
Hanserik Hjertén om Ingmar Bergmans "Ormens Ägg"(DN 29/10-77).
Otto Mannheimer om M.Bergom-Larssons "Kvinnomedvetande (DN 29/10-76). Ruth Halldén, om den tredje delen av Anïs Nins dagbok (DN 29/10-77). Jan Myrdal "Politisk biologi och passionernas politik (Folket i Bild, 15/9-77)

Och genom passionens lidande, som här fått representeras av det manligas förhållande till det kvinnliga, förenas individen i kärlek med samhället:

"Vi leva ännu innerst endast av det, vi dö för.
Och allt vi dött för skall leva, när den tid kommer
då allt, vad vi själva har lidit, för oss betyder intet,
men det vi lidit för betyder allt för andra."[1]

1) Ellen Key (1976) s 155.

## 109 NÅGRA METODFRÅGOR

Det framgår ur både förordet och ur det som sades angående sökandet efter en ny vetenskaplig syn (utsagor 107,108, 130, 131) att det gäller att utveckla det kvinnliga och förena det med det manliga även inom vetenskapen. Logisk precision, mera eller mindre skenbar klarhet och objektivitet bör kombineras med en större tolerans för det vaga, för tolkande känslor och för motsättningar.

En typiskt manlig kritik av det här arbetet skulle till exempel kunna leda till efterlysningen av "klara syften" och därmed klara resultat och mätbar prestation (jämför igen med utsagor 130-131). Om det här arbetet eller kritikern avänder sig av ett ensidigt xxxxxx antingen manligt eller kvinnligt tänkande skulle det troligen leda till att uppsatsen klassades som:

1. Bara populärt (till exempel borgerligt, manschauvinistiskt eller vänstervridet) debattinlägg som kan eventuellt användas som diskussionsunderlag i studiecirklar om könsroller
2. Alltför svårbegriplig för att kunna användas till annat än som akademisk kursbok.
3. Varken det ena eller det andra, varför författaren borde ha avgränsat sig eller skrivit två olika böcker, en för debattfolket och en för den vetenskapliga eliten.

Jag föreställde mig att en integrativ, förenande attityd till dessa två sätt att tänka skulle leda till just det som xxxx som det här arbetet blev: att"i stället för att betrakta vetenskapsmannen som en särskild sorts människa hellre betrakta varje människa som en särskild sorts vetenskapsman." (Churchman, 1968). Att söka återföra lekmannen och vetenskapsmannen till varandraxxxxxx utan att klassificeras som någon av dem.

Men jag tror mig vara medveten om riskerna med detta arbetssätt. Jag har redan sett, hört och hört talas om människor som fått skrämmande - även "akademiska" - vredesutbrott inför det här sättet att tänka och känna. Det röjer att "det är ju minerad mark man beträder". Jag söker hålla följande två citat i minnet och de kan vara av intresse även för den kritiskt frågande läsaren:

"Systembyggarens första svårighet är svårigheten att göra sig trovärdig. Så snart en rad vetenskaper blivit specialiserade och deras specialiserade status accepterats i det vetenskapliga samhället får systembyggaren en prekär position utanför auktoriteternas krets. Han kan inte uppfylla de olika specialiteternas allt fastare normer för utbildning, teoretisk färdighet och praktisk erfarenhet. Han har inte specialistens väl införstådda publik.

Samtidigt måste han överta de enskilda disciplinernas teoretiska problem, summerade över hela det vetenskapliga fältet. Problemen om teoriers inbördes förhållanden, om förklaringar och reduktioner kan den specialinriktade vetenskapsmannen rent av komma undan om han motståndslöst följer en rådande tradition. För systembyggaren är dessa problem helt avgörande för hans system. Endast om han löser dem får hans system en struktur..." (Liedman, 1977, kap 10, s 326)

"Samhället väntar sig, ja måste av varje individ vänta sig, att denne så fulländat som möjligt spelar den roll som fallit på hans lott. Av en präst väntar man alltså inte bara att han objektivt skall sköta sitt ämbete utan också att han alltid och under alla omständigheter skall spela en prästs roll på ett oklanderligt sätt. Samhället kräver detta som ett slags garanti; envar måste fylla sin plats, den ene är skomakare, den andre poet. Man väntar inte att någon skall vara bådadera. Det är inte heller rådligt att vara bådadera; det kunde bli en smula kusligt. En dylik individ skulle vara "annorlunda" än de andra och inte riktigt någon att lita på. I den akademiska världen skulle han vara en "dilettant", ur politisk synvinkel skulle han vara "oberäknelig", ur religiös en "fritänkare" - kort sagt, man skulle misstänka honom för opålitlighet och inkompetens, ty samhället är övertygat om att bara en skomakare som dessutom inte är poet kan åstadkomma professionellt tillverkade skor. Den individuella företeelsens entydighet är en väsentlig sak ur praktisk synvinkel, ty den end individ samhället känner till, genomsnittsindividen, måste ha bara <u>en enda sak</u> i huvudet om han skall kunna få till stånd något som duger, två skulle överstiga hans förmåga. Vårt samhälle är utan tvivel inställt på sådana ideal. Det är därför inte något under att var och en som vill uträtta något måste ta hänsyn till dessa förvätningar. Ingen kan naturligtvis såsom individ restlöst gå upp i dessa förväntningar och det är därför en oavvislig nödvändighet att konstruera en artificiell personlighet. Anständighetens och moralens krav bidrar till att en lämplig mask är motiverad. Bakom masken uppstår då något som man kallar ett "privatliv". "
(Jung, 1967, s 92)

Det anses alltså riskabelt att spela flera "roller" i det utåtriktade arbetslivet. I privatlivet vill däremot många spela flera roller samtidigt, inte minst man- och kvinnorollen som döps för ändamålet om till människoroll (lika med "mänsklighet").

I varje fall är det här arbetets centrala vetenskapliga anspråk att med hjälp av obeaktad litteratur bidra till formuleringen av en komplex vetenskaplig hypotes som rör en del av könsdebatten. Detta kan uttryckas i förenklad form så att det finns starka röster i könsdebatten vilka är ett uttryck av Anima respektive Animus utåtriktning och förlorad kontakt med det omedvetna i män resp. kvinnor. För detta ändamål utgår jag från Jungs arbete vilket utgör då ett antagande, en premiss för mitt arbete. För att påvisa rimligheten av min hypotes använder jag mig av tillgängligt material utan anspråk på objektivitet, opartiskhet eller dylikt. Jag menar då helt enkelt att det finns stöd för hypotesen utan att hävda att det inte kan finnas för mig okänt material som försvagar hypotesen. Jag menar inte heller att vissa tendenser i könsdebatten och jämlikhetsträvandena orsakas av psykologiska mekanismer, utan endast att de i första hand hänger ihop. Ämnets svårighetsgrad lämpar sig inte för enkla kausala modeller. Av samma anledning har jag inte haft som mål att föra ett linjärt logiskt resonemang från premisser till slutsats. Ansatsen följer snarare det som i jungsk litteratur kallas ofta för circumambulatio, d.v.s. kretsgång kring en kärna som är alltför mäktig för annat än ett försök till belysning ur olika synvinklar. Det innebär bl.a. avsiktliga upprepningar av samma tanke i något olika formuleringar, och det innebär förstärkning (eng. "amplification") i stället för tonvikt på definition. Ett typiskt exempel är kapitlet om prostitution och pornografi. Det innebär också att det kan vara ofta irriterande svårt att klargöra var jag själv står inför en meningsmotsättning. Jag har nämnligen inte dragit mig ifrån att inta en "kvinnlig förmedlande attityd då jag, genom citat, för gärna fram andras synpunkter t.o.m. i andra hand genom recensioner. Min ståndpunkt får ibland stå tillbaka men den ligger underförstådd i urvalet och sekvensen av materialet.

Jag försöker emellertid ofta göra min ståndpunkt klar i de olika berörda frågorna. Under denna strävan ifrågasätter jag en stor mängd citerat eller på annat sätt anfört material, t.ex. ur massmedia och vetenskaplig litteratur. Jag anser att detta ständiga ifrågasättande är ur falsifieringskravets synpunkt ett "strängare" tillvägagångssätt än det i akademiska sammanhang vanliga raka påbyggnaden av likasinnade fö forskares tidigare resultat, utan referens till avvikande eller motsatta ståndpunkter. Mina x i detta avseende större krav på falsifierbarhet inför läsaren motiveras av de som är mitt arbetes vetenskapliga anspråk i ett bredare x perspektiv: att antyda att den pågående könsdebatten, särkilt som den drivs av vissa grenar av den etablerade kvinnorörelsen, riskerar att spåra ur./ Urspårningen består av att kampen mot eller för lösningen av ett mänskligt problem omvandlas till att gälla kamp mot en folkgrupp, i det här fallet männen. Historikst är sådana psykiska projektioner ingen nyhet då "hets mot folkgrupp" tidigare gällt t.ex. kristna, judar, kvinnor,negrer.

Jag tror inte att detta problem kan lösas genom att i en semantisk språk-övning bortdefiniera de utpekade grenarna av kvinnorörelsen som "extrema" eller "icke-representativa" eller "icke tillhörande kvinnorörelsen". En fördjupning av den här frågan kan lämpligen utgå från en analys av den svenska kvinnorörelsen och dess anknytning till den internationella kvinnorörelsen (Ambjörnsson, 1974; Cheri Registers, 1978; flera arbeten av Gunnar Qvist).

I detta sammanhang vill jag väcka hos läsaren hypoteser eller åtminstone funderingar som rör formen och innehållet av rationellt tänkande, samt belysa dessa problem med hjälp av den pågående könsdebatten. Man kan säga då att jag änvänder könsfrågan för att belysa problem jag mött i min yrkesverksamhet rörande tillämpningar av datatekniken, t.ex. i rationaliseringsverksamhet och i "artificiell intelligens" eller datalogi. / Observera att kopplingen mellan psykologi och de nämnda områdena idag är inte alls så långsökt . Den psykologi ur vilken jag utgår i det här arbetet skiljer sig emellertid i väsentliga avseenden från IPP-riktningen (informationsprocess-psykologin) som i Sverige råkat bryggx beröra tillämpningarna av datatekniken (se S.Ohlsson och O.Almkvist, "Informationsprocess-psykologin: En introduktion", Psykologi i teori och praktik (Psykologiska föreningen vid Stockholms Universitet), nr. 2/76). Den analytiska psykologin på vilken det här arbetet grundar sig liknar visserligen på

en ytlig plan IPP:n i dess anspråk på att ha "överskridit den ortodoxa experimentalpsykologins metodologiska begränsningar: varken manipulation av oberoende variabler, operationella definitioner, mätningar eller inferentiell statistik är längre nödvändiga inslag i empiriska undersökningar." ; Samma gäller anspråken på att ansluta sig till en"icke-positivistisk paradigm: misstron mot metodologiska restriktioner, den icke-reduktionistiska ståndpunkten, den väl utvecklade teoretiska verksamheten, den ideografiska karaktären hos en del undersökningar, osv." (Stellan Ohlsson och Ove Almkvist, op.cit., s 39). Den analytiska psykologin är emellertid mera humanistiskt inriktad och erkänner inte någon enkel oförenlighet mellan generell kunskap och humanistiska paradigmer. Kunskapsteoretiska och andra skäl för att inte ansluta mig till IPP:n framgår ur min egen avhandling (Ivanov, 1972) och andra arbeten om "information processing" o.dyl. vilka tydligt pekar på beröringspunkterna med den analytiska psykologin (Churchman, 1971).

Jag har velat stärka ytterligare mitt arbete ur falsifierbarhets synpunkt, utöver ifrågasättandet av allt material som jag kände till och som försvagar mina hypotes. Därför vill jag ~~xxdetxsomxfökjax~~ ge till ~~xäx~~ läsaren hela tiden detaljerade referenser som främjar egen forskning. Även till synes överdrivna referenser till dagstidningar kan snabbt göra nytta för forskaren som besöker ett tidningsarkiv. Men i det som följer vill jag också nämna frågor och litteratur som kan hjälpa läsaren att själv ifrågasätta mitt arbete hellre än att endast bedöma mina egna ifrågasättanden s.a.s. i andra hand.

I mitt arbete utnyttjar jag ett stort material som är urval ur massmedia. Den känsliga frågan om "representativitet" eller snarare slumpmässighet (jämför med 97 % bortfall i svaret till frågorna som bearbetas i den s.k. Hite-rapporten) kan lämpligen diskuteras genom aknytning till den problematiska "objektiviteten" (Westerståhl, 1972) i massmedia, till det statistiska objekt-begreppet (Ivanov, 1976) och till de här diskuterade begreppen man-kvinna. Jag menar då att det är långtifrån klart vilken "population av objekt" i massmedia man borde utgå ifrån. När det gäller urval ur massmedia är intresset inte riktat i första hand mot sådana objekt som böcker eller författare utan snarare mot <u>problem</u>. Därför kan attityderna som framgår ur en recension vara lika betydelsefulla som "vad författaren egentligen skrev". Representativitetsproblemet kompliceras dessutom av att det gäller att fånga också <u>tendenser</u> till kollektiva ändringar av åsikter.

För att fördjupa det för detta arbete centrala objekt-frågan kan man lämpligen starta med att betrakta den akademiska vetenskapligheten i ett brett perspektiv (Betz, 1971). Därefter kan objektdefinitionen granskas mot bakgrund av viss vetenskaplig metodik (Ackoff, 1972, Northrop, 1947). Könets definition (Ohno, 1976) knyter problemställningen till könsdebattens biologiska ~~grund~~ aspekt varefter man kan studera sambandet med andra (tvärvetenskapliga)

aspekter (Northrop, 1947; Kaplan, 1964). Allt detta kan ske på visst avstånd från djuppsykologin för att i kritiken undvika risker av ett för snävt teoretiskt perspektiv och för att uppmärksamma hur naturvetenskapens djupaste problem anknyter till djuppsykologin.

Ellen Key förmedlar viktiga insikter med ett kraftfullt språk men det utgör inte någon teoretisk grund för det här arbetet. Hennes verk har för övrigt nyligen blivit föremål för två doktorsavhandlingar som jag beaktat men inte ansett mig behöva utnyttja i mitt arbete. (Ambjörnsson, 1974; Lengborn, 1976). Ellen Keys förankring i viss positivism och i Spencers evolutionism måste ses mot bakgrund av hennes epoks behov och möjligheter att strukturera intuitiva insikter. Spencers roll måste ses i ett större sammanhang (Liedman, 1977) eller då kan man spekulera om hans funktion i sammanhanget kan ha varit att söka föra fram Kant's psykiska "a-priori" förutsättningar ~~x~~ medfödda i människan. Det behövdes som en motvikt mot den materiella uppfattningen att det finns endast <u>biologiskt</u> arv medan ~~det~~ <u>psykiska</u> egenskaper förvärvas genom erfarenhet. Femtio år senare skulle Ellen Key ha kunnat utgå från djuppsykologin: det handlar i sista hand inte huruvida tillfälligt förvärvade "egenskaper" skulle vara ärftliga utan det handlar om grunden, om vad som menas med arv.

Det blir naturligt att i sammanhanget vädja till antropologin för att söka kasta ljus på sambandet mellan arv, miljö och könsfrågan. ~~Det~~ Ett av de intressantaste arbeten av det slaget som jag känner (Reed, 1978) är en vidareutveckling av en tidigare bok som ~~xhdn~~ handlar bl.a. om övergången från matriarkat till patriarkat ur antropologisk synpunkt. Det senare arbetet har förtjänsten att det avslöjar den svaga vetenskapligheten av viss ~~x~~ "vetenskapligt" ~~x~~ teoretiserande, t.ex. den så kallade sociobiologin. Sociobiologin kan ~~emellertid~~ vara bara <u>ytterligare ett</u> exempel på undermålig manlig vetenskap bland många andra historiskt kända exempel (Hillman, 1972). ~~och~~ Det berättigade angreppet mot bl.a sociobiologin (Reed, 1978) garanterar emellertid inte riktigheten i angreppets ~~utgångspunkt~~ feministiska utgångspunkt.

Den feministiska antropologins utgångspunkt (Reed, 1978) är, liksom för vissa riktningar inom sekelskiftets svenska kvinnorörelse (Ellen Key), evolutionismen. Den feministiska antropologin blir emellertid problematisk då den ~~dessutom bekänner sig dessutom utgår från materialism~~ dessutom utgår enkelriktat från 1800-talets materialism. Den materialistiska grundsynen avspeglar sig bl.a. i en mera eller mindre uttalat förakt för den psykologiska verkligheten (Reed, 1978, s 111, 129, 152), förakt för den "primitiva" ~~människans psyke~~ människans "barnsliga" själsliv -kopplat till ~~med~~ en reservationlös beundran och uppvärdering av det manliga logiska-vetenskapliga tänkandet (Reed, 1978, s 119, 123-5, 138 och särskilt 129 och 152). Det hindrar inte den feministiska antropologin från att vädja till typiska psykologiska mekanismer, "olidliga motsägleser och spännningar inom familjen" och dylikt, för att förklara centrala utvecklingsförlopp (Reed, s 143). Det ~~paradoxala~~ mest paradoxala är emellertid att denna antropologi tar ingen notis om tillgängliga arbeten inom den analytiska psykologin inte ens då studieobjektet helt sammanfaller, t.ex. vid analysen av centrala grekiska myter. Paradoxen blir ännu mera uppenbar då man beaktar att den analytiska psykologin tyder på att vår förmyndarattityd ~~mot~~ till den s.k. primitiva människans,"barnsliga","underutveklade" ~~psyke~~ eller "ovetenskapliga" psyke hänger nära samman med vår kulturs förakt för känslor, intuition, för det kvinnliga och ~~de~~ för det barnalika, (Jung, 1975 eller 1964a ; Hillman, 1975). I så fall har den ~~feministiska~~ feministiska antropologins bristande psykologisk självinsikt gillrat fällan att kvinnoföraktet råkar bekämpas med ensidigt manligt förakt för kvinnligheten inom människan. I så fall behöver vi snarast möjligt en psykologi för självinsikt i könsfrågan.

Psykoanalysens begränsningar i detta avseende föranledde mig att koncentrera framställningen på den analytiska psykologin och därför ser jag inte mina teoretiska utgångspunkter alltför snäva. De som är intresserade av psyko~~k~~-analysens syn på dessa problem har redan tillgång till en rik litteratur (t.ex. Mitchell, 1974)

Men när man lämnar psykoanalysen i riktning mot Jung kan man lämpligtvis ta vägen över ett enastående antropologiskt arbete som försöker ta hänsyn till psykoanalysen och sociala-kulturella aspekter (Mead, 1970). Trots att det har avspisats av feminister på några få rader (Reed,1978, s 169)kanske avslöjar denna behandling mera om den feministiska antropologinsbristande psykologisk självinsikt och förakt för immateriella, andliga värden än om det ursprungligen kritiserade objektet.Mead ställer med utgångspunkt i hårt empiriskt arbete vissa centrala frågor som är en brygga till Jungs psykologi, även om de kan ibland viftas bort med en hänvisning till materialismen. Även om vi förutsätter den mänskliga naturens formbarhet: varifrån kommer olikheterna mellan de standardiserade personlighetstyper som skilda kulturer föreskriver för alla sina medlemmar eller mellan de motsatta personlighetstyper som ~~skilda~~ en kultur föreskriver för de båda könen ? Vilka är konsekvenserna av antagandet att det finns "bestämda temperamentskillnader" mellan människor som, om icke helt och hållet ärftliga, åtminstone huvudsakligen står på ärftlig grund ?
I försöket att besvara dessa och andra liknande frågor finner Mead att om man kunde avstå från distinktionerna mellan könens personlighetstyper i barnuppfostran och samhället i övrigt kunde det betyda en förenkling i samhällsbyggnaden. Offret av könsolikheterna innebär en förenkling av kulturen och en förlust för samhället. Att påstå att det icke finns några"temperamentskillnader" mellan könen i samhället som alltid har trott på dem och använt sig av dem kan vara en lika subtil form av personlighetsstandardisering som att påstå att det finns många sådana skillnader. Särskilt gäller detta en tradition stadd i förändring då en härskande grupp försöker att utveckla en ny personlighetstyp. Den farliga standardisering av attityder som förbjuder varje typ av avvikelse blir kraftigt förstärkt om inga individer varken på grund av ålder, kön, eller ~~xxkigkxxx~~ religiös tro anses vara automatiskt förutbestämda att företräda minoritetsåsikter. Mead fortsätter med att påpeka;

"Avlägsnandet av alla lagliga och ekonomiska hinder för kvinnornas deltagande i livet på jämlik fot med männen kan i sig självt vara en standardiserande rörelse fram mot det fullständiga utplånandet av olikheter i attityder som är en så hårt förvärvad civilisationsprodukt. ... Det innebär en social förlust att utplåna olikheterna mellan mäns och kvinnors godtagna personlighetstyper till den grad att varje uttryck av vad en gång kallats exklusivt manligt och exklusivt kvinnligt försvinner....Att bryta ned skiljemuren mellan könen och ersätta den med en annan mellan samhällsklasser är icke något verkligt framsteg...

Under tidernas lopp har vår egen kultur vid skapandet x av rika och kontrasterande värden använt sig av många konstlade distinktioner av vilka den mest påfallande har varit den som gjorts mellan könens personlighetstyper. Det är icke genom blotta raserandet av dessa distinktioner som vi kommer att kunna bygga upp ett samhälle i vilket alla individuella begåvningar finner sin plats i stället för att tvingas in i former som är dem främmande. Om vi skall åstadkomma en rikare kultur, rik på kontrasterande värden, måste vi ta hänsyn till hela skalan av slumrande mänskliga anlag och skapa en värld där varje särskild mänsklig begåvning kan komma till sin rätt." (Mead, 1970, s 242-247), min spärr)

Jag citerar hela det här stycket för att understryka behovet av att beakta det bakomliggande empiriska och teoretiska materialet på ett mera detaljerat sätt än vad feminister hittills gjort (Reed, 1978; Beauvoir, 1973) fxxx från olika utgångspunkter. Jag också citerar för att pxäxgxxxx i sammanhanget poängtera Jungs bidrag till just de områden som Mead lämnar oklara och oftast blivit källan till kritiken mot henne. Några av Meads nyxkxxxxgxxpp vaga nyckelbegrepp som t.ex. "slumrande anlag" och "individuella begåvningar som finner sin plats eller kommer till sin rätt" har sina direkta noggrant utarbetade motsvarigheter i Jungs tankebyggnad: Arketypernas verkningssätt och individualiseringsprocessens förhållande till samhället och politiken. Andra utav Meads oklarheter kring "godtycke", "konstlade val" eller "automatisk förutbestämning" i samhällsprocesser och individuellt beteende behandlas av Jung genom kopplingen mellan kultur, religion och mytologi. Kultur är inte "bara" kultur, kulturmönstren varierar ibland motsägelsfullt men inte "godtyckligt" och Meads överförenklade distinktionen mellan (biologiskt givna) könsskillnader och (medfödda) individuella anlag döljer en stor del av dxxxhärxpxxbxxmatixxxx det här problemet.

Olika kulturer föreskriver olika beteenden för de biologiska könen men i och med att kultur är inte"bara" kultur har den analytiska psykologin försökt fånga en alltför mäktig bakomliggande "verklighet" genom att söka tolka likheter och skillnader mellan olika kulturer. Även i den klassiska språkforskningen, då man betraktar språket som kulturyttring, har man hävdat legitimiteten och behovet av folkspråkens mångfald framför det ~~xsxandaxdixx~~ standardiserade ~~xbsta~~"bästa" språket.~~därförxaktxdetxärxdenxenda xhansan~~ Studiet av mångfalden är den enda sättet att söka och ifrågasätta "verkligheten" (Whorf , ; Ivanov, 1972).

Men, en gång vi tar steget till Jung, måste vi beakta kritiken mot honom. På ~~en~~ ett mera allmänt plan står den s.k. logiska positivismen för den mest passionerade kritiken mot den metod och den "mysticism" som Jung anklagas för då han tar på allvar och beaktar religion, konst, mytologi, känslor, ~~xdetxandligaxandligaxxxarvetx xxsinxteori~~ -det andliga arvet- , i sin teoribildning (som han själv ibland tvekar i att kalla för "teori"). Positivismens läror presenteras av t.ex. Hemple (1952) och Mises (1951).

Den svenska debatten kring Jungs psykologi har tills alldeles nyligen varit obefintlig. När den till slut kom till stånd höll den sig på en mycket ytlig nivå. Debatten handlade då mest om att hänvisa till kritiker av Jung och att försöka att överhuvudtaget förklara för fack-psykologer vad Jungs psykologi gick ut på. (Se Gunnar Windahls och Hardy Olsons inlägg i Psykolognytt, nr.18/1977, nr.3/1978,nr.5/1978, nr.6/1978, nr.7/1978.)

Ett par arbeten behandlar den politiska betydelsen av Jungs verk ur skilda utgångspunkter (Holt,1973 -; XXXXX Odajnyk 1976). Avsaknaden av referenser till marxismen i Jungs skrifter (annat än som en "-ism") kan lämpligen ställas mot avsaknaden av referenser till de problem som Jung arbetade med, i marxistisk litteratur. Ett sätt att kritisera Jung är att först beakta kritiken som riktats mot Freud (t.ex. Schneider, 1975; May, 1972; May, 1974) och sedan jämföra den med motsättningarna mellan Freud och Jung (Jung,1975, s 62-69 och 223-224; McGuire, 1974; m.m.). Ett nyutkommet arbete (Liedman, 1977) kan underlätta en idéhistorisk kritik trots att psykologin lämnas nästan helt utanför (se dock vol.1 s 264-266,322-326 och betr.Spencer s 275 ff, 317 ff.)
Fördelen med en sådan idéhistorisk kritik är att den undviker en utvärdering av Jungs arbete med utgångspunkt i överförenklade kunskapsteoretiska föreställningar (som t.ex. G. Windahl, Psykolognytt,nr.5/1978 och Atwood E.G.& Stolorow,R.D., Int.Review of Psycho-Analysis, nr.4, 1977). Jämför kxxxx med kraven på "utveckling och validering av vetenskap" i mera kunskapsteoretiskt avancerade arbeten (t.ex.Churchman, 1971).

I det sammanhanget vill jag poängtera att jag inte funnit anledning till att underordna psykologin till sociologi eller politik. En författare (Janssen, 1975) har uppfattat det jungska Animus-Anima-Persona samspelet som en beskrivning av "könsrollsmönstret". Jag ky anser att "roll" är ett alltför begränsat begrepp för att fånga mera än, i bästa fall, Persona-delen av problemet. Dessutom kan man undra (Janssen,1975,s 215) i vilken utsträckning det"gamla mönstret" alltjämt är socialpsykologiskt verksamt fastän de sociala förutsättningar ur vilka det en gång framväxte har försvunnit. Jag anser emellertid att en sådan formulering förutsätter att de sociala förutsättningarna verkligen är förut- satta. Jag föredrar att lämna den här frågan öppen för att inte hamna i den fällan som i jungsk litteratur ibland beskrivs som "fantasin om ursprunget". Därmed lämnar

jag också dörren öppen för psykologiska förklaringar som är jämställda med, exempelvis, sociologiska förklaringar.

En del litteratur som berör sambandet mellan psykologi, politik och filosofi är mycket intressant men jag har inte kunnat knyta den till det här arbetet. Jag tänker då t.ex. på Herbert Marcuses "Eros and Civilization" och på flera av Erich Fromms böcker, inte minst "The Crisis of Psycho-Analysis" där han har ett kapitel om Marx:s bidrag till kunskap om människan. Under det senaste året har därmot ett par mera anspråkslösa böcker väckt min uppmärksamhet: De berör mina frågeställningar och är svåra att "klassificera" i någon skola (Jahoda, 1977; Lindbom, 1977). Lindboms ansats är kanske unik här i Sverige men den påminner om utländska arbeten, inte minst i den franska kulturtraditionen (t.ex. Crippa, 1975) som tar upp kontaktytan mellan politik, vetenskap, myt och kultur.

Och till slut, en återkomst till början: den här boken kom till som ett första steg för förståelsen av det teknokratiska tänkande som jag mötte i min verksamhet. Det här arbetet kan ses tillhöra en tradition av litteratur som tar upp psykologiska aspekter av vetenskap och teknik (Maslow, 1966; McClelland, 1970; Churchman, 1971; Mitroff, 1974; Weizenbaum, 1976).

# 10 REFERENSER

(endast böcker och vetenskapliga artiklar)

Ackoff, R.L.,"General Systems Theory and Systems Research: contrasting conceptions of systems science", Mesarovic, M.D. (ed.) Views on General Systems Theory, Wiley, 1964

Ackoff, R.L., Vetenskaplig Metodik, Beckman, 1972

Ackoff, R.L., Redesigning the Future, Wiley, 1974

Allardt, B., Barnet inom oss, Psykologiförlaget, 1976

Ambjörnsson, R., Samhällsmodern - Ellen Keys kvinnouppfattning t.o.m. 1896, akad.avh., Göteborgs Universitet, 1974

Arendt, H., Om Våld, Aldus, 1970

Ariès, P., Centuries of Childhood, Vintage, New York, 1960

Backe-Hansen, E., (m.fl.,) Myten om den Goda Modern, Aldus, 1974

Banton, M., Roles - An introduction to the study of social relations, Tavistock, London, 1965

Berry, P., "The Rape of Demeter/Persephone and Neurosis", Spring 1975, Spring publications, Zürich & New York, 1975

Betz, F., "On the Management of Inquiry", Management Science, vol.18, no.4, December 1971

Boas, G., The Cult of Childhood, Warburg Inst., London, 1966

Campbell, J., Hero with a Thousand Faces, Abacus,London,1975

Castillejo, I. de, Knowing Woman - A feminine psychology, Putnam's Sons, New York, 1973

Churchman, C.W., Challenge to Reason, McGraw-Hill, 1968

Churchman, C.W., The Design of Inquiring Systems, Basic Books, 1971

Churchman, Systemanalys, Rabén & Sjögren, 1973

Clausen, C., m.fl., Maend, det Svaekkede Køn, Tiderne Skrifter, 1974

Crippa, A., Mito e Cultura, Convívio, S.Paulo, 1975

Egidius, H., Riktningar i Modern Psykologi, Natur och Kultur, 1977

Elert, C-C, "Visst är det skillnad på kvinnors och mäns språk", Forskning och Framsteg, nr 3, 1977

Feilitzen, U. von, Protestantismens Maria-Kult, 1874

Forsström, A., Ellen Key, Ellen Keys Stiftelse, Strand, Alvastra (Omberg), 1962

Franz, M-L von, Number and Time - reflections leading toward a unification of depth psychology and physics, Northwestern University Press, 1974

Giegerich, W.,"Ontogeny = Phylogeny ?", Spring 1975, Spring Publications, Zürich & New York, 1975

Goffman, E., The Presentation of Self in Everyday Life, Doubleday, New York, 1959

Goldberg, H., Mansrollens Risker, Forum, 1976

Grip, A., ADB System och Kommunikation,Studentlitteratur,1974

Harding, M.E., The I and the Not-I, A study in the development of consciousness, Princeton University Press, 1965

Harris, M., Cows, Pigs, Wars and Witches - The riddles of culture, Vintage, 1974

Heidegger, M., Teknikens Väsen - och andra uppsatser, Rabén & Sjögren, 1974

Hemple, C.C., Fundamentals of Concept Formation in Empirical Science, University of Chicago Press, 1952

Hillman, J., Suicide and the Soul, Harper & Row, 1964 (svensk översättning, Självmord och Själen, Rabén & Sjögren, 1967)

Hillman, J., Insearch: Psychology and Religion, Charles Scribner's Sons, New York, 1967

Hillman, J., The Myth of Analysis, Northwestern University Press, Evanston, 1972

Hillman, J., "Abandoning the Child", i Loose Ends: primary papers in archetypal psychology, Spring Publications, Zürich, 1975

Holm, E., Den Maskulina Mystiken, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 1976

Holt, D., "Jung and Marx", Spring 1973, Spring Publications, New York and Zürich, 1973

Ivanov, K., Quality-Control of Information, akad. avh., KTH, Stockholm, 1972

Ivanov, K., Statistiska Informationssystem, (ISBN 91-7474-001-6), Statistiska Inst., Stockholms Univ., 1976

Ivanov, K., Från Statistisk Kontroll till Kontroll över Statistiken, (ISBN 91-7474-002-4), Statistiska Inst., Stockholms Universitet, 1976

Ivanov, K., "Datoriserad Statistik och Statistiska System", Statistisk Tidskrift, 1977, nr. 5

Ivanov, K., Projektlogik i utveckling av Informationssystem, forskningsrapport, Inst.för Informationsbehandling, Umeå Universitet, 1977

Jahoda, M., Freud and the Dilemmas of Psychology, Hogarth, London, 1977

Janssen, C., Personlig Dialektik, Liber Förlag, 1975

Johnston, J., Lesbian Nation - the feminist solution, Simon & Schuster, New York, 1970

Jung, C.G., Symbols of Transformation, collected works vol.5, Princeton University Press, 1956

Jung, C.G., Four Archetypes, from coll.works vol.9, Princeton University Press, 1959

Jung, C.G., & Kerényi, C., Essays on a Science of Mythology, Princeton University Press, 1963

Jung, C.G., Människan och Hennes Symboler, Forum, 1964

Jung, C.G., The Psychology of Transference, from collected works vol. 16, Princeton University Press, 1966

Jung, C.G., Jaget och det Omedvetna, Wahlström & Widstrand, 1967

Jung, C.G., Mysterium Coniunctionis, collected works vol.14, Princeton University Press, 1970

Jung, C.G., Psychological Types, collected works vol. 6, Princeton University Press, 1971

Jung, C.G., Själen och dess Problem, Natur och Kultur, 1975

Kaplan, A., The Conduct of Inquiry - methodology for behavioral science, Chandler, San Francisco, 1964

Key, E., Kvinno-Psykologi och Kvinnlig Logik, Bonniers, 1896

Key, E., Missbrukad Kvinnokraft - och naturenliga arbetsområden för kvinnan, Bonniers, 1896

Key, E., Hemmets Århundrade, (red.R.Ambjörnsson),Aldus, 1976

Klingspor, A., Inte Skära bara Rispa, Prisma, 1977

Langefors, B., Theoretical Analysis of Information Systems, Studentlitteratur & Auerbach, 1973

Lengborn, T., En Studie i Ellen Keys Pedagogiska Tänkande, akad.Avhandling, Uppsala Universitet, 1976

Liedman, S-E, Motsatsernas Spel, Bo Cavefors, 1977

Liljeström, R., m. fl., Sex Roles in Transition, Jämställdhetsdelegationen och Svenska Institutet, 1975

Lindbom, T., Myt i Verkligheten - en studie i marxism, Pro Veritate, 1977

Lindskog, C., Grekiska Myter och Sagor, Natur och Kultur, 1926

Lindsten, J., Ritzén, M., "Flicka eller Pojke ?", Forskning och Framsteg, nr 3, 1977

Madsen, K. B., Allmän Psykologi, Läromedelsförlaget, 1970

Marcus, M., Den Fruktansvärda Sanningen, Gidlunds, 1975

Maslow, A., The Psychology of Science, Harper & Row, 1966

Mause, L. de, The History of Childhood, Psychohistoric Press, New York, 1976

May, R., Kärlek och Vilja, Aldus, 1972

May, R., Makt och Oskuld, Aldus, 1974

McClelland, D., "On the Dynamics of Creative Physical Scientists", i Hudson, L., (ed.) The Ecology of Human Intelligence, Penguin, 1970

McGuire, W., (ed.), The Freud-Jung Letters, Princeton University Press, 1974

Mead, G.H., Mind, Self and Society, University of Chicago Press, 1934

Mises, R. von, Positivism, Harvard University Press, 1951

Mitchell, J., Psychoanalysis and Feminism, Pantheon, 1974

Mitroff, I., The Subjective Side of Science, Elsevier, Amsterdam, 1974

Müntzing, A., Varför är Vi Olika ?, Natur och Kultur, Stockholm, 1976

Needham, J., Science and Civilization in China, vol. 2, Cambridge, 1971

Neumann, E., The Origins and History of Consciousness, Princeton University Press, 1954

Neumann, E., The Great Mother, Princeton Univ.Press, 1955

Neumann, E., Amor and Psyche - the psychic development of the feminine, Princeton Univ. Press, 1956

Neumann, E., Art and the Creative Unconscious, Princeton Univ.Press, 1959

Neumann, E., The Child, Harper & Row, 1973

Nin, A., In Favor of Sensitive Man-and other Essays , Harcourt Brace Jovanovich, New York, 1976

Northrop, F.S.C., The Logic of Science and the Humanities, Macmillan and (Meridian), 1947 and (1959)

Odajnyk, V.W., Jung and Politics, Harper & Row, 1976

Ohno, S., "The original function of MHC anti-gens as the general plasma membrane anchorage site of organogenesis-directing proteins",Immunolog.Rev.,vol.33, s 59-69, 1977

Ohno, S., "The development of sexual reproduction" i The Evolution of Reproduction, Reproduction in Mammals, vol.6, Cambridge Univ. Press, 1976

Persson, S., Apropå Myndigheternas Uppgiftskrav, SAF:s förlag, 1976

Pirsig, R.M., Zen and the Art of Motorcycle Maintenance, Bantam Books, Toronto, 1974

Post, L.van der, Jung and the Story of our Time, Vintage, 1975

Scherer, M., Jag tror på kvinnan, Zindermans, 1975

Schneider, M., Samhället som sjukdom,Rabén & Sjögren, 1975

Shera, J.H., Libraries and the Organization of Knowledge, Crosby Lockwood, London, 1965

Strauss, A., (ed.),The Social Psychology of George Herbert Mead, Univ. of Chicago Press, 1956

Stövling, B., Återtagandet, Författarförlaget, 1977

Sundgren, B., An Infological Approach to Data Bases, akad. avh., Stockholms Universitet och Stat.Centralbyrån,1973

Trankell, A., Vittnepsykologins Arbetsmetoder, Liber, 1967

Wachtel, S.S., m.fl., "Possible role of HY anti-gen in the primary determination of sex", Nature, vol 257, s 225, 1976

Weizenbaum, J., Computer Power and Human Reason, MIT Press, 1976

Westerståhl, J., Objektiv Nyhetsförmedling, Akad.förlaget, Göteborg, 1972

Whorf, B., Language, Thought and Reality, Wiley, 1956

Våra Kroppar, Våra Jag, Gidlunds, 1971 (kollektivt förf.)

# TILLÄGG TILL LITTERATURLISTAN
(ej i alfabetisk ordningsföljd)

Forsén, B., Kritik av Rollteorin, Korpen, 1978

Dahlström, E., m.fl., Kvinnors Liv och Arbete, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle SNS, 1962

~~Sundström, K., (red.) Sexualitet och Födelsekontroll i Dagens Samhälle Liber Förlag, 1976~~

Norman, L. och Wahlin, M., Frigörelse - Arbete, PA-Rådet, rapport 0108 76, Stockholm, 1976

Beauvoir, S., Det Andra Könet, AWE/Gebers, 1973

Hillman, J., Re-visioning Psychology, Harper & Row, 1975

Eriksson, I-M, En Gäst och en Främling, Alba, 1978

Nilsson, L., Ingelman-Sundberg, A., Wirsén, C., Ett Barn blir till, Bonniers, 1965

Dahlgren, A., Två Världar: Om skillnader mellan unga kvinnors och unga mäns verklighetssyn, CWK Gleerup, 1977

Centerwall, E., Livstid. Om manlig längtan och förnekelse, Liber, 1978

Lagerkvist, P., Gäst hos Verkligheten och Det Besegrade Livet, Bonniers, 1959

Andersson, M., Det Kvinnliga Tänkandets Betydelse, Alida, 1974

Jung, C.G., Civilization in Transition, (Collected Works vol. 10) Princeton Univ. Press, 1964 (a). Ref. ur 2:a upplagan, 1970.

Ahlin, L., Tåbb med Manifestet, Alba,

Reed, E., Sexism & Science, Pathfinder Press, New York, 1978

Registers, C., Kvinnokamp och litteratur i USA och Sverige, Rabén & Sjögren, 1978

Bengtsson, M., "Psykologisk kvinnlighet och manlighet", i Adolfsson, E., m.fl., Kvinnomyter, Prisma, 1976.

Cullberg, J., "Psykoanalytiska synpunkter på manligt/kvinnligt och på problem i anpassningen till moderna preventivmedel", i (red.) Sundström, K., Sexualitet och födelsekontroll i dagens samhälle, Liber Förlag, 1976.

Mead, M., Kvinnligt, manligt, mänskligt, Aldus/Bonniers, 1970 (orig. "Sex and temperament in three primitive societies", 1950)

MAN OCH KVINNA

Biologiska objekt som har vissa egenskaper ?

För att stimulera tankarna och väcka hypoteser skall jag nu gå genom ett antal utsagor som oftast berör både mannens och kvinnans faktiska eller önskvärda egenskaper. Formuleringarna är starkt redigerade och kan [illegible]

genom förberedande intervjuer i en undersökning. Författarna refererar ofta till andras åsikter eller till vad de tror vara allmänhetens uppfattning. En källangivelse betyder därför inte nödvändigtvis att resp. författare tycker på angivet sätt.

Materialet är hämtat huvudsakligen från tidningar och tidskrifter jag brukar läsa, utan anspråk på "representativitet" som är i sig ett vagt begrepp./
Möjligheten att vara "representativ" i urvalet ur massmedia kunde i sig vara ett ämne för en vetenskaplig avhandling. Just nu pågår [illegible] kvinnokamp inom olika massmedia-organ. Den lär syfta bl.a. till att få flera kvinnor i chefspositioner för att påverka tidningarnas innehåll, nyhetsvärdering, materialets placering, m.m. i feministisk riktning.[1]

1) Cecilia Steen-Johnsson, "Avklädda mediamän", recension av radions "Vår grundade mening", (DN 26/8-78)

UTSAGOR

1 Kvinnliga skribenter är personorienterade och känslomässiga. De använder i avsevärt högre grad ord som barn, flickor, fru, fröken, föräldrarna, hem, huset, mor, ungdom.

Manliga skribenter är sakinriktade och rationella. De använder i högre grad ord som general, polisen, överste, engelsmännen, avstånd, betydelse, frihet, frågor, förutsättningar, historia, intresse, krafter.[1]

2 Mannen kan inte skapa liv och försöker vidarebefordra sig genom olika slags prestationer: redskap, vapen, teknik vetenskap, hjältedåd, krig, sport, politik, styrkan, det abstrakta intellektet, dådkraften.

Kvinnan föder barn, skapar nytt liv [2]

3 Kvinnovärlden har stått för sexualitet, känslor, relationer, uppfostran av barn

Männen står för sexualitet, oförmåga till brett känsloregister.[3]

4 Mannen blir ihågkommen för sina svällande påfågelslater, sina löjliga sexuella tillbehör.[4]

5 Mannen är känsloförkrympt eller full av krav, det finns känslomässigt stumma och ofullgångna män.[5]

6 Män görs av samhället till stympade varelser, halva och ofullgångna, förvirrade och osäkra i kärleksrelationer.

Kvinnan är typiskt osäker, rädd, kräver manlighet av mannen.[6]

------

1) Caes-Christian Elert, "Visst är det skillnad på kvinnors och mäns språk", Forskning och Framsteg, nr 3, 1977

2) Jörgen I Eriksson, DN 15/10-76

3) Hanna Olsson, DN 23/4-77

4) Lars Grahn, om E. Jongs "Rädd att flyga", DN 18/4-77

5) L-O Franzén, om A.Klingspors "Inte skära,bara rispa, DN 5/4-77 och

6) Mats Sjöberg, om A.Klingspors "Inte skära,bara rispa", DN 6/4-77

6 Kvinnan[1] talar i första hand om folk, ställer ofta frågor och hennes språk är kontaktskapande, lyssnande.XXXXXXX Flickor tycks använda mera personliga ord, skriver mera om människor, kärlek och varandra. Kvinnans språk präglas av kkänslomässighet och personintresse. Hon talar MED i stället för TILL andra människor. Men damtidningar kan göra känslopjoller av känslomässigheten och personkult av personintresset. Modersmålet har fortlevat genom att kvinnan fostrade barnet till språket och det speglade kvinnans kultur och betydelse i samhället, det känslomässiga, personliga, lyssnande. I och med industrialismen forsvann en stor del av kvinnans hem- och arbetskultur och därmed språket för denna. Modersmålet har inget status, dvs det har aldrig kommit i ordböcker och i litteraturen.

Mannen talar om saker och påstår saker medan kvinnan talar om folk, med folk och ställer frågor. Mannen aväner sakord, ofta med vetenskaplig beteckning, jargong eller gruppspråk. Pojkar tycks skriva i studentuppsatser mest om individen och samhällsdebatten. Fadersmålet är ett rättvisare ord att använda om vårt officiella svenska språk. Det finns nedtecknat och nedskrivet i litteraturen. Maktspråket har status, lever över generationerna. Det språk som värderas högst i vårt samhälle är ett abstrakt, intellektuellt språk. Den borgerliga staten befäster sin makt genom språket: samma ord gäller olika för man och kvinna. Till exempel,

| ORDET | betyder om tillämpat på MAN | på KVINNA |
|---|---|---|
| envis | viljestark | tjatig |
| intelligent | logisk | dominant |
| bitter | förorättad | kverulant |
| aktiv | energisk | bäskäftig |
| mjuk | fjant | kvinnlig |
| alldaglig | hemtrevlig | ful |
| framgångsrik | duglig | intrigant |
| politiskt aktiv | medveten | hysterisk |

1) "Modersmålet-vart tog det vägen ?",Gunnel Svenningssons bearbetning av Åsa Sahlqvists material (DN 29/10-77)

7 Mannen framställs som klok och kraftig, rent av atletisk, sportig, i god kondition, med hög panna, ädel näsa, stora svarta ögon, vacker mustach, m.m.

Kvinnan framställs som vimsig, rädd, pratig, svartsjuk, obestämd, snobbig och inte så lite glupsk, glömsk, m.m.[1]

8 Mannens likväl kvinnans klarsyn blockeras av patriarkalism, auktoritetsbindningar och andra hämningar.[2]

9 Mannen står för de industrialiserade ländernas förkrossande vapenarsenal och krigsindoktrinerade manliga medborgare

Kvinnan representerar de som står nära livet, som föder och vårdar det hjälplösa och det växande. De har ett särskilt ansvar för det levande och växande.[3]

10 Kvinnan skall vara ung, vacker och undergiven för att bli godkänd av mannen.[4]

11 Mannen tänker på karriär, jobb. Han går miste den känslomässiga kontakten med barnen. Mannen får ej ha en varm relation till en annan man - det är förbjudet, otillåtet. Det enda sättet att tala med andra killar är på ett strikt intellektualiserande sätt.[5]

12 Mannen offrar ömhet, kärlek, skapande. Föraktar svaghet och beundrar styrka. Är utan känslor och skapande fantasi. Mansrollen motsvarar samhällets auktoritära maktstruktur. Mannen skall slåss, välja, ta ansvar och för att orka detta borde han hämta positiv styrka i solidaritet, kärlek, gemenskap, ömhet. Mannen har ej språk att

----------

1) Höjer och Martin, ~~om~~ tvåkvinnor som kritiserar en lärobok i franska, "Rendez-Vous..." i DN 11/2-77

2) Otto Mannheimer, om Maria Bergom-Larsson, DN 29/12-76

3) Britt Arenander, DN 18/1-77

4) Kerstin Strandberg i Tidningen Vi, nr ~~X~~ 20, 1977

5) ~~Eva Moberg i Tidningen Vi DN 7/11-76~~
Clas Barkman, DN 9/6-76

uttrycka känslor med. Han är fången, i högre grad än kvinnan i det språk som är samhällets, förnuftets, intellektets. Genom sexualitet stjäl han kraft från kvinnan.

Kvinna står för ömhet, kärlek, skapande, svaghet, solidaritet, gemenskap.[1]

13 Mannens strävan efter makt över kvinnorna - i sin råaste form-blir den våldtäkt. Männen förstår sig ej på vänskap mot kvinna, de är [illegible] rovdjur som vill ha [illegible] märksamhet på sig.

Kvinnorna kan därmor upplevas som naturliga, stimulerande, intensiva.[2]

14 Mannen formas att blicka ut över sig själv och sina egna känslor, till att inrikta sig på framtiden, på jobb, på ting, snarare än på sig själv och sina närmaste medmänniskor här och nu. Känslomässigt förstoppad, rädd för att visa känslomässigt beroende och svaghet, obönhörligt fångad i sin egen och samhällets potensmyt. Skall vara tuff, stark och framgångsrik.[3]

15 Män som försaktar kvinnor föraktar samtidigt sig själva, det sensibla, det emotionella, det "kvinnliga" inom sig själva, känslor, relationer. Mannens roll måste alltså ändras i kvinnlig riktning. Men livet består inte bara av känslor och relationer. Det konstruerade, hårda, schemastiska är också en del av tillvaron.[4]

16 Mannen beter sig enligt tvångsmönster och tvångsattityder. Spelar erörvrare, försörjare, karriärist och prestationsjägare.[5]

---------

1) G.Svenningson, intervjuad av Ulf Lauthers i DN 7/10-76
2) Gun Leander om boken "Våra kroppar,våra jag",DN 26/8-76
3) Maria Bergom-Larsson i DN 17/8-76
4) Kerstin Vinterhed om E. Hermodsson, DN 10/4-72
5) A.Lundkvist om Anais Nins "In favor os sensitive man", DN 19/7-76

17 Mannen framställer sina katedraler, järnvägsbroar och kulspruter.

Kvinnans uppgift skall vara att skapa ansvarsmedvetna och positiva medborgare, uppfostra på det lyhörda och tålmodiga sättet, genom att lyssna och varsamt leda.[1]

18 Kvinnorna har, enligt den grundläggande funktionsuppdelningen mellan könen, blivit fogliga, anapassningsbara, livbevarande och livsvårdande. De för livet vidare med kärlek. De betraktas som känsliga passiva och med vek hjärta. De representerar lyhördhet, inlevelseförmåga, medkänsla för barn och mänskliga relationer.

Mannen står för de erövrande, aggressiva och destruktiva sidorna, dödens krafter. Männen krigar med varandra med förmåga att döda och riskera livet. De har haft beslutet, ansvaret och erövringen på sin lott. Vapenutvecklingen, den hänsynslösa våldförande på naturen, den beslutssamma exploateringen av ersätteliga tillgångar, det tveklösa experimenterandet med livets grundstenar, de råa ingreppen i ömtåliga ekologiska system. Att kuva, dominera och besitta har varit ett huvuddrag i mannens beteende gentemot kvinnor och barn, andra länder och raser och naturen själv. Allt detta har krävt hårdhet och nedtryckning av all medkänsla och inlevelse med den svagare parten. Denna slags manlighet offrar barn och mänskliga relationer för karriär och makt. Många män är rädda för att ta av sig rustningen och erkänna det rädda barnet inom sig. Som stålmän arbetar de vidare i sin gamla dödsbringande plogfåra med järnhård beslutsamhet och oanad effektivitet.[2]

19 Mannen skapade en värld som är avskuren från naturen, det manliga intellektets syntetiska produkter grundade på hans stolta vanföreställningar, storhetsvansinne,

-------------

1) Ruth Halldén om Ellen Key, DN 5/8-76

2) Eva Moberg, "Könen och kriget", DN 7/11-76

schizofreni, galenskap, splittring. Mannen åstadkom en avskiljning från det kvinnliga som blev ödesdiger.

Kvinnan skapar inne i mysteriet, i stormar, fasor, sexualitetens inferno, i kamp mot abstraktioner och genom konsten. Den utgör en länk mellan det manliga intellektets syntetiska produkter och elementen. Kvinnans roll i skapandet motsvarar inte bara den goda jorden utan också demoner, instinkterna, naturens stormar, tragedier, konflikter och personliga mysterier. Hennes skapande kommer att artikulera den dunkla värld som behärskar, som mannen förnekar, men som ger destruktiva bevis på sin närvaro.[1]

20 Mannens traditionella roll kräver behärskning, emotionell disciplin, hårdhet, styrka, fasthet, orubblighet, att inte göra bort sig - tappa masken - visa rädsla. Att visa aggression och entusiasm, skaffa familjen materiella ting och föda, tillvarata familjens intresser utåt, skydda mot inkräktare, att vara högsta domare och appellinstans, utdela bestraffning och utöva kontroll över barnen. För övrigt har mannen associerats till sådana ord som hammare och spik, skiftnyckel, oljepanna, gräsklippare, motorsåg och bilmotor.

Kvinnan har varit medlande och stått för ömhet, tröst, trygghet, känslomässig värme, fysisk närhet, mjukhet, kel, pussar och kramar, pratstunder, djupkontakt, öppenhet och kärlek. Mera prosaiska ordassociationer har varit blöjbyten, tining av fiskpinnar, dosering av Tomik i kröken, m.m.[2]

21 Kvinnan hade det känslomässiga ansvaret, levde "skyddad" för samhället

Mannen var den opersonlige, stressade. Arbetade under

-------------

1) Britt Arenander om Anais Nin, Tidningen Vi, 1976,s16-17

2) Scherer (1975)

högt prestationstryck. Blev människa först när han kom till familjen.[1]

22 Mannen ser sig själv som försörjare och inget annat. Tanken på sporten, spriten, fisket, går före barnen. Familjen är mandomsbeviset. För den kämpar han och försakar.

Kvinnan skall ständigt lyssna, titta, trösta, beundra, avleda och förhindra.[2]

23 Männen har fått klart för sig att det är omanligt att visa sina känslor. Uppfostrade av sina mödrar att vara hänsynsfulla mot det svagare könet är de uppfyllda av skuldkänslor därför att de inte alltid lyckas.[3]

24 Mannen har en känsla av skuld inför kvinnorna samtidigt som den klassiska könsrollen föreskriver att han skall vara kvinnans erövrare och beskyddare och uppvisa viss eftergivenhet.

Kvinnans färdigheter associeras till heminredning, effektiv städning, barnuppfostran.[4]

25 Kvinnan har oriktigt framställts som grälsjuk, dumdryg, bakslug, ytblank, känslosnål, intellektuellt torftig, och allmänt odräglig, i kontrast med den kvinnliga idealbilden av en helylletjej som är arkitekt, slank och snygg.[5]

26 Mannen är försörjaren och får självkänsla genom sin yrkesroll.

Kvinnan ägnar sig åt hemarbete och barnomsorg.[6]

6) L.Bresky, DN 14/7-77

5) Carl-Erik Nordberg om Inger Becker, Tidningen Vi, 1977 s 2(

1) Rita Liljeström i Vad Har vi Barnen Till, en artikelserie i DN:s lokalbilagor Hösten 1974, DN Förorts Barnredaktion, 1974

2) Eillemor Bresky om Rita Liljeström, DN 6/8-77

3) T. Halldén om Inger Becker, DN 13/3-77

4) Ruth Halldén, om Inger Becker, DN 4/3-77

X

27 Kvinnan kan bli föremål för mytbildning: det kvinnliga som det bortträngda omedvetna, som materialiteten, o s v. Försöken att "naturalisera" kvinnligheten kommer i farlig närhet till borgerliga myter. Kvinnan lever i sin kropp, sitt arbete, nära jorden och står för värme, solidaritet och samhörighet.

Mannen lever i visioner, med den manliga logikens kontrollerande och kategoriserande funktion. Den associeras till en livlös statsbyråkrati med dess känslostympade karriärister och dess förtorkade överhetsspråk, till patriarkaliska värden som logik, intellektualism, opersonlighet, vertikalitet, konkurrens. Det manligas begränsning visar på nödvändigheten av nya referensramar och språk, de som av tradition identifierats med en kvinnlig sfär.[1]

28 Mannens muskelkraft och Kvinnans hjärna.[2]

29 Kvinnans sätt att skriva visar större verklighetskontakt, ett mera handfast grepp om livet, ett starkare intresse för de konkreta sociala sammanhangen.[3]

30 Mannen står för aggressivitet, konkurrenstänkande, känslokyla, kontaktlöshet.[4]

31 Kvinnan vågar berätta om sina privata upplevelser - också om dumheter, tveksamhet, rädsla och misslyckanden. Hon kan offentliggöra det privata. Hon tar hand om barnen.

Mannen dominerar över kvinnan och barn bara därför att han är man. Den maskulina rollen innebär försvarsmekanismer och pansar som skydd mot svaghet. Mannen ger sig in på bara allvarliga diskussioner, får ej göra fiasko, skall jämt prestera något.[5]

---------

1) M.Bergom-Larsson, om Göran Thunström, i Ord och Bild 1/77
2) Notis om Japans kvinnoparti, DN 13/7-77
3) Ruth Halldén, om Ellen Moers, DN 9/5-77
4) Artikel i DN 16/12-76
5) Lotte Möller, DN 11/9-74

32 Mannen skall klara av att supa, idrotta, skaffa brudar, göra karriär, vara stark och tuff. Men nu vill han vara människa. Annars har han av tradition skött sitt utanför hemmet.[1]

33 Mannens roll är att frivilligt eller ofrivilligt, medvetet eller omedvetet spela med i ett spel där andra fastställer reglerna för beteendet. Styrd utifrån men ändå- i bästa fall- medveten om att det förhåller sig så är han oförmögen att bryta mönstret. Mannens roll kännetecknas också av att den ger samhällsinflytande, d.v.s. arbete och gemenskap med arbetskamrater utanför husets väggar. för övrigt det typiska är stressiga jobb, övertidsarbete, karriärism, långa resvägar.

Områden som av hävd anses kvinnliga är att planera inköp, laga mat, diska, städa, sköta hus och hem, vara vårdare. Också värmen, ömheten, omsorgen, kärleken, förståelse - allt det som kvinnan sen gammalt anses kunna representera, inklusive ett gott förhållande till familjen.[2]

34 Mannen skall kunna bygga till stugan, riva i/åt ungarna, att veta hur det är, vara kvinnoförtryckare, att vilja och kunna försörja familjen, att dra över tjejer, att vara tvungen att låtsas att dra över tjejer, att få ett medxettxordxi ord med i laget, att bestämma, att tänka, att inte känna.[3]

35 Historiskt hade mannen ibland mera låsta roller, sysslor som var viktigare för försörjningen, stall och hästar. Det var typiskt manligt att vara grov och fräck i mun även om ibland kvinnor också blev det.

Kvinnan höll sig till fähusen och till mjölkningen i stället för till stall och hästar.[4]

--------

1) Insändare i DN 18/10-76
2) Insändare i DN 22/10-76
3) Insändare i DN 7/10-76
4) Insändare i DN 24/1-77

36 Mannen anses alltid vilja ha samlag medan kvinnan anses i princip vilja hålla på sig och "ge" samlag.[1]

37 Mannens tuffhet måste brytas. Det neutrala sakliga manliga samtalet måste motverkas likaväl som ofruktbara prestigeladdade självdestruktiva handlingar som gynnar andra. Man måste bekämpa den hårda ytan, tuffheten, tystnaden, likgiltigheten, prestigen i det patriarkaliska-kapitalistiska samhället till förmån för

Kvinnan(mänskliga värme och intimitet, närhet, fördjupade relationer, samarbete och djup solidaritet med andra.[2]

38 Mannens respekt för auktoriteter är det som vi lärde oss i skolan i stället för samlevnad, barnuppfostran, hjälpliga facit på samlevnadsproblem. Det är inte bara att byta blöjor, torka bajs, ge nappflaska, utan det gäller i högsta grad att lyssna vettigt, uppmärksamma, tolka lerfigurer, kommentera pärlplattor. Att vara tillsammans innebär inte nödvändigtvis fysisk närvaro via legoklossar ishockeyspel och liknande. Barnen kan ju finnas där medan pappan skalar potatis, diskar, dammsuger. Fram får en föräldraroll i stället för fadersroll.[3]

39 Mannen skulle, genom att vara tillsammans med barn förlora den prestationsinriktning som försvårar hans möjligheter att prata tillsammans i grupp. Han skulle få mera öppenhet, mjukhet, mognad, och få större tolerans för de svaga, de handikappade.[4]

40 Mannen associeras till ord och uttryck som t.ex.:hålla anföranden, räkna, beräkna, styrka, tillstyrka, döma, bedöma, hålla för troligt, resa motstånd, ta itu med problematiken, ifrågasätta möjligheten, tillsätta en utredning, avvakta expertutlåtande, personligen inte vara av den uppfattningen, låta det falla utanför di-

Ref? Karin Camitz?

----------

1) Birgitta Gustavii om Sexualbrottutredningen, DN 28/11-76
2) Göran Camitz, insändare i DN 3/8-77
3) Arne Solland, insändare i DN 3/8-77
4) Marianne Kärre, DN 18/7-77

41 Vid firandet av den internationella kvinnodagen den 8 mars 1975 kommenterar en morgontidning att fortfarande är hela ansvaret för barnen individernas, inte samhällets och kvinnans - inte mannens. Elva personer utfrågas om bl de tycker att kvinnan är lämpligare att ta hand om barn och de svarar:

1 - Ja, hon har en mjukare läggning.

2 - Det kan gå på ett ut.Det beror på hur pappan är. Men jag hade aldrig släppt flickorna när vi skildes.

3 - Nej, inte generellt. De manliga praktikanter som kommer till dagis t ex blir ju mycket omtyckta.

4 - Barn be[illegible] [illegible] tillsammans med både män och kvinnor.

5 - Inte av naturen.

6 - Kvinnan är oftast lämpligast, även om det finns familjer där mannen är bäst.

7 - För det mesta är nog kvinnan lämpligare. I vårt fall är det i alla fall så. Kvinnan har en annan läggning på något vis, mer tålamod än en annan. Fast det är klart att ibland kan man vara till hjälp, komma med lösningar på problem som hon inte märker när hon går hemma.

8 - Det är väl inte så säkert att kvinnan är mest lämpad att ta hand om barnen. Det finns karlar som är väldigt passande. Men här på dagis där jag arbetar är vi nästan bara kvinnor - tyvärr.

9 - Jag tror det. Själv har jag inte lika stort tålamod som hon.

10 - Nej, det beror på individen och inte på könet.

11 - Kanske är kvinnan lämpligare. Det är så olika från familj till familj.[1]

1) Lena Anderfeldt, Anna-Maria Hagerfors, Christina Kellberg Ulla Wingård, artikel-intervjuer i DN 7/3-75

42 The man must divide his personality into segments as he moves from one place, group or activity to another, and his various sub-egos do not necessarily have to be interrelated. The bureaucratic system requires an impersonal attitude and control over emotions, adherence to rules and to law, competition and uniformity of behaviour. The responsibility for public life, decision making and politics rests with men.

The family assumes a compensatory emotional function in relation to the man's working life. The married women bear the emotional responsibility of all the functions focused on her family. Her roles of wife, mother, and housekeeper are interwoven and she has to compensate for the loss of security previously found in local social life and for the dehumanization of working life. She represents thoughtfulness and love in a hard and anonymou world. The wife is directed towards the private, personal roles and is made responsible for the mental and social well-being of her family. She keeps the family together, brings up and looks after the children and runs the household. Women represent everything which is not connected with bureaucracy and technocracy. They are the corner of a dehumanized society in that they represent the compensatory and therapeutic elements in private life. The one-sidedness of the role traditionally played by the men is possible thanks to the complementary role played by the women, who take charge of everything rejected by the men and vice versa.

1) Rita Liljeström, Gunilla Furst Mellström, Gillan liljeström Svensson, Sex Roles in Transition, Jämställdhetsdelegationen och Svenska Institutet, 1975
(Advisory Council to the Prime Minister on Equality between Men and Women, and The Swedish Institute, 1975)

4.3 Mannen specialutrustades med egenskaper för aggressiva uppgifter, för jakt, för familjens uppehälle och skydd, för kamp, för försvar av det egna området, i samverkan med andra män. Idag betyder detta mest att mannens självkänsla hänger samman med försörjaruppgifter, jobbet, karriären, ledarskapet i familjen men också i politisk verksamhet, fackföreningsarbete m.m. Värnplikt och idrott ger under en kort tid utlopp för den naturliga stenåldersaktiviteten.

Kvinnan fick egenskaper som gjorde henne speciellt lämplig för uppgifter som rör hem, familj, fostran, och som nu vidgats till uppgifter inom förvärvslivet. Kvinnans självkänsla hänger samman med hennes roll som maka och mor.

Att styra är för varelsen Homo Sapiens en maskulin uppgift. Maskulint psyke har en del kvinnor, kanske 15 %. procent. Könsrollsdebatten bör ändra karaktär. Det anatomiska könet är i fråga om representativa arbetsuppgifter ointressant. Gränsdragningen bör ske mellan maskulint och feminint. Varelser med maskulint psyke oavsett anatomiskt kön bör konkurrera om maskulina uppgifter inom arbetsliv och beslutande organ. Varelser med övervägande feminint psyke bör ägna sig åt andra feminina uppgifter. Till den gruppen hör åtminstone 15 procent av männen.[1]

---

1) Nils Hallbeck, "Inte 50-50 utan 85-15", DN 24/5-75

44 Ska världen kunna förändras på något grundläggande sätt så krävs det massor av mod, beslutsamhet, styrka och skarpsinne hos otaliga kvinnor, dvs egenskaper som hänförts till mannens särart, och det krävs också massor av smidighet, känslighet, ömhet och omsorg om det växande hos otaliga män, dvs egenskaper som hänförts till kvinnans särart. Det krävs med andra ord hela människor.
Med dagens krigstekniska nivå är vi alla dömda om inte mannen mycket snart befrias från sitt förakt för svaghet och sin beundran för hårdför expansion och okänslig dominans.[1]

45 Det manliga tänkandet kan omfattas av både män och kvinnor, det kan fortleva i ett samhälle som formellt sett inte är patriarkalt och det är inte förknippat med den enskilda mannen. De "manliga" egenskaperna räknas som överlägsna de "kvinnliga" och en kvinna kan räknas som fullt jämlik bland männen under förutsättning att hon är som en "riktig karl". Förvirringen kommer ur förväxlingen mellan dessa begrepp. Kvinnorna börjat nu inse hur deras känslor och upplevelser behärskats av männens tänkesätt.[2]

46 Det är en befrielse att i den materialistiska historieuppfattningen få ett reellt grundlag för kvinnors böjelse att vårda, bevara och återbruka. Vi behöver inga mystisk-psykologiska förklaringar, det räcker med att studera vad kvinnor arbetat med och vilka förhållningssätt de utvecklat på basen av sina samhällsuppgifter. Kvinnor kan vara stolta över mycket och ta det bästa med sig vidare i bagaget men de behöver inte acceptera "hela paketet" inklusive självplågande ödmjukhet och den tålmodighet som accepterar förtryck. - Likaså kan kvinnors muntliga, intima, känsloinriktade samvaroform vara en återvändsgränd: skvallerdalt, neuroser. Men rätt använd kan den bli ett vapen mot gamla stela organisationsformer och förvandla dödtråkiga möten till givande sammankomster. De vårdande egenskaperna måste riktas utåt, i stället för mot hem-sfären.[3]

---

1) E.Moberg (DN 2/10-77) "Modrar och majorer".

2) Louise Waldén, "När det osynliga blir synligt förändras världen-Om kvinnokulturens materiella bas", Vi Mänskor, nr 4, 197

3) Harriet Clayhills, "Kvinnoarbete och kvinnokultur", Vi Mänskor, nr 4, 1977

47 Vilka bilder av männen kommer att fångas i kvinnornas ~~egna~~ berättelser av egna kvinnoerfarenheter ? Det kommer att bli ett myller av skamsna blottare i parker och trappuppgångar, av äkta män som vacklar mellan våldtäkt och impotens, av arbetskamrater som håller kvinnorna borta från reellt inflytande och utnyttjar dem som kaffekokerskor och trösterskor. Och positiva bilder av mannen ? Det vet vi ännu så länge mycket lite om... Men nu ligger du orörlig vid våra fötter, ~~nyxxmaxyy~~ det knakar i ditt hölje och vi väntar med spänning på vad som ska hända när det rämnar...Kommer det att mellan den liggande riddarens utspärrade ben träda fram en liten naken pyssling, som späd och frusen tar sina första stapplande steg under de förtjusta utropen: Det bidde en tumme !
I så fall välkommen, du nye man !...[1]

48 Om man försöker analysera fram några sociologiska karaktäristika på mansrollen och mansamhället får man bl.a. följande

1. specifika, segmenterade relationer mellan människor
2. känslodisciplin
3. standardisering, principiell opersonlighet
4. prestationsinriktning

Mot dessa rollförväntningar i ett manligt dominerat samhälle kan man ställa motsvarande sociologiska karaktäristika på kvinnosamhället och den kvinnliga rollen:

1. totalitet, helhetssyn i relationen mellan människor
2. öppenhet för känslor
3. subjektivitet, hänsyn till det unika i motsats till det standardiserade
4. kvalitet i motsats till prestation

Observera att det här alltså rör sig om förvärvade och inlärda roller och inte några ovillkorligt givna och medfödda egenskaper.[2]

1) Barbro Backberger,"Tal vid den gamle mannens begravning 1984", i serie "Mannamod" (DN 20/11-77)

2) Rita Liljeström,"Den förnekade kvinnligheten" i Jämställdhet i högskolan, UKÄ-rapport 1975:10, s 27.
Obs.att även om man talar om "manligt-kvinnligt" det uppfattas som ofta förekommande egenskaper hos män resp.kvinnor vilka skulle jämnas ut vid kvotering i (biologiska) köns roller. Obs.också effekten att ersätta mansrollens 3an med "objektivitet" och kvinnorollens 2an med "känslokaos-brist på känsloroientering" och 4an med "njutningsinriktning".

MANLIGT OCH KVINNLIGT

## 4 MAN OCH KVINNA SOM TVÄRVETENSKAPLIGA BEGREPP

I motsats till den tidigare ansatsen i litteratur som betraktade man-kvinna som biologiska objekt vilka tilldelades negativa och positiva egenskaper finns nu möjligheter att särskilja andra synsätt. Det skall jag belysa med hjälp av en ny serie av redigerade referenser till viss litteratur och för att utmärka dem skall serien börja med nummer 100.

101 Moderns urbild färgar och bestämmer relationerna till hustru, samhälle, känsla, stoff. Modern står för familjen, härden, den skyddande grottan eller hyddan, den näringsgivande åkern.

Fadern är ursprung ("auktor") och auktoritet och därför lag och stat. Han rör sig i världen, som vinden, den kraft som med osynliga tankar och luftbilder skapar och ordnar i världen. Han är den skapande vindpusten - pneuma spiritus - anden. Han associeras till stat, lag, plikt, ansvar, ande. Han talar med andra män, jagar, vandrar, krigar, släpper loss. På grundval av tankar som ingen ser förändrar han som en plötslig stormvind. Han är kamp och vapen, orsaken till alla förändringar, bilden av alla hjälpsamma eller skadliga elementarkrafter.[1]

102 Självbehärskning är en typiskt manlig ideal. Det uppnås genom förträngning av de känslomässiga förloppen. Känsla är en specifik kvinnlig förmögenhet. När mannen i sin strävan att uppnå sitt manlighetsideal undertrycker alla kvinnliga drag som han besitter i lika hög grad som kvinnan besitter manliga, så förtränger han också vissa känslorörelser som kvinnlig svaghet. Därmed anropar han kvinnlighet och sentimen~~talitet,~~ Anima i det omedvetna som, när de bryter fram just röjer existensen av ett kvinnligt väsen inom honom.

Hos kvinnan ligger det omvänt till. När det maskulina Animus bryter fram hos kvinnan så är det inte känslor

---

1) Jung (1975) s 130-132

som hos en man utan hon börjar diskutera och resonera. Och liksom Anima-känslorna är nyckfulla och lynniga så är ~~xxxxxxxxxxx~~ Animus-argumenten ologiska eller oförnuftiga. Man kan direkt tala om ett Animus-tänkande som alltid har rätt och sista ordet och alltid utmynnar i ett "ja, just därför". Anima är irrationell känsla. Animus är irrationell åsikt.[1]

103 Kvinnans snabba intuition, hennes spontana hängivenhet, hennes starka instinktliv, framför allt hennes innerliga naturbundenhet genom fruktbarheten, moderligheten - allt detta "evigt kvinnliga" är det som ger henne aningens intensitet vilken i forntiden gjorde henne till sierska[2]. Det är detta som utgör det "kvinnligt" egenartade hos det kvinnliga geniet, vars segrar inom vetenskapen, dikten och konsten är vunna just genom det fulla bruket av denna styrka.

Det är det formella, logiska, systematiska i den manliga naturen som gör dussinmänniskan bland männen till en mera torrt formdyrkande, mera självsäker filister än kvinnan av samma cert. Den kvinnliga dussinmänniskan måste alltid göra våld på sig innan hon lyckas få bort det vilda elementet i sin natur. Det sker antingen genom att låta det besegras av den kvinnliga medfödda svagheten, konventionell världslighet, eller av den förvärvade manliga, pedantisk formalism. Den nutida uppfostran och vissa av de nutida yrkena ökar betänkligt de kvinnliga dussinmänniskorna. Men det är den kvinnliga vildheten det gäller att rädda, ifall den frigjorda kvinnokraften skall komma kulturförloppet till godo.[3]

--------

1) Jung (1975) s 136
2) Eller till häxa, beroende av tidens kultur ?
3) Key (Missbrukad kvinnokraft) s 59-60

104 Hängivenheten, ömheten, den levande sympatin, den snabba fina iakttagelsen, det innerliga förståendet, allt detta stegras till den högsta konst i skildringen av livet på de områden där kvinnans känsla och den geniala ingivelsens intensitet är ett. Denna intensitet i en riktning är vad jag menar med kvinnans vildhet och den blir en begränsning i hennes geni. Känslorna blir sålunda mera originella än tankarna, de individuella synpunkterna rikare än de generella, uppfattningen av det konkreta och av mångfalden starkare än sinnet för enhet och helhet. Därför har kvinnorna endast nått mannens höjd på lyrikens och romanens, brevens och essäens område.[1]

105 Mannen prövar energiskt det nya, äventyrar och uppfinner. Det är detta lynne som oförståndiga mödrar hos gossarna bedömer som bråkighet och okynne. Mannen har sin styrka och svaghet i sitt beroende av vad bibeln kallar "djävulen och vårt eget kött".

Kvinnan har sin styrka och sin svaghet i sitt beroende av själens tredje stora fiende: världen. Med detta beroende sammanhänger kvinnans konventionalism, hennes undfallenhet för skenet och flärden. Men med detta sammanhänger också hennes makt att dana och befästa sederna. Flärden och flyktigheten i kvinnonaturen står i vägen för kvinnors duglighet på de manliga arbetsområdena. Moderligheten gör, redan i hennes erotiska känsla, ömheten större än lidelsen. Den instinktiva ömheten för de nya liven - de födda som de ännu ofödda - är det som i kvinnonaturens omedvetna djup utvecklat kyskhet och trohet.[2]

----------

1) Key (Kvinno-psykologi) s 142-143

2) Key (Missbrukad kvinnokraft) s 27,19,28

106 Det evigt kvinnliga mäktar på känslans område det samma som det evigt manliga på tankens: att utanför sig själv finna en punkt från vilken tillvaron kan lyftas. Jag har kallat denna överlägsenhet för moderligheten.[1]

107 Djup och ihärdig vetenskaplig forskning, den kombinationsförmåga som sammanställer fakta till en helhet, den skarpa och följdriktiga analysen, den stora syntesen, den konsekventa tillämpningen av givna principer -- allt detta som utmärker filosofen, teologen, politikern, sociologen och vetenskapsmannen finns i ringare grad hos kvinnan. Mannen betyder stark koncentration vid andliga uppgifter, en stridare ström som gräver den djupa fåran genom vilken en undersökning, en tanke, en kritik föres ut till dess yttersta konsekvenser. Mannen bör tämja den kraft i sin natur som annars urartar till hårdhet och formalism. Andlig kraft och förmåga till djupare kalkyl ger klarhet åt lösningen av problemen. Mannen ger idéen som kvinnan kommer att gestalta i det allmänna medvetandet.

Entusiasmen är det specifikt kvinnliga värdet inom kulturen, där kvinnan inte producerar något utan endast sätter in det besläktade med konstnärens väsen,[2] det barnalika i hennes natur vilket kännetecknar kvinnlighetens urgrund. Barn- vilde- och konstnärsdragen gör kvinnan så snabbt mottaglig för de finaste nyanser, ger henne behov av färg och glans över tillvaron och gör att hon leds rätt av sina impulser på ett säkrare sätt än mannen. Kvinnan ruvar inte ett helt liv på en tanke, en upptäckt. Inom vetenskap, politik och filosofi ser hon därmot ofta snabbt, anar djupt, känner häftigt, iakttager fint och mångsidigt. Kvinnan måste tämja den "barnsliga vildheten i sin natur som annars urartar till nyck och flyktighet.[3] Känsla och poesi ger värme. Men i alla de områden där känslan har föga användning

---

1) Key (Kvinno-psykologi) s 193

2) Jämför med Neumann (1959) om Leonardo da Vincis psykologi

3) Se om "det barnalika" versus "det barnsliga" i Hillman (1975) Kapitel om "Abandoning the Child".

Hela det här stycket nr.107 är taget ur Key (Kvinno-psykologi s.143-160)

blir det oftare fallet att kvinnan är mera opersonlig än mannen[1]. Det är inte för kvinnan förödmjukande att det troligen blir mannen som ger idén, därför att det blir kvinnan som kommer kommer att ge idén gestalt i det allmänna medvetandet och som med profetisk aning bebådar den.[2]

108 En tysk tänkare yttrade att om kvinnan inte kommit funnits till skulle mannens ordnande förstånd för länge sedan ha lyckats att matematiskt klart och bestämt lösa tillvarons problem. Men nu har det alltid funnits en rest i tillvaron som inte gått upp i de övriga talförhållandena. Denna rest är kvinnan. Hon omöjliggör att livet kan behandlas som ren matematik. Genom förbiseende av faktorn kvinna har alla männens matematiska resultat blivit felaktiga. Detta förstår profeter och filosofer. De låter matematik vara matematik, verklighet vara verklighet. Men bakom verkligheten vet de att känslan, mystiken finns. Och dess makt representeras av kvinnan. Denna kvinnans makt har under tidernas lopp varit aktiv på samma sätt som de naturkrafter vilkas lagar varit okända, men vilkas verkningar man förnummit.[3]

109 Hos en del av motståndarna till planering möter vi den fullkomligt icke-intellektuella inställningen, som inte anser att tänkande i någon bemärkelse är av betydelse för det mänskliga livets utveckling. Det är den inställning som finner det väsentliga värdena i en sång, en målning, en myt, det kvinnliga och i sista hand det outsägliga: vad som inte uttalas är det viktigaste av allt.[4]

110 Kvinnans Animus är en personlighet som hon formar inom sig genom identifiering med fadern. Animus kan ge sådana positiva egenskaper som mod, initiativförmåga, objektivitet och klokhet. Dess negativa egenskaper kan hålla

-------------

1) Ang den kontrasexuella sidans opersonlighet se Castillejo (1973) s 79, 87 och 110-111

2) Key (Kvinno-psykologi) s 143-160

3) Key (Missbrukad kvinnokraft) s 61

4) Churchman (Systemanalys) s 204

kvinnan ned, göra henne passiv, göra att hon känner sig nödfälld, oduglig och värdelös samtidigt som hon uppmuntras till ondskefulla handlingar mot familj, vänner och arbetskamrater.

Anima hjälper i motsvarande mån mannen att uppskatta kmmx konst, litteratur, musik, att uppleva medkänsla och utnittja sin intuition. Animas negativa egenskaper ger sig till känna genom projektioner på omvärlden och beroende av strippor, "häxor" och förförerskor.[1]

111 The Animus figure is a personification of the masculine side of a woman's psyche. It is an archetypal figure who becomes particularly active when the conscious mind refuses to follow the feeling promted by the unconscious. Instead of love and surrender there is mannishness, obstinate self-assertion, and the demon of opinion in every possible shape and form: power instead of love. In a similar way the feminine belongs to man as his own unconscious femininity: Anima.[2]

112 The basic masculine attitude to life is that of focus, division and change: "focused consciousness". The feminine, in either sex, is more nearly an attitude of acceptance, an awareness of the unity of all life and a readiness for relationship: "diffuse awareness". Everything is accepted, enjoyed or hated as a whole.[3]

113 Personal relationships are very important to the girl because they are part of the feminine principle. The masculine elements in a woman represent the inferior, non-personal part of herself, just as the feminine element in man.[4]

-----------

1) Egidius (1977) s 86

2) Jung (1956) s 304 och 437. Jämför referensen till "mannishness" med Keys referens till "maninnan" (Kvinnopsykologi) s 170)

3) Castillejo (1973) s 15, 77

4) Harding (1965) s 66,106-7. Hardings andra böcker som är mera relevanta för kvinnofrågan är The Way of all Women (1933) och Women's Mysteries (1935 och 1955).

114 There is something we might call masculine morality which expresses the need for patriotism, protection of the family's and one's own property, and revenge.[1]

115 The genetic principle is the basic principle of matriarchal world. The primordial mysteries of the feminine are for example the preparation of food and drink, making and ornamenting pottery, the fashioning of garnments, gathering of plants and roots, the building and preparation of dwelling, andxinxgeneralx weaving, and in general: preservation, formation, nourishment, and transformation.[2]

116 The male identifies himself with consciousness, strength and technical dexterity, will and action. The references are to the warlike and generative quality of the masculine,xnd to sexuality as a male earth aspect, and to fire, light and hunting. Patriarchality and ego consciousness refer to individuality. The development of the ego brings with it not only the acquisition of an individual "soul", of an individual name and a personal ancestry, but also of private property. The references are to the invisibly stimulating, fructifying, inspiring male spirit, and to outward life-dependence in contrast to feminine inward life-dependence.[3]

117 The Father stands for spiritual authority, law, fundamental idea or reason, and consciousness as active spirit.[4]

118 The Psyche-Eros constellation becomes the archetype of the relation between man and woman. The masculine represents consciousness. World and matter are creations of the spirit. Masculinity stands for ego-stability: endurance of pain, hunger, thirst; in woman - resistance

-----texpity---------

1) Churchman (Challenge to Reason) s 213

2) Neumann (1955) s 58-9,133,137,230,261,282-3. Jämför med Key (Kvinno-psykologi) s 164-5 betr kvinnliga arbetsområden.

3) Neumann (1955) s 58,261,268,271,291,294,303,308,310

4) Neumann (1959) s 17,29,46,185

to pity. The masculine stands also for struggle, protest, defiance, resistance, apprehending and knowing.[1]

119 The feminine represents unconsciousness, the priority of the material world from which the spiritual is born, relatedness or Eros, life-giving and life-preserving, nature and species as opposed to the individual, acceptance of fate, receptivity. When the supreme masculine authority ~~xinxinvex~~ bows to the human and feminine superiority in love, then the human and feminine has proved itself equal to the divine.[2]

120 Mother stands for the root of all growth and change, homecoming, shelter, long silence from which everything begins and ends; emptiness, the chasm, the unplumbed depths, the yin, vacuous non-entity; the great feminine secret of all that is obscure, instinctive, ambiguous and unconscious; an a-priori structure of the inside that antedates all conscious experience. The structure is something given, the precondition that is to be found to be present in every case. And this is the Mother, the matrix, the form into which all experience is poured.

It stands for tenderness, good taste and aesthetic sense, feeling of history, being conservative in the best sense cherishing values of the past, religious feelings and spiritual receptivity, preponderance of instinct. All that feminine indefinitedness is the longed-for counterpart of male decisiveness and simple mindedness, which can be satisfactorily achieved only if a man can get rid of everything doubtful, ambiguous, vague, and muddled by projecting it upon some charming example of feminine innocence.[3]

---------

1) Neumann (1956) s 108,131,149,112-3, 69, 105. Observera Holms (1976) förväxling av det maskulina med mannen i hans ~~1)~~ behandling av den maskulina mystiken, inkl bortseendet av maskulina mysterier i form av behov av initiation m.m.

2) Neumann (1956) s 131,149,113,69,105, och 125 med en lätt tolkande omredigering.

3) Jung (1959) s 26, 32-33, 20-24

121 The paternal principle is LOGOS, consciousness, discrimination of opposites which eternally struggles to extricate itself from the primal warmth and darkness of the maternal womb of unconsciousness. The Father represents the dynamism of the archetype, for the archetype consists of both form and energy. Decisiveness and single mindedness that in the negative aspect is Don Juanism can also appear positively as bold and resolute manliness, ambitious striving after the highest goals, opposition to all stupidity, narrow-mindedness, injustice, and laziness. It can also appear positively as willingness to make sacrifices for what is regarded as right, sometimes bordering on heroism; perseverance, inflexibility and toughness of will; a curiosity that does not shrink even from the riddles of the universe, and finally, a revolutionary spirit which strives to put a new face upon the world.[1]

122 Woman stands for the sensitive and the receptive, waitin softness, vanity, capacity to give. Women, on the whole are more biologically minded than they care to recognize, which undermines their modern education. For the sake of the children born and yet unborn they still want security, material comfort and the status quo. Woman must never lose her natural contact with the living springs in the unconscious. She is readiness for relationship and contact with growing things. The life force uses woman as a vehicle.

The feminine may show up as inability to find words or finding words that, when woman is possessed by her unconscious masculine Animus, shatter the clarity of Man's thoughts.

Anima, the representative of the unconscious feminine in man is also a mediator between his unconscious and his conscious and becomes the Eros of consciousness. Anima gives relationship and relatedness to a man's consciousness.[2]

Exempel?

1) Jung (1959) s 30,33,21

2) Castillejo (1973) s 110,54,56-7,82,104,165,171 inkl citat ur Jungs "Aion", 178

123 Man analyzes, discriminates, formulates and he stands for sense of honour, spirit of adventure, generous willingness to sacrifice self for a cause. The creative spirit uses man as vehicle.

If woman becomes unconsciously possessed by the masculine within herself, Animus, this shows up as an unrelated raging spirit of intellectual or physical activity. Animus is Woman's representative of the eternal LOGOS. Through the figure of the father, the Animus expresses not only conventional opinions but equally what we may call spirit, philosophical or religious ideas in particular, or rather the attitude resulting from them. Animus is a mediator between the conscious and unconscious of woman and a personification of the latter. Just as the Anima in the man becomes through integration the Eros of consciousness, so the Animus becomes a Logos. As Anima gives relationship and relatedness to a man's consciousness, so the Animus gives to woman's consciousness a capacity for reflection, deliberation and self-knowledge.

The masculine world is concerned with ideas and principles, with the idea rather than with the facts of life. The inferior masculinity in woman can lead to sweeping generalizations, contributions that are mere opinions, reiterations of what was heard and a flow of cliché after cliché expressed with vibrant emotion.

This corresponds to the man's dry intellectual dissertations made with unconscious feelings.[1]

124 Logic and objectivity are usually the predominant features of a man's outer attitude, or at least are regarded as ideals. But in the soul, inwardly, man feels.

Feeling is usually the predominant feature of woman's outer attitude. But in the soul, inwardly, it is woman who reflects.[2]

---

1) Castillejo (1973) s 76-7,54,57,82,170-1,81,94,104

2) Jung (1971) s 469. Jämför med Jungs referens till Jordan på s 153,156 ang "the introverted-extraverted woman.

125 It is principally among women that I have found the predominance of introverted feeling. Example of extraverted feeling that I can call to mind are, almost without exception, also women. The majority of those who associate to the extraverted sensation type appear to be men.[1]

126 The evolution of the feminine, heterosexual Eros, or Anima-figure can be seen in the four stages of the Eros cult: Eve, Helen (of Troy), the Virgin Mary, and Sophia. In the first stage Eve is purely biological, woman is equated with the mother and only represents something to be fertilized. The second stage, Helen, is still dominated by the sexual Eros, but on an aesthetic and romantic level where woman has already acquired some value as an individual. The third stage, the Virgin Maria raises Eros to the heights of religious devotion and thus spiritualizes him: Eve has been replaced by spiritual motherhood. Finally , the fourth stage, Sophia, illustrates something which goes beyond the almost unsurpassable third stage: wisdom.[2]
The corresponding masculine patterns are Lao-Tzu, Mani, Buddha and Christ.[3]

1) Jung (1971) s 388,356,363,346
2) Jung (1966) s 10 ~~and Van der Post (1975)~~
3) Van der Post (1975)

127 Actively masculine features are in fact as common and effective in girls as are passively feminine in boys. Cultural influences whose differentiating tendencies govern the child's early upbringing lead to an identification of the ego with the monosexual tendencies of the personality, they foster the visible manifestation of sexual differences, and lead to the suppression or repression of one's congenital contrasexuality into the unconcscious.

The father-leader stands for individualization, ego-formation, heroism, will and directed disciplined action at the cost of unconscious, instinctive reactivity. Strong ego and will associated to endurance of fear, hunger, and pain.[1]

128 Masculine Eros brings into action the feminine, the receptive need, lovingness and beauty of the mother, feeling, fantasy, loving, relating. But masculinity has come to mean the rejection of the erotic as effeminate. The essence of woman is more passively serving, more accepting, less differentiated. Expressed negatively, this essence is her demanding emotionality and promiscuity; expressed positively it is her endless fecundity, all-embracing mercy and compassion. To the

----

1) Neumann (1954) s 112,433,407,404,143. Se särskilt s 137 ff beträffande maskulinitetens mening.

loss of distinction between the masculine and feminine we can attribute our loss of erotic identity and masculinity's rejection of the erotic as effeminate. This leads to a compensatory coarsening of Eros or to substituting sexuality for it. Women must carry it all: feeling, fantasy, loving, relating, inspiration, and initiative.[1]

129 The way to a changed consciousness begins by taking back those feminine aspects of which we have been divested and which we have called female. The physiological qualities which have been declared inferior and to belong to the female would now become psychological qualities appropriate to man and woman. This is what the assumption of Maria means in actual living: to take back into the psyche what has been put into the body, to take back centuries of misogyny, to take back into consciousness the physical, the feminine, the inferior; to take back the abysmal side of bodily man with his animal passions and instinctual nature and "matter" in general. Incompleteness, introversion, castration and passivity would then become the experience of inability to proceed very far against nature. The lacuna of feminine void is not to be overcome, fulfilled, completed

This would also mean an experience of interiority, of less the will to win than to survive, less the sense of creativity than of having been created, and the acceptance of psychic depression as a legitimate constructive suffering and a way of getting.[2]

---------

1) Hillman (1972) s 67

2) Hillman (1972 s 282-285

130 In the so-called science we have today there is not enough of the feminine, just as clearly there is not of the feminine in our management today. The masculine often displays itself in direct action. The masculine attempts to lay out a specific form of things in accordance with a plan, whereas the feminine so often expresses the vaguer aspects of life, its feeling side, its loveliness, its antagonisms.

Inquiry in our society har turned out to be so masculine that it is predominantly influenced by concepts of precision, rigor, and accuracy, all characteristics of the masculine side of life. If inquiry is to become a more natural aspect of each person's life, it is essential that it also incorporates the vague, the feeling, and the lovely. Our failures of reason may have been the failures of masculine reason.[1]

131 A good example of the difference between the masculine and the feminine in science is to be found in the theory of experimental design. In the classical theory of experimental design it is essential that the scientis decide beforehand what question he wishes to pose, and that he carefully define his concepts about what he observes. He is required throughout a well-controlled experiment to keep his purpose constant, and he is required not to change the meanings of his concepts. In some very real sense, however, these requirements are unnatural. In the more natural mode of inquiry we rarely make our purposes clear, and we rarely keep the meaning of our concepts the same throughout the process of inquiring. A more natural experiment for many people may be the "elusive experiment" in which the process of experiment makes clear the purposes of experiment and aids us in developing the meanings of the terms we use.[2]

1) Churchman (Challenge to Reason) s 89

2) Churchman (Challenge to Reason) s 89-90. För ett exempel av utforskning av sådana möjligheter vid datortillämpningar v.g. se Ivanov (1972) kap 4-5, [illegible] och Ivanov (1976 b). Observera att idén kan tillämpas på behovet och möjligheten av ett "klart syfte" med den här boken.

EN TYST MINORITET ?

Röster ur den "kompakta majoriteten".

Det som följer är ett urval av synpunkter som tyder på att kanske det är mycket som inte stämmer med den jäm jämlikhetsideologi som oftast förs fram idag. Den kritik som ligger mera eller mindre underförstådd i dessa avvikande röster kan peka på en stor risk för att könens jämlikhetssträvanden spårar ur. De kan leda till uppoffringar och många svåra lidanden till ingen nytta: de kan tvärtom vara steg i en gradvis försämring av villkoren för mänsklig samlevnad.

---

Apropå debatten kring en sexualbrottutredning: Debattörerna kunde inte se annat än ytligt på förslaget från sexualbrottutredningen. "Jag har träffat många människor som har förstått, som tydker det är riktigt, men de har inte framträtt offentligt. Och vem vågar förresten opponera mot en enögd kvinnorörelse. Det går inte att hävda en annan uppfattning idag."[1]

---

Förr var det mest killar som drack. Nu har könsrollsutjämningen gjort att även tjejer super. Man dansar genom att man shakar utan att ta i varandra och tjejerna kan ta större initiativ, men konkurrensen och utslagningen är densamma. När man shakar får man inte visa några känslor.[2]

---------

1) Birgitta Gustavii, enl intervju i DN 28/11-76

2) Lars-Ola Johansson (DN 14/8-77) ang behovet av en ny danskultur.

B.32

Ang jämställdhet mellan pojkar och flickor.[1]

# Brev från mormor till kämpande tjejer

Några ord till min kära dotterdotter, om jag hade någon.

I dessa tider, när ni tjejer helt befogat kräver jämlikhet på alla områden, så håll en sak i minnet: uppträd mot killarna som ni själva vill bli behandlade av dem!

Det är grymt och ovärdigt att t ex stämma möte med en dittills okänd partner på en viss tid och på en viss plats och att sedan helt enkelt utebli från det överenskomna mötet. Inte ens skicka ett återbud innan, bara helt nonchalant låta honom vänta. Förgäves. Ni kan ju inte veta vilka uppoffringar han kan ha gjort för att komma i tid till mötet. Vilka glada förväntningar han kan ha hyst. Kanske skulle det nu bli en vändpunkt i hans ensamma tillvaro.

Jag, gamla människa, skäms å mitt köns vägnar över en sådan lumpenhet. Den lär förekomma.

Nu svarar ni kanske att tjejer behandlas lika illa av killar. Det är ingen godtagbar ursäkt för er handling. Ni som i alla fall borde värna om det medmänskliga och om livet på ert speciella sätt borde föregå med ett gott exempel. Gör ni anspråk på att få träffa gentlemen, så uppför er själva som ladies! Genom att bära er hyfsat åt i umgänget. Alla presumtiva partner är säkerligen inte ute efter er eventuella dygd utan hoppas på en djupare samvaro.

Kanske får ni själva en gång söner, som kan komma att utsättas för samma förödmjukande behandling som den ni praktiserade. Jag tror att det i så fall kommer att värka i ert modershjärta. Ni kanske drar er till minnes. . .

Och så, tjejer: var renhåriga! Parasitera inte! Killarna kanske inte har större inkomster än ni själva. Att kompensera dem in natura för utgifterna för er har föga med jämställdhet att göra. Utan med något helt annat.

Låt oss äldre kvinnor, som kämpat på barrikaderna för er skull, nu inte behöva skämmas för er och ert beteende, även om ni skulle betrakta detta som en hämndeakt för vad flickor — det hette så förr —, utstått i fråga om manliga partners överlägsenhet!

Tag er jämlikhet som en fullt naturlig sak men med ansvar! Ett sådant har inget med kvinnligt översitteri i umgänget med männen att göra. Lägg in en liten smula hjärta i en värld som har så ont om ömhet och värme men så gott om djupfrysta, blyga, ensamma och olyckliga människor. Av båda könen.

**Mor Constantia, Danderyd.**

1)"Brev från mormor till kämpande tjejer" (DN 11/9-77)

Man kan kanske finna en sammanfallande grundsyn och misstro i den gamla daghemskritiken som kommer s a s från höger och den nya kritiken från vänster. Daghemmet framställs som en konstlad, splittrande och med alla sina stimulanser och långa dagspass alltför påfrestande uppväxtform åtminstone för de minsta barnen: vårdarnas vuxenroll är känslomässigt påfrestande och onaturlig eller alltför kvinnodominerad: den organiserade leken som ett självändamål är något annat än barns spontana och högst allvarliga lek för att härma, omtolka och oorganiserat växa in i vuxenvärldens mysterier.

Det går inte att samla den kritiska [illegible] lysen i några enkla slagord. Inte heller att avfärda den med sådana. Det senare är förstås ändå starkt frestande för alla som känner ångesten välla upp - den som ändå finns där till vardags och måste undertryckas - när daghemmet, den osäkra fasta punkten i ett ständigt jäkt ~~såxh~~ ifrågasätts och underkänns.

Det är ju minerad mark man beträder.[1]

---

Man kan snart inte ögna igenom en veckotidning utan att få se appeller riktade till kvinnor, där de uppmanas lära känna sin kropp och öva upp sin förmåga till upprepade orgasmer. "Kom ihåg att du i det avseende är överlägsen mannen." "Ställ krav på din partner." osv.[2]

---

Den materiella standard utgör grunden på vilken industriländernas kvinna bygger sin frigörelse på. Den vietnamesiska kvinnan söker andra vägar och gör sig oumbärlig genom sitt arbete och sina insatser i samhället. För det åtnjuter hon, alla feodala idéer till trots, en aktning i samhället och en självaktning som är bra mycket större än vår. Hennes förutsättningar för frigörelse är lika stora som hos oss, kanske större.[3]

---

1) "Från dagis till åldris", Ledare (DN 5/10-77) apropå Anna Wahlgrens framträdande i TV:s "Konfrontation" den 3/10-77. Jämför också med Christina Hodells ~~partikulerade~~ funderingar i DN 21/8-77.

2) Insändare (DN 15/10-76). Jämför med pressens uppmärksamhet för Hiterapporten (DN 5/10-77) utgiven av Shere Hite, chef för Feminist Sexuality Project i New York.

3) Cecilia Molander (DN 10/8-77) som refererar till en artikel i "Vi Mänskor" 3/77

B.34

Tendenser till urspårning av kvinnorörelsen ? [1]

Fem 5/3-78

# Jag har knackat på fel dörrar

Jag går här och funderar på det här med kvinnorörelsens målsättning – en mänskligare, öppnare värld. Frigörelse, solidaritet och gemenskap.

I avsaknad av akademisk utbildning har jag bara mina erfarenheter och mitt sunda förnuft att hänga upp mig på. Jag kan inte ge mig in i teoretiska diskussioner eller djupgående analyser. Men det jag *ser* och upplever i vår verklighet idag lämnar mig ingen ro. Mina erfarenheter av förtryck och underläge pockar på att få komma till uttryck.

Jag känner mig utanför. Jag har knackat på fel dörrar. Jag hör inte hemma någonstans.

Jag har besökt kvinnomöten där ett fåtal akademiker – i god mening – hängett sig åt ett intellektuellt bollande med teoretiska fraser.

Tala om segregation! Som medelålders icke akademiker får man verkligen en känsla av att vara ett unikum där man borde känt samhörighet. Talar man inte om gemenskap över alla gränser? Just där.

Tyvärr lyckades jag inte komma in på Gamla Riksdagshuset för att höra och se allt om "Kvinnokultur". Jag fick nöja mig med TV-programmet.

Jag tog mig i stället in till Kvinnfolk på Heleneborgsgatan för att få del av lite synpunkter. Men – tyvärr – jag blev besviken. Samma känsla som jag tidigare hade haft infann sig. Några få invigda i en livlig "debatt" kryddad med samma gamla svordomar. Ett "innespråk" för de utvalda.

Det verkar kanske tjatigt men har vi medelålders inget berättigande i den här kampen? Framför allt då vi vanliga kvinnor från vanliga trista förorter. Vi som inte "kan" så mycket men vill lära. Vi som vaknat för sent, vi som verkligen känt av förtrycket. Vi som har erfarenheter att dela med till de unga starka. Skulle vi inte kunna vara åtminstone ett komplement. Jag vågar påstå att det finns många som skulle vilja vara med i gemenskapen och dra sitt strå till stacken om de bara "fick en syl i vädret".

Kanske har vi inte riktigt förstått det här med den långtgående frigörelsen. Det här som jag tycker mig ana i de tankar och utläggningar som förs fram. Kanske vi skräms lite grand. Vi hade i vår enfald trott att vi skulle komma varann till mötes – såväl kvinna som man!

I stället möts vi ofta av att några få entusiaster utvecklar ett resonemang som för mig synes vara ett fullkomligt avståndstagande från mannen och nära nog också från de kvinnor som inte intill uniformens gräns nivelleras och sluter sig samman i en alltför inkrökt cirkel. Sig själv nog.

Kvinnokampen får inte övergå till manshat hur förtryckta vi än är och har varit. Vi ska inte arbeta efter principen i det gamla bibelordet "Öga för öga och tand för tand." Skulle vi inte kunna tänka på detta lite mer. Var det inte så att vi skulle kämpa för ett samhälle där vi *alla* oberoende av ålder, kön och klass skulle kunna leva lite mjukare, vänligare, skönare?

*Inte måste vi slappna av så till den milda grad ifråga om bland annat klädsel, språk och maner att vi inte kan se något av det sköna i tillvaron.*

Inte måste allt vara så "jävla taskigt" att vi bara slappt låter våra halvsmutsiga jackor och sjalar "rinna" ner på golvet när vi kommer in genom en dörr. Det kan tyckas petigt – obs jag är ingen "vän av ordning" – men se på de gamla kvinnornas kultur – se de vackra mönstren i våra hemvävda dukar och mattor. Blunda och känn doften från en statarkvinnas nyskurade förstutrapp! Måste vi inte hålla något av deras skönhetssyn levande även i vår egen tillvaro? Ska vi inte akta oss för en alltför långtgående "uniformering". Vi må hålla i minnet våra motståndares, förtryckares, Stortysklands massiva uniformsvälde t ex.

Här ser jag att jag uttrycker mig så att man kan få den uppfattningen att jag bara ser till det yttre. Men intet är mig mera fjärran. I stort "ställer jag upp" på kvinnorörelsens målsättning. Jag är bara lite konfunderad över formen och tendensen till urspårning.

*Vera Inghman, Hägersten*



1) Vera Inghman, "Jag har knackat på fel dörrar", Femina, 5/3-78

B.35

"Frigörelse" för vilka ? [1] På vilken dörr skall man knacka ?

## "Stilla ursinne"

DET VAR SÄKERT inte alls "bättre förr", men ändå tror jag att många medelålders kvinnor känner sig lurade av att det samhälle de uppfostrades till var förändrat till oigenkännlighet när de själva blev vuxna.

Jag tänker på det stille ursinne som griper oss medelåldringar när praktiskt taget alla våra åsikter och erfarenheter, alla de "dygder" som tidigare ansågs eftersträvansvärda, inte bara är omoderna och förlöjligade utan betraktas som rena handikapp. Det är helt andra egenskaper som räknas i dag, och den som vill slå sig fram på arbetsmarknaden eller i andra sammanhang efter "några privata eller halvprivata år" får lära sig hålla masken. Aldrig knysta om att även det som inte ligger i tiden kan ha sitt värde! Annars är man gammaldags, reaktionär, inte tillräckligt flexibel eller "förändringsbenägen" som det heter med dagens psykologjargong

## "Vi har betalat"

26/1-78

DET ÄR VI som skriver breven
som går på biblioteket två kvällar i veckan
och på engelska cirkeln och kammarkonsert
och hör på Maria på Sergels torg
Det är vi som drar i gång basarer och insamlingar
och kandiderar till kyrkofullmäktige
betalar för fadderbarn i Laos och Bangladesh
och trummar ihop Stora Släktmötet ett veckoslut i juni
med oxstek och gräddtårta och allsång
och tar hand om disken efteråt —

Som astrarna inför frostnätterna
innan kylan biter huvudet av dem
i en sista uppflammande protest
skriker vi till er andra: VI FINNS!

Vi är med och håller i gång apparaten
köper dopsked åt lillan och klocka åt portvakten
Vi har betalat hela tiden och man ser oss inte
Vi gjorde vad man ska
och köpte det man ska ha
Vi har betalat pension och begravningskassan
Inte har vi gjort nåt väsen av oss
inte varit till besvär
Våra skrik är tysta skrik
vi skriker en och en — när man är lessen ska man
gå in i sin kammare och stänga dörren
Sen går man ut igen till de andra och betalar
För att få tala måste man betala

VI VAR FÖR SENT ute för att lära oss Solidaritet
för att gå med i Grupper och Kämpa

Förakta oss inte! Se oss i ansiktet, i ögonen!
Vi finns. Vi har betalat.

ULLA TROENG

---

Det manliga inom kvinnorna ?[x 2]

I dag kan det sägas: Det har varit en maktkamp inom kvinnorörelsen. Och nu står den och stampar för att man har slätat över viktiga gruppsykologiska och socialpsykologiska problem. Nämnligen att kvinnor är rädda för varann, att kvinnor konkurrerar och är destruktiva. - Vi har aldrig velat erkänna att även kvinnor är formade av det kapitalistiska konkurrenssamhället. - På grupp-8:s stormöten behövdes ingen man som var där och ryckte i trådarna. De härskandes ideologi sitter ändå i ryggmärgen...Förräderiet är att kalla allt gullighet och systerskap, att alla älskar varann... Det är inte fråga om svart eller vitt. Allt finns i samma person.

----------

1) "Stilla ursinne" och "Vi har betalat" av Ulla Troeng (DN 26/1-78)

2) Anna-Lisa Bäckman intervjuar Bq Barbro Backberger (DN 12/10-77)

"Min nye magister" eller mannen inom kvinnan ?[1]

## MIN NYE MAGISTER

Du talar om förtrycket
men är själv så auktoritär
när du mästrar mej med ett nyligen väckt intellekt
När Torbjörn gjorde rycket
och vinden blev reaktionär
skiljdes vän efter vän med sekt efter sekt

Vi stod med knutna nävar
när döden var ond och bråd
i jeans och rock från nån gammal camp-uniform
[illegible]
utan en röd liten tråd
i sol och stiltje, regn och blåst och snö och storm

Och allt som händer lär mej något, tänker jag kavat
när jag är ensam med mej själv och gaofar i min lya
Nog måste vi väl riva ner det gamla, käre kamrat
så att det blir plats att börja bygga upp det nya

Du kan en massa dogmer
och parollen i din musik
är så fenomenalt radikalt svart eller vit
Du ger en briljant förklaring
på historiens dialektik
med en vokabulär som går hem i systemets elit

Och du säger att mina sånger
saknar en rak analys
och bannar mej för bristen på alternativ
När jag är stackt av ånger
och känner mej knäckt och konfys
är du så klok och fördomsfri och progressiv

Men allt som händer lär mej något, tänker jag kavat
när jag blir helt privat
och repar mod i min lya
Nog måste vi väl riva ner det gamla, käre kamrat
för att få en chans att börja bygga upp det nya

Du kan varenda lösning
Du vet varenda svar
och talar om dej själv som den sanne marxisten
Du låter lika säker
som en gång gamle far
och lika rigid som min gamle magister

Du står där med din fana
som en pater med sin stav
och mässar för en församling som redan är frälst
— Tillsammans får vi styrka
bakom apeller och krav
men det begriper vilken profitör som helst

För allt som hänt har lärt dem något, eller hur kamrat
Men när jag lämnat tanken och lugnet i min lya
är jag dubbelt tom och tyst och vilsen i kvadrat,
för skiten sitter lika hårt under kläder som är nya

1) "Min nye magister" ur Ola Magnells LP Nya Perspektiv, Multiton 15557. Jag tackar Karin Eldh för att den kom till bra användning i Utbildningsradions program om könsroller i serien "Där två och tre äro församlade" AVC nr.800c-2

Daghemsideologi och verklighet I :[1]

Det är oerhört viktigt att vi ser till daghemmets faktiska verklighet och inte till dess förhoppningar uttryckta i "målsättningar", deklarerad eller formulerad vilja. Daghemmet är en konstlad värld. Barnen är där därför att deras föräldrar arbetar, och de vuxna är där för att se efter barnen. Barnen har ingen funktion att fylla på daghemmet, därmot fyller daghemmet en funktion för arbetsmarknaden. Daghemmet blir en kärlekslös värld i den utsträckning att arbetet där är i första hand ett professionellt lönearbete med känslolivet levt på fritiden. Man tenderar att professionalisera även föräldrarna genom att plädera för föräldraskola och föräldrarutbildning. Daghemmet blir en lekförstörande värld då leken blir sitt eget ändamål i stället för att orientera i lugn och ro med hjälp av vuxna identifikationsobjekt.

Människors isolering bryts inte genom t.ex. "bra åldris åt alla" utan genom att människor behövs och har en gemensam uppgift. Kring den dolda grundsatsen att barn är ett hinder gör man i ordning en ideologi. Barns behov av tillhörighet och tillit slås ned med fraser som "det här privatkapitalistiska sättet att se på barn som sin privata ägodel". Barn skall vara allas angelägenhet. Samhället är ju vi själva. Barns bindning, som är en förutsättning för deras psykiska utveckling, uppluckras genom det resonemanget och avfärdas som osund. Vårt samhällssystem utestänger och förnekar de fundamentala livsbehoven till förmån för en kortsiktig och globalt tveksam produktion, som till stora delar blivit sitt eget ändamål. Vi skriver snällt under, låter oss avhändas ansvar och omdöme och sjunger unisont om <u>det enda självförverkligande (!) människovärdet: yrkesverksamhetens</u>. Kvinnans frigörelse kopplas direkt samman med samhällelig barnomsorg. Man orkar inte ens besinna att om barnfrihet, eller barnlöshet, vore förutsättningen för kvinnans frigjordhet, skulle mannen sedan länge vara en alldeles strålande frigjord varelse.

---------

1) Anna Wahlgren, "Teorier räcker inte" (DN 31/10-77) och "Den stora nöden i Sverige", <u>Femina</u>, 30/4-78. Se också en tankeväckande insändare av Yonna Levander(DN 19/10-77)

Daghemsideologi och verklighet II:

Barn från arbetarmiljö eller mellanskikt blir på institutionen lätt avvikare och stämplas som "störda", "understimulerade" och "i behov av särskilt stöd"... Allt uppfostringssnack är idealistisk nonsens. I stället för att snacka så mycket borde man se efter hur barn faktiskt har det rent materiellt och vad föräldrarna faktiskt <u>gör</u> i sin fostran, inte vad de säger ~~xigxxikkjaxgöra~~ att de vill göra. Det från början isolerade samhället har vuxit sig tillräckligt stort för att kunna spegla hela samhället. Precis som i skolan finns här en personal som börjar svikta under de olösta sociala problem som barnen för med sig in, medan deras föräldrar skenar i väg till jobbet och -liksom politikerna - lämnar barn och personal åt sitt öde. Om det vill sig illa får vi inom några år en daghemskris liknande skolkrisen.

---------

1)Kerstin Vinterhed ang. Eva-Marie Köhlers <u>Blågul Fostran</u> (DN 27/5-78)

B. 39

Och vad händer när man inte accepterar att tycka "rätt" men känna "fel" ? Inte ens politiken står utanför BB ?

DN 3/7-78

# MOTROTEN

EN VECKA i maj ligger jag på BB efter att ha fött mitt andra barn. En vecka får jag på mig för att lära känna det nya barnet, att bearbeta min upplevelse av förlossningen och samla ihop mig inför språnget ut i vardagen. En vecka i en exklusiv kvinnovärld.

*

NÄR JAG SKA berätta för mina vänner om min förlossning kommer jag på mig själv med att skämmas över att ha haft en nästan helt smärtfri förlossning. Fortfarande lever de gamla myterna sitt eget underjordiska liv: Kvinnan skall föda i smärta! Och omvänt: Utan smärta, ingen riktig kvinna!

Ibland har jag undrat om inte delar av kvinnorörelsen i dag underblåser ungefär samma myter. I USA och Holland blir t ex hemförlossningar allt vanligare. Man propagerar mot den manliga medicinska teknologin som gör den födande kvinnan till ett passivt offer för sin egen kropp i stället för en stark och aktiv dirigent av förlossningens olika faser.

Nu menar jag självklart att psykoprofylax och avslappningsövningar är bra. Vad jag vänder mig mot är den moraliserande hållningen mot andra former av smärtlindring. Före förlossningen läste jag boken "Våra kroppar — våra jag", där farorna med smärtlindring utmålades i vagt suggestiva och ångestväckande termer. För mig blev förlossningen just genom smärtlindringen en avspänd och fantastisk erfarenhet.

*

NÄR JAG SKA beskriva min upplevelse av det nyfödda barnet dyker jag ofrivilligt huvudstupa ner i pekoralet. Språket visar sig tunnslitet och tafatt då det gäller att fånga födelse och död, dessa utposter av mänsklig erfarenhet.

När Marit Paulsen för några år sedan gav ut sin bok "Förlossningen", som handlade om hennes yngsta barns födelse, så kritiserade jag det patetiska och sentimentala språket. Och nu sitter jag själv och tummar på samma schabloner. Oväntat har de fyllts med känsla och mening.

*

UNDER besökstimmarna väller yttervärlden in över BB-avdelningens slutna värld. Skratt och gråt i korridoren, höga påträngande röster från syskon som konkurrerar med nykomlingen om intresset.

Flera mammor känner sig pressade av familjens besök.



*Illustration hämtad från Dea Trier Mørchs roman "Vinterbarn".*

Det finns ett glapp mellan sjukhusets vilsamt ritualiserade tillvaro med dess anonymitet och kravlösa vänlighet och den yttre världens krav.

Till sist avsäger jag mig helt besök av min familj för att slippa missförstånd och oklara meddelanden, gör mig onåbar och sluter mig inne i en kokong med min nya bebis.

*

EN KVÄLL efter besökstiden är flera av oss ledsna. Vi ordnar fest, lyckas få tag på en flaska vin, ost och druvor och känner oss som pensionärer på ett ålderdomshem som i lönndom smusslat till oss en förbjuden njutning. Till vår förvåning kommer den unga nattsköterskan och ser ut som om hon gärna ville vara med.

*

EN VECKA har gått och jag ska få åka hem med min bebis. Nya ansikten dyker upp vid matbordet. Mina nya vänner vinkar farväl i dörren, nästan oigenkännliga i sina civila kläder. Vi kommer knappast att träffas igen. Där ute är det så mycket som skiljer oss åt: klasstillhörighet, utbildning, politisk tillhörighet, bostadsort. Vi lägger av oss sjukhusklädernas anonymitet som öppnat vägen för systerskap och närhet och återinträder i våra samhällsroller.

Avdelningsläkaren som skriver ut mig, en ung kvinnlig doktor, snabb, effektiv, kylig, rabblar opersonligt de vanliga förhållningsorderna. På omvägar kommer vi in på den låga nativiteten. "Skrota hela systemet!" utropar hon med oväntat patos i rösten. Och fortsätter: Uppvärdera hemmafruarnas arbete så kommer det att födas fler barn. Det var hennes erfarenhet som avdelningsläkare på BB-avdelningen som övertygat henne om detta.

Vilket system? undrade jag. Inte är dagis ett system då 90 procent av förskolebarnen står utan plats. Ja, ja, svarar hon lite irriterat, men det där är ju bara privata åsikter.

Plötsligt inser jag att inte ens BB står utanför politiken.

MARIA BERGOM-LARSSON

(DN 3/7-78)

B. 40

Också att tycka "rätt" men känna "fel" ? [1]

En sak har jag känt tydligt en längre tid: isolering och förvirring vad gäller att finna en mansroll. Jag vet inte vad jag skall sätta i stället för de mansideal som vi genom massmedia matas med och som jag inte kan, orkar eller vill ställa upp på. Jag är nämnligen förmäten nog att tro på att det är skillnad mellan män och kvinnor i många avseenden och det "kvinnliga" uppfattar jag på många områden som mer utvecklat. Skall jag då ta till mig detta "kvinnliga" eller skall jag söka efter något "manligt" sätt att se på dessa områden ?[2]

"Medvetenhet om skulden" att bara tycka rätt?[2]

**Mannen bakom Nackas jämlikhetskommitté**

# Jag lever inte som jag lär

**■■ Nacka kommun inrättar en kommitté för att öka jämlikheten mellan kvinnor och män.**
**■■ Mannen (!) bakom idén är Erik Månsson (fp). Själv lever han inte som han lär, berättar han lite skuldmedvetet:**
**— När jag kommer hem efter jobbet har min fru lagat middag. Jag äter, lämnar middagsdisken till henne och jagar i väg till något sammanträde.**

1) Björn Bäckström, insändare (DN 9/10-76)
2) "Mannen bakom Nackas jämlikhetskommitté"(DN-Sydost 5/7-78)

"Jämställdhetsarbetet"

För genomförande av vad man behagat kalla "jämställdhets-arbetet" ha olika myndigheter för stora kostnader nedlagt avsevärd tid och fantasi för att genom lag och författning undanröja den sedan tidens begynnelse skapade skillnaden mellan man och kvinna. Resultatet har blivit en ström av tryck och stenciler jämte blankettformulär samt - icke minst - en hel bok, betitlad "inför jämställdheten 1978", i vilken "idéer" (sic!) ur myndigheternas jämställdhets-redovisning sammanställts.

Såsom nöjesläsning kan denna bok svårligen överträffas och jag är statsverket djupt tacksam för de glädjeämnen, som därmed givits. Med sådant är man från det hållet numera ej bortskämd inom domstolsväsendet.

Lojal som vanligt mot påbud från högre håll har tingsrätten ifyllt det elvasidiga (!!) formuläret för jämställdhets-redovisning, vilket här vidfogas såsom bilaga D.

I anslutning härtill kan tingsrätten ej underlåta framhålla följande synpunkter.

Det har med fog sagts, att Sverige är ett så litet land, att här endast får rum en åsikt i taget. Så synes nu vara fallet med "jämställdheten". Fruntimmer med hormonerna i oordning ha lyckats intala vissa s.k. beslutsfattare att här vore fråga om missaktning mot Kvinnan, som varit förtryckt i tusentals år och att det nu gällde att i demokratins namn åvägabringa en jämställdhet. Felsynen i detta resonemang är uppenbar. Den omständigheten att man konstaterar förefintliga skillnader, såväl biologiska som psykiska, mellan könen innebär självfallet ej någon miss-aktning mot kvinnan såsom sådan. Den nu synbarligen efter-strävade - och åtminstone inom ecklesiastikstaten genom-förda - principen att kvinnligt kön skulle utgöra ensam befordrings- eller anställningsgrund, strider ej blott mot regeringsformen (jfr 11:9 andra stycket) utan även mot hittills allmänt vedertagna demokratiska principer. Det är en skam att statliga myndigheter skola nödgas offra tid och kraft på dylika enfaldigheter. "1

1) Svar från Varbergs tingsrätt till domstolsverkets cirkulär-skrivelse 1978-02-07, dnr.730-1978, (även notis i DN 6/6-78)

B.42

Leder en oförstådd jämställdhet ofrånkomligt till en omöjlig och själsdödande tävlan mellan man och kvinna ? Kan fadern"tävla"med modern, skall fader tävla med modern ? [1]

# Kan jag tävla med mamma?

Jag håller på att förlora något.

Det är bara tre dagar sedan förlossningen, den hisnande starka upplevelsen vi hade tillsammans efter flera månaders förberedelser med avslappningsträning och andningsövningar enligt psykoprofylaktiska metoden.

Förlossningen var den extatiska höjdpunkten i vår långa väntan, en intensiv fysisk och psykisk anspänning där födelseögonblicket utgjorde den absoluta klimaxen.

Mina känslor då jag satt och höll vårt några minuter gamla barn i famnen under efterbördsskedet är omöjliga att beskriva rättvist. En smak av äkta lycka, oerhörd ömhet, närhet mellan oss tre. Två timmar efter framfödandet fick vi vara tillsammans. Vi släckte de starka lysrören och barnet började försiktigt se sig omkring. Sedan kom barnmorskan och droppade lapis i ögonen, och mor och barn rullades i väg till annan avdelning. Jag var välkommen tillbaka på besökstid, dagligen 14—15, samt måndag—fredag 18.30—19.

Här inträdde en ny fas som inte kändes alls bra. Det var något kvalitativt nytt, den starka vikänslan fick sig en törn, känslan av att vi från ett jämlikt utgångsläge skulle kunna gå vidare tillsammans rubbades. Jag förvandlades från aktiv medlem i vår lilla grupp till passiv åskådare.

Varje dag har jag åkt till sjukhuset, två gånger när det är tillåtet tittat på barnet i sin plastlåda genom en glasruta. Det har alltid fått mat strax före besökstid och sover när jag kommer. Det är ett modernt och fint sjukhus, mödrarna får ha barnen hos sig ganska mycket och får själva sköta om dem om de orkar. De får hjälp och anvisningar av personalen om de är tveksamma. Jag skulle utmärkt väl orka med att sköta barnet, men jag får inte komma i närheten av det. Såvitt jag förstår på grund av smittorisk. Under förlossningen behövde jag inte ens bära ansiktsskydd, var jag inte en smittorisk då? Jag är otvivelaktigt tveksam och okunnig om mycket i barnavård och skulle tacksamt ta emot råd av personalen, men jag får ju inte chansen att lära mig. Lära mig sköta mitt barn ... eller moderns... eller sjukhusets?

Modern tycks känna allt starkare att det är hennes barn. I går rann mjölken till. Barnet suger så kraftigt att "det känns ända ner i tårna". Kan en mor få mer påtagliga bevis för närheten mellan sig och barnet?

Jag klamrar mig desperat fast vid mina minnesintryck från den korta stund jag tillåts känna, höra, tala till och smeka barnet, men känner hur jag hjälplöst distanseras av modern. Jag hamnar från början i underläge såväl vad beträffar den känslomässiga bindningen som det rent praktiska handlaget. Som om det inte skulle vara nog med det övertag modern som regel har i kraft av sitt monopol på amning med den oerhörda betydelse detta har för barnets uppfattning av modern som "givare av alla goda gåvor".

När vi tillsammans kämpat oss igenom förlossningen (psykoprofylaxmetoden innebär ett tätt och intensivt samarbete mellan barnaföderskan och medhjälparen, i detta fall jag) kände jag att utvecklingen på detta område verkligen tagit ett betydelsefullt steg mot jämlikhet, en möjlighet för mannen att från början få etablera ett känslomässigt engagemang och ett aktivt ansvarstagande av samma dignitet som moderns. Jag upplevde verkligen att jag och modern var i samma utgångsläge för att ta hand om vårt barn. Den känslan håller på att glida ifrån mig nu. Jag är ju bara en pappa som kommer och tittar genom glasrutan på besökstiderna. Behövs jag egentligen? Dom tycks ju klara sig bra ändå. Mitt barn? — Ja, det ligger där borta, andra lådan från vänster.

Det känns som om jag håller på att förlora något.

Per Bryngelsson
Göteborg

DN 30/3-75

1) Per Bryngelsson, "Kan jag tävla med mamma ?" (DN 30/3-75)

Jag klarar inte den nya mansrollen. Det är svårt att få sina egna ideal och samhällets krav att sammanfalla. Jag känner mig misslyckad om jag inte kan trösta en skrikande bebis i famnen och langar över ungen till mamman för att jag inte klarar det. Hon langar inte tillbaka barnet, så tydligen klarar hon väl av det bättre än jag, psykiskt sätt. Eller när man städar: har man skakat mattorna och sa skall lägga ut dem och de hamnar lite fel. De skall ligga så. Här har man bott i lägenheten i så och så många år och så vet man inte att det blir mysigare med lite blommor på bordet eller kan fortfarande inte, fast det är så enkelt, få överkastet på sängen slätt och fint på det speciellt hemtrevliga sättet. Det enda som jag är duktigare än min fru på är att köra bil.

Jag har försökt i många år stå emot trycket från samhället, liksom kvinnorna gör med hjälp av kvinnorörelsen. Jag har försökt i många år. Det går sämre och sämre. Och jag klarar det inte.[1]

---

En riktig karl... säger han att han helst av allt skulle vilja stanna hemma och bli hemmaman... att han vill förverkliga sig själv med att snyta snoriga ungar och torka utspilld mjölk hela dagarna i stället för att gå och träla för 12,87 på lagret...? En riktig karl vill inte gå hemma hos barna och vara försörjd av frun. En riktig karl går på kurser och kvällarna, är modernt tufföm à la Femina och kommer upp sig i lönegraderna... Jag hade en dröm en gång. Att vi alla, kvinnor och män, först och främst vara bara vanliga människor och att vi alla hade lika värde. Men det visade sig att jag hade fel.[2]

------------

1) "Jag klarar inte den nya rollen", insändare (DN 28/10-76). Jämför med Ellen Keys anmärkning på det kvinnliga med överkastet (Kvinnospykologi) s

2) KGE Lindberg, "En riktig karl" i Tidningen Vi, 1974

Om privilegierade fäder, efter skilsmässan: [1]

# Frånskild man:
# Lottsedel desperat chansning

■ Skilsmässornas ekonomiska konsekvenser och villkor håller på att utredas. Den sittande utredningen bör omgående resa sig och gå ut på gator och torg för att ta reda på hur frånskilda män lever.

Av uttalanden hittills tycks det inte finnas något hopp för oss frånskilda män.

Familjerådgivningen säger att samhället vill att båda parter vid en skilsmässa skall få lika möjligheter att starta ett nytt liv. Den part som ej har vårdnaden om barnen skall dessutom ha möjligheter att ta emot barnen på helger etc. Men vilka möjligheter finns det i praktiken att förverkliga dessa krav?

Svar: Inga!

Själv har jag hittat en ny livspartner, som jag ville satsa min framtid på. Hon bor 20 mil härifrån, vilket innebär resor. Det kostar pengar. Alltså tvingas jag bryta med henne av ekonomiska skäl.

Varför flyttar inte den ena av oss? Hur gör man det med rådande arbetsmarknadsförhållanden?

Men ta emot barnen kan jag väl i alla fall göra? Hur då? Vem kan skaffa mig en lägenhet stor nog för fyra personer och med en hyra lägre än 700:-/mån?

## Så illa är det

Vill jag umgås med barnen är jag hänvisad att åka till deras hem och tvingad att konfronteras med deras mor. Det klarar jag dåligt känslomässigt.

Så illa är det, och värre ändå! Trots att jag är en privilegierad person med ett kvalificerat arbete och en relativt hög lön, 10 500:-/mån. Dessutom får jag disponera en leasingbil.

Jag betalar skatt efter kol. 1, trots att jag krävs på underhåll för tre barn. Mottagaren deklarerar inte för detta underhåll och skattar dessutom efter kol.4.

**Min budget för en månad ser ut så här:**

| | |
|---|---|
| hyra (1 rum o kök 45 kvm) | 690 |
| el + teleavg. (TV saknas) | 140 |
| underhållsbidrag (3 barn) | 2160 |
| bensin m m till bilen (1 000 mil/år privatkörning) | 200 |
| barnen (bio, v-korv m m) | 100 |
| kläder | 25 |
| "semester" | 30 |
| fickpengar | 0 |
| lottsedel | 20 |
| prenum., årsavg., försäkr. | 150 |
| mat | 300 |
| amort. + räntor på lån | 925 |
| extra skatteavdrag (för bilen) | 100 |
| oförutsett + reserv | 20 |
| tandläkare, läkare, medicin | 25 |
| kvarskatt (2 400/12) | 200 |
| Summa | 5 085 |

**Jag har stora inkomster, visst. Så här ser den sidan ut.**

| | |
|---|---|
| bruttolön | 10 500 |
| skatten får enl. välvilligt bemötande från skattemyndigheterna beräknas på en 680:- lägre inkomst | — 680 |
| skatt beräknas på | 9 820 |
| skatt enligt kol. 1 | 5 739 |
| nettolön efter skatt | 4 761 |
| kollektiv olycksfallsförsäkring | — 66 |
| Netto att disponera | 4 695 |

De månatliga utgifterna uppgår till minst 5 135:-, vilket alltså ger ett underskott på minst 440:- varje månad. Därav låneposten i budgeten, en post som ständigt ökar.

Mitt arbete kräver att jag har bil. Största problemet med den är att jag beskattas för 1 000 mils privatkörning årligen, vare sig jag kör privat eller ej. Därav kvarskatten varje år.

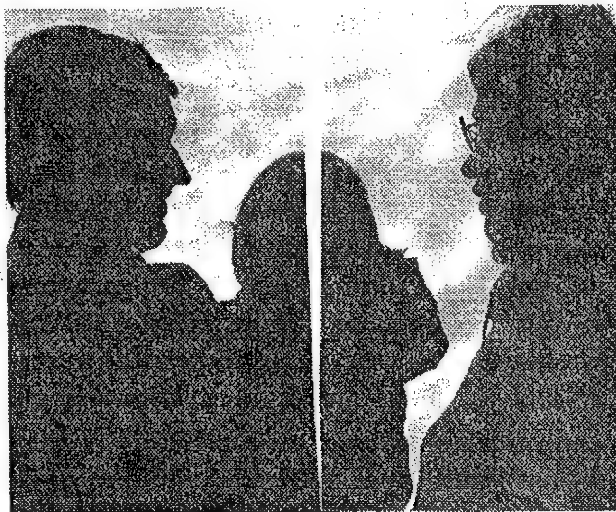


Foto: Tomas Bergman

*— Jag kan begära bodelning, säger frånskild man, men vem vill "kasta ut" sina barn från deras hem.*

"hemmavarande" barn får bosättningslån? Inte heller kan jag få bostadsbidrag. Jag har ju 130 000:- kr i årsinkomst på papperet åtminstone.

Varje oförutsedd utgift är en katastrof. Den sittande utredningen kan ju försöka äta, tvätta kläder, klippa hår m m för 300:- kr i månaden. Jag måste!

Det finns förslag på att avdragsrätten skall öka till 3 000:-/år och barn. Med min marginalskatt och mina tre barn blir det en lättnad på 100 kr/månad.

De närmaste tio åren får jag leva under existensminimum. Vilken tröst för en man i sin mest produktiva ålder. Om hälsan står mig bi har jag troligen vid uppnådd pensionsålder lyckats betala av alla skulder.

**Kvinnan i den här "familjen" har en egen inkomst.**

| | |
|---|---|
| Efter skatt (kol 4) | 3 600 |
| underhållsbidrag | 2 160 |
| bostadsbidrag | 725 |
| | 6 485 |

Dessutom barnbidrag för tre barn.

Hon bor givetvis kvar i villan (6 rum o kök) med årliga utgifter:

| | |
|---|---|
| Amorteringar | 9 000 |
| räntor (avdragsgilla) | 15 000 |
| el-tele | 4 500 |
| vattenavgifter | 400 |
| vägavgifter | 300 |
| reparationer m m | 1 800 |
| Summa kr | 31 000 |
| | ≙ 2 600:-/månad |

Kvar till konsumtion 3 885:- plus barnbidrag.

## Bodelning

Visst kan jag lösa mina ekonomiska problem. Jag kan begära bodelning och kräva att få ut halva husets värde och så är det problemet ur världen.

Resultatet skulle bli att huset måste säljas och jag "kastar" ut mina barn från deras hem. Är det någon som på fullt allvar tror att en far som älskar sina barn kan göra något sådant?

Men jag kan göra som allt flera gör. Ge f-n i alltihop och leva på socialvård. Då har ju samhället lyckats med sin bidragspolitik där det gäller att klämma åt alla oss som vill göra rätt för oss till fromma för smitare i alla samhällsklasser.

Den sittande utredningen bör omgående resa sig och gå ut på gator och torg och lära sig det ämne de skall behandla. Och Bohman kan få skänka mig en magisk svångrem.

Situationen är desperat och handlingarna blir därefter.

**Karl Olof i Mörkmården**

1) "Frånskild man..." (DN 12/4-78)

Ett par insändare tar upp frågan om jämställdhet kan innebära att kvinnor måste gynnas.[1] Kan förhållanden mellan könen styras av sådana "rationella" överväganden ?

# Kvinnor måste gynnas

Självfallet är det riktigt att männen ska få vara föräldrar. Länge nog har det i olika sammanhang påtalats att barn bör vara allas angelägenhet.

Men i debatten om hur vi ska nå ekonomisk, social och politisk jämställdhet mellan könen kan vi emellertid inte utgå från jämnstarka parter som utövar en jämnstark kamp. Kvinnorna måste med sitt handikapp, som härrör från tusenåriga traditioner, ha fördelar. Kvinnorna måste direkt gynnas.

Är det riktigt att kräva av kvinnan — den svagare, den diskriminerade — att hon ska ge avkall på en av sina allra säkraste rättigheter. Har hon inga andra kvalifikationer som erkänns i manssamhället, har hon i alla fall en roll att falla tillbaka på: den att vara kvinna.

Den rollen kan inte mannen ta ifrån henne, där kan han inte konkurrera ut henne. Hon vinner alla matcher.

Därmed inte sagt att den rollen är konstruktiv. Icke desto mindre ser man hur kvinnan tvingas tillbaka till den — som sexobjekt, med avundsjuka, svartsjuka, med klädproblem etc.

Det är fel att människor skulle fås att uppträda som om jämställdhet existerade eller gick att uppnå här och nu, i ett samhälle som bygger på konkurrens. Tar man modersrollen från kvinnan för att dela den med mannen kan kvinnan kanske tänka: ja, då tar han över där också.

Delat ansvar i privatlivet är beroende av delat ansvar i samhället. Och så länge inte kvinnorna har det i samhället kan det vara fel att kräva att hon delar med sig av det ansvar hon tycker berättigar hennes existens. Vad har hon då kvar?

Det är inte genom att ta ifrån kvinnan en liten bit som utgör hennes redan svaga identitet som kvinnan stärks eller mannen, barnen, samhället befrias.

KARIN LENTZ

DN 20/7-77

**"Det är inte genom att ta modersrollen från kvinnan som kvinnan stärks eller mannen, barnen, samhället befrias", skrev Karin Lentz i ett brev till Vardag (20/7). Här får hon svar från en arg yngre man som frågar:**

**— Vad har egentligen en man för anledning att verka för att nya barn kommer till, med tanke på de usla oddsen om partnerförhållandet skulle missa?**

Den som anser att kvinnan måste gynnas med hänsyn till det förtryck som hon traditionellt varit utsatt för bör tänka på att den manliga individen omöjligt kan se sig som en förtryckare. Därför bör han inte heller straffas med omöjliga lagar eller omöjlig, grym praxis i domstolar. Han är o c k s å ett offer för omständigheter över vilka han sällan råder.

Kvinnan kan fortfarande förverkliga sig endast genom barn och kanske familj. Därför ska man låta henne ha "sista ordet" i konflikter som rör dessa områden. Detta är en omöjlig uppfattning, enligt min mening. Den skulle innebära att de kvinnor som av en eller annan anledning väljer att avstå från barn och familj (läs traditionell kärnfamilj), eller för den delen inte kan skaffa sig det, de har misslyckats i livet. De har ju "bara" sina yrken då, de flesta av dem.

* * *

Det finns områden som kvinnan kan uppskatta att hon slipper "gynnas" med. Värnplikten (under hot om fängelsestraff vid opposition), kravet att "bli något" som ligger över många män etc.

Tänk om alla unga män eller flertalet skulle tänka på riskerna innan de gör sina kvinnor med barn. Tänk om de skulle tveka eller vägra då, med tanke på de usla oddsen om partnerförhållandet skulle missa. Varför "gynna" kvinnan genom att befrukta henne. Det är ju tydligen enbart för hennes skull som barn kommer till.

Barnen och familjen är kvinnans värld. Vad har egentligen en ung man för anledning att ivrigt verka för att nya barn kommer till? Han kan ju därigenom verka för sin egen sociala undergång något decennium framöver.

* * *

Det är förtvivlat svårt att varna sina unga pojkar för kvinnor + barn. Men inför det perspektiv som målas upp på sina håll så är frågan om inte män borde gå in för att hålla sina partnerförhållanden barnlösa. De har ju i alla fall så liten rätt till sina barn om det kniper.

Kanske försiktiga generaler avspeglar sig i den sjunkande nativiteten?

A. B. SEGERSJÖ

DN 27/7-77

1) Karin Lentz, "Kvinnor måste gynnas" (DN 20/7-77) och A B Segersjö, replik till Karin Lentz, (DN 27/7-77). Jämför med Bert Levins "Ge kvinnorna extrapoäng" (DN 15/10-77) . Jämför med förslagen till "positiv särbehandling"av kvinnor i arbetslivet och med debatten om möjliga orsaker till det minskade födelsetalet, att "männen strejkar" och dylikt.

Frågan om varför daghem finns får inte begravas i en snäv debatt om kvinnofrigörelsen och "självförverkligande". Man kan inte komma ifrån det faktum att det är inte omsorgen om barnens bästa som skapat daghemmen. Barndaghem är inte till för barnens skull. Existensen av barndaghem har ingen ideologisk grund, bara en praktisk-ekonomisk ! Erkänn i stället att de finns till för att arbetskraften efterfrågas och för att föräldrarna inte kan eller vill ta konsekvenserna av att sätta barn till världen![1]

Är vi säkra över offrets och lidandets ~~värdexx~~ mening ? [2]

# Någon måste offras

Min hustru och jag gifte oss unga, båda 24 år, och oerfarna. Vi var idealistiska och hade en stark tro på jämlikheten i äktenskapet. Vi skulle båda ta ansvar för barn, vi skulle båda få möjlighet att fritt utvecklas i arbete och umgänge.

För mig, som pappa till de två barn vi så småningom fick, kom detta att betyda mycket för min känslomässiga utveckling. Mitt förhållande till barnen fick mig att utvecklas från en tuff ung man, rädd att visa känslor, till en mjukare, mer öppen människa. Detta gällde inte bara relationerna till barnen utan till omvärlden i stort.

Min fru och jag fick efter avslutade studier båda ansvarsfyllda arbeten med lång arbetstid. Vi hade turen att få in båda barnen på ett bra dagis, senare fritis för den äldste. Genom att dagis, bostaden och våra arbetsplatser låg i samma stadsdel i Stockholm och vi slapp långa resor kunde vi få vardagens praktiska göromål att flyta riktigt bra.

Den främsta orsaken till detta var dock att vi delade på både ansvaret och arbetet. Vårt äktenskap var emanciperat.

* * *

Genom barnen och arbetet och alla de erfarenheter som åren ger mognade vi — men vi mognade ifrån varandra och i dag står vi inför vår skilsmässa.

Vi har båda ägnat mycket tid och kraft åt barnen, och vi älskar båda våra barn och våra barn älskar oss båda. Ingen av oss vill avstå från barnen och barnen vill inte avstå från någon av oss.

Som de vuxna människor vi nu skall föreställa borde vi kunna finna en lösning i den nya möjligheten med delad vårdnad. Men i den bitterhet och hätskhet som ofta uppstår i skilsmässosituationen har min fru sett sina möjligheter att spela ut den gamla kvinnorollen i form av den praxis domstolarna tillämpar, och hon kräver nu hela vårdnaden av barnen. Jag skall få träffa dem vart tredje veckoslut och tre veckor på sommaren.

* * *

Här står jag nu med min stora kärlek till barnen, mjukare, mer öppen än förr, med ett stort sår i själen.

Kampen för jämlikhet mellan könen måste vinnas. I varje kamp måste några offras. Jag, "en ny pappa", är ett sådant offer.

JON AHLBERG

1) Bo Edlén, "Barndaghemmen är inte till för barnens skull", (DN 9/10-77).

2) Jon Ahlberg, insändare (DN 20/7-77)

B.47

"Vi får inte svika männen"[1]

Många unga män har med allvar gått in för en ny mansroll. Villgä gärna vara med när barnet föds, lär spädbarnsvård, tar sedan aktiv del i vårdnaden och uppfostran av barnen. Men vid en skilsmässa är vi helt tillbaka i en gången tid. Då blir dessa pappor och deras barn så illa behandlade att jag betecknar det som ett grymt och upprörande svek. Du,som är ung idag, tänker att detta kan aldrig hända mig. Jo, det kan det visst. Fortare än du anar. När som helst kan dina barns mor säga, att hon träffat en annan man, att de haft ett långvarigt förhållande, att hon tänker flytta till honom och ta barnen med sig. Även om det är hon som varit otrogen räknas det inte. Även om ni bevisats vara likvärdiga föräldrar, får ändå oftast modern vårdnaden. Så som den delade vårdnaden är utformad i dag är den lösningen en utopi för den som inte vill vara bara "söndagspappa"... Innan du flyttar ihop och med en kvinna och planerar att sätta barn till världen, upprätta ett kontrakt, ett avtal, som ger er båda rätt till barnen.

---------

1) Margareta Hallqvist i Femina, okänt nr.,1977 e 78, s 67.

Är den nya mansrollen bättre än den gamla ? Kan man pröva både kvinno- och mansroll ? Se en insändare:[1]

# "Är jag bättre karl än mina söner?"

Nöjd eller missnöjd med sin mansroll — vad skall man svara på detta? Man kan ju inte pröva både kvinno- och mansroll.

Jag tillhör dem som föddes strax efter första världskriget och växte upp i de fattigaste arbetarkvarteten. Vi mötte kärleken i de torftigaste miljöer så långt från romantik som över huvud är tänkbart.

Vi fick arton månaders rekrytjänstgöring. I den utbildningen som skulle göra oss till karlar använde befälet en vokabulär som var späckad av svordomar och könsord. Formades vi till karlar av att man "klämde med benen som en kåt hora" när vi satt illa i sadeln? Reflekterade vi över mansroller när vi satt i korum kl 7 och läste "älsken Edra ovänner och bedjen för dem som förfölja Eder" och kl 9 lärde oss bästa sättet att köra bajonetten i magen på en finde?

Ovanpå detta fick vi ett års beredskap och hamnade uppe vid finska gränsen. könsdiskrimineringen skulle fått redaktörer från Kvinnobulletinen och Womens Lib. att skriva helsidor.

Vi såg inte en kvinna ens på foto. Vi runkade oss genom en kolsvart vinter med 30 minusgrader dag ut och dag in.

Vi begravde kamrater som begick självmord. Vi band fast ett underbefäl som skulle spränga hela skiten i luften. Men vi tänkte inte på om vi var nöjda eller missnöjda med våra "mansroller"!

Vi muckade när Hiroshima för evigt skrevs in i världshistorien. Hade vi då mött nutidens socialkuratorer eller psykologer, så hade de skrivit helsidor om alienation, indoktrinering och vårt fåfänga sökande efter en identitet. Vi var tillbaka igen där vi började. Vi älskade i landshövdingehusens kökssoffor, slet med bosättningslånet — och fick ungar.

Vi fick barn som aldrig gör militärtjänst — vapenvägrare.

Vi fick barn som kunde det mesta om sex i tioårsåldern och som debuterade med samlag minst fem år före. Som upplevde TV, diskotek, mopeder, första människan på månen, fallende arbetarregimer till vänster och höger. Könsgränsen har slätats ut. Flickorna dricker samma öl, röker samma cigarretter och har samma jeans som grabbarna.

DA... min högt ärade DN! Jag har upplevt en massa som mina söner aldrig kommer i beröring med. De upplever massor som jag aldrig får uppleva... men... vad har format mej till karl och är jag en bättre karl än mina söner? Är jag nöjd eller missnöjd med min karlroll och är deras bakgrund en sämre förutsättning för att "vara karl"? Sannerligen säger jag Eder — Jag kan inte svara på detta!

RF

och fundera gärna på hur den hänger eventuellt samman med den följande:

1) "Är jag bättre karl än mina söner ?",insändare (DN 9/10-76

Skolan som inte var bara manligt-aggressiv-auktoritär:

s.106A ?

DN (På Stan) 18/2-78

# "Inte bara krig"

**En något annorlunda skildring "uppifrån" katedern än den sjätteklassläraren Nina gav i förra veckans Barn i stan kommer här från Sven Florin i Furudal.**

På Stan (11—17 febr.) har en fruktansvärd skildring av "krig i klassrummet". Jag skulle gärna vilja ge en något annorlunda skildring av en skola. Min skola vid ett gammalt nerlagt bruk i Dalarna var en av landets äldsta och hade tjänstgjort i 114 år när den lades ner 1969. Nära en tredjedel av den tiden tjänstgjorde jag vid den skolan.

Vintern 64-65 låg jag på lasarettet och genomgick en svår operation. Som konvalescent låg jag hemma i bostaden och hade vikarier. Så gott som dagligen kom skolbarn in och hälsade på, både under raster och på eftermiddagen. De gav mej förtroenden som om jag vore deras pappa. När jag så äntligen kom in i skolsalen kom alla tolv barnen — klasserna 3—6 — helt spontant och kramade om mej.

Det hände ofta att barn kom och hälsade på mej på eftermiddagarna bara för att få en liten pratstund. Vart går numera skolbarn efter skoldagens slut?

Vi hade på 60-talet en filmklubb. Ungarna skrev manus och agerade, en fick sköta kameran sen jag hjälpt med inställningen. Vi satte också ljud till de små filmerna och visade dem för inbjudna föräldrar. Naturligtvis skrev vi tillsammans små pjäser och hade då och då offentliga föreställningar, t ex för att få pengar till vår kamratförening.

Föreningen startades 1958 och gav i elva år ut en stencilerad tidning. Medarbetarna var mycket flitiga med att skriva och teckna — även småskolans barn medverkade ibland liksom föräldrar och f d elever. Fantasin var outtömlig, och det blev 6—10 nummer om året. Jag skrev rent på maskin, barnen stencilerade och häftade.

Var då allt bara fröjd och gamman? Nej, det förekom faktiskt ett par mobbningsfall, och de riktades mot barn som hade med herrgården att göra. De flesta eleverna var barn till skogsarbetare. Men även från herrgården kom barn med skinn på näsan som strax smälte in i gemenskapen.




På Stan
Dagens Nyheter
105 15 Stockholm
Tel. 738 10 00

Blyga barn eller barn med lässvårigheter försökte jag uppmuntra med beröm vid varje litet framsteg. Men då blev de andra avundsjuka och jag fick höra: "Va ä de för märkvärdigt mä den där Kalle, när du skryter mä'an jämt?

Det är med värme och tacksamhet man tänker på den tiden när man ute på byn möttes av leende barnansikten och det glada tillropet: "Hej, magistern!" Vi var som en familj och trivdes med varandra.

Till saken hör att jag aldrig ville bli lärare, men under depressionen kring 1930 var det min chans att få utbildning och en hyggligt betald anställning. På 30-talet hade jag 40 elever, fördelade på fyra klasser. Då fanns kroppsagan, kvarsittningen, bakläxorna, katekesplugget och den tråkiga svenska historien med bara kungar och krig. Då ställdes det obönhörliga krav på att vi skulle gå igenom hela de föreskrivna kurserna.

Jag kände mig som helt misslyckad och ville slutligen hoppa av helt. Men så fick jag till sist uppleva den dag när det kom en liten pojke och sa: "Tänk, magistern, att kristendom kan vara så skojigt!" Och jag fick se hur varenda en blev högst intresserad av svensk historia när den blev folkets historia och inte bara krigshjältarnas.

Rationaliseringsdjävulen slukade min skola som så många andras. Oron i de stora skolorna blev allt värre. Man började tala om skoldemokrati för omogna barn, men man glömde ansvarsmomentet och demokratin blev i tillämpningen anarki. Samhället ställer krav på oss alla: varför ska då inga krav ställas på dem som ska leva i detta samhälle? Betygsdebatten gick till överdrift. De där papperen man tittade på under examensdagen och sen glömde. Man ville ta bort det ofta stimulerande tävlingsmomentet i skolan för att bara driva det till det yttersta i fråga om den fysiska fostran. Att inte klara en trea i matte ska alltså ge skadliga verkningar och mindervärdeskomplex, men att inte klara skolidrottsmärket anses inte ge komplex alls. Var finns konsekvensen?

Ingen SIA-reform, inga sofistikerade tekniska hjälpmedel kan befria nutidens skola från dess dilemma. Det kan bara ge möjlighet till mänskligt samvaro i mindre grupper.

Säg mig, ni beskäftiga reformatorer, hur det kan komma sig att jag och mina kamrater trivdes så utomordentligt bra i folkskolan 1914—1920 — trots rättning framåt marsch, sitt ner, gode Gud välsigna maten och Vad är det och långa läxor? Och inte märkte vi den sociala klasskillnad som fanns i samhället för övrigt. Tror ni de gamla ljuger — eller glömmer?

SVEN-OLLE

1) "Inte bara krig" (DN-På Stan 18/2-78)

Hur självklart är det med förhållandet mellan kvinnoprästfrågan och kvinnofrågan ?

# Arg kvinna om kvinno-präster [1]

Käre Lars Westman i Bakvagnen!

Sedan ett par år tillbaka är jag entusiastisk Vi-prenumerant. Vi håller en hög standard, både språkligt och innehållsmässigt och ni journalister verkar kunna era saker. Men – Bakvagnen-kåseriet i nummer 4/78, är i all sin »menlösa» prattrevlighet inget annat än ett mycket grovt slag under bältet på oss, som är motståndare till kvinnopräster.

Låt mig då först förklara min ståndpunkt, så du inte genast slänger brevet, när du fått reda på att här har du att göra med en »sexuellt förträngd kvinnohatare». Jag är kvinna, 28 år, adjunkt på högstadiet, kristen sedan 10 år OCH JAG ARBETAR FÖR KVINNANS EMANCIPATION!

Dock inte inom kyrkan, d v s för att kvinnan ska vara präst. Det är nämligen ingen samhällsfråga, och det har väl också de flesta sekulariserade mänskor klart för sig.

Enligt Kyrkans tradition är prästen förvaltare av sakramenten, Ordet, Nattvarden, Bikten o s v. Enligt samma tradition, som är den tolkningstradition Kyrkan tillämpat i 2000 år, ska prästen vara man, främst av det skälet att han vid altaret, i gudstjänsten, ska representera Kristus.

Detta måste gälla hela kyrkan, alltså inte bara den lilla svenska provinsen.

Och så länge som inte något allmänt kyrkomöte, där alla kyrkor är representerade, tillsammans och med den helige Ande (för honom tror vi på) beslutat tillämpa en ny tolkningstradition, så finns det *inga* skäl till att ha kvinnopräster.

Här har du min uppfattning, kanske ointressant för dig, som kanske inte själv är kristen och på djupet vill engagera dig i de kyrkliga frågorna. Men jag hoppas du förstår att det finns en seriös ståndpunkt mot kvinnliga präster, en ståndpunkt som man helst inte bör vara mullig mansgris för att kunna omfatta!

Nu till ditt kåseri. Det verkar som om du här har hittat en ström som du lätt kan följa med i, och där du kan använda dina småfinurliga ironiska slängar och dra lite elakt skvaller och sprida ett löjets skimmer över oss kvinnoprästmotståndare.

Det verkar ju vara tillåtet att skämta med oss, vi får ju klä skott i hela den svenska pressen (jfr DN) utan att någon märker vilka det är, som blir mobbade!

För vilken tidning vågar ta upp den inopportuna saken med hur fromma, dugliga biskops- och kyrkoherdekandidater myglas bort för att de inte omfattar den av regeringen fastställda läran! eller glåpord som »din konservative jävel!» som kastas efter allvarligt och fint arbetande församlingspräster!

Det här var en liten inblick i saken sedd från vår sida. Vill du veta mer, ställer jag gärna upp.

Men nu hoppas jag du ska förstå att din kombination av »damer får bjuda upp på danshak» och »kvinnliga präster» är en vulgär tolkning av kvinnoemancipationen, och så önskar jag att du och dina journalistgelikar sätter er in i sakerna bättre innan ni skriver. För ni har en oerhört stor makt över era läsares värderingar. (Vi vet ju att de flesta inte har någon klar livsåskådning utan låter sig drivas hit och dit av massmedia, eller hur?)

Sist får jag be dig ursäkta alla skrivfelen. Jag är så arg, så jag slår ibland på fel tangent.

Hjärtliga hälsningar,

Else-Britt Löfdahl,
Eslöv

*Svar: Tack för brevet. Jag håller med om att det är lite för enkelt att falla in i den vanliga kvinnopräst-trallen. Gud må förlåta mig somliga rader, som Ferlin sa. Nu är jag dock djupt intresserad av detta och tänker fortsätta att skriva om såna här frågor: dock icke kvinnopräst-frågan som vid det här laget torde vara tillräckligt genomtröskad och som jag därför med varm hand överlämnar till kyrkan att lösa.*

*Men vad menar du med elakt skvaller? Jag har pratat med biskopen i Växjö stift och återgett vårt samtal i högaktningsfulla ordalag. Sen har jag pratat med en broder som blev nerslagen av en kvinnopräst-motståndare på kineskrogen Hong-kong i Växjö. Och lite får ni väl tåla! I övrigt vill jag inte kommentera dina synpunkter mer än att jag finner dem mycket intressanta.*

*Hjärtliga hälsningar på dig själv.*

*L.W.*

1) "Arg kvinna om kvinno-präster", insändare av Else-Britt Löfdahl, Tidningen Vi, 16/2-78

"Anti-kvinnolitteratur" ?

Några recensenter har redan uppmärksammat utgivningen av böcker i roman eller novell form vilka kanske är "tidig ute i den konjunktur som kommer att ersätta kvinnolitteraturen men manliga bekännelser".[1] Denna reaktion mot det som många män säkert uppfattar som manshat i mycket s.k. kvinnolitteratur idag kan exempelvis bestå at mera eller mindre utarbetade nidporträtt av kvinnokampstjejer. Det kan t.ex. gälla "kvinnosakskvinnan" som överger barn och man för sitt "självförverkligande" efter att ha pressat maken till att offra sig i karriären för att förbättra barnens och familjens materiella villkor. Kvinnorna överger barnen för en ytlig frigörelses skull; de kan porträtteras som ett hår av hin som kan knäcka vilken man som helst. Männen är antingen fega krukor eller stolta och förbannade men ändå krossade. Hysteriskt maktlystna och moralistiska kvinnokampskvinnor går på varenda terapivariant och läser varenda kvinnobekännelse som bokförlagen lanserar. Kvinnokampen och terapivänstern framstår som ett skydd mot mer väsentliga insikter om motsättningarna i samhället.

1) Se t.ex. Lars-Olof Franzén (DN 16/3-78 och 28/3-78) samt Britt Hulthén (Tidningen Vi den 18/5-78) ang.Hans Lundbergs roman Sarah, Rabén & Sjögren, och Staffan Beckmans Garfunkel, Askild & Kärnekull. Jfr. också Inger Beckers Att vara och låtsas vara.En antydan om negativ kvinnoporträtt finns även i Sven Fagerbergs Tal till Hermes,s 14.

Är det så att skämt och humor avspeglar, liksom konsten, en seriös psykisk verklighet ?[1]

# Den nya romantiken

☐ Förr skulle giljaren uppträda romantiskt — falla på knä och erbjuda sitt "hjärtas dam" blommor och vin.

Alltmedan grammofonen spelade ljuv musik i romantisk belysning.

Man borde också gärna läsa någon vacker dikt eller åtminstone ha ett par goda citat från filmens eller teaterns värld tillgängliga:

"I mitt hjärtas katedral skall alltid ett ljus brinna för er." (Danny Kaye.)

"En sådan natt då vinden knappast rörde träden steg Troilus helt visst/på Trojas murar och sucka bort sin själ till Greklands tält där Cressida då låg." (Shakespeare.)

● Men sådant — har jag erfarit — tycker nutidens unga kvinnor är bara nys.

Unken romantik är det värsta de vet.

Och inte gillar de karlar som tar sig ett järn för att våga närma sig dem.

De vill heller inte bli betraktade som "objekt" och hatar se karlarna slicka sig om munnen.

Man får **inte** komplimentera dem för deras utseende.

Och gud nåde den som nojsar med dem på politiska kurser.

☐ OK, OK, det är bra.

Nu vet vi vad vi inte får göra.

Men anta nu — rent hypotetiskt — att vi verkligen skulle vilja ragga upp en av dessa flickor!

Hur gör vi? Vilket mönster skall vi följa? Hur får man kontakt?

Det vore inte mer än rätt att de talar om vad som tänder den ömma lågan.

"Han skall vara snäll mot barnen", läser vi ibland.

Tackar, tackar.

Men alla flickor har ju inte barn. Den vägen blir för lång.

☐ Min vän T som är psykolog säger att nutidens kvinnor inte vill bli smickrade för sitt utseendes skull och att ordet "söt" är som ett mörkblått skynke för dem.

Jag invänder att det väl inte är bättre att berömma en kvinna för hennes förstånd, eftersom godhjärna liksom vackert ansikte hör till dessa naturförmåner som skapelsen tilldelar oss slumpvis.

Beröm henne då, säger T, för det hon uträttat.

Exempelvis: Jag är vanvettigt förtjust över dina fackliga insatser, Lisa.



Eller din kolumn om sociala bostadstilläggen fick mig att rysa av välbehag.

(Ack ja, som ni ser så är vi sällsynt reaktionära och dumma i dag, men något skall man väl kosta på sig när man fått en borgerlig regering.)

Men det ligger trots allt äkta vetgirighet på botten.

Skriv några rader till oss, ni medvetna och skärpta tjejer, och tala om vad ni tänder på.

Svar till "Tango och polisonger".



1) "Den nya romantiken", (DN 11/11-76) av Red Top